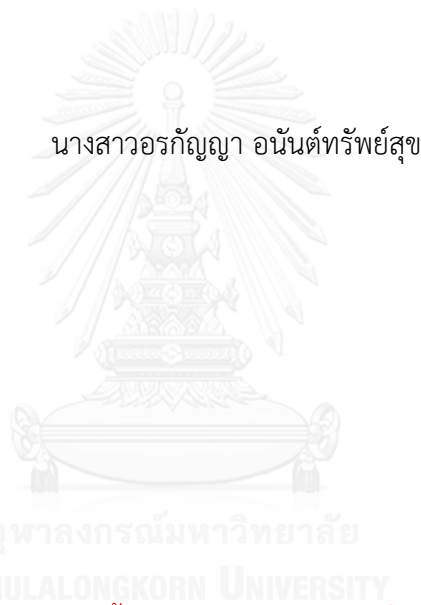

ถ้อยคำนำยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

VERBAL IRONY IN UDOM TAE PANICH'S 7-10 EPISODE STAND-UP COMEDY.

Miss Ornkanya Anansapsuk

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts Program in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2016

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ถ้อยคำนัยแฝงในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10
	ของอุดม แต่พานิช
โดย	นางสาวอรกัญญา อนันต์ทรัพย์สุข
สาขาวิชา	ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หน่วยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.กิงกัญญา เทพกาญจนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ธีรณัฐ โขศสุวรรณิช)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เทพี จรัสจรุงเกียรติ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.ปนัดดา เลอเลิศยุติธรรม)

อรรถกัญญา อนันต์ทรัพย์สุข : ถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช (VERBAL IRONY IN UDOM TAEPANICH'S 7-10 EPISODE STAND-UP COMEDY.) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์
หลัก: รศ. ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 267 หน้า.

การแสดงทอล์คโชว์ในลักษณะเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ถือเป็นการแสดงที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงและมีผู้ชมให้ความสนใจและรับชมมากที่สุดในปัจจุบัน แม้จะมีงานวิจัยที่ใช้ข้อมูลเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช มาใช้ศึกษาอยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่เคยมีงานวิจัยใดที่ศึกษาถ้อยคำนัยผกผันซึ่งเป็นกลวิธีทางภาษาที่โดดเด่นในการแสดงของอุดม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน อวัจนภาษาที่ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน และหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันที่ปรากฏในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้มาจากทีวีดีบันทึกการแสดงสดเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช จำนวน 6 ครั้ง คือ เดี่ยว 7 เดี่ยว 7.5 เดี่ยว 8 เดี่ยว 9 เดี่ยว 9.5 และเดี่ยว 10

ผลการวิจัยพบว่า อุดม แต่พานิช ใช้ถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงจำนวนทั้งสิ้น 272 ถ้อยคำ จัดเป็น 15 ลักษณะ ทั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 มุมมอง ได้แก่ ชนิดของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามลักษณะ และชนิดของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรม ชนิดของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามลักษณะแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก และการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับ ซึ่งลักษณะที่พบมากที่สุดคือ การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล ชนิดของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรมพบว่า อุดมตั้งใจละเมียดเมือไขความเข้าใจของวัจนกรรมต่างๆ เพื่อเน้นความหมายนัยผกผัน พบทั้งสิ้น 11 วัจนกรรม ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้มากที่สุดคือ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม

ผลการศึกษาอวัจนภาษาที่ประกอบถ้อยคำนัยผกผันพบว่า อุดมใช้อวัจนภาษาเพื่อช่วยสื่อถ้อยคำนัยผกผันจำนวน 311 ครั้ง อวัจนภาษาเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่คือ 1. ทำให้เห็นความขัดแย้งกับวัจนกรรมหรือปริบท 2. เน้นถ้อยคำนัยผกผันให้เด่นชัดขึ้นกว่าถ้อยคำแวดล้อมเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชม และ 3. สื่ออารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติในด้านลบ

ผลการศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันพบว่า อุดม แต่พานิช ใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อวัตถุประสงค์คือ ประชดประชัน สร้างอารมณ์ขัน และลดความเครียดหรือระบายความคับข้องใจ ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมเลือกมาใช้เป็นกลวิธีสำคัญที่ทำให้อุดมประสบความสำเร็จในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนและตอบโจทย์ของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ที่สามารถประชดประชันเป้าหมายและเรื่องราวต่างๆ ในสังคมไปพร้อมๆ กับการสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมได้อย่างลงตัว ทำให้ความตลกที่อุดมสร้างแตกต่างไปจากความตลกของการแสดงในรูปแบบอื่น

ภาควิชา ภาษาไทย

ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา ภาษาไทย

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ปีการศึกษา 2559

5680165022 : MAJOR THAI

KEYWORDS: VERBAL IRONY/ NOTE UDOM TAEPANICH/ STAND-UP COMEDY/ LINGUISTIC STRATEGIES

ORKANYA ANANSAPSUK: VERBAL IRONY IN UDOM TAEPANICH'S 7-10 EPISODE STAND-UP COMEDY.. ADVISOR: ASSOC. PROF. NATTHAPORN PANPOTHONG, Ph.D., 267 pp.

The talk show hosted by Udom Taepanich is considered as a highly successful stand-up comedy show that has received the most attention from the audience as of present. Although some researchers had integrated Udom Taepanich's talk show in their researches, none of these studies emphasized on examining the use of verbal irony, which was a notable linguistic strategy employed by Udom Taepanich. Accordingly, this research had the objectives to analyze the characteristics of verbal irony, as well as the non-verbal composition of verbal irony and functions of verbal irony as reflected in Udom Taepanich's stand-up comedy show. The data were elicited from Udom Taepanich's stand-up comedy show DVDs, comprising of 6 episodes: 7, 7.5, 8, 9, 9.5, and 10.

The results indicated that Udom Taepanich used verbal irony in his shows for a total of 272 times, which can be categorized into 15 characteristics. The data were analyzed from two perspectives in terms of characteristics and speech act. The types of verbal irony that were analyzed according to the characteristics can be further divided into 4 categories, consisting of: contradictory adjacent expressions, irrational expressions, over exaggerate expressions, and echoic irony. The characteristic that was most frequently used by Udom was the irrational expressions. Alternatively, upon analyzing the type of verbal irony in terms of speech act, it was found that Udom intentionally violated the sincerity condition of a total of 11 speech acts in order to convey irony. The type of verbal irony that was most common was the ironic speech act of asking.

Upon the study of non-verbal composition in verbal irony, it was evident that Udom used non-verbal language for a total of 311 times in his shows in order to convey irony. These non-verbal languages play various important roles, which include: 1) to enable the audience to see the conflict with speech act or co-text; 2) to emphasize verbal irony and make it more conspicuous than other co-texts in order to gain attention from the audience; and 3) to express negative emotions and attitudes.

In addition, according to the study of the functions of verbal irony, the results illustrated that Udom's use of verbal irony had the primary objectives to create sarcasm and humor, while reduce stress and relieve frustrations. The verbal irony that he had chosen was a prominent linguistic strategy that made him successful in his stand-up comedy show. In addition, his adopted strategy fulfilled the elements of a stand-up comedy in terms of expressing sarcasm on various social and political issues, while making the audience laugh at the same time. Thus, it is apparent that Udom's stand-up comedy show was able to invoke a unique sense of humor that differs from other comedy shows.

Department: Thai

Student's Signature .....

Field of Study: Thai

Advisor's Signature .....

Academic Year: 2016

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์ช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้โอกาสผู้วิจัยได้เป็นลูกศิษย์ในที่ปรึกษา คอยให้ความรู้ คำแนะนำ และชี้แนะแนวทางในการศึกษาแก่ผู้วิจัย ตลอดจนช่วยเหลือข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อีกทั้งในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ ก็ยังคอยให้โอกาสลูกศิษย์คนนี้ได้พัฒนาตนเองและงานวิจัยอยู่เสมอ ทั้งให้โอกาสเป็นวิทยากรในคาบวิชาวิจัยปฏิบัติศาสตร์ บรรยายเกี่ยวกับทฤษฎีถ้อยคำนักผกผันที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้ ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และได้รับคำแนะนำดีๆ จากพี่ๆ ป.เอก และน้องๆ ป.โท เพื่อไปปรับปรุงแก้ไขในงานวิจัย และยังให้โอกาสผู้วิจัยเป็นตัวแทนภาควิชาไปนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการสรรพวิทยาที่จัดขึ้น ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำพระจันทร์ทำให้ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำต่างๆ จากผู้เข้าร่วมประชุม อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัย และได้พัฒนาศักยภาพในด้านการนำเสนองานไปอีกขั้นหนึ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณและโอกาสดีๆ ที่หยิบยื่นให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด จึงขอกราบขอบพระคุณครูเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ธีรนุช โชคสุวนิช ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.เทพี จรัสจรุงเกียรติ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ปนัดดา เลอเลิศยุติธรรม กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยที่จะช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อพรชัย อนันต์ทรัพย์สุข ที่สนับสนุนทุนทรัพย์ในการศึกษาให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด และขอบพระคุณคุณแม่พิศมัย และน้องสาวอนุธิดา อนันต์ทรัพย์สุข สำหรับความปรารถนาดีและความห่วงใยที่มีให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณ Tingting Guo ผู้เป็นภรรยาที่คอยให้กำลังใจและรับฟังปัญหาเสมอมา และขอขอบคุณนายศุภวัฒน์ ปงกา ที่คอยอยู่เคียงข้างและคอยเป็นกำลังใจในยามที่ผู้วิจัยท้อแท้

ผู้วิจัยขอขอบคุณรุ่นพี่ภาควิชาภาษาไทยทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นางสาววิภา วุฒิจำนง และนางสาวนริศรา หาสนาม ที่คอยให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือในการทำ E-Thesis และคอยรับฟังอุปสรรคปัญหา รวมถึงให้กำลังใจผู้วิจัยในการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์เสมอมา

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณพระเจ้าที่เป็นผู้ประทานสติปัญญา และสภาพร่างกายที่สมบูรณ์ ตลอดจนจิตใจที่เข้มแข็ง จนทำให้ลูกสามารถฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ มาได้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยกำลังที่พระองค์ทรงประทานให้ ขอถวายพระเกียรติทั้งสิ้นแด่พระองค์

คุณประโยชน์และความดีใดๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศให้แก่บิดา มารดา และครูบาอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาภาษาไทย คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาในระดับปริญญาตรี ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และวางรากฐานการศึกษาวิจัยที่ดีอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยต่อไปในอนาคต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
สารบัญภาพ	ด
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	10
1.3 สมมติฐานการวิจัย	10
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	11
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	16
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	17
1.7 คำอธิบายสัญลักษณ์.....	20
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	20
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	21
2.1 แนวคิดถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony).....	21
2.1.1 นิยามของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony)	21
2.1.1.1 คำนิยามจากพจนานุกรมทั่วไป	21
2.1.1.2 คำนิยามจากมุมมองของนักภาษาศาสตร์.....	22
2.1.1.3 คำนิยามจากมุมมองของนักวรรณคดี.....	23

2.1.2	ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony).....	27
2.1.3	หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony).....	31
2.1.4	กรอบแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony).....	34
2.1.4.1	การประชดประชัน (sarcasm).....	34
2.1.4.2	การกล่าวน้อยกว่าความเป็นจริง (understatement).....	35
2.1.4.3	การเสียดสี (satire).....	36
2.2	แนวคิดเรื่องหลักความร่วมมือในการสนทนาและความหมายเป็นนัยสนทนา.....	38
2.2.1	หลักการความร่วมมือในการสนทนา (The Cooperative Principle).....	38
2.2.1.1	หลักปริมาณ (quantity).....	38
2.2.1.2	หลักคุณภาพ (quality).....	39
2.2.1.3	หลักสัมพันธ์ (relation).....	39
2.2.1.4	หลักคุณลักษณะ (manner).....	39
2.2.2	ความหมายเป็นนัยสนทนา (conversational implicature หรือ R+>).....	40
2.3	แนวคิดวัจนกรรม.....	43
2.4	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขัน.....	46
2.4.1	ทฤษฎีอารมณ์ขัน.....	46
2.4.1.1	ทฤษฎีความเหนือกว่า (Superior theory).....	46
2.4.1.2	ทฤษฎีความผ่อนคลาย (Relief theory).....	46
2.4.1.3	ทฤษฎีความไม่เข้ากัน (Incongruity theory).....	47
2.4.2	อารมณ์ขันและความไม่เข้ากัน.....	47
2.4.3	การเล่นกับความหมายในอารมณ์ขัน.....	48
2.4.4	เงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน.....	48
2.4.5	มิติทางสังคมของอารมณ์ขัน.....	49

2.5 งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	50
2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) โดยตรง	50
2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช และการแสดง ทอล์คโชว์ (Talk Show) อื่นๆ	54
2.5.3 งานวิจัยที่ศึกษาปริจเฉทประเภทต่างๆ และมีถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นกลวิธีหนึ่งของปริจเฉทประเภทนั้น	57
2.5.4 งานวิจัยทางด้านวัจนกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony).....	59
2.5.5 งานวิจัยทางสายวรรณคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony)	60
2.5.6 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์ขันที่มีความเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony)	61
บทที่ 3 ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช	65
3.1 ชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ที่พิจารณาตามลักษณะ	66
3.1.1 การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง	66
3.1.2 การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุผล	71
3.1.3 การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก	74
3.1.4 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับ (Echoic irony)	79
3.2 ชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ที่พิจารณาตามมุมมองของวัจนกรรม.....	83
3.2.1 ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว (representatives)	84
3.2.2 ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ (directives)	87
3.2.2.1 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม	88
3.2.2.2 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการแนะนำ	94
3.2.2.3 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการขอร้อง	99
3.2.2.4 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการอนุญาต	102

3.2.2.5 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการทำทนาย	105
3.2.3 ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมผูกมัด (commissives).....	107
3.2.3.1 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการสัญญา	107
3.2.3.2 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการเสนอให้	109
3.2.3.3 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการขู่	112
3.2.4 ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก (expressives)	114
3.2.4.1 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการชม	114
3.2.4.2 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการขอขอบคุณ.....	118
3.3 ความถี่ของลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามลักษณะ	125
3.4 ความถี่ของลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรม	127
3.5 ลักษณะเด่นของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่ พานิช	129
บทที่ 4 อวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7- 10 ของอุดม แต่พานิช	135
4.1 ประเภทของอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของ อุดม แต่พานิช	137
4.1.1 อากักรภาษา (การแสดงออกทางสีหน้า).....	137
4.1.1.1 การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติ	138
4.1.1.2 การแสดงสีหน้าเข้าหยาบ สีหน้ายิ้มหรืออมยิ้ม.....	143
4.1.2 นัยนภาษา	150
4.1.2.1 การไม่สบตาผู้ชม	151
4.1.2.1.1 การทอดสายตาลงต่ำ ไม่สบตาผู้ชม	151
4.1.2.1.2 การใช้สายตาเหลือบมองด้านบน ไม่สบตาผู้ชม.....	152
4.1.2.1.3 การมองเพ่งตรงไปยังจุดเดียว ไม่สบตาผู้ชม.....	154

4.1.2.2 การลืมนำให้โพล่ง การทำตาโตหรือตาถลน	155
4.1.2.3 การกลอกตา.....	158
4.1.3 ปริภาษา.....	162
4.1.3.1 คุณลักษณะของเสียงประกอบถ้อยคำนัยผกผัน.....	164
4.1.3.1.1 การเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ.....	165
4.1.3.1.2 การใช้ระดับความดัง/ เบาลของเสียง (Volume) ที่ต่างไปจากปกติ	166
4.1.3.1.2.1 การใช้ระดับเสียงดังกว่าปกติ.....	167
4.1.3.1.2.2 การใช้ระดับเสียงเบากว่าปกติ	170
4.1.3.1.3 การใช้จังหวะในการพูด (Rate of Speech) ที่ต่างไปจากปกติ... 172	
4.1.3.1.3.1 การใช้จังหวะในการพูดที่ช้ากว่าปกติ.....	172
4.1.3.1.3.2 การใช้จังหวะในการพูดที่เร็วกว่าปกติ.....	174
4.1.3.1.4 การใช้ระดับเสียง (Pitch) ที่ต่างไปจากปกติ.....	175
4.1.3.1.4.1 การใช้ระดับเสียงสูงกว่าปกติ.....	176
4.1.3.1.4.2 การใช้ระดับเสียงต่ำกว่าปกติ.....	177
4.1.3.1.5 การใช้น้ำเสียงหรือโทนเสียงในการพูด (Tone) ที่ต่างไปจากปกติ	180
4.1.3.1.5.1 การใช้น้ำเสียงหวานกว่าปกติ.....	180
4.1.3.2 การใช้เสียงที่ไม่ใช่ถ้อยคำแต่สามารถสื่อความหมายได้ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน.....	182
4.1.3.2.1 การใช้เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ!) ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน.....	182
4.1.3.2.2 การใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	184

4.1.3.2.3 การใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม..” ประกอบถ้อยคำ นัยผกผัน	186
4.1.3.2.4 การใช้เสียงหัวเราะประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	188
4.1.3.2.5 การใช้เสียงถอนหายใจประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	190
4.1.3.3 การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติ	192
4.1.4 อวัจนภาษาที่เป็นการล้อเลียนบุคคล	196
4.1.4.1 การล้อเลียนด้วยท่าทาง	196
4.1.4.2 การล้อเลียนด้วยเสียง	197
4.2 สรุปลักษณะ ความถี่ และหน้าที่ของอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผันในการแสดง เดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช	199
4.2.1 สรุปลักษณะและความถี่ของอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยว ไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช	199
4.2.2 สรุปหน้าที่ของอวัจนภาษาที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยว ไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช	201
4.2.2.1 อวัจนภาษาทำหน้าที่ “ให้เห็นความขัดแย้ง” กับวัจนกรรมหรือปริบท (แย้งกัน)	202
4.2.2.2 อวัจนภาษาทำหน้าที่ “เน้น” ถ้อยคำนัยผกผันให้เด่นชัดขึ้นกว่าถ้อยคำ แวดล้อม เพื่อ “ดึงดูดความสนใจ” จากผู้ชม และแนะให้ผู้ชมเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวเป็นถ้อยคำสำคัญ (เน้นกัน)	203
4.2.2.3 อวัจนภาษาทำหน้าที่ “สื่อ” อารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติในด้านลบ	203
4.2.3 สรุปและอภิปรายในประเด็นอื่นๆ ที่น่าสนใจ	204
บทที่ 5 หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช	209
5.1 ประชดประชัน	212
5.1.1 คนใกล้ตัวหรือประสบการณ์ส่วนตัวของอุดม	213

5.1.2 เรื่องที่เป็นประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่อุดมและผู้ชมประสปร่วมกันมา	213
5.1.3 บุคคลที่มีชื่อเสียง หรือบุคคลที่กำลังตกเป็นข่าวในสังคมอยู่ในขณะนั้น	214
5.1.4 ผู้หญิง	216
5.1.5 พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ต่างๆ.....	217
5.1.6 นักการเมืองและสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น	218
5.1.7 ความไม่ก้าวหน้าของประเทศไทยในเรื่องต่างๆ หรือเรื่องที่น่าอับอายของไทย	221
5.1.7.1 ระบบขนส่งมวลชนของไทย.....	221
5.1.7.2 สัญญาณโทรศัพท์หรือสัญญาณอินเทอร์เน็ตของไทย	223
5.1.7.3 แวดวงกีฬา.....	223
5.1.7.4 การพัฒนาผิดๆ ในเรื่องต่างๆ.....	224
5.1.8 เรื่องราวต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่และชาวจังหวัดเชียงใหม่.....	225
5.1.9 การประชดผู้ชมในระหว่างทำการแสดง	226
5.2 สร้างอารมณ์ขัน	229
5.2.1 หน้าที่ด้านสร้างอารมณ์ขันที่พิจารณาตามทฤษฎีความไม่เข้ากัน	229
5.2.2 หน้าที่ด้านสร้างอารมณ์ขันที่พิจารณาตามทฤษฎีความเหนือกว่า	232
5.3 ลดความเครียดหรือระบายความคับข้องใจ	236
5.4 สรุประเด็นสำคัญเกี่ยวกับหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในปริศนาการแสดงเดี่ยว ไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช	239
บทที่ 6 สรุปรผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	243
6.1 สรุปรผลการวิจัย.....	243
6.2 อภิปรายผลการวิจัย	254
6.3 ข้อเสนอแนะ	258
รายการอ้างอิง	259

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์ 267

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	ผลงานการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช.....	11
ตารางที่ 2	ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง irony sarcasm understatement และ satire	37
ตารางที่ 3	ตารางแสดงความถี่ของลักษณะของถ้อยคำนัยแฝงที่พิจารณาตามลักษณะในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช	126
ตารางที่ 4	ตารางแสดงความถี่ของลักษณะของถ้อยคำนัยแฝงที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรมในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช	127
ตารางที่ 5	ตารางสรุปความถี่ของอาการภาษาสื่อถ้อยคำนัยแฝง	149
ตารางที่ 6	ตารางสรุปความถี่ของนัยนภาษาสื่อถ้อยคำนัยแฝง	161
ตารางที่ 7	ตารางสรุปความถี่ของปริภาษาสื่อถ้อยคำนัยแฝง	194
ตารางที่ 8	ตารางสรุปความถี่ของอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยแฝงทั้งหมด	199
ตารางที่ 9	ตารางแสดงความถี่ของลักษณะของถ้อยคำนัยแฝงที่พิจารณาตามลักษณะในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช	244
ตารางที่ 10	ตารางแสดงความถี่ของลักษณะของถ้อยคำนัยแฝงที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรมในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช	244
ตารางที่ 11	ตารางสรุปความถี่ของอาการภาษาสื่อถ้อยคำนัยแฝง	246
ตารางที่ 12	ตารางสรุปความถี่ของนัยนภาษาสื่อถ้อยคำนัยแฝง	247
ตารางที่ 13	ตารางสรุปความถี่ของปริภาษาสื่อถ้อยคำนัยแฝง	248
ตารางที่ 14	ตารางสรุปความถี่ของอวัจนภาษาสื่อถ้อยคำนัยแฝงทั้งหมด	250

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1	แผนภูมิสรุปลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พบในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช.....	134
แผนภูมิที่ 2	แผนภูมิสรุปอวัจนภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผันที่พบในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช.....	208

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	ภาพการแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (1).....	139
ภาพที่ 2	ภาพการแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (2)	140
ภาพที่ 3	ภาพการแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (3)	141
ภาพที่ 4	ภาพการแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (4).....	142
ภาพที่ 5	ภาพการแสดงสีหน้าเข้าหยาเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (1)	144
ภาพที่ 6	ภาพการแสดงสีหน้าเข้าหยาเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (2)	145
ภาพที่ 7	ภาพการยิ้มมุมปากเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (1).....	146
ภาพที่ 8	ภาพการอมยิ้มหรือยิ้มเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (2).....	147
ภาพที่ 9	ภาพการยิ้มเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (3)	148
ภาพที่ 10	ภาพการทอดสายตาลงต่ำ ไม่สบสายตาคู่ชมเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน	152
ภาพที่ 11	ภาพการใช้สายตาเหลือบมองด้านบน ไม่สบสายตาคู่ชมเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน	153
ภาพที่ 12	ภาพการใช้สายตามองเพ่งตรงไปยังจุดเดียว ไม่สบสายตาคู่ชมเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน	154
ภาพที่ 13	ภาพการทำตาโตเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (1)	156
ภาพที่ 14	ภาพการทำตาโตเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (2)	157
ภาพที่ 15	ภาพการกลอกตาเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (1)	159
ภาพที่ 16	ภาพการกลอกตาเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (2)	160
ภาพที่ 17	ภาพการแสดงการล้อเลียนท่าทางการบังแดดของสาวเชียงใหม่.....	196
ภาพที่ 18	ภาพแสดงอวัจนภาษาสื่อถ้อยค่านัยผกผัน	198

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“Stand-up comedy” หรือที่อุดม แต่พานิช เรียกด้วยคำภาษาไทยว่า “เดี่ยวไมโครโฟน” นั้น มีรากฐานมาจากการแสดงตลก “Minstrel Show” ที่ได้รับความนิยมในประเทศอเมริกาหลังยุคสงครามกลางเมือง (ราวกลางศตวรรษที่ 19) Minstrel Show เป็นการแสดงที่แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงร้องรำทำเพลง ช่วงเล่าเรื่องซ้ำชั้น และช่วงละครสั้น การแสดง Minstrel Show เสื่อมความนิยมลงไปในช่วงตอนต้นศตวรรษที่ 20 แต่ทว่าการเล่าเรื่องซ้ำชั้นโดยคนๆ เดี่ยวต่อหน้าผู้ชมจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของโชว์มิได้หายไป แต่ได้ถูกหลอมรวมเข้ากับการแสดง “Vaudeville” ซึ่งเป็นการแสดงที่รวมความบันเทิงหลากหลายประเภทไว้ด้วยกัน อาทิ ละคร ดนตรี การเต้นรำ มายากล กายกรรม รวมไปถึงการเล่าเรื่องตลกด้วยการพูดคนเดียว ซึ่งในขณะนั้นเริ่มเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง (จักรพันธ์ุ ขวัญมงคล, บรรณาธิการ, ม.ป.ป.: 19-20)

คำว่า Stand-up comedy หมายถึง การที่นักแสดงตลกพูดหันหน้าไปทางคนดูโดยตรง โดยมีไมโครโฟนเป็นเครื่องขยายเสียงให้ได้ยินกันทั่ว หรือมีเครื่องเคราประกอบการแสดงบ้าง เช่น ดนตรี อุปกรณ์ หรือมายากล ลักษณะเด่นคือเรื่องที่เล่ามักมีจังหวะเร็วและต่อเนื่อง ฝั่งมุขตลกเรียกเสียงหัวเราะไว้เป็นระยะ บ้างเป็นมุขสั้นๆ บ้างเป็นมุขยาวๆ หลายครั้งมักเกี่ยวข้องกับ การเมือง ประชาธิปไตย หรือเซ็กส์ ในเชิงประชดประชัน (จักรพันธ์ุ ขวัญมงคล, บรรณาธิการ, ม.ป.ป.: 21)

นอกจากนั้น กาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548: 63) ยังได้อธิบายถึงลักษณะการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน หรือ Stand-up comedy โดยทั่วไปว่า เป็นการแสดงตลกประเภทหนึ่ง แต่ต่างจากการแสดงตลกทั่วไปตรงที่มีผู้แสดงเพียงคนเดียว จนดูเหมือนพูดอยู่คนเดียว แต่ก็ก่อให้เกิดความตลกขบขันได้ การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนเป็นปริศนาที่มีโครงสร้างภายในซับซ้อน ซึ่งเป็นการนำเรื่องตลกหลายๆ เรื่องมาต่อรวมกัน โดยมีความเกี่ยวโยงกับปริบทและการจัดเรียงถ้อยคำที่เป็นแบบแผนทางการแสดง (stand-up routine)

สำหรับประเทศไทยนั้น มีนักพูดที่เคยจัดการแสดงแบบ Stand-up comedy มาแล้วหลายท่าน อาทิ ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ จตุพล ชมภูนิช เกตุเสพย์สวัสดิ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (น้ำเน็ก) เป็นต้น แต่บุคคลที่ได้รับความนิยมและกระแสดตอบรับอย่างดีจากผู้ชมมากที่สุด¹ ในประเทศไทยปัจจุบันคือ อุดม แต่พานิช² ซึ่งจะสังเกตได้จากจำนวนผู้ชมที่แน่นขนัดหอประชุม (ทั้งที่นั่งบนเก้าอี้และเบาะเสริมนั่งพื้น) และมีการจัดการแสดงหลายรอบ โดยเขาสามารถที่จะดึงผู้ชมหลายพันคนตลอดระยะเวลา 3-4 ชั่วโมง ให้เพลิดเพลินและขำขันไปกับการพูดของเขา ด้วยจังหวะ ลีลา น้ำเสียง และท่าทางประกอบที่ประสมประสานเข้าด้วยกันอย่างลงตัว การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ถือเป็นปรากฏการณ์ครั้งสำคัญที่มีผู้คนให้ความสนใจรับชมการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของเขาอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันรวมระยะเวลากว่า 20 ปี และได้รับความนิยมที่มากขึ้นจากผู้ชมในทุกๆ ปีที่เขาจัดการแสดง

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบความแตกต่างระหว่างการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน (Stand-up comedy) ของอุดม แต่พานิชกับนักพูดท่านอื่นประการหนึ่งคือ กลวิธีทางภาษาที่ใช้ใน

¹ การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากทั้งในหมู่ดารานักร้อง นักแสดง บุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการบันเทิง รวมไปถึงประชาชนทั่วไปที่ต่างเข้าร่วมชมการแสดงของเขาอย่างคับคั่งในทุกครั้งที่มีการจัดการแสดง เขากลายเป็นขวัญใจของมวลชนจนได้รับเลือกให้เป็นบุคคลแห่งปีจากคอลัมน์จุดประกายหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจในปี พ.ศ. 2540 และในปี พ.ศ. 2542 ได้รับเลือกให้เป็น 1 ใน 100 บุคคลแห่งปีศตวรรษในสาขาอาชีพการแสดงจากหนังสือพิมพ์ The Nation : Special issue และได้รับเลือกให้เป็น 1 ใน 50 ผู้มีอิทธิพลทางความคิดที่สุดในประเทศไทยจากนิตยสาร Hi Class (ประวัติโน้ต อุดม แต่พานิช, 2551: ออนไลน์)

² ก่อนที่อุดม แต่พานิช จะเริ่มสนใจวิธีการและจังหวะในการเล่าเรื่องตลกแบบใหม่ที่เรียกว่า “One Stand-up comedy” นั้น เขาเป็นเพียงตัวประกอบในรายการต่างๆ ของบริษัทเจเอสแอล เช่น รายการกระต่ายโชว์ รายการวิก 07 หลังจากนั้นเขาก็ได้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นหนึ่งในเสนาธิการคนใหม่ในรายการยุทธการขยับเหงือก เขาจึงเริ่มเป็นที่รู้จัก และมีชื่อเสียงมากขึ้นในวงการบันเทิง ทำให้เขาได้มีโอกาสทำงานที่หลากหลายมากขึ้น เช่น งานพิธีกร นักแสดงรับเชิญ (จักรพันธ์ ขวัญมงคล, บรรณาธิการ, ม.ป.ป.: 10) รวมไปถึงงานเขียนต่างๆ อาทิ “โทษฐานที่รู้จักกัน” ซึ่งกลายเป็นหนังสือแนวขำขันที่ติดอันดับขายดี และได้รับการตีพิมพ์ซ้ำถึง 33 ครั้ง จะเห็นได้ว่า อุดม แต่พานิช มีความสามารถในการใช้ภาษาทั้งการพูดและการเขียน จนทำให้เขาได้รับการตอบรับอย่างดีจากผู้ชมและผู้อ่านมาโดยตลอด

การแสดง กล่าวคือ เกตุเสพย์สวัสดิ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (น้ำเน็ก) มักใช้คำบริภาษและคำอุทานที่ไม่สุภาพเป็นกลวิธีในการสร้างอารมณ์ขัน ดังตัวอย่าง

“ละอย่างที่ผมบอกก็คือคนเราทุกคนนั้นมีความหยาบคายอยู่ในตัวเอง แม้แต่ตัวเรา เรายังไม่สุภาพกับตัวเองเลย เคยมั๊ยครับ ทำงานมาตึกๆ ไม่ได้นอนหลายวัน พอตื่นมาส่องกระจกเห็นหน้าตัวเอง เราจะพูดว่ายังงៃอะ สภาพหน้าฉันดูแย้จ้งเลยอะ (ฮา) เราจะพูดอย่างงี้มั๊ย สิ่งที่เราจะพูดก็คือ เหี้ยเอ๊ย แม่ง โทรมชิบหาย (ฮา) นี๊กูเหรอเนี้ย เรานอนน้อย สิวขึ้น เราจะพูดกับตัวเองว่างៃ ทีโชนของฉันดูแย้จ้งเลยอะ (ฮา) สิ่งที่เราจะพูด แม่งเอ๊ย สิวะเหี้ย แม่ง มาทำไมวะ (ฮา) เรายังไม่สุภาพกับตัวเอง (ฮา) เวลาเราขับรถไปไหนมาไหน ขับไป แอดดดดด...ปรากฏว่ากั้มดูมือถือ รถชน ปีก! แย้ละฉันทั้งเพลอเลยเกิดอุบัติเหตุ (ฮา ปรบมือ) เราพูดอย่างงี้มั๊ยอะ เราเดินๆ อยู่สะดุดพื้นปั๊บ อ๊วย พื้นต่างระดับ ต้องระวังให้มากกว่านี้แล้ว (ฮา) ซ้อปีบีมาใหม่ ฟิล์มไม่ได้แปะ ท่อไม่ได้ใส่ ตกปั๊บ โอ๊ะตาย เกิดความเสียหายอะไรบ้างเนี้ย (ฮา) เราก็ไม่พูดกับตัวเองแบบนี้ เราขับรถไป อี้ดดดด...ปีก! เขี้ยละ ชิบหาย ไอส์ด มึงขับรถยังงៃวะ เหี้ยเอ๊ย ชิบหายแม่งอีเหี้ย (ฮา) เดินไปสะดุดปั๊บ แม่งพื้นเหี้ย ไม่มีป้ายบอกรีงวะ (ฮา) มือถือหล่นปีก! อ่าวชิบหายกันพอดี ระย้าละมึงแม่ง (ฮา)”

(The Naked Show 4/ 13:23–14:43)

จากตัวอย่าง คำว่า “เหี้ยเอ๊ย” “แม่ง” “แม่งเอ๊ย” “เขี้ย” “ชิบหาย” “ไอส์ด” “ชิบหายแม่งอีเหี้ย” “แม่งพื้นเหี้ย” “ชิบหาย” และ “ระย้าละมึงแม่ง” เป็นคำบริภาษและคำอุทานที่ไม่สุภาพที่เกตุเสพย์สวัสดิ์มักใช้เป็นกลวิธีสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม

ส่วน จตุพล ชมพูนิช และทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ ใช้คำสองแง่สองง่ามเป็นกลวิธีสร้างอารมณ์ขัน ดังที่วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ (2542) ได้ศึกษาวิเคราะห์ปริเฉททอล์คโชว์ของทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ พบว่า กลวิธีทางภาษาที่ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ ใช้มากที่สุดในการแสดงคือการใช้คำที่สื่อความหมายเกี่ยวกับเรื่องเพศ หรือการใช้คำสองแง่สองง่าม ตัวอย่างการใช้คำสองแง่สองง่ามในการแสดงของทินวัฒน์ เช่น

“ตอนถึงนาที่สุดท้าย มันก็คริสต์มาสพอดี ทุกคนต้องเอาของขวัญให้บิลลีคน
ละกล่อง อู้หู่ มันขนของกลับบ้าน ขนไม่ไหวครับ ขนเยอะจริงๆ เลยครับ ขนของ
นะ ไม่ใช่ขนเยอะ ขนของเยอะจริงๆ นะครับ (ฮา)”

(วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ, 2542: 69)

วิภาวรรณ อธิบายการใช้คำสองแง่สองง่ามในตัวอย่างข้างต้นไว้ว่า ทินวัฒน์ใช้คำสองแง่สอง
ง่ามในคำว่า “ขน” เพื่อให้ผู้ฟังนึกไปถึงขนในที่ลับและเกิดอารมณ์ขัน (วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ,
2542: 69)

ในขณะที่ อุดม แต่พานิช นั้นจะใช้กลวิธีทางภาษาที่แตกต่างไปจากนักพูดท่านอื่น
กล่าวคือ อุดมจะใช้ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นกลวิธีเด่นกลวิธีหนึ่งในการแสดง ถ้อยคำ
นัยผกผัน (verbal irony) เป็นการใช้ถ้อยคำที่หมายความตรงข้ามกับความหมายตามรูป โดย
ความหมายตามรูปจะเป็นความหมายด้านบวก แต่ความหมายที่ต้องการสื่อจะเป็นความหมายด้าน
ลบ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 116-117) จากการศึกษาวิจัยได้เก็บข้อมูลในเบื้องต้นพบว่า ความถี่
ในการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนแต่ละครั้งของอุดม แต่พานิช
นั้นมีความถี่สูงมาก การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ของอุดม แต่พานิช นั้นมีความโดดเด่น
จนสามารถเรียกได้ว่าเป็นลีลาส่วนตัวในการแสดงของเขาได้เลย ตัวอย่างการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน
(verbal irony) ในเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช มีดังนี้

เรื่องการซัอนท้ายมอเตอร์ไซค์รับจ้าง

ซัอนมอเตอร์ไซค์นี้แหละเจ๋งสุด ทั้งสวนเลนทั้งมุดไม่กลัวเป็นผี เข้าเข็วกูไม่
ต้องสนใจ ถูกรถเล็กกรถใหญ่ อืมมม... กระจกใคร มึงเอาดี (ฮา ปรบมือ) อ้อ... อ้า...
กูเจ็บแต่กูให้อภัย เพราะอะไรรู้มัย หมวกมึงหอมดี (ฮา) หี! กูชอบบราในหมวกมึงอะ
(ฮา)

(เดี่ยว 10/ 2:05:18–2:05:47)

จากตัวอย่าง อุดมพูดถึงเรื่องการซัอนท้ายมอเตอร์ไซค์รับจ้าง ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้เป็นถ้อยคำ
นัยผกผันที่อุดมเลือกที่จะพูดตรงข้ามกับสิ่งที่เขาต้องการสื่อ หากพิจารณาจากความหมายตามรูป
ถ้อยคำ “ซัอนมอเตอร์ไซค์นี้แหละเจ๋งสุด” จะเป็นความหมายด้านบวก แต่เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำที่
ตามมา “ทั้งสวนเลนทั้งมุดไม่กลัวเป็นผี” และจากประสบการณ์ร่วมของผู้ชมที่เคยใช้บริการ
มอเตอร์ไซค์รับจ้างในการเดินทางในชีวิตประจำวันก็จะทราบถึงวิธีการขับขี่รถของวินมอเตอร์ไซค์ที่มี

การขับสวนเลน ขับมุดต่างๆ จากปริบทดังกล่าวนี้จึงทำให้เห็นชัดเจนได้ว่า อุดมไม่ได้ต้องการสื่อว่า “การขออนมอเตอร์ไซค์เจ๋งสุด” ส่วนถ้อยคำถัดมาที่ว่า “เขาเชียวไม่ต้องสนใจ ภูธรเล็กกรถใหญ่ อ้มมม... กระจกใคร มึงเอาดี” หากพิจารณาความหมายตามรูป ถือเป็นการบอกกล่าวให้ทำ แต่เมื่อพิจารณาจากปริบท จะทราบได้ทันทีว่า อุดมไม่ได้ต้องการให้วินมอเตอร์ไซค์ทำเช่นนั้น เพราะคงไม่มีผู้โดยสารคนใดที่ต้องการให้เขาของตนไปถูกรถ หรือไปชนกับกระจกคนอื่น ๆ ดังนั้น ความหมายที่อุดมต้องการสื่อจึงเป็นความหมายที่ตรงกันข้ามกับความหมายตามรูป ส่วนถ้อยคำ “หมวกมึงหอมดี” อุดมก็ไม่ได้ต้องการชื่นชมวินมอเตอร์ไซค์ว่าหมวกมีกลิ่นหอมดี เหมือนเช่น ความหมายตามรูป เนื่องจากผู้ที่เคยใช้บริการมอเตอร์ไซค์รับจ้างย่อมทราบดีว่า ส่วนใหญ่หมวกกันน็อกของวินมอเตอร์ไซค์รับจ้างมักจะมีกลิ่นเหม็น ดังนั้น ความหมายที่อุดมต้องการสื่อจริงๆ ในถ้อยคำนี้ก็คือ “หมวกวิน มอเตอร์ไซค์มีกลิ่นเหม็นมาก” นอกจากหมวกของวินมอเตอร์ไซค์จะมีกลิ่นเหม็นมากแล้ว ผู้ที่เคยใช้บริการน่าจะทราบดีว่า หมวกของวินมอเตอร์ไซค์รับจ้างส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ทำความสะอาด จึงทำให้เกิดความอับชื้นและเชื้อราต่างๆ ดังนั้นในถ้อยคำสุดท้ายที่อุดมกล่าวว่า “หึ! กูขอปราโมทย์ในหมวกมึงอะ” จึงจัดเป็นถ้อยคำนัยผกผันด้วย เพราะความหมายที่แท้จริงนั้นตรงกันข้ามกับสิ่งที่ต้องการสื่อ นั่นก็คือ อุดมไม่ได้ขอปราโมทย์ในหมวกของวินมอเตอร์ไซค์

นอกจากนั้นในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ยังพบตัวอย่างการใช้ถ้อยคำ นัยผกผันเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่างๆ ทางการเมืองอีกด้วย ดังตัวอย่าง

เรื่องการแลกเปลี่ยนแรงงาน

♪ เขาว่าจะมีการแลกเปลี่ยนแรงงาน เรามาลองแลกรัฐบาลกันดูมัยพี (เน้นเสียง) (ฮา พรบมือ) เอาของผมไปบริหารของท่าน เรามาลองผลัดกันคนละทีสองที (ฮา) ไม่ว่าประเทศท่านรวยมาจากไหน เจอนักการเมืองไทย เดี่ยวมึงได้เป็นหนี (ฮา พรบมือ) รับรองว่าตายยกวัง ประเทศคุณจะพังไม่เกิน 3 ปี ไม่นานประเทศคุณก็จะ เป็นเหมือนประเทศผม เรื่องนี้อุดมขอการันตี (พรบมือ) ♪

(เดี่ยว 10/ 2:15:38–2:16:40)

จากตัวอย่างถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้คือถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมเลือกใช้ในลักษณะของวัจนกรรม การแนะนำ โดยสังเกตได้จากคำว่า “เรามาลอง...” หากพิจารณาความหมายตามรูป ถ้อยคำนี้ จัดเป็นการแนะนำ แต่หากพิจารณาจากปริบททางการเมืองในขณะนั้น ซึ่งเป็นช่วงการทำงานของ คณะรัฐมนตรีของน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ที่ถูกวิจารณ์เกี่ยวกับการทำงานและนโยบายต่างๆ ก็จะทำให้ทราบได้ว่า อุดมไม่ได้สื่อเจตนาให้กระทำอย่างเช่นที่ตนแนะนำจริงๆ กล่าวคือ ไม่ได้ต้องการให้มีการแลกเปลี่ยนรัฐบาลจริงๆ แต่ต้องการประชดประชันรัฐบาลและการทำงานของรัฐบาลว่า

หากประเทศไทยได้รัฐบาลชุดนี้ไปบริหารประเทศ ก็จะเป็นหนี้ และประเทศก็จะพังเหมือนอย่างประเทศไทย

นอกจากวิจารณ์การแนะนำที่อุดมใช้สื่อนัยผกผันแล้ว จะสังเกตเห็นว่า เมื่ออุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแล้ว เขาก็ได้กล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกันต่อทันที (ในถ้อยคำที่เป็นตัวเอียง) การวางถ้อยคำที่ขัดแย้งกันไว้ต่อกันทันทีเช่นนี้เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่อุดมใช้สื่อว่าเขากำลังสื่อความนัยผกผัน

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังพบตัวอย่างที่น่าสนใจอีกตัวอย่างหนึ่งคือ อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ถึง 5 ลักษณะในข้อความตอนเดียว ดังตัวอย่าง

ที่พัฒนาละเข้าทำที่สุดในยุครัฐบาลนั้นะฮะ เนี่ย สี่แยกอะ ตรงสี่แยกอะ กล้องอะ กล้องตรวจฝ่าไฟแดง อย่างแจ้แหละ! ถึงเราจะข้ามไปเป็นประเทศโลกที่สอง และที่หนึ่ง นี่คือการพัฒนาที่ดีขึ้นจริงๆ ไซ้มะ ทุกวันนี้กล้องเหล่านี้เนี่ยมีอยู่ ทั้งในกรุงเทพฯ นะ มี 30 แยก แต่แยกในกรุงเทพฯ เนี่ย มีเป็นแสน (ฮา) ผมเนี่ย เป็นแฟนประจำของแยกลำสาลี (ฮา) ทุกเดือนเนี่ย ต้องโดนอย่างน้อย 7-8 ใบ ส่งมาที่บ้าน 500 ใบ ฝ่าครึ่งนึงก็ 500 ฝ่าไฟแดง 500 ติดมา โอโห กลับมาที่บ้าน ลูกน้องติดเรียงกัน เรียงในออฟฟิศ บอกเลยเนี่ย “พีโน๊ต พีโน๊ตทำยอดได้ดีมากเลยนะเนี่ย (ฮา) เกือบจะซื้อกล้องได้อีกแยกนึงแล้ว” (อุดมเลียนเสียงลูกน้องของตน) (ฮา) ทำไม้อ๊ะ! กูชอบอะ (ฮา) เราชอบอะไรเราก็ต้องอดทนกัน (ฮา ปรบมือ) เนี่ย มาช่วยกันอดทนคนละไม้คนละมือ (ฮา) ตั้งแต่วันนี้เลยนะ ตั้งแต่เริ่มในวันนี้เลยนะ ออกไปนะ ฝ่าแม่เงย (ฮา) ฝ่ากันคนละครึ่งเอง มันหนักหนาตรงไหนเอ็ง! (เน้นเสียงสูง) คุณช่วยกันอะ อะคนละ 500 ต่อเดือน อะแบ่งๆ กันผ่านีกออกปะ ไฟเขียวปั๊บ ยึกยก้ออย่าออก แต่งหน้าไป (ฮา) ส่งบีบี เปลี่ยนซีดี ปรับกระจก ดึงสายนู่นนี่ ปรับแก้อี้ เอนอ้อ๊ะ บีบ แดงบีบ ออกแม่เงย (ฮา ปรบมือ) ... คนละครึ่ง เดือนละครึ่ง อะกรุงเทพฯ มีกี่ล้านคน เอาแค่ล้านคนก็พอ เราฝ่ากันไซ้มะ ล้านคน...เดือนนึงก็ 500 ล้าน ไซ้ปะ 500 ล้าน ต่อจากนั้น เราก็จะมีกล้องตรวจจับเนี่ยทุกแยก เสร็จแล้วปั๊บ ก็ไม่ต้องไปเหนื่อยตำรวนีกออกปะ สงสารเค้า เค้าร้อนเค้าเหนื่อย ละก็ไม่ต้องไปลำบากจำเฉย (ฮา) จำเฉย จำเฉย (ฮา) จำเฉยที่เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหารจราจรในช่วงที่ผ่านมา (ฮา) ใครคิด (ฮา) มึงเห็นพวกกูเป็นอีการิไร (ฮา ปรบมือ) กูเรียนหนังสือกันมานะ (ฮา) ไม่ใช่ ไม่ใช่ มึงเอาหุ่นไล่กามาโยนกระดิกๆ นิดนึง ละกูเป็นอีกากูจะบินหนีไป (ฮา) ... ถ้ามึงจะปั่น มึงปั่นให้เหมือนหนอยไม่ได้ริไร กรรมศิลป์ก็มี นักศึกษาที่เรียนศิลป์กะก็เยอะ ก็ปั่นให้มันเทๆ เลยแบบ จะยีนแบบ (ฮา) จะอะไรก็อะไร นี่มึงปั่นเป็นการตุนหยั่งกะอยู่ดริมเวิลด์ (ฮา) ฤงมือจะมาถึงศอกอยู่แล้ว มือก็ใหญ่ (ฮา) ทุ่งกางเกง

เอาสูงขึ้นมาหยั่งกะสายัณห์ (ฮา) ถูกแล้วตรงไหนเนี่ย (ฮา) ทาสีตัวก็...ตัว...เนื่อ รู้จักสี
เนื่อมัยเนี่ย รู้จักสีเนื่อมัย แม่งเป็นน้ำตาลบวกเขียวๆ (ฮา)

(เดี่ยว 8/ 1:44:01-1:48:10)

จากตัวอย่าง อุดมพูดถึงนโยบายของรัฐบาลเรื่องการติดกล้องวงจรปิดตามสี่แยกต่างๆ โดย
อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในถ้อยคำที่ว่า “ที่พัฒนาละเข้าท่าที่สุดในยุครัฐบาลนี้นะฮะ เนี่ย สี่แยกอะ
ตรงสี่แยกอะ กล้องอะ กล้องตรวจฝ่าไฟแดง อย่างจิ้งแหละ! ถึงเราจะข้ามไปเป็นประเทศโลกที่สอง
และที่หนึ่ง นี่คือการพัฒนาที่ดีขึ้นจริงๆ ไช้มะ” หลังจากนั้นอุดมก็กล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกันต่อพันที
ในถ้อยคำที่ว่า “ทุกวันนี้กล้องเหล่านี้เนี่ยมีอยู่ ทั้งในกรุงเทพฯ นะ มี 30 แยก แต่แยกในกรุงเทพฯ
เนี่ย มีเป็นแสน” การวางถ้อยคำที่ขัดแย้งกันนี้ทำให้ทราบได้ทันทีว่าอุดมต้องการประชดประชัน
รัฐบาล กล่าวคือ การที่สี่แยกในกรุงเทพฯ มีเป็นแสนแยก แต่รัฐบาลติดกล้องวงจรปิดแค่เพียง 30
แยกนั้น จึงไม่ใช่การพัฒนาประเทศที่ดีขึ้นเหมือนเช่นความหมายตามรูป

หลังจากนั้น อุดมก็ได้กล่าวเลียนแบบเสียงลูกน้องของตนที่พูดเป็นถ้อยคำนัยผกผันใน
ลักษณะของวัจนกรรมการชมที่ไม่จริงใจในถ้อยคำที่ว่า “พีโน่ต พีโน่ตทำยอดได้ดีมากเลยนะเนี่ย (ฮา)
เกือบจะซื้อกล้องได้อีกแยกนึงแล้ว”

ถัดมา อุดมก็ได้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันอีกครั้งในถ้อยคำที่ว่า “เนี่ย มาช่วยกันอุดหนุนคนละ
ไม้คนละมือ (ฮา) ตั้งแต่วันนี้เลยนะ ตั้งแต่เริ่มในวันนี้เลยนะ ออกไปนะ ฝ่าแม่งเลย (ฮา) ฝ่ากันคน
ละครึ่งเอง มันหนักหนาตรงไหนเอ็ง! (เน้นเสียงสูง) คุณช่วยกันอะ อะคนละ 500 ต่อเดือน อะ
แบ่งๆ กันฝ่า निकออกป๊ะ ไฟเขียวปั๊บ ยึกยักอย่าออก แต่งหน้าไป (ฮา) ส่งป๊ปปี้ เปลี่ยนซีดี ปรับ
กระจกตั้งสายนู่นนี่ ปรับเก้าอี้ เอนอี้อ๊ะ ปั๊บบ แดงปั๊บบ ออกแม่งเลย” จะเห็นว่า อุดมแสร้งแนะนำ
ผู้ฟัง แต่ไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังทำอย่างเช่นที่ตนแนะนำ ถ้อยคำนัยผกผันนี้จึงเป็นลักษณะของ
วัจนกรรมการแนะนำที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังทำตาม การใช้วัจนกรรมการแนะนำที่ละเมิดเงื่อนไขความ
จริงใจเช่นนี้ทำให้ผู้ชมทราบได้ว่า อุดมต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชัน นอกจากนี้
อุดมยังเลือกใช้คำว่า “อุดหนุน” ซึ่งโดยปกติแล้วคำว่า “อุดหนุน” จะใช้กับการช่วยเหลือพ่อค้าแม่ค้า
ด้วยการซื้อสินค้าและบริการต่างๆ แต่อุดมกลับเลือกใช้คำนี้กับการฝ่าไฟแดง เป็นเหมือนการ
เปรียบเทียบให้เห็นว่าการช่วยกันฝ่าไฟแดงนั้นถือเป็นการช่วยให้ตำรวจจราจรไทยมีรายได้เสริมทาง
หนึ่ง ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายที่อุดมต้องการจะประชดประชันในถ้อยคำนี้คือตำรวจจราจรไทยที่หากิน
โดยการจ้องจับผิดและรีดไถเงินจากประชาชนผู้ขับขี่รถบนท้องถนน

จากนั้น อุดมก็กล่าวถ้อยคำนัยผกผันอีกครั้งในถ้อยคำที่ว่า “จำเฉยที่เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา
จราจรในช่วงที่ผ่านมา” จำเฉยเป็นชื่อเรียกหุ่นตำรวจจราจรที่มีการตั้งไว้ตามสี่แยกต่างๆ ทั่ว
กรุงเทพฯ เพื่อให้ผู้ขับขี่รถเคารพกฎจราจร เปรียบเสมือนว่ามีตำรวจคอยมองดูอยู่เสมอ

จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่า อุดมพูดตรงข้ามกับสิ่งที่ต้องการสื่อ โดยใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปได้และตนเองก็ไม่ได้เชื่อเช่นนั้น เพราะในความเป็นจริงจำเลยไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาราจรได้

ถัดจากนั้น อุดมก็ได้ใช้ถ้อยคำนัยผกผันอีกในถ้อยคำที่ว่า “มึงเห็นพวกกูเป็นอีการีโง่” “กูก้าวตรงไหนเนี่ย” และ “รู้จักสีเนื้อมัยเนี่ย รู้จักสีเนื้อมัย” หากพิจารณาตามรูปภาพ ถ้อยคำเหล่านี้จัดเป็นประโยคคำถาม แต่จากบริบท อุดมไม่ได้ต้องการคำตอบจากคำถามดังกล่าว แต่ใช้วัจนกรรมการถามเพื่อประชดประชันผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหุ่นจำเลย

จะเห็นได้ว่า ในข้อความสั้นๆ ระยะเวลาเพียง 4 นาที อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันได้มากถึง 7 ถ้อยคำ และใช้ในลักษณะที่หลากหลายถึง 5 ลักษณะ คือ การวางถ้อยคำที่ขัดแย้งกันไว้คู่กัน วัจนกรรมการชมที่ไม่จริงใจ วัจนกรรมการแนะนำที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังทำตาม การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้และตนเองก็ไม่ได้เชื่อเช่นนั้น และวัจนกรรมการถามที่ไม่ต้องการคำตอบ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันด้วยความถี่สูงและหลากหลายชนิดเป็นสิ่งที่บ่งชี้ได้ชัดว่า ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นกลวิธีเด่นจนเป็นอัตลักษณ์หรือลีลาเฉพาะตัวในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้น เมื่อพิจารณาทั้งเนื้อหาและภาษาทำให้เห็นชัดเจนด้วยว่าการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน (stand-up comedy) ของอุดม แต่พานิชนั้น มิใช่การแสดงตลกเพื่อสร้างความขบขันให้กับผู้ชมเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการแสดงประเภท “ตลกปัญญาชน”³ ที่มีการหยิบยกประเด็นหรือเรื่องราวต่างๆ ในสังคมมากล่าวถึงในเชิงประชดประชันเสียดสี ทั้งการเมืองและสังคม การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช จึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปในสังคม ขณะนั้นได้เป็นอย่างดี และสามารถทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้คำถามก

³ การแสดงประเภท “ตลกปัญญาชน” ริเริ่มขึ้นจากเหล่านิสิตนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย หรือที่เรียกรวมๆ ว่าเหล่า “ปัญญาชน” ได้รวมกลุ่มกันเพื่อแสดงตลกในเชิงเสียดสีสังคม โดยตลกปัญญาชนกลุ่มแรกๆ คือ กลุ่ม “ซูม่่าอ่าง” จากรายการเพชรฆาตความเครียด ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ในช่วงปี พ.ศ. 2528-2529 ความสำเร็จของกลุ่มตลกปัญญาชนในรายการนี้อยู่ที่ความแตกต่างทางมุขตลกที่มีความช่างคิดและสร้างสรรค์ เช่น มีการนำเสนอช่วง “ภาษาไทยคำละวัน” ของปัญญา นิรันดร์กุล ที่ล้อเลียนรายการ “ภาษาไทยวันละคำ” ของอาจารย์ กาญจนา นาคสกุล เป็นต้น (จักรพันธ์ุ์ ขวัญมงคล, บรรณาธิการ, ม.ป.ป.: 32)

หยาบคายหรือประโยคสองแง่สองง่ามให้ผู้คนได้หัวเราะเหมือนอย่างที่ตลกของไทยได้ใช้เป็นมุขมาโดยตลอด (กนก สิมทอง, บรรณาธิการ, 2538: 75)

จากข้อสังเกตดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ซึ่งเป็นกลวิธีเด่นกลวิธีหนึ่งในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน (Stand-up comedy) ของอุดม แต่พานิช ว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง อุดมแต่พานิชใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะใดที่เด่นที่สุด มีการใช้อวัจนภาษาเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงหรือไม่ อย่างไรบ้าง รวมไปถึงเหตุใดอุดม แต่พานิชจึงเลือกใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีสำคัญในการแสดงของเขา

แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่นำข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช มาใช้ศึกษาอยู่บ้าง เช่น

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การรับรู้และความเข้าใจในมุกตลกของโน้ต อุดม แต่พานิช กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมเดี่ยวไมโครโฟน” ของอัจฉรา ยุตตานนท์ (2541) วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นการศึกษาที่มุ่งหาคำตอบว่า ผู้รับสารที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีการรับรู้และเกิดความเข้าใจมุกตลกของโน้ต อุดม แต่พานิช แตกต่างกันหรือไม่ และการรับรู้และความเข้าใจของผู้รับสารมีผลต่อความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากมุกตลกของโน้ต อุดม แต่พานิช หรือไม่ มากน้อยเพียงใด รวมไปถึงช่องทางการเปิดรับมุกตลกจากการอ่านหรือการชมการแสดงเดี่ยวตลก มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับสารหรือไม่ อย่างไร

การค้นคว้าแบบอิสระ (independent study) เรื่อง “The Construction of Humor in Note’s (Udom Taepanich) 4th Episode Standup Comedy” ของ Mr.Chaiyaporn Rukroum (2012) การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบริบททางสังคมไทยภายใต้การสร้างอารมณ์ขันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของโน้ต อุดม แต่พานิช โดยวิเคราะห์จากกรอบทฤษฎีความตลกทั้งสามชนิดคือ ทฤษฎีความเหนือกว่า ทฤษฎีความไม่เข้ากัน และทฤษฎีการปลดปล่อย อีกทั้งยังศึกษากลวิธีการใช้ภาษาที่โน้ตใช้ในการสร้างความตลกขบขันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นการศึกษาที่มุ่งหาคำตอบและมีแนวทางการศึกษาที่แตกต่างกันกับที่ผู้วิจัยจะศึกษา นอกจากนี้ เท่าที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม ก็ยังไม่เคยพบ

งานวิจัยใดที่นำมุมมองทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics) มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ถ้อยคำ
นัยผกผัน (verbal irony) ซึ่งเป็นกลวิธีเด่นในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช มาก่อน
ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช โดยใช้
ทฤษฎีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์มาเป็นกรอบทฤษฎีหลักในการวิเคราะห์

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ที่ปรากฏในการแสดงเดี่ยว
ไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช

1.2.2 เพื่อศึกษาวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยว
ไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช

1.2.3 เพื่อศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของ
อุดม แต่พานิช

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1.3.1 อุดม แต่พานิช ใช้ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) หลายลักษณะในการแสดง
เดี่ยวไมโครโฟน ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ที่พบมากที่สุดคือ วัจนกรรมการถาม
ที่ไม่ต้องการคำตอบ

1.3.2 อุดม แต่พานิช มีการใช้วัจนภาษาประกอบถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ได้แก่
การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมต่างไปจากปกติ การเน้นเสียง การใช้ทำนองเสียงสูงกว่าปกติ เพื่อสื่อ
ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน

1.3.3 ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช
นอกจากทำหน้าที่สร้างอารมณ์ขันแล้ว ส่วนใหญ่ยังทำหน้าที่ประชดประชันประเด็นและเหตุการณ์
ทางการเมืองและสังคมในขณะนั้น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

อุดม ตั๋งพานิช จัดทำการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนมาแล้วทั้งสิ้น 12 ครั้ง แต่ละคร้อมมีระยะเวลาในการแสดงประมาณ 3-4 ชั่วโมง ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลงานการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม ตั๋งพานิช⁴

ครั้งที่แสดง	ชื่อการแสดง	วันที่จัด การแสดง	จำนวน รอบ ที่แสดง	สถานที่	ความ จุของ ที่นั่ง
1	เดี่ยว 1 (เดี่ยวไมโครโฟน) 	19-20 สิงหาคม 2538	3 รอบ	หอประชุมเมืองไทย ประกันชีวิต อาคารเมืองไทย-ภัทร คอมเพล็กซ์	450 ที่นั่ง
2	เดี่ยว 2 (อุดม โชว์ห่วย) 	9-18 สิงหาคม 2539 24-25 สิงหาคม 2539	14 รอบ	หอประชุมเมืองไทย ประกันชีวิต และ กาดสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่	450 ที่นั่ง

⁴ ข้อมูลจากหนังสือ 16 ปีแห่งความโดดเดี่ยว (จักรพันธ์ุ์ ขวัญมงคล, บรรณาธิการ, ม.ป.ป.)

ครั้งที่ แสดง	ชื่อการแสดง	วันที่จัด การแสดง	จำนวน รอบ ที่แสดง	สถานที่	ความ จุของ ที่นั่ง
3	เดี่ยว 3 (อ.อุดมการช่าง) STAND UP COMEDY เดี่ยวไมโครโฟน 	ตลอดเดือนกรกฎาคม 2540	22 รอบ	อิมพีเรียลเวิลด์ ลาดพร้าว และ หอประชุม มหาวิทยาลัย เชียงใหม่	ไม่ ทราบ ความ จุของ ที่นั่งที่ แน่ชัด
4	เดี่ยว 4 (เดี่ยว 4) 	5 กุมภาพันธ์ – 14 มีนาคม 2542	28 รอบ	MCC Hall เดอะ มอลล์ บางกะปิ และ โรงแรมแกรนด์ภูคำ จังหวัดเชียงใหม่	ไม่ ทราบ ความ จุของ ที่นั่งที่ แน่ชัด
5	เดี่ยว 5 (ฉายเดี่ยว) 	11-20 มกราคม 2545	30 รอบ	โรงภาพยนตร์สกาล่า และกาดสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่	1,000 ที่นั่ง

ครั้งที่ แสดง	ชื่อการแสดง	วันที่จัด การแสดง	จำนวน รอบ ที่แสดง	สถานที่	ความ จุของ ที่นั่ง
6	เดี่ยว 6 (ตูดหมึก) STAND UP COMEDY เดี่ยวไมโครโฟน 	1-27 สิงหาคม 2546	43 รอบ	โรงภาพยนตร์สกาล่า และกาดสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่	1,000 ที่นั่ง
		21 กันยายน 2546	2 รอบ	โรงภาพยนตร์ Hoyts เมืองซิดนีย์ ประเทศ ออสเตรเลีย	ไม่ ทราบ ความ จุของ ที่นั่งที่ แน่ชัด
7	เดี่ยว 7 (เดี่ยว 7 หรือ ร้าน เซเว่นเดี่ยว) 	2 กุมภาพันธ์ – 2 มีนาคม 2551	39 รอบ	โรงภาพยนตร์สกาล่า	1,000 ที่นั่ง
		ไม่ทราบวันที่จัดการ แสดงแน่ชัด	2 รอบ	เมืองซิดนีย์ ประเทศ ออสเตรเลีย	ไม่ ทราบ ความ จุของ ที่นั่งที่ แน่ชัด
8	เดี่ยว 7.5 (เชียงใหม่ม่วนขนาด) 	19-20 กรกฎาคม 2551	3 รอบ	กาดสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่	2,000 ที่นั่ง

ครั้งที่ แสดง	ชื่อการแสดง	วันที่จัด การแสดง	จำนวน รอบ ที่แสดง	สถานที่	ความ จุของ ที่นั่ง
9	เดี่ยว 8 (เดี่ยว 8) 	4-16 กุมภาพันธ์ 2553	15 รอบ	รอยัล พารากอนฮอลล์ สยามพารากอน	3,108 ที่นั่ง
10	เดี่ยว 9 (เดี่ยว 9 : สนุก สันติ อหิงสา) 	5-18 สิงหาคม 2554	18 รอบ	รอยัล พารากอนฮอลล์ สยามพารากอน	3,108 ที่นั่ง
11	เดี่ยว 9.5 (สนุก สันติ อหิงสา ไม่แพ้กัน) 	16-20 กันยายน 2554	5 รอบ	กาดสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่	2,000 ที่นั่ง

ครั้งที่ แสดง	ชื่อการแสดง	วันที่จัด การแสดง	จำนวน รอบ ที่แสดง	สถานที่	ความ จุของ ที่นั่ง
12	เดี่ยว 10 (เดี่ยว 10) 	15-31 มีนาคม 2556	17 รอบ	รอยัล พารากอนฮอลล์ สยามพารากอน	ไม่ ทราบ ความ จุของ ที่นั่งที่ แน่ชัด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อมูลจากทีวีดีบันทึกการแสดงสดเดี่ยวไมโครโฟนของ อุดม แต่พานิช จำนวน 6 ครั้ง คือ เดี่ยว 7 เดี่ยว 7.5 เดี่ยว 8 เดี่ยว 9 เดี่ยว 9.5 และเดี่ยว 10 ซึ่งเป็นการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนช่วงหลังของอุดม แต่พานิช ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลดังกล่าวมีความทันสมัยมากที่สุดในเชิงปริบท เนื่องจากในการศึกษาถ้อยค่านัยผกผัน (verbal irony) จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาปริบททางสังคม เพื่อช่วยในการตีความถ้อยคำดังกล่าว

2. ข้อมูลในช่วงนี้มีประเด็นและเหตุการณ์ทางการเมืองและสังคมที่น่าสนใจ เช่น สถานการณ์ทางการเมืองที่มีความขัดแย้งสูง มีการประท้วงใหญ่บ่อยครั้ง นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น (น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) มักถูกวิจารณ์ในหลายด้าน AEC การแลกเปลี่ยนแรงงาน นโยบายของรัฐบาลที่มีผู้วิจารณ์ว่าสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศไทย การนิรโทษกรรม การปฏิวัติ ฟุตบอลไทย ระบบขนส่งมวลชนของไทย อาทิ รถไฟไทย มอเตอร์ไซค์รับจ้าง แท็กซี่ รถเมล์ โทรศัพท์มือถือ iPhone Social network ต่างๆ อาทิ Facebook Whatapps สัญญาณอินเทอร์เน็ตของไทย หมี่แพนด้า (ช่วงช่วงและหลินฮุ่ย) ฯลฯ

3. ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ในช่วงหลัง หลังจากที่อุดม แต่พานิช ห่างหายไปจากการแสดงเกือบ 5 ปีนั้น อุดม แต่พานิชมีการใช้ถ้อยค่านัยผกผัน (verbal irony) เพื่อประชดประชันประเด็นและเหตุการณ์ทางการเมืองและสังคมมากขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1.5.1 ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.5.1.1 ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ซึ่งได้แก่ แนวคิด ถ้อยคำนัยผกผัน แนวคิดเรื่องหลักความร่วมมือในการสนทนาและความหมายเป็นนัยสนทนา แนวคิดวัจนกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขัน

1.5.1.2 ทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาในอดีตที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย

1.5.2 เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากทีวีติบันทึกการแสดงสดเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ครั้งล่าสุดจำนวน 6 ครั้ง คือ เดี่ยว 7 เดี่ยว 7.5 เดี่ยว 8 เดี่ยว 9 เดี่ยว 9.5 และเดี่ยว 10 ซึ่งมีระยะเวลาในการแสดงแต่ละครั้งประมาณ 3-4 ชั่วโมง

1.5.3 วิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.5.3.1 ผู้วิจัยคัดเลือกถ้อยคำที่จัดเป็นถ้อยคำนัยผกผันจากทีวีติบันทึกการแสดงสดเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช โดยคัดเลือกจากข้อความที่ตรงกับคำนิยามของถ้อยคำนัยผกผัน⁵ ดังต่อไปนี้

1.5.3.1.1 ถ้อยคำที่หมายความตรงข้ามกับความหมายตามรูป หรือตรงข้ามกับความหมายมูลบทและความหมายเป็นนัย

1.5.3.1.2 วัจนกรรมต่างๆ ที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ เช่น คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คำแนะนำที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังทำตาม คำขอร้องที่ผู้พูดก็ได้ต้องการให้ผู้ฟังทำเช่นนั้น เป็นต้น

1.5.3.1.3 ถ้อยคำแบบเสียงสะท้อนกลับซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูด

1.5.3.2 วิเคราะห์ถ้อยคำนัยผกผันโดยใช้แนวคิดเรื่องถ้อยคำนัยผกผัน แนวคิดเรื่องหลักความร่วมมือในการสนทนาและความหมายเป็นนัยสนทนา แนวคิดเรื่องวัจนกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขัน

---

⁵ นิยามของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยยึดตามนิยามของ ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556)

1.5.3.3 วิเคราะห์อวัจนภาษา (non-verbal) ที่อุดม แต่พานิช ใช้เพื่อสื่อถ้อยค่านัยแฝง

1.5.3.4 วิเคราะห์หน้าที่ของถ้อยค่านัยแฝงในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช โดยพิจารณาดังนี้

1.5.3.4.1 พิจารณาจากลักษณะและวัตถุประสงค์ของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน

1.5.3.4.2 พิจารณาจากเนื้อความของถ้อยคำนั้น ได้แก่ ถ้อยคำกล่าวถึงหรือพาดพิงถึงเป้าหมายของการประชดประชัน

1.5.3.4.3 พิจารณาจากปริบท ได้แก่ เสียงหัวเราะของผู้ชม

1.5.4 เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย

1.5.5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การแสดงเดี่ยวไมโครโฟน (stand-up comedy) หมายถึง การแสดงตลกประเภทหนึ่ง แต่ต่างจากการแสดงตลกทั่วไปตรงที่มีผู้แสดงเพียงคนเดียว จนดูเหมือนพูดอยู่คนเดียว แต่ก็ก่อให้เกิดความตลกขบขันได้ การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนเป็นประจักษ์ที่มีโครงสร้างภายในซับซ้อน ซึ่งเป็นการนำเรื่องตลกหลายๆ เรื่องมาต่อรวมกัน โดยมีความเกี่ยวข้องกับปริบทและการจัดเรียงถ้อยคำที่เป็นแบบแผนทางการแสดง (stand-up routine) (กาญจนา เจริญเกียรติบวร, 2548: 63)

กลวิธีทางภาษา หมายถึง วิธีการที่ผู้พูดเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสารนั้นๆ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2549: 7)

ถ้อยคำ (utterance) หมายถึง ช่วงของการพูดที่คั่นด้วยความเงียบ (Hurford and Heasley, 1983: 16)

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556) ใช้คำว่า “ถ้อยค่านัยแฝง” แทน “verbal irony” ในภาษาอังกฤษ สำหรับในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยจึงได้ใช้คำว่า “ถ้อยค่านัยแฝง” เช่นกัน เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า เป็นคำที่สื่อถึงความหมายและลักษณะของ verbal irony ได้เป็นอย่างดี

นิยามของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยยึดนิยามของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ตามณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556) เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า นิยามของถ้อยคำนัยผกผันดังกล่าวข้างต้นมีความครอบคลุมในหลายๆ กรณีที่นักวิจัยปฏิบัติศาสตร์และผู้ใช้ภาษาจัดว่าเป็นถ้อยคำนัยผกผัน นิยามดังกล่าวมีดังนี้

1. ถ้อยคำที่หมายความตรงข้ามกับความหมายตามรูป หรือตรงข้ามกับความหมายมูลบท และความหมายเป็นนัย

ในบางกรณี ผู้ฟังจะต้องตีความมูลบท ความหมายเป็นนัย หรือความหมายอุปลักษณ์เสียก่อน แล้วจึงพลิกกลับเป็นความหมายที่ตรงกันข้าม จึงจะเข้าใจความหมายของถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดต้องการสื่อได้

2. วัจนกรรมต่างๆ ที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ เช่น คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คำแนะนำที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังทำตาม คำขอร้องที่ผู้พูดก็มิได้ต้องการให้ผู้ฟังทำเช่นนั้น เป็นต้น

3. ถ้อยคำแบบเสียงสะท้อนกลับซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูด

วัจนกรรม (speech act) หมายถึง การกระทำโดยใช้คำพูดซึ่งเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของวัจนกรรมนั้นๆ (Searle, 1969)

อวัจนภาษา ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยยึดคานิยามและกรอบการแบ่งประเภทของอวัจนภาษาตาม สวนิต ยมาภัย (2526) ดังนี้

อวัจนภาษา หมายถึง กิริยาอาการต่างๆ ที่ปรากฏออกมาทางร่างกายของมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ และสามารถสื่อความหมายได้ อวัจนภาษาส่วนใหญ่แล้วจะบ่งบอกให้ทราบความรู้สึกและบุคลิกลักษณะของบุคคลนั้น เช่น อาการยิ้มแย้มบนใบหน้าบ่งบอกความรู้สึกพึงพอใจ อาการหัวเราะเยาะบ่งบอกความรู้สึกดูหมิ่น เป็นต้น (สวนิต ยมาภัย, 2526: 72)

สวนิต ยมาภัย (2526) ได้แบ่งประเภทของอวัจนภาษาออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. เทศภาษา (สถานที่และช่วงระยะ) หมายถึง ภาษาที่ปรากฏขึ้นจากลักษณะของสถานที่และช่วงระยะที่บุคคลทำการสื่อสารกันอยู่ ทั้งสถานที่และช่วงระยะจะบ่งบอกความหมายบางประการได้ชัดเจนพอสมควร เช่น บุคคลสองคนต่างเพศกันนั่งอยู่บนม้านั่งตัวเดียวกัน (สถานที่) และนั่งชิดกันประมาทหนึ่งคืบ (ช่วงระยะ) บ่งบอกให้เห็นถึงความสัมพันธ์เป็นพิเศษของทั้งสองบุคคลที่ไม่ใช่เพียงผู้รู้จักกันธรรมดา

2. กาลภาษา (กาลเวลา) หมายถึง อวัจนภาษาที่ใช้เวลาเป็นเครื่องสื่อความหมาย แบ่งย่อยได้ 2 ลักษณะดังนี้ ลักษณะแรกคือ เวลาที่จุดใดจุดหนึ่ง เช่น เวลานั้นดหมาย บุคคลที่เปิดติดต่อธุระตรงตามเวลานัดหมาย ก็จะมีโอกาสที่ธุระของตนจะสำเร็จได้มากกว่าบุคคลที่ไปผิดเวลา ลักษณะที่

สองคือ ช่วงเวลาที่ใช้ เช่น มีบุคคลหนึ่งมารอพบเราอยู่นานถึง 1 ชั่วโมง แสดงให้เห็นว่าบุคคลนี้ต้องมีฐานะที่สำคัญมาก

3. นัยนภาษา (สายตา) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้ดวงตาหรือสายตา เพื่อสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความประสงค์ และทัศนคติบางประการในตัวผู้ส่งสาร พฤติกรรมของดวงตาของเราในการสื่อสารนอกจากการมอง การจ้อง การชำเลื่อง การทอดสายตาให้ต่ำลงแล้ว ยังมีการหรีตาให้เล็กลง ซึ่งแสดงความสงสัยหรือไม่แน่ใจ หรือการลืมตาให้โพลง แสดงออกถึงความพิศวง ความตื่นเต้น และความต้องการอย่างรุนแรง เป็นต้น

4. สัมผัสภาษา (การสัมผัส) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้อาการสัมผัส เพื่อสื่อสารความรู้สึกและอารมณ์ ตลอดจนความปรารถนาที่ฝังลึกอยู่ในใจของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร เช่น การสัมผัสแขนของคนที่กำลังนอนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลเพียงเบาๆ สื่อสารถึงความเห็นอกเห็นใจ และก่อให้เกิดกำลังใจแก่คนเจ็บได้อย่างดี

5. อากาษา (กิริยาท่าทาง) หมายถึง อวัจนภาษาที่อยู่ในรูปของการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อสื่อสาร ได้แก่ การเคลื่อนไหวศีรษะ แขน ขา และลำตัว เป็นต้น

6. วัตถุภาษา (วัตถุหรือสิ่งของ) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้และการเลือกวัตถุมาใช้ เพื่อแสดงความหมายบางประการให้ปรากฏ อันหมายรวมถึงสิ่งของทุกขนาดทุกลักษณะที่ใช้ส่งสารบางประการได้ รวมถึงเครื่องแต่งกายด้วย ตัวอย่างเช่น การเลือกใช้รถยนต์เพื่อเป็นเครื่องแสดงฐานะ เป็นต้น

7. ปริภาษา (น้ำเสียง) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้น้ำเสียงประกอบถ้อยคำที่พูดออกไป น้ำเสียงที่เปล่งออกไปไม่ใช่ถ้อยคำ แต่แนบสนิทอยู่โดยรอบถ้อยคำ จนยากที่จะแยกออกจากถ้อยคำได้ ตามปกติในการสื่อสารระหว่างบุคคล น้ำเสียงมีความสำคัญมากในการสื่อความหมายและพื้นอารมณ์ของผู้พูด เช่น แม้ว่าจะใช้ถ้อยคำอย่างเดียวกัน น้ำเสียงอาจแสดงความหมายฉันมิตร หรือแสดงความหมายในเชิงประชดประชันก็ได้ ฯลฯ นอกจากนั้น ปริภาษายังสามารถแบ่งลักษณะย่อยได้อีกหลายลักษณะ ได้แก่ ความดัง ความทุ้มแหลม ความเร็ว จังหวะ ความชัดเจน ซึ่งแต่ละลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับผู้ใช้น้ำเสียงว่าจะบังคับหรือกำหนดให้มีความหมายพิเศษเช่นใด

บริบทในงานวิจัยนี้หมายถึง 1. ข้อความที่อยู่แวดล้อม (co-text) ถ้อยคำนัยผกผันที่ช่วยในการตีความ 2. บริบท (context) ที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผันที่ศึกษา ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขต่างๆ ที่รายล้อมเหตุการณ์นั้นๆ หรือข้อมูลความรู้โดยรวมที่เกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้นๆ 3. พื้นความรู้ (background knowledge) ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานของผู้ชม หรือเป็นสิ่งที่ผู้ชมได้เคยประสบมาด้วยตนเอง

1.7 คำอธิบายสัญลักษณ์

(ครั้งที่แสดงเดี่ยวไมโครโฟน/ นาฬิกาที่กล่าวข้อความ) เป็นการอ้างอิงข้อความที่ยกมาใส่ไว้ในงานวิจัยนี้ ว่ามาจากการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่เท่าไร และนาฬิกาที่เท่าไร เช่น (เดี่ยว 9/ 20:30–28:12) หมายถึง ข้อความที่ถอดออกมาจากตีวิตีบันทึกการแสดงสดเดี่ยว 9 นาทีที่ 20:30 ถึงนาฬิกาที่ 28:12

_____ ข้อความที่ถูกขีดเส้นใต้ คือ ถ้อยคำนัยผกผัน

(ฮา) หมายถึง ผู้ชมหัวเราะ

(ปรบมือ) หมายถึง ผู้ชมปรบมือ

(ฮา ปรบมือ) หมายถึง ผู้ชมหัวเราะและปรบมือ

♫ ..... ♫ หมายถึง การร้องเพลงหรืออื่นๆ ที่ไม่ใช้การกล่าวคำพูด เช่น แร็ป ฉ่อย บทกลอน เป็นต้น

วิธีการถ่ายทอดข้อมูลนั้น ผู้วิจัยถ่ายทอดตามเสียงพูดของอุดม

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 ทำให้ทราบลักษณะและหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ซึ่งเป็นกลวิธีเด่นในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช

1.8.2 เป็นแนวทางในการศึกษาถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในภาษาไทยต่อไป

1.8.3 เป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องกลวิธีทางภาษาเพื่อการประชดประชันในภาษาไทย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีต่างๆ รวมไปถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาและวิเคราะห์ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ โดยผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 ส่วน คือ แนวคิดเรื่องถ้อยคำนัยผกผัน แนวคิดเรื่องหลักความร่วมมือในการสนทนาและความหมายเป็นนัยสนทนา แนวคิดเรื่องวัจนกรรม แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขัน และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony)

นัยผกผัน (irony) แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1. นัยผกผันเชิงสถานการณ์ (situational irony) และ 2. ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) นัยผกผันเชิงสถานการณ์เป็นเรื่องของสภาพเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ผกผันหรือขัดแย้งกับเหตุการณ์ที่ควรจะเป็น ในขณะที่ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นชนิดของนัยผกผันที่พิจารณาตามมุมมองทางภาษาศาสตร์ (D.C.Muecke, 1982: 49) สำหรับในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ irony ที่ผู้วิจัยศึกษาคือ irony ที่เป็นถ้อยคำ หรือถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เท่านั้น

2.1.1 นิยามของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony)

คำว่า “verbal irony” นั้น มีผู้สนใจศึกษาและให้คำนิยามไว้อย่างมากมาย ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1.1.1 คำนิยามจากพจนานุกรมทั่วไป

Oxford Advanced Learner’s Encyclopedic Dictionary ได้ให้นิยาม verbal irony ไว้ว่าเป็นถ้อยคำที่มีความหมายตรงข้ามกับความคิดของบุคคลนั้นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเน้น (emphatic) เพื่อให้เกิดความขบขัน (amusing) และเพื่อประชดประชัน (sarcastic) (Crowther, 1992: 479)

Oxford advanced learner's dictionary of current English ได้ให้คำจำกัดความ verbal irony ไว้ว่าหมายถึง ถ้อยคำที่สื่อความหมายตรงข้ามกับความคิดของผู้พูด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการวิพากษ์วิจารณ์ที่มีพลัง (Hornby, 1974: 450)

Cambridge Advanced Learner's Dictionary ให้คำนิยาม verbal irony ไว้ว่าเป็น ถ้อยคำที่สื่อความหมายแตกต่างไปจากความหมายของคำที่ใช้ มักใช้เพื่อแสดงอารมณ์ขันหรือโกรธ (Gillard, 2003: 664)

Webster's Ninth New Collegiate Dictionary นิยาม verbal irony ไว้ว่า การใช้คำที่สื่อบางสิ่งบางอย่างที่นอกเหนือจากความหมายตามรูป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อตรงข้ามกับความหมายตามรูป (Mish, 1991: 639)

Macmillan English Dictionary For Advanced Learners International Student Edition ได้นิยาม verbal irony ไว้ว่าหมายถึง รูปแบบของความตลกรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากการใช้คำที่สื่อตรงข้ามกับสิ่งที่ถ้อยคำนั้นหมายถึง (Rundell, 2002: 760)

Longman Advanced American Dictionary ให้นิยาม verbal irony ไว้ว่าเป็นการใช้คำที่ตรงข้ามกับสิ่งที่หมายถึง มักใช้เพื่อความสนุกสนานขบขัน (Summers, 2000: 762)

จะเห็นได้ว่า นิยาม verbal irony จากพจนานุกรมทั่วไป ส่วนใหญ่จะหมายถึงถ้อยคำที่สื่อ “ตรงข้าม” กับความหมายตามรูป

2.1.1.2 คำนิยามจากมุมมองของนักภาษาศาสตร์

Amante (1975: 17 อ้างถึงใน Panpothong, 1996) ให้คำนิยามของ “verbal irony” ไว้ว่าหมายถึง การใช้ภาษาที่สื่อตรงข้ามกับความหมายตามรูป

อิตาลี (Attardo, 2001 อ้างถึงใน กาญจนา เจริญเกียรติบวร, 2548) ให้คำจำกัดความของ “verbal irony” ว่าหมายถึง การกล่าวถ้อยคำหนึ่ง แต่หมายความอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งความหมายที่ต้องการสื่อมันมักจะตรงข้ามกับถ้อยคำที่กล่าวออกไป

พจนานุกรมภาษาศาสตร์ The Concise Oxford Dictionary of Linguistics ได้ให้นิยาม verbal irony ว่าเป็นการพูดที่ตรงข้ามกับความหมาย (Matthews, 1997: 187)

จะเห็นได้ว่า นิยาม verbal irony ของนักภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่การพูดที่ “ตรงข้าม” กับความหมายหรือสิ่งที่ต้องการสื่อ

2.1.1.3 คำนิยามจากมุมมองของนักวรรณคดี

ในสาขาวรรณคดีไทย irony เป็นกลวิธีหนึ่งของงานเขียนประเภทเสียดสี (satire) โดยนักวรรณคดีใช้คำว่า “การแฝงนัย” แทนคำว่า “irony”

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ได้อธิบายความหมายของการแฝงนัย (irony) ไว้ว่า การแฝงนัยเป็นภาพพจน์ (figure of speech) ชนิดหนึ่ง ที่เจตนาหรือความคิดที่ต้องการจะสื่อสารนั้นมีความแตกต่างหรือตรงกันข้ามกับความหมายตามตัวอักษร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539: 128)

นอกจากนั้น นักวรรณคดีหลายท่านก็ได้ให้นิยามของ irony ที่สอดคล้องกัน ดังนี้

กุหลาบ มัลลิกะมาส อธิบายการแฝงนัยด้วยถ้อยคำไว้ว่าเป็นภาพพจน์ชนิดหนึ่ง ซึ่งหมายถึง การกล่าวอย่างตรงกันข้ามกับความตั้งใจหรือความจริง มีลักษณะคล้ายการประชดประชัน เหน็บแนม และการเสียดสี แต่จะไม่ต้องการทำให้รู้สึกขมขื่นหรือเจ็บใจ และไม่ตั้งใจเสียดสีรุนแรง การแฝงนัยจะมีลักษณะเป็นการยั่วล้อหรือเข้าแหย่มากกว่า (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2540: 35 อ้างถึงใน นฤมล อินทรลักษณ์, 2545: 135)

กาญจนา วิชญาปกรณ์ อธิบายภาพพจน์แบบประชด (irony) ไว้ว่า เป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อความคิดและเจตนาที่ตรงข้ามกับความหมายตามตัวอักษรที่ปรากฏ เป็นการกล่าวอย่างหนึ่ง แต่เจตนาสื่อความหมายอีกอย่างหนึ่ง เช่น การกล่าวทำนองด่าหนิแต่เจตนาที่แท้จริงต้องการชมเชย หรือการกล่าวชมเชยแต่เจตนาแท้จริงต้องการด่าหนิ เยาะเย้ย หรือเหยียดหยาม เป็นต้น (กาญจนา วิชญาปกรณ์, 2542: 109)

มารศรี สอทพิทย์ ให้นิยามการแฝงนัย (irony) ว่าหมายถึง การเขียนที่ผู้เขียนแสดงความคิด ความรู้สึก อารมณ์หรือทัศนคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ตรงกันข้ามกับถ้อยคำหรือข้อความที่ปรากฏ (มารศรี สอทพิทย์, 2542: 12)

Knox (1961 อ้างถึงใน Panpathong, 1996: 13) นักวรรณคดีอีกท่านหนึ่งได้นิยาม “verbal irony” ไว้ว่าหมายถึง การใช้คำที่สื่อบางสิ่งบางอย่างที่แตกต่างไปจากความหมายตามรูป

จะเห็นได้ว่า ในมุมมองของนักวรรณคดี verbal irony เป็นภาพพจน์ชนิดหนึ่ง ซึ่งมีความหมายใน 2 ลักษณะคือ ถ้อยคำที่สื่อความหมาย “ตรงข้าม” กับความหมายตามรูป และ ถ้อยคำที่สื่อความหมาย “แตกต่าง” จากความหมายตามรูป (การพูดอย่างหนึ่งแต่สื่อความหมายอีกอย่างหนึ่ง)

จากนิยามทั้งหมดข้างต้น เราสามารถสรุปนิยาม “verbal irony” ตามที่พจนานุกรม นักภาษาศาสตร์ และนักวรรณคดีหลายท่านนิยามไว้ได้เป็น 2 นิยาม คือ 1. การพูดอย่างหนึ่งแต่หมายความตรงกันข้ามกับความหมายตามรูป และ 2. การพูดอย่างหนึ่งแต่หมายความอีกอย่างหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ญัฐพร พานโพธิ์ทอง ชี้ให้เห็นว่า การนิยามถ้อยคำนัยแฝงแบบที่สองยังกว้างเกินไป เนื่องจากมีกลวิธีทางภาษาอื่นๆ อีกมากที่เป็นการพูดอย่างหนึ่งแต่หมายความอีกอย่างหนึ่ง เช่น ถ้อยคำอุปลักษณ์ ถ้อยคำที่กล่าวน้อยกว่าจริง วจนกรรมอ้อม เป็นต้น (ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2555: 115)

ส่วนนิยามถ้อยคำนัยแฝงแบบที่หนึ่งที่ว่า “การพูดอย่างหนึ่งแต่หมายความตรงกันข้ามกับความหมายตามรูป” นั้น นักวจนปฏิบัติศาสตร์หลายท่านชี้ให้เห็นว่า ยังไม่ครอบคลุมในหลายกรณี ดังตัวอย่าง

“พ่อกลับมาถึงบ้านเห็นแม่กำลังตีลูกจนลูกร้องไห้สะอึกสะอื้น

พ่อ : ลูกมันทำผิดอะไรน้าหนา ถึงต้องตีกันขนาดนี้

แม่ : ก็แค่สอบตกทุกวิชา ถึงต้องตีกันขนาดนี้ไง”

(ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 115)

จากตัวอย่าง จะเห็นว่า ผู้พูดไม่ได้หมายความว่าตรงข้ามกับความหมายตามรูป (literal meaning) แต่เป็นการสื่อความที่ตรงข้ามกับมูลบท (presupposition) คำว่า “แค่” ในตัวอย่างนี้สื่อมูลบทว่า “การสอบตกทุกวิชาไม่ใช่เรื่องใหญ่อะไร” จะเห็นได้ว่าผู้พูดสื่อความตรงข้ามกับ

ความหมายมูลบทอย่างชัดเจน ดังนั้น การที่ผู้ฟังจะเข้าใจถ้อยคำนัยผกผันในตัวอย่างนี้ได้ จะต้องทราบมูลบท และตีความมูลบทเสียก่อน แล้วจึงพลิกกลับเป็นตรงกันข้าม จึงจะเข้าใจความหมายเป็นนัยผกผันที่ผู้พูดต้องการสื่อได้ ในที่นี้คือ “การสอบตกทุกวิชาเป็นเรื่องใหญ่ (จึงต้องทำโทษขนาดนี้)” (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 116)

นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันไม่ได้สื่อตรงข้ามกับความหมายตามรูปเสมอไป เช่น

อาจารย์กำลังถือหนังสือหลายเล่มและกระเป๋าที่หนักมาก จนไม่สามารถใช้มือไปเปิดประตูห้องเรียนเพื่อเข้าไปสอนได้ ขณะนั้นมีนักศึกษาเดินผ่านมาพอดี แต่นักศึกษาก็ไม่ได้เปิดประตูให้อาจารย์ อาจารย์จึงพูดกับนักศึกษาว่า “ขอบคุณนะ”

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า อาจารย์ไม่ได้หมายความตรงข้ามกับความหมายตามรูป แต่เป็นการขอบคุณที่ใช้การละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ เพื่อประชดนักศึกษาที่ไม่มีน้ำใจช่วยเปิดประตูให้อาจารย์

Myers (1978 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 14) ชี้ให้เห็นว่า นอกเหนือจากค่านิยมแบบดั้งเดิมแล้ว ควรเพิ่มเรื่องความจริงใจลงไปในค่านิยมของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ด้วย

นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างในภาษาอังกฤษที่แสดงให้เห็นว่าถ้อยคำนัยผกผันไม่ได้สื่อความตรงข้ามกับความหมายตามรูปเสมอไป

“Could you do me the favor of shutting up?”

(Haverkate 1990: 85 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 13)

จากตัวอย่าง ผู้พูดไม่ได้ต้องการสื่อความตรงข้ามกับความหมายตามรูปว่า “ช่วยกรุณาพูดต่อไปได้ไหมคะ” หรือ “กรุณาอย่าหยุดพูดได้ไหมคะ” และผู้พูดก็ไม่ได้ต้องการคำตอบจากผู้ฟังด้วยว่า “ได้” หรือ “ไม่ได้” ถ้อยคำนัยผกผันในตัวอย่างนี้จัดเป็นคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่ใช้เพื่อประชดประชันผู้ฟัง

Haverkate ชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างของคำถามที่เป็นถ้อยคำนัยแฝงผ้นกับคำถามปกติทั่วไปอยู่ที่ความจริงใจ (sincerity) ที่จะได้รับคำตอบกลับมา โดยทั่วไปเมื่อผู้พูดถามผู้ฟัง ย่อมคาดหวังที่จะได้รับคำตอบกลับมา แต่คำถามที่เป็นถ้อยคำนัยแฝงผ้นนั้น ผู้พูดไม่ได้ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง แต่ใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบนี้เพื่อประชดประชันผู้ฟัง

Wilson and Sperber (1981, 1992 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 14) กล่าวว่า การให้คำนิยาม “verbal irony” ว่าเป็นกลวิธีทางภาษาที่สื่อตรงข้ามกับความหมายตามรูปนั้นเป็นการให้คำนิยามที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากถ้อยคำนัยแฝงผ้นไม่ใช่ถ้อยคำที่สื่อตรงข้ามกับความหมายตามรูป แต่เป็นการเอ่ยถึง (mention) ถ้อยคำที่มีผู้กล่าวไว้ก่อนหรือความคิดที่ผู้พูดเชื่อว่ามีอยู่ และแสดงท่าทีหรือความรู้สึกด้านลบต่อถ้อยคำนั้นๆ โดยที่ผู้พูดไม่ได้เชื่อเช่นนั้นจริง แนวคิดนี้เรียกว่า “ถ้อยคำนัยแฝงผ้นแบบเสียงสะท้อนกลับ” (irony as echoic) หรือ “ถ้อยคำนัยแฝงผ้นแบบเอ่ยถึง” (irony as mention) ดังตัวอย่าง

“ก ลังเลว่าควรขับรถไปต่างจังหวัดหรือไม่ เนื่องจากมีพยากรณ์อากาศว่าฝนจะตกหนัก แต่น้องสาวพูดกับ ก ว่า “ถ้ากรมอุตุนิยมวิทยาบอกว่าฝนจะตก ก็แปลว่าไม่ตก ตั้งใจไว้แล้วก็ไปเถอะ” แต่เมื่อขับรถไปถึงกลางทาง ก็เกิดฝนตกหนักจนเกือบมองไม่เห็นทางข้างหน้า ก จึงหันไปพูดกับน้องสาวด้วยความเจ็บใจว่า “ถ้ากรมอุตุนิยมวิทยาบอกว่าฝนจะตก ก็แปลว่าไม่ตก”

(ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 115)

จากตัวอย่าง ถ้อยคำของ ก ที่ว่า “ถ้ากรมอุตุนิยมวิทยาบอกว่าฝนจะตก ก็แปลว่าไม่ตก” ไม่ได้เป็นการสื่อตรงข้ามกับความหมายตามรูป แต่เป็นการกล่าวซ้ำถ้อยคำที่น้องสาวของตนกล่าวไว้ก่อนหน้า นี้ ถ้อยคำของ ก จึงเป็นเสียงสะท้อนกลับเพื่อสื่อทัศนคติด้านลบไปสู่ น้องสาวของตน ในที่นี้ ก ต้องการประชดประชันน้องสาวของตนเอง

ในบางกรณีถ้อยคำนัยแฝงผ้นแบบเสียงสะท้อนกลับนี้ อาจไม่ได้มีผู้ใดกล่าวถ้อยคำนั้นไว้ก่อน แต่ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังมีความคิดเช่นนั้นอยู่ เช่น ลูกอาจประชดแม่ว่า “หนูไม่เก่ง ไม่ดีเหมือนพี่ใหญ่” เพราะลูกเชื่อว่าแม่มีความคิดเช่นนั้นอยู่ แนวคิดถ้อยคำนัยแฝงผ้นแบบเสียงสะท้อนกลับของ Wilson (1992) จึงหมายรวมทั้งกรณีที่ผู้พูดกล่าวสะท้อนกลับคำพูดที่ผู้ฟังเคยกล่าวไว้ และกรณีที่ผู้พูดกล่าวสะท้อนความคิดที่ผู้พูดคิดว่าผู้ฟังคิดเช่นนั้นอยู่ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 117)

นอกจากแนวคิดถ้อยคำนัยแฝงผ้นแบบเสียงสะท้อนกลับแล้ว ยังมีแนวคิด “Pretense Theory” ที่เสนอโดย Sperber (Sperber, 1984 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2555: 119)

แนวคิดนี้อธิบายว่า ผู้พูดถ้อยคำนัยแฝงไม่ได้กล่าวสิ่งที่สื่อความตรงกันข้าม แต่กำลัง “แสร้ง” ทำว่าสื่อความหมายเช่นนั้น

จากตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ทำให้เห็นว่า ถ้อยคำนัยแฝง (verbal irony) ไม่ได้หมายถึงเพียงถ้อยคำที่สื่อตรงข้ามกับความหมายตามรูป หรือการพูดอย่างหนึ่งแต่หมายความอีกอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงถ้อยคำที่สื่อตรงข้ามกับมูลบท ถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าวแบบไม่จริงใจ และถ้อยคำนัยแฝงแบบเสียงสะท้อนกลับด้วย

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556: 117) ได้สรุปนิยามของถ้อยคำนัยแฝง ซึ่งครอบคลุมกรณีต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น นิยามดังกล่าวมีดังนี้

1. ถ้อยคำที่หมายความตรงข้ามกับความหมายตามรูป หรือตรงข้ามกับความหมายมูลบท และความหมายเป็นนัย

ในบางกรณี ผู้ฟังจะต้องตีความมูลบท ความหมายเป็นนัย หรือความหมายอุปลักษณะเสียก่อน แล้วจึงพลิกกลับเป็นความหมายที่ตรงกันข้าม จึงจะเข้าใจความหมายของถ้อยคำนัยแฝงที่ผู้พูดต้องการสื่อได้

2. วัจนกรรมต่างๆ ที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ เช่น คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คำแนะนำที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังทำตาม คำขอร้องที่ผู้พูดก็ได้ต้องการให้ผู้ฟังทำเช่นนั้น เป็นต้น

3. ถ้อยคำแบบเสียงสะท้อนกลับซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูด

สำหรับวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยยึดนิยามของถ้อยคำนัยแฝง (verbal irony) ตามณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556) เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า นิยามของถ้อยคำนัยแฝงดังกล่าวข้างต้นมีความครอบคลุมในหลายๆ กรณีที่นักวัจนปฏิบัติศาสตร์และผู้ใช้ภาษาจัดว่าเป็นถ้อยคำนัยแฝง

2.1.2 ลักษณะของถ้อยคำนัยแฝง (verbal irony)

ลักษณะที่สำคัญของถ้อยคำนัยแฝงคือความแตกต่างระหว่างความเป็นจริงกับถ้อยคำที่ปรากฏ (Haakon Chevalier, 1932: 42 อ้างถึงใน D.C.Muecke, 1982: 33)

อตัตาโต้ (Attardo, 2001: 112-118 อ้างถึงใน กาญจนา เจริญเกียรติบรร, 2548: 129) อธิบายเพิ่มเติมว่า ลักษณะของถ้อยคำนัยแฝงที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือ ความไม่เข้ากันระหว่างถ้อยคำกับบริบท ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งบริบทในขณะที่ถ้อยคำนั้นถูกกล่าวออกไป และบริบทที่เป็นความรู้ความเชื่อเดิมของคู่สนทนา

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556: 117) ชี้ให้เห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันในภาษาต่างๆ มีลักษณะที่เหมือนกันคือ ความหมายตามรูปจะเป็นความหมายด้านบวก ส่วนความหมายที่ต้องการสื่อจะเป็นความหมายด้านลบ

นอกจากนี้ Panpothong (1996) ยังได้ศึกษาลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยไว้ในงานวิจัยเรื่อง “A pragmatic study of verbal irony in Thai” พบว่า ผู้พูดภาษาไทยมีกลวิธีในการสื่อถ้อยคำนัยผกผันหลายลักษณะ ดังนี้

1. การวางถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกันไว้คู่กัน (contradictory adjacent expressions)

ผู้พูดจะกล่าวบางสิ่งที่ตรงข้ามกับข้อความที่อยู่โดยรอบหรือถ้อยคำที่อยู่ติดกัน กล่าวคือ เมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแล้ว ผู้พูดก็จะกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกันต่อทันที การวางถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกันไว้คู่กันเช่นนี้ช่วยให้ผู้ฟังสามารถตระหนักได้ว่า ผู้พูดไม่จริงจังในการกล่าวถ้อยคำนั้น กลวิธีนี้ถือเป็นกลวิธีที่ผู้พูดภาษาไทยใช้มากที่สุด ดังตัวอย่าง

“ดีนี่ คุณเล่นทิ้งลูกฉันอยู่คนเดียวแล้วมาไอ้โลมเมียเก่า”

(Panpothong, 1996: 35)

จากตัวอย่าง Panpothong อธิบายว่า ผู้พูดวางถ้อยคำที่ขัดแย้งกันไว้ติดกัน ถ้อยคำแรกคือ “ดีนี่” สื่อความหมายด้านบวก แต่ถ้อยคำที่ตามมาคือ “คุณเล่นทิ้งลูกฉันอยู่คนเดียวแล้วมาไอ้โลมเมียเก่า” สื่อความหมายด้านลบ การวางถ้อยคำที่ขัดแย้งกันไว้คู่กันนี้ทำให้ผู้ฟังทราบได้ทันทีว่า ถ้อยคำ “ดีนี่” เป็นถ้อยคำนัยผกผันที่สื่อความหมายตรงกันข้าม

2. การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล (irrational expressions)

การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผลเป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทยใช้เพื่อแสดงว่าถ้อยคำนัยผกผันคือการพูดในสิ่งที่ขัดแย้งกับความเป็นจริง ความเป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผลจะทำให้ผู้ฟังทราบได้ว่า ผู้พูดกำลังใช้ถ้อยคำนัยผกผันอยู่ ดังตัวอย่าง

“เอ้อ! ประเดี๋ยวก็เหาะได้หรือสิมาลา”

(Panpothong, 1996: 37)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า การที่ผู้ฟังจะเหาะได้นั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้และไม่สมเหตุสมผล ความไม่สมเหตุสมผลนี้ทำให้ผู้ฟังสามารถตระหนักได้ว่าผู้พูดกำลังใช้ถ้อยคำนัยแฝงอยู่

3. การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก (overly exaggerated expressions)

การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมากเป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทยมักจะใช้เพื่อสื่อความหมายเป็นนัยแฝง และการกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมากรนี้เองที่ทำให้ผู้ฟังทราบได้ว่า ผู้พูดกำลังใช้ถ้อยคำนัยแฝงอยู่ ดังตัวอย่าง

ชูดาทูกับนิธินาในวันที่เจอกันครั้งแรกว่า

“แหม ช่างโชคดีจริง ชุนะอยากรู้จักคุณนิธินานานเต็มที ไม่ทราบว่ามันเป็นวันมหามหา
สิทธิโชคยังงี้ดี”

(Panpothong, 1996: 39)

จากตัวอย่าง Panpothong อธิบายว่า ผู้พูดสร้างคำให้เกินจริง โดยการเติมอุปสรรค (prefix) “มหา” ซ้ำๆ ไว้หน้าคำนามหลัก “สิทธิโชค” เพื่อเป็นการเน้นให้ถ้อยคำนี้สื่อความหมายที่เกินจริงอย่างมาก การกล่าวเน้นให้เกินจริงเช่นนี้ทำให้ผู้ฟังรับรู้ได้ว่าผู้พูดกำลังใช้ถ้อยคำนัยแฝงอยู่

4. การใช้ระดับภาษาที่ไม่เหมาะสม (inappropriate language)

การใช้ระดับภาษาที่ไม่เหมาะสมกับสถานภาพของผู้ฟังหรือผู้ที่กล่าวถึงเป็นอีกลักษณะหนึ่งของถ้อยคำนัยแฝงที่ผู้พูดภาษาไทยมักจะใช้อยู่บ่อยครั้ง ดังตัวอย่าง

นายจ้างพูดกับคนใช้ว่า

“แกขาดอะไรก็บอกฉันได้นี่ หรือต้องให้ฉันทูลถาม”

(Panpothong, 1996: 41)

ในภาษาไทยคำราชาศัพท์จะใช้เฉพาะกับพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ พระสงฆ์ หรือบุคคลที่มีสถานะทางสังคมที่สูงกว่า แต่ผู้พูดในตัวอย่างนี้เลือกใช้คำราชาศัพท์ “ทูลถาม” กับคนใช้ ซึ่งมีสถานะทางสังคมที่ต่ำกว่า การใช้ระดับภาษาที่ไม่เหมาะสมกับสถานภาพของผู้ฟังเช่นนี้จึงทำให้ทราบได้ทันทีว่าผู้พูดกำลังใช้ถ้อยคำนัยแฝงอยู่

นอกเหนือจากถ้อยคำนัยผกผันทั้ง 4 ลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น ในงานวิจัยเรื่องหน้าที่อุปลักษณะจากมุมมองของผู้พูดภาษาไทยที่ณัฐพร พานโพธิ์ทอง ได้ศึกษาไว้ ยังพบถ้อยคำนัยผกผันอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดจากการเลือกใช้แบบเปรียบเทียบที่มีคุณสมบัติตรงกันข้ามกับคุณสมบัติที่กล่าวถึง เช่น ใหญ่ยิ่งกัซี้ตามด ชาวเป็นดิน ฉลาดนุกเอี้ยงเกาะ หอมเหมือนซี่ ซึ่งสื่อความหมายว่า เล็กมาก ดำ โง่ และเหม็น ตามลำดับ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2542: 266)

นอกจากนั้น Wilson (1992 อ้างถึงใน พรรณธร ครุฑเนตร, 2547: 73-74) ยังได้เสนอถ้อยคำนัยผกผันอีกลักษณะหนึ่งคือ ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อน (Echoic irony) โดยให้คำอธิบายไว้ดังนี้

An echoic utterance simultaneously expresses the speaker's attitude or reaction to what was said or thought... The speaker echoes a thought she attributes to someone else, while dissociating herself from it with anything from mild ridicule or savage scorn.

สรุปความได้ว่า ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนจะสื่อทัศนคติด้านลบของผู้พูด โดยการนำถ้อยคำที่บุคคลอื่นเคยกล่าวไว้ก่อนหรือความคิดที่ผู้พูดคิดว่าบุคคลอื่นคิดเช่นนั้นมากล่าวซ้ำ ผู้พูดจะเลียนแบบหรือสะท้อนกลับความคิดของบุคคลอื่นในเชิงล้อเลียนหรือเย้ยหยัน

Wilson and Sperber ได้ให้ตัวอย่างถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนไว้ดังนี้

Mary has lent some money to Bill on the understanding that she will get it back next day. She wonders aloud to Peter whether Bill will keep his word.

Peter : Bill is an officer and a gentleman.

Next day, Bill rudely denies all knowledge of his debt to Mary. After telling Peter what has happened,

Mary : An officer and a gentleman, indeed.

(Wilson, 1992: 59-60 อ้างถึงใน พรรณธร ครุฑเนตร, 2547: 74)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า เนื่องจากปีเตอร์เคยกล่าวกับแมรีไว้ว่า “บิลล์เป็นสุภาพบุรุษ” แต่จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บิลล์ไม่ได้เป็นสุภาพบุรุษดังที่ปีเตอร์กล่าว เนื่องจากบิลล์ปฏิเสธไม่ยอมคืนเงินที่ยืมแมรีไปด้วยท่าทีที่หยาบคาย แมรีจึงนำถ้อยคำที่ปีเตอร์เคยกล่าวกับเธอไว้ว่า “บิลล์เป็นสุภาพบุรุษ” มากล่าวซ้ำอีกครั้งหนึ่งด้วยน้ำเสียงประชดประชัน โดยที่แมรีไม่ได้เชื่อว่าบิลล์เป็นคนเช่นนั้น ตัวอย่างนี้จึงแสดงให้เห็นการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนอย่างชัดเจน

จากการทบทวนลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันข้างต้น พบว่า ผู้พูดมีกลวิธีในการสื่อถ้อยคำนัยผกผันได้หลายลักษณะ ผู้วิจัยจะนำลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่ได้ทบทวนมาทั้งหมดข้างต้นมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และจัดแบ่งลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันในงานวิจัยนี้ต่อไป

2.1.3 หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony)

มีผู้ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันไว้มากมาย ดังนี้

มายเออร์ (Myers, 1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 93-94) ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในปริศนาการสนทนาในชีวิตประจำวัน และได้แบ่งถ้อยคำชนิดนี้ออกเป็น 3 ประเภทตามหน้าที่ ดังนี้

1. ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน (sarcasm irony) คือถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้เพื่อโจมตีหรือทำให้ผู้ที่เป่าหมายรู้สึกเจ็บปวดใจ ถ้อยคำชนิดนี้ช่วยให้ผู้พูดไม่ต้องรับผิดชอบในคำพูดของตนที่อาจทำให้ผู้ฟังเกิดความขุ่นเคืองใจ และยังช่วยให้ผู้พูดรักษาความสัมพันธ์ไว้ได้อีกด้วย

2. ถ้อยคำนัยผกผันแบบกำกวม (ambiguous irony) คือถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดใช้ในบริบทที่ไม่ชัดเจน โดยพยายามทำให้สถานการณ์หรือคำพูดนั้นๆ ดูกำกวม หรือทำให้ผู้ฟังตีความไปได้มากกว่าหนึ่งอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองสามารถบอกปิดความรับผิดชอบในกรณี que ผู้ฟังเกิดความไม่พอใจได้ โดยการอ้างว่าตนหมายความว่าตามรูปภาษา

3. ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ (playful irony) คือถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้หยอกล้อกันเล่นในกลุ่มเพื่อนสนิท ใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขัน โดยไม่ได้มีเจตนาโจมตีผู้ใด การใช้ถ้อยคำนัยผกผันชนิดนี้มักใช้ในกลุ่มเพื่อนสนิทเท่านั้น เพราะมีฉะนั้นผู้ฟังอาจตีความเจตนาที่ผู้พูดต้องการจะล้อเล่นผิดไปกลายเป็นคำพูดเสียดสีหรือประชดประชันได้

ทฤษฎีความสุภาพของลีช (Leech, 1983) และบราวน์และเลวินสัน (Brown, 1978, 1987) กล่าวถึงถ้อยคำนัยผกผันว่าเป็นกลวิธีหนึ่งในการแสดงความรู้สึก โดยบราวน์และเลวินสันจัดให้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีความสุภาพแบบกลวิธีอ้อม (off-record) กลวิธีหนึ่งเพื่อลดการคุกคามหน้าของผู้ฟัง และผู้พูดก็สามารถเลี่ยงความรับผิดชอบหรือการผูกมัดตนเองกับวาทกรรมนั้นๆ ส่วนลีชมองว่า การที่ผู้พูดเลือกใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีในการโจมตีผู้ฟังนั้นเป็นการรักษาความรู้สึกและมีความรุนแรงน้อยกว่าการบริภาษอย่างตรงไปตรงมา เพราะการบริภาษอย่างตรงไปตรงมาจะใช้ถ้อยคำที่ก้าวร้าวและรุนแรงกว่า อันอาจจะก่อให้เกิดการโต้ตอบที่รุนแรงกลับมาได้ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันจึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยลดความขัดแย้งดังกล่าวได้

โรเบิร์ตส (Roberts 1992 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 99) ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันจากผู้พูดภาษาอังกฤษพบว่า ผู้พูดภาษาอังกฤษใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหน้าที่ในการสื่อสาร 2 ประการหลักๆ คือ เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกด้านลบ และเพื่อสร้างอารมณ์ขัน นอกจากนี้ยังพบหน้าที่ในการสื่อสารอื่นๆ อีก คือ เพื่อยืนยัน เพื่อให้ชัดเจน เพื่อกระตุ้นให้ตอบสนอง เพื่อลดหรือบรรเทาความอึดอัดหรือความไม่สบายใจ เพื่อเรียกร้องความสนใจ เพื่อควบคุมการสนทนา และเพื่อกลบเกลื่อนหรือซ่อนความคิดบางประการ

ลินดา ฮัทเชียน (Linda Hutcheon, 1995: 47-56 อ้างถึงใน วรนุช กรองทอง, 2547: 14-16) ได้ศึกษาหน้าที่ของ irony และแบ่งออกเป็น 9 หน้าที่หลัก โดยเรียงจากหน้าที่ที่แสดงประสิทธิภาพทางการสื่อสารจากน้อยที่สุดไปถึงมากที่สุดตามลำดับ ดังนี้

1. หน้าที่แสดงการเน้นถ้อยคำ (reinforcing) แบ่งเป็น 4 หน้าที่ย่อยดังนี้ 1.1 เพื่อเน้นความ (emphatic) 1.2 เพื่อความสละสลวยของถ้อยคำ (decorative) 1.3 เพื่อพูดให้ตรงประเด็น (precise) และ 1.4 เพื่อเสริมแต่งถ้อยคำ (subsidiary)
2. หน้าที่แสดงความหมายที่ซับซ้อน (complicating) แบ่งเป็น 3 หน้าที่ย่อยดังนี้ 2.1 เพื่อเพิ่มความซับซ้อน (complexity) 2.2 เพื่อทำให้คลุมเครือ (imprecision) และ 2.3 เพื่อทำให้กำกวม (ambiguity)
3. หน้าที่แสดงการหยอกล้อ (ludicrous) แบ่งเป็น 5 หน้าที่ย่อยดังนี้ 3.1 เพื่อให้เกิดความขบขันและแสดงไหวพริบ (humor and wit) 3.2 เพื่อแสดงความไม่รับผิดชอบ (irresponsible) 3.3 เพื่อแสดงความขี้เล่น (playfulness) 3.4 เพื่อลดทอนความสำคัญ (trivializing/ reductive) และ 3.5 เพื่อพูดหยอกล้อ (teasing)

4. หน้าที่แสดงระยะห่าง (distancing) แบ่งเป็น 3 หน้าที่ย่อยดังนี้ 4.1 เพื่อเสนอมุมมองใหม่ (offering a new perspective) 4.2 เพื่อแสดงการเมินเฉย (indifference) และ 4.3 เพื่อแสดงการไม่ผูกมัด (non-committal)

5. หน้าที่แสดงการปกป้องตนเอง (self-protective) แบ่งเป็น 4 หน้าที่ย่อยดังนี้ 5.1 เพื่อดูถูกตนเอง (self-deprecating) แบ่งเป็นหน้าที่ย่อยได้อีก 4 หน้าที่ คือ 5.1.1 เพื่อเสียดสีตนเอง เพื่อให้กระทบผู้อื่น (modesty) 5.1.2 เพื่อแสดงจุดยืนหรือขอบเขตของตนเอง (self-positioning) 5.1.3 เพื่อตั้งข้อสงสัยในความคิดของตนเอง (self-doubts) และ 5.1.4 เพื่อแสดงการปฏิเสธที่จะอยู่เหนือผู้อื่น (rejection to assume superiority) 5.2 เพื่อแสดงความเย่อหยิ่ง (arrogance) 5.3 เพื่อแสดงการเยินยอ (ingratiating) และ 5.4 เพื่อโต้ตอบเชิงตั้งรับ (defensive)

6. หน้าที่แสดงการกล่าวเงื่อนไขเกี่ยวกับความจริง (provisional) แบ่งออกเป็น 2 วิธีย่อย ดังนี้ 6.1 วิธีเชิงบวก (positive way) แบ่งเป็น 2 หน้าที่ย่อยคือ 6.1.1 พุดประชดเพื่อแสดงว่าสิ่งที่ได้ยินนั้นไม่มีทางเป็นจริง (non-dogmatic) และ 6.1.2 พุดประชดเพื่อให้ข้อความที่ได้ยินนั้นชัดเจนขึ้น (demystifying) 6.2 วิธีเชิงลบ (negative way) แบ่งเป็น 3 หน้าที่ย่อยคือ 6.2.1 เพื่อหลีกเลี่ยงการพุดความจริง (evasive) 6.2.2 เพื่อพุดอย่างทำอย่าง (hypocritical) และ 6.2.3 เพื่อพุดปิด (duplicitous)

7. หน้าที่แสดงการโต้แย้ง (oppositional) แบ่งออกเป็น 4 หน้าที่ย่อยดังนี้ 7.1 เพื่อแสดงการต่อต้านสังคม (transgressive) 7.2 เพื่อแสดงการล้มล้างรัฐบาล (subversive) 7.3 เพื่อแสดงการดูหมิ่น (insulting) และ 7.4 เพื่อแสดงการต่อต้านการกระทำ (offensive)

8. หน้าที่แสดงการโจมตีผู้อื่น (assailing) แบ่งออกเป็น 4 หน้าที่ย่อยดังนี้ 8.1 เพื่อเสนอแนะทางแก้ไข (corrective) 8.2 เพื่อแสดงการเสียดสี (satiric) 8.3 เพื่อพุดให้เสียหาย (destructive) และ 8.4 เพื่อแสดงการข่มขู่ (aggressive)

9. หน้าที่แสดงผลลัพท์ (elitist) แบ่งออกเป็น 2 หน้าที่ย่อยดังนี้ 9.1 เพื่อถ่ายทอดความคิดที่ทรงพลัง (inclusionary “amiable communities”) และ 9.2 เพื่อแสดงมิตรภาพภายในกลุ่ม (exclusionary elitist “in-groups”)

นอกจากนี้ ฮัทเชียน (Hutcheon, 1995: 57-66 อ้างถึงใน พิมพ์นภัส โดสดี, 2553: 28) ยังได้แบ่งการตีความลักษณะทางความหมายของ irony ออกเป็น 3 กลวิธี ดังนี้

1. การตีความด้วยความสัมพันธ์ (relational strategy) โดยการตีความในลักษณะนี้ ผู้รับสารไม่เพียงแต่ตีความความหมายของคำพุดที่ผู้พุดกล่าวออกมา (the said) และสิ่งที่ผู้พุดไม่ได้กล่าว (the unsaid) เท่านั้น แต่ยังต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้พุดและผู้ฟังอีกด้วย

2. การตีความโดยรวม (inclusive strategy) การตีความลักษณะนี้ใช้ตีความสารที่แสดง ความหมายบ่งชี้เป็นนัย เช่น เรื่องตลก การเล่นคำพ้องเสียง ฯลฯ

3. การตีความความหมายที่แตกต่างกัน (differential strategy) การตีความลักษณะนี้ใช้กับ การตีความอุปลักษณ์ เนื่องจากต้องใช้การตีความหลายขั้นตอน

Panpothong (1996) ได้ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันจากมุมมองของผู้พูดภาษาไทยไว้ ในงานวิจัยเรื่อง “A pragmatic study of verbal irony in Thai” พบว่า ผู้พูดภาษาไทยใช้ถ้อยคำ นัยผกผันเพื่อประชดประชันมากที่สุด นอกจากนี้ยังใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขัน เพื่อลดความเครียดหรือ ระบายความคับข้องใจ และเพื่อเสริมสร้างความสนิทสนมอีกด้วย

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันทั้งหมดข้างต้น พบว่า ถ้อยคำ นัยผกผันมีหน้าที่หลากหลายประการ และมีหน้าที่แตกต่างกันไปตามปริเฉทแต่ละประเภท ผู้วิจัย จะนำงานวิจัยเหล่านี้มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยว ไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ต่อไป

2.1.4 กรอบแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony)

เนื่องจากแนวคิดเรื่องถ้อยคำนัยผกผันหรือ verbal irony นั้นมีความเกี่ยวข้องกับกรอบ แนวคิดบางอย่างอย่างใกล้ชิด ได้แก่ การประชดประชัน (sarcasm) การเสียดสี (satire) และการ กล่าวน้อยกว่าความเป็นจริง (understatement) ดังนั้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยจึงขออธิบายความแตกต่าง ระหว่างกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ไว้เพื่อให้เข้าใจเป็นเบื้องต้นก่อน ดังนี้

2.1.4.1 การประชดประชัน (sarcasm)

พจนานุกรมออกซ์ฟอร์ด (Oxford Learner's Pocket Dictionary, 2008: 390) ได้ให้ ความหมายของ sarcasm ไว้ว่าหมายถึง ถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดตั้งใจทำร้ายความรู้สึกของบุคคลผู้ เป็นเป้าหมาย (ironic remarks, intended to hurt sb's feelings.) ในขณะที่ให้ความหมายของ irony ไว้ว่าหมายถึง การพูดบางสิ่งบางอย่างที่ตรงข้ามกับสิ่งที่ต้องการสื่อ มักพบบ่อยในเรื่องตลก ต่างๆ (saying the opposite of what you really mean, often as joke)

มายเออร์ (Myers, 1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 18) จัดให้การประชดประชัน (sarcasm) เป็นประเภทย่อยของถ้อยคำนัยผกผัน กล่าวคือ ถ้อยคำนัยผกผันมีหน้าที่ในการสื่อสาร 3 หน้าที่ และการพูดประชดประชัน (sarcasm) จัดเป็นหน้าที่หนึ่งของถ้อยคำนัยผกผัน เช่นเดียวกับ Panpothong (1996) ที่กล่าวไว้ว่า ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นกลวิธีทางภาษาในการพูดอย่างหนึ่งแต่หมายความตรงกันข้าม กลวิธีถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน และหนึ่งใน วัตถุประสงค์ของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ก็คือใช้เพื่อการประชดประชัน (sarcastic) นอกจากนี้ Panpothong ยังกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) กับการพูดประชดประชัน (sarcasm) ไว้อีกประการหนึ่งว่า การประชดประชัน (sarcastic) มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเจ็บปวดเพียงอย่างเดียว ในขณะที่ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) สามารถทำหน้าที่สร้างความเจ็บปวดและสร้างอารมณ์ขันไปพร้อมกันได้ด้วย

2.1.4.2 การกล่าวน้อยกว่าความเป็นจริง (understatement)

พจนานุกรมออกซ์ฟอร์ด (Oxford Learner's Pocket Dictionary, 2008: 483) ได้ให้ความหมายของ understatement ไว้ว่าหมายถึง การพูดบางสิ่งบางอย่างที่น้อยกว่า สำคัญน้อยกว่า หรือจริงจางน้อยกว่าความเป็นจริง (state that sth is smaller, less important or less serious than it really is.)

Shaw (1972) มองว่าการกล่าวน้อยกว่าความเป็นจริง (understatement) เป็นกลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขันหรือมีเป้าหมายในเชิงเสียดสี (Shaw, 1972 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 20)

หากพิจารณาตามหลักความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์ ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) จัดเป็นกรณีของความหมายเป็นนัยสนทนาที่เกิดจากการละเมิดหลักคุณภาพ (maxim of quality) ในขณะที่ Haverkate (1990: 103) กล่าวว่า การกล่าวน้อยกว่าความเป็นจริง (understatement) เป็นการไม่เคารพหลักปริมาณ (maxim of quantity) กล่าวคือ ผู้พูดพูดในสิ่งที่เขาเชื่อว่าเป็นจริง เพียงแต่ลดปริมาณของข้อมูลบางอย่างลง

ในงานวิจัยเรื่อง A pragmatic study of verbal irony in Thai ของ Panpothong (1996) จัดให้การกล่าวน้อยกว่าความเป็นจริง (understatement) เป็นกลวิธีทางภาษาอีกชนิดหนึ่งที่แตกต่าง

จากถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในขณะที่ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) มีเป้าหมายในการสื่อสารหลายประการ แต่การกล่าวน้อยกว่าความเป็นจริง (understatement) เป็นกลวิธีทางภาษาที่ใช้เพื่อความสุขาหรือความถ่อมตัว ตัวอย่างเช่น การพูดว่า “เขาไม่ฉลาดนัก” (He is not so smart) แทนการพูดว่า “เขาโง่” (He is stupid) แสดงให้เห็นว่าการกล่าวน้อยกว่าความเป็นจริง (understatement) เป็นการกล่าวเพื่อหลีกเลี่ยงการทำให้อีกฝ่ายรู้สึกเจ็บปวด นอกจากจะเป็นการลดการดูหมิ่นผู้อื่นแล้ว กลวิธีนี้ยังใช้เพื่อลดการยกย่องตัวเอง หรือลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นได้อีกด้วย (Panpothong, 1996: 20-21)

2.1.4.3 การเสียดสี (satire)

พจนานุกรมออกซ์ฟอร์ด (Oxford Learner's Pocket Dictionary, 2008: 390) ได้ให้ความหมายของ satire ไว้ว่าหมายถึง วิธีการวิพากษ์วิจารณ์บุคคล ทัศนคติ หรือสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยการใช้อารมณ์ขันในเชิงเย้ยหยันเพื่อแสดงให้เห็นถึงข้อผิดพลาดดังกล่าว โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการเมือง (way of criticizing a person, idea or institution, using humour to show their faults: political.)

ในสาขาวรรณคดี การเสียดสี (satire) หมายถึง ศิลปะการเขียนที่ใช้กลวิธีทำเรื่องสำคัญให้กลายเป็นเรื่องขบขันเพื่อเสียดสี ล้อเลียนความเขลา หรือความไม่ถูกต้องของมนุษย์และสังคม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539: 187)

นักเขียนนิยมใช้กลวิธีการเสียดสี (satire) ในการเขียนเรื่องเสียดสีต่างๆ โดยทัศนีย์ กระจ่าอินทร์ (2521: 11) ได้ให้เหตุผลไว้ว่า เนื่องจากการเขียนเรื่องเสียดสีมักใช้กับเรื่องเรื่องที่กล่าวถึงตรงๆ ไม่ได้ เพราะจะทำให้ผู้เขียนเกิดความเดือดร้อน จึงต้องเขียนแบบซ่อนเร้นหรือแอบแฝง โดยการกล่าวถึงทางอ้อม ผู้อ่านหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์จะสามารถเข้าใจได้ดี แต่ทั้งนี้จะต้องมีพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนั้นพอสมควร โดยมารศรี สอทิพย์ (2542: 11) ได้กล่าวไว้ว่า เรื่องที่นิยมใช้กลวิธีการเขียนแบบเสียดสีมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองหรือการวิจารณ์บุคคล กลวิธีเสียดสีจะช่วยปกป้องนักเขียนให้ไม่สามารถถูกฟ้องร้องได้

แม้ว่าเรื่องเสียดสีจะใช้อารมณ์ขันเป็นสื่อกลางในการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องต่างๆ แต่เรื่องเสียดสีก็มีความแตกต่างจากเรื่องขบขัน ทองสุก เกตุโรจน์ กล่าวไว้ว่า เรื่องขบขันมีจุดมุ่งหมายให้ขบขัน

เพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่เรื่องเสียดสีมุ่งขบขันอย่างเย้ยหยัน กล่าวคือ ใช้เสียงหัวเราะ เป็นอาวุธที่มุ่งแทงให้ผู้ที่เป่าหมายเกิดความอับอายเจ็บปวด เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาด และไม่ให้ผู้ใดกระทำข้อผิดพลาดเหล่านั้นอีก (ทองสุข เกตุโรจน์, ผู้แปล, 2538: 310 อ้างถึงใน มารศรี สอทิพย์, 2542: 10)

Panpothong (1996) ได้สรุปความแตกต่างระหว่างถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) กับ กรอบแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง irony sarcasm understatement และ satire

irony	sarcasm	understatement	satire
rhetorical device	classification in terms of purpose	rhetorical device	mode of literature
conveying the opposite of the literal meaning	conveying caustic, negative effects	conveying something less significant than it really is	conveying moral judgement
used for sarcasm, or humor		used for sarcasm, humour, or politeness	used for diminishing subject

(Panpothong, 1996: 21)

จากตารางข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นกลวิธีทางภาษา อย่างหนึ่งที่ใช้เพื่อสื่อความตรงข้ามกับความหมายตามรูป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประชดประชัน และสามารถสร้างอารมณ์ขันไปพร้อมกันได้ด้วย ในขณะที่การพูดประชดประชัน (sarcasm) จัดเป็น ประเภทย่อยของถ้อยคำนัยผกผัน หรือเป็นหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันหน้าที่หนึ่งนั่นเอง โดยมี เป้าหมายเพื่อสร้างความเจ็บปวดให้แก่บุคคลผู้เป่าหมายเพียงอย่างเดียว ส่วนการกล่าวน้อยกว่า ความเป็นจริง (understatement) จัดเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับถ้อยคำนัยผกผัน มี เป้าหมายเพื่อการประชดประชัน เพื่อสร้างอารมณ์ขัน หรือเพื่อสร้างความสุภาพ ส่วนการเสียดสี

(satire) จัดเป็นแบบเรื่องชนิดหนึ่งที่ใช้วิพากษ์วิจารณ์เรื่องที่ไม่ถูกต้องทางศีลธรรม โดยใช้เสียงหัวเราะเพื่อเย้ยหยันให้ผู้ที่เป่าหมายเจ็บปวด อันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าว

2.2 แนวคิดเรื่องหลักความร่วมมือในการสนทนาและความหมายเป็นนัยสนทนา

2.2.1 หลักการความร่วมมือในการสนทนา (The Cooperative Principle)

ไกรซ์ (Grice, 1975) เป็นผู้เสนอหลักการนี้ โดยเขากล่าวไว้ว่า การสนทนาจะดำเนินไปได้ อย่างราบรื่นหากผู้ร่วมสนทนายึดตามหลักการความร่วมมือในการสนทนา (The cooperative principle เรียกว่า CP หรือ The maxims of conversation) หลักการความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์นี้ประกอบด้วยหลักหรือกฎ 4 ข้อดังต่อไปนี้

2.2.1.1 หลักปริมาณ⁶ (quantity)

The category of **QUANTITY** relates to the quantity of information to be provided, and under it fall the following maxims:

1. Make your contribution as informative as is required (for the current purposes of the exchange).
2. Do not make your contribution more informative than is required.

(Grice, 1975: 45)

กล่าวคือ หลักปริมาณคือการให้ข้อมูลตามกฎ 2 ข้อ คือ 1. ให้ข้อมูลตามที่ต้องการ (ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการสนทนานั้น) และ 2. อย่าให้ข้อมูลมากเกินไปที่ต้องการ

---

⁶ การแปลคำศัพท์หลักการความร่วมมือในการสนทนาทั้ง 4 ข้อนี้ ผู้วิจัยยึดคำแปลตาม ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2555)

2.2.1.2 หลักคุณภาพ (quality)

Under the category of **QUALITY** falls a supermaxim – ‘Try to make your contribution one that is true’ – and two more specific maxims:

1. Do not say what you believe to be false.
2. Do not say that for which you lack adequate evidence.

(Grice, 1975: 46)

กล่าวคือ หลักคุณภาพคือ การให้ข้อมูลที่เป็นจริง แบ่งเป็นหลักการย่อย 2 ข้อ คือ
1. ไม่พูดสิ่งที่เชื่อว่าเป็นเท็จ และ 2. ไม่พูดสิ่งที่ไม่มีหลักฐานเพียงพอ

2.2.1.3 หลักสัมพันธ (relation)

Under the category of **RELATION** I place a single maxim, namely, ‘Be relevant.’

(Grice, 1975: 46)

กล่าวคือ หลักสัมพันธคือ การพูดแต่เรื่องที่เกี่ยวข้อง

2.2.1.4 หลักคุณลักษณะ (manner)

Finally, under the category of **MANNER**, which I understand as relating not (like the previous categories) to what is said but, rather, to **HOW** what is said is to be said, I include the supermaxim – ‘Be perspicuous’ – and various maxims such as:

1. Avoid obscurity of expression.
2. Avoid ambiguity.
3. Be brief (avoid unnecessary prolixity).

4. Be orderly.

(Grice, 1975: 46)

กล่าวคือ หลักคุณลักษณะคือ การพูดให้ชัดเจน แบ่งเป็นหลักการย่อย 4 ข้อ คือ 1. หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่ไม่ชัดเจน 2. หลีกเลี่ยงการพูดกำกวม 3. พูดให้กระชับ (หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาฟุ่มเฟือย) และ 4. เรียบเรียงเนื้อความให้เป็นลำดับ

ผู้วิจัยจะนำหลักการความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ถ้อยคำในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ต่อไป

2.2.2 ความหมายเป็นนัยสนทนา (conversational implicature หรือ R+>)

ไกรซ์ชี้ให้เห็นว่า หลักความร่วมมือในการสนทนาทั้ง 4 ข้อที่ได้กล่าวไปข้างต้นจะช่วยให้การสนทนาดำเนินไปได้อย่างราบรื่น แต่หากคู่สนทนาไม่ได้กระทำตามหลักการเหล่านี้ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเสมอไป ดังที่เลวินสัน (Levinson) อธิบายไว้ว่า

The second kind of implicatures come about by overtly and blatantly *not* following some maxim, in order to exploit it for communicative purposes. Grice calls such usages **floutings** or **exploitations** of the maxims, and they can be seen to give rise to many of the traditional 'figures of speech'.

(Levinson, 1983: 109)

กล่าวคือ ในบางครั้งผู้พูดก็จงใจใช้การไม่เคารพหลักการความร่วมมือในการสนทนา (flouting a maxim or exploiting a maxim) เพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อสารบางอย่าง ซึ่งก็คือ การสื่อความหมายเป็นนัยสนทนานั่นเอง โดยไกรซ์เรียกความหมายที่เกิดจากการใช้การไม่เคารพหลักการนี้ว่า ความหมายเป็นนัยสนทนา หรือ conversational implicature และการไม่เคารพหลักการนี้เองจึงทำให้เกิดกลวิธีทางภาษา (figure of speech) ต่างๆ ขึ้นมากมาย

ในกรณีของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) นั้น ไกรซ์ (Grice, 1975) จัดว่าเป็นความหมายเป็นนัยสนทนาที่เกิดจากการไม่เคารพหลักคุณภาพ (the maxim of quality) เนื่องจากผู้พูดไม่ได้พูดในสิ่งที่เป็นความจริง ซึ่งผู้ฟังก็สามารถรับรู้ความหมายเป็นนัยที่ผู้พูดต้องการสื่อได้จากบริบทในการสนทนา ดังตัวอย่าง

X, with whom A has been on close terms until now, has betrayed a secret of A's to a business rival. A and his audience both know this. A says 'X is a fine friend'. (Gloss: It is perfectly obvious to A and his audience that what A has said or has made as if to say is something he does not believe, and the audience knows that A knows that this is obvious to the audience. So, unless A's utterance is entirely pointless, A must be trying to get across some other proposition than the one he purports to be putting forward. This must be some obviously related proposition; the most obviously related proposition is the contradictory of the one he purports to be putting forward.)

(Grice, 1975: 53)

จากตัวอย่างข้างต้น A ได้พูดถึง X ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทที่ได้ทรยศตน โดยการนำความลับของตนไปบอกคนอื่นว่า 'X is a fine friend' หมายถึง X เป็นเพื่อนที่ดี จากประโยคข้างต้นไกรซ์อธิบายว่า A พูดในสิ่งที่ตนเองก็ไม่ได้เชื่อว่าเป็นความจริง และ A ก็ทราบที่ผู้ฟังก็ทราบว่า A ไม่ได้พูดเรื่องจริง ในตัวอย่างนี้ A ไม่ได้ต้องการจะสื่อความหมายตามรูปภาษา แต่ต้องการจะสื่อความหมายที่ตรงกันข้ามกับความหมายตามรูป ในกรณีนี้ A ใช้การไม่เคารพหลักคุณภาพเพื่อสื่อความหมายเป็นนัยแบบผกผัน คือ X ไม่ใช่เพื่อนที่ดี ผู้ฟังจะสามารถเข้าใจความหมายเป็นนัยที่ A ต้องการสื่อได้จากบริบทในการสนทนาที่ว่า X ทรยศโดยการนำความลับของ A ไปบอกคนอื่น

ตัวอย่างงานวิจัยที่นำหลักความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์มาใช้ศึกษาถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) คืองานวิจัยของ Panpothong (1996) เรื่อง A pragmatic study of verbal irony in Thai ต่อไปนี้คือตัวอย่างถ้อยคำนัยผกผันจากละครไทยเรื่องดาวแต่มดดินที่ Panpothong ได้ใช้ทฤษฎีของไกรซ์มาอธิบาย

วิรุญเล่าให้หญิงสาวที่เขาชอบฟังว่า เขามีเงินเก็บอยู่มาก หญิงสาวตอบว่า :
 “งั้นวิรุญก็รวยใหญ่แล้วสิ เดี๋ยวเงินก็ทับตายนะจ๊ะ”

(Panpothong, 1996: 37)

จากตัวอย่าง Panpothong อธิบายว่า ถ้อยคำ “เดี๋ยวเงินก็ทับตายนะจ๊ะ” เป็นการกล่าวถึง สิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล เมื่อพิจารณาตามหลักความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์จะ เห็นได้ว่า ผู้พูดตั้งใจไม่เคารพหลักคุณภาพ (the maxim of quality) เพื่อสื่อความหมายเป็นนัย สนทนาอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากผู้พูดกล่าวถึงสิ่งที่ตนเองก็ไม่ได้เชื่อว่าเป็นความจริง ในตัวอย่างนี้ หญิงสาวไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูปภาพ แต่ต้องการสื่อทัศนคติในเชิงประชดประชันไปสู่วิรุญ และมีแนวโน้มว่าถ้อยคำข้างหน้าที่ว่า “งั้นวิรุญก็รวยใหญ่แล้วสิ” ก็ตั้งใจที่จะใช้เพื่อประชดประชันวิรุญเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ Grice (1975) ยังชี้ให้เห็นว่า ความหมายเป็นนัยสนทนา (conversational implicature) นั้น สามารถกลายไปเป็นความหมายเป็นนัยแบบ ขนบ (conventional implicature) ได้

Panpothong (1996) พบว่าในภาษาไทยมีถ้อยคำที่ถูกใช้เป็นการสื่อความหมายเป็นนัยผกผันแบบ ขนบ (conventionalized ironic implicature) ทั้งสิ้น 8 คำ ได้แก่ 1. “วิเศษ” 2. “ประเสริฐ” 3. “ผู้ดีแปดเสาแหกรก” 4. “ปากดี” 5. “สวยเต็มประดา”, “สวยตาย”, “สวยตายท่า” 6. “สวยซะไม่มี” 7. “ตัวดี” และ 8. “งามหน้า” ถ้อยคำเหล่านี้ได้สูญเสียความหมายตามรูปภาพ ไปเหมือนเช่นกรณีอุปลักษณ์ตาย (dead metaphors) และได้รับเอาความหมายใหม่ที่เป็น ความหมายนัยผกผันมาแทน เมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำเหล่านี้ ผู้ฟังจะสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าเป็น ความหมายแบบนัยผกผันหรือเชิงประชดประชัน

จะเห็นว่า ในการสื่อสารทั่วไป บางครั้งผู้สื่อสารก็ตั้งใจใช้การละเมิดหลักความร่วมมือของ ไกรซ์เพื่อสื่อความหมายเป็นนัยสนทนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้อยคำนัยผกผันที่เกิดจากการที่ผู้พูดตั้งใจไม่เคารพหลักคุณภาพ (the maxim of quality) เนื่องจากผู้พูดมีวัตถุประสงค์ที่จะสื่อความหมาย เป็นนัยผกผันไปสู่ผู้ฟัง ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเรื่องความหมายเป็นนัยสนทนามาเป็นแนวทางในการ วิเคราะห์ถ้อยคำนัยผกผันในงานวิจัยนี้ต่อไป

2.3 แนวคิดวัจนกรรม

จอห์น เอล ออสติน (John L. Austin) เป็นนักปรัชญาภาษาที่เป็นผู้เสนอแนวคิดวัจนกรรมเป็นคนแรก ออสติน (Austin, 1962) ชี้ให้เห็นว่า การกล่าวถ้อยคำของเราไม่ใช่เพียงเพื่อบอกเล่าสิ่งที่เป็นจริงหรือเป็นเท็จเท่านั้น แต่เราใช้ถ้อยคำเพื่อกะทำสิ่งต่างๆ มากมาย เช่น อาจารย์พูดกับนักศึกษาคนหนึ่งว่า “มิดจัง” อาจารย์ก็ไม่ได้ต้องการเพียงเพื่อบอกเล่าว่าห้องเรียนมิดเท่านั้น แต่ยังมีเจตนาให้นักศึกษาเดินไปเปิดไฟเพื่อให้ห้องเรียนสว่างขึ้นด้วย เป็นต้น

จอห์น อาร์ เซิร์ล (John R. Searle) ผู้เป็นลูกศิษย์ของออสตินได้ทำให้ทฤษฎีวัจนกรรมของออสตินแพร่หลายมากยิ่งขึ้น เซิร์ลได้นำแนวคิดวัจนกรรมของออสตินมาปรับให้สามารถใช้อธิบายวัจนกรรมที่พบในการสนทนาในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น เซิร์ล (Searle, 1976) อธิบายว่าวัจนกรรมคือการกระทำโดยใช้คำพูด ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมของการกระทำนั้น แต่ละวัจนกรรมจะมีเงื่อนไขที่แตกต่างกัน เงื่อนไขวัจนกรรม (felicity condition) ของเซิร์ล (Searle, 1969) ที่ใช้ในการพิจารณาว่าถ้อยคำนั้นคือวัจนกรรมใดมี 4 ข้อดังนี้

1. เงื่อนไขเนื้อความ⁷ (propositional condition)
2. เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory precondition)
3. เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition)
4. เงื่อนไขจำเป็น (essential condition)

ตัวอย่างเงื่อนไขวัจนกรรมการขอร้อง (request) มีดังนี้

1. เงื่อนไขเนื้อความ	:	เป็นการกระทำของผู้ฟังในอนาคต
2. เงื่อนไขเบื้องต้น	:	1. ผู้ฟังสามารถกระทำในสิ่งที่ผู้พูดขอร้องได้ และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังจะสามารถกระทำในสิ่งที่ผู้พูดขอร้องได้ 2. ไม่ชัดเจนว่าในสถานการณ์ปกติผู้ฟังจะทำในสิ่งนั้นหรือไม่หากผู้พูดไม่ขอร้อง
3. เงื่อนไขความจริงใจ	:	ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังทำสิ่งที่ผู้พูดขอร้อง
4. เงื่อนไขจำเป็น	:	จัดว่าเป็นความพยายามที่จะให้ผู้ฟังทำในสิ่งนั้น

⁷ การแปลคำศัพท์เงื่อนไขวัจนกรรมทั้ง 4 ข้อนี้ ผู้วิจัยยึดคำแปลตามฉันทะพร พานโพธิ์ทอง (2555)

ตัวอย่างเงื่อนไขวัจนกรรมการขอบคุณ (thank (for)) มีดังนี้

1. เงื่อนไขเนื้อความ : เป็นการกระทำของผู้ฟังในอดีต
2. เงื่อนไขเบื้องต้น : การกระทำนั้นเป็นประโยชน์ต่อผู้พูด และผู้พูดก็เชื่อว่าการกระทำนั้นเป็นประโยชน์ต่อตนเอง
3. เงื่อนไขความจริงใจ : ผู้พูดรู้สึกซาบซึ้งหรือเป็นหนี้บุญคุณต่อการกระทำนั้น
4. เงื่อนไขจำเป็น : จัดว่าเป็นถ้อยคำแสดงความรู้สึกซาบซึ้งหรือเป็นหนี้บุญคุณ

(Searle, 1969: 66-67)

เฮเวอร์เคท (Haverkate, 1990 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 29) ชี้ให้เห็นว่า ในการศึกษาถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) นั้นควรจะนำเงื่อนไขวัจนกรรมมาใช้ในการพิจารณาด้วย โดย Haverkate อธิบายว่า ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เกิดจากวัจนกรรมต่างๆ ที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (flouting the sincerity condition)

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับ Haverkate ที่ว่าหากผู้พูดกล่าววัจนกรรมโดยละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ ก็จะทำให้เกิดถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ขึ้น เช่น เงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการขอบคุณ คือ ผู้พูดต้องรู้สึกซาบซึ้งหรือเป็นหนี้บุญคุณผู้ฟัง แต่หากผู้พูดกล่าววัจนกรรมการขอบคุณโดยปราศจากความรู้สึกดังกล่าว ก็เป็นเพราะผู้พูดต้องการสื่อเจตนาประชดประชันผู้ฟังนั่นเอง

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ในงานวิจัยของ Panpothong (1996) ผู้วิจัยก็ได้นำเงื่อนไขวัจนกรรมของ Searle มาใช้ศึกษาถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ของผู้พูดภาษาไทยเช่นเดียวกัน Panpothong ชี้ให้เห็นว่า นอกเหนือจากวัจนกรรมการบอกกล่าวที่พิจารณาตามมุมมองของไกรซ์ว่าสามารถสื่อความหมายเป็นนัยผกผันได้แล้ว ก็ยังมีวัจนกรรมอื่นๆ ที่สามารถสื่อความหมายนัยผกผันได้ โดยการใช้การละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนั้นๆ เช่น วัจนกรรมการถามที่ผู้พูดไม่ได้ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง วัจนกรรมการแนะนำที่ผู้พูดไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำอย่างที่ผู้พูดแนะนำ วัจนกรรมการขอบคุณที่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณผู้ฟัง ฯลฯ

ในการสื่อสารนั้น วจนกรรรมมีจำนวนมากมาย แต่เซิร์ล (Searle, 1976) ได้จัดแบ่งกลุ่ม วจนกรรรมออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มวจนกรรรมบอกกล่าว⁸ (representatives) คือวจนกรรรมที่ผู้พูดใช้เพื่อบอกเล่าหรือนำเสนอข้อเท็จจริงต่างๆ ให้ผู้ฟังได้รับรู้ วจนกรรรมนี้จะผูกมัดผู้พูดกับความเป็นจริงของถ้อยคำที่กล่าวออกมา เช่น การบอกเล่า การรายงาน การสรุป การตำหนิ การบริภาษ ฯลฯ

2. กลุ่มวจนกรรรมชี้แนะ (directives) คือวจนกรรรมที่ผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น การถาม การขอร้อง การสั่ง การแนะนำ ฯลฯ

3. กลุ่มวจนกรรรมผูกมัด (commissives) คือวจนกรรรมที่ผู้พูดสื่อว่าจะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต เช่น การสัญญา การขู่ การเสนอให้ การปฏิญาณตน ฯลฯ

4. กลุ่มวจนกรรรมแสดงความรู้สึก (expressives) คือวจนกรรรมที่ผู้พูดใช้เพื่อสื่อถึงอารมณ์ ความรู้สึกหรือสภาวะทางจิตใจของตนเอง เช่น การขอบคุณ การแสดงความยินดี การขอโทษ ฯลฯ

5. กลุ่มวจนกรรรมประกาศ (declarations) คือวจนกรรรมที่เมื่อผู้พูดกล่าวออกไปแล้ว จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทันที เช่น การประกาศการสมรส การประกาศสงคราม การไล่ออก ฯลฯ

จากการทบทวนแนวคิดเรื่องวจนกรรรม ผู้วิจัยพบว่า แนวคิดเรื่องวจนกรรรมนั้นมีความเกี่ยวข้องกับถ้อยค่านัยพกผันโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ผู้พูดจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวจนกรรรมนั้นๆ เพื่อให้เกิดความหมายนัยพกผัน ดังนั้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเรื่องวจนกรรรมและการจัดแบ่งประเภทวจนกรรรมของเซิร์ลมาใช้เป็นแนวทางและเป็นกรอบในการวิเคราะห์ถ้อยค่านัยพกผันในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ต่อไป

---

⁸ การแปลคำศัพท์กลุ่มวจนกรรรมทั้ง 5 กลุ่มนี้ ผู้วิจัยยึดคำแปลตามฉัฐพร พานโพธิ์ทอง (2555)

2.4 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขัน

เนื่องจากการสร้างอารมณ์ขันเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ผู้วิจัยจึงได้ ทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขันเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ถ้อยคำ นัยผกผันในงานวิจัยนี้ต่อไป

2.4.1 ทฤษฎีอารมณ์ขัน

ทฤษฎีอารมณ์ขันนั้น มี 3 ทฤษฎีหลัก ดังนี้

2.4.1.1 ทฤษฎีความเหนือกว่า (Superior theory)

ทฤษฎีนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดของโทมัส ฮอบส์ (Hobbes, 1651) นักปรัชญาชาว อังกฤษ แนวคิดสำคัญคือ มนุษย์จะรู้สึกขำเมื่อตนเป็นฝ่ายที่เหนือกว่า รู้สึกขำในความด้อยกว่าของ ผู้อื่น รู้สึกขำในความหายนะของผู้อื่น แต่หากบุคคลที่มีความคิดเช่นเดียวกับตนตกเป็นเป้าของ อารมณ์ขันก็จะไม่รู้สึกขำ เพราะเท่ากับว่าตนถูกทำให้เป็นฝ่ายที่ด้อยกว่าไปด้วย

2.4.1.2 ทฤษฎีความผ่อนคลาย (Relief theory)

ทฤษฎีนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดของเฮอริท สเป็นเซอร์ (Spencer อ้างถึงใน Morreal, 1987) เชื่อว่า อารมณ์ขันเกิดจากความกดดันในชีวิตมนุษย์ซึ่งความกดดันนี้ถูกปลดปล่อยออกมาทาง เสียงหัวเราะ ต่อมา ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Freud, 1905) ได้ขยายแนวคิดนี้ต่อและอธิบายว่าเมื่อมนุษย์ได้ ยินเรื่องราวใด ๆ มนุษย์จะต้องใช้พลังงานส่วนหนึ่งในการควบคุมความรู้สึกและการกระทำของตนให้ ปฏิบัติตามที่สังคมกำหนด แต่หากสิ่งที่ได้ฟังไม่ใช่เรื่องจริงหรือไม่เป็นไปตามที่คาด พลังงานที่เก็บไว้ นี้จะกลายเป็นพลังงานส่วนเกินและระบายออกมาเป็นเสียงหัวเราะ นอกจากนี้ ฟรอยด์ยังได้จำแนก ปรัชญาการตลกขบขันออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เรื่องตลก (Witz) สิ่งน่าขัน (das Komische) และขำตัวเอง (Humor)

เรื่องตลก (Witz) คือเรื่องที่แต่งขึ้น โดยมีเจตนาเพื่อให้ผู้ฟังขำ

สิ่งที่น่าขัน (das Komische) คือสิ่งที่ได้ประสบแล้วรู้สึกขำ

ข้าตัวเอง (Humor) ผู้เล่าเป็นตัวตลก พรอยด์กล่าวว่า เป็นประเภทที่มีการพัฒนาจิตที่สูงขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง เพราะการข้าตัวเองหมายความว่า การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์ตัวเอง และหันกลับมาค้นพบตัวเอง (กาญจนา เจริญเกียรติบวร, 2548: 17)

2.4.1.3 ทฤษฎีความไม่เข้ากัน (Incongruity theory)

ทฤษฎีนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดของฟรานซิส ฮัทเชสัน (Hutcheson 1750, อ้างถึงใน ศิริพร ภักดีผาสุข, 2549: 95) แนวคิดสำคัญคือ อารมณ์ขันคือการรับรู้ความไม่เข้ากันระหว่างของ 2 สิ่ง คือสิ่งที่เรารู้หรือคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นในเรื่องตลก ทฤษฎีความไม่เข้ากันเป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเหมาะที่จะใช้ศึกษาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน อย่างไรก็ตาม นักทฤษฎีบางท่าน เช่น เจอร์รี ซูลส์ (Suls, 1972) ได้เสนอให้รับทฤษฎีเป็นความไม่เข้ากัน-การแก้ไข (incongruity-resolution) กล่าวคือ การที่คนเราจะบรรลุถึงอารมณ์ขันได้ต้องไม่เพียงแต่มองเห็นความไม่เข้ากันเท่านั้น แต่จะต้องแก้ไขความไม่เข้ากันดังกล่าวได้ด้วย

สรุปได้ว่า ทฤษฎีความเหนือกว่าเป็นเรื่องของมิติทางสังคม ความรู้สึกเหนือกว่าของผู้พูด และความรู้สึกด้อยกว่าของผู้ตกเป็นเป้า ส่วนทฤษฎีความผ่อนคลายเป็นมุมมองทางจิตวิทยา เป็นการปลดปล่อยสิ่งที่ถูกต้องห้ามตามขนบของสังคม ในขณะที่ทฤษฎีความไม่เข้ากันนั้นเป็นเรื่องของปัจจัยหรือต้นเหตุที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

2.4.2 อารมณ์ขันและความไม่เข้ากัน

อารมณ์ขันเกิดจากการรับรู้ความไม่เข้ากัน หรือการรับรู้ถึงการที่สิ่งหนึ่ง “เบี่ยงเบน” หรือ “แหวก” ไปจากขนบหรือแบบแผน (conventional system) ที่ควรจะเป็น (Davis, 1993: 13-16 อ้างถึงใน ศิริพร ภักดีผาสุข, 2549: 96-97) การจะตัดสินว่าสิ่งใดไม่เข้ากันนั้นต้องเทียบกับสิ่งที่เป็มาตรฐานหรือแบบแผน การค้นพบความไม่เข้ากันนี้จะทำให้เกิดความประหลาดใจหรือความอัศจรรย์ใจอย่างฉับพลัน อันจะนำไปสู่การเกิดอารมณ์ขันและกระตุ้นเสียงหัวเราะหรือรอยยิ้ม นอกจากนี้ องค์ประกอบที่สำคัญของอารมณ์ขันคือ “กรอบการเล่น” (Playful frame) ซึ่งจะเป็นสิ่งที่บ่งให้รู้ว่ความไม่เข้ากันที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องเล่นๆ ไม่ใช่เรื่องจริงจัง (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2549: 97)

2.4.3 การเล่นกับความหมายในอารมณ์ขัน

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2536) กล่าวถึงการเล่นกับความหมายในอารมณ์ขันไว้ในหนังสือ อารมณ์ขันในสื่อมวลชน ว่า “เรื่องตลกขำขันเกิดขึ้นจากการเล่นกับความหมาย รูปแบบต่างๆ คือ การทำให้เรื่องที่เสนอผิดไปจากความคาดหมายโดยทั่วไป เรื่องตลกมักจะเอาเรื่องราวต่างๆ มา ล้อเลียน ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป หรือกลับหน้าเป็นหลังเสีย ซึ่งเรื่องธรรมดาๆ ก็กลายเป็นเรื่อง ตลกขึ้นมาได้ ความหมายที่กล่าวถึงในที่นี้ หมายถึงระบบสัญลักษณ์ต่างๆ อาทิ ภาษา เป็นต้น” (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 31)

นอกจากนั้น อุบลรัตน์ยังกล่าวอีกว่า อารมณ์ขันเป็นการเล่นกับความหมายที่มีแบบแผน แน่นนอนอยู่แล้ว (institutionalized meaning) และความหมายใหม่มีลักษณะแหวกจากกรอบที่วางไว้ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 32)

อุบลรัตน์กล่าวถึงการเล่นตลกกับภาษาไว้ว่า “โดยทั่วไปการใช้ภาษาจะมีไวยากรณ์ และรูป ประโยคคอยกำกับให้เป็นแบบแผนเดียวกัน เมื่อไรก็ตามที่เราพูดถึงไปจากแบบแผนที่กำหนดไว้ สิ่ง ที่เราพูดถึงก็จะกลายเป็นเรื่องที่น่าขันไปทันที เช่น การเล่นกับถ้อยคำ การเล่นกับสำนวนโวหารต่างๆ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างประโยคหรือกลุ่มคำ เป็นต้น” (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 33)

2.4.4 เงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

เฮก (Haig, 1988 อ้างถึงใน ศิริพร ภัคดีมาสุข 2549: 97) กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลจะบรรลุ ถึงอารมณ์ขันได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยปัจจัยดังต่อไปนี้

2.5.4.1 ผู้ฟังจะต้องมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องนั้น หากผู้ฟังไม่มีพื้นความรู้ ทั่วไป ก็จะไม่สามารถมองเห็นความไม่เข้ากันและเข้าใจในมุขตลกนั้นได้

2.5.4.2 ผู้ฟังต้องมีความสามารถที่จะมองเห็นลักษณะที่ไม่เข้ากันและหาทางแก้ไข และอธิบายความไม่เข้ากันนั้นได้

2.5.4.3 ผู้ฟังต้องวางตัวเป็นกลาง แยกตัวออกจากเรื่องนั้น หากผู้ฟังที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ถูกนำมาสร้างอารมณ์ขัน ก็จะไม่รู้สึกว่าเป็นเรื่องที่น่าขัน

2.4.5 มิติทางสังคมของอารมณ์ขัน

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2536) กล่าวถึงมิติทางสังคมของอารมณ์ขันไว้ในหนังสือ อารมณ์ขัน ในสื่อมวลชน ว่า “การหัวเราะมีมิติทางสังคมวิทยาที่ไม่ควรมองข้าม ด้านหนึ่งของเรื่องตลกก็เสนอความจริง (เล่นๆ) ที่ขัดแย้งกับแบบแผนของความจริงที่ดำรงอยู่ อีกด้านหนึ่งก็สามารถปิดช่องว่างนี้ได้ด้วยการใช้เสียงหัวเราะ” (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 29)

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2536) ยังกล่าวอีกว่า ในการจัดระเบียบสังคม แต่ละสังคมต่างก็มีกฎเกณฑ์ว่าเรื่องใดสามารถพูดได้อย่างเปิดเผย และเรื่องใดบ้างเป็นเรื่อง “ต้องห้าม” เช่นเดียวกับชิกมัน พรอยด์ ที่เชื่อว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์เราอยากจะทำแต่จะละเมิดด้วยการระบายความแค้นและความรู้สึกก้าวร้าวต่างๆ ที่แฝงอยู่ในส่วนลึกออกมา เพราะสาระของเรื่องขำขันเหล่านี้มักเป็นเรื่อง “ต้องห้าม” ของสังคม เช่น เรื่องเพศ เป็นต้น (Freud, 1905 อ้างถึงใน อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 16-17)

“นักทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมวิทยาหลายคนสรุปว่า อารมณ์ขันมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการระบายความกดดันทางจิตวิทยา ทางสังคม และทางการเมือง ในส่วนที่เกี่ยวกับมิติทางการเมือง อารมณ์ขันถูกมองว่ามีศักยภาพในการต่อต้านระบบ หรือเป็นการขบถอย่างแฝงเร้น แต่ในขณะเดียวกัน มันก็เป็นเพียงการปลดปล่อยที่ไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อตัวระบบหรือสถาบันทางสังคมต่างๆ อย่างจริงจัง” (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 51)

อีกแง่หนึ่งอารมณ์ขันสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องความเหนือกว่าของฮอบส์ (Hobbes, 1651 อ้างถึงใน อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 52) ที่มองว่า การหัวเราะเป็นการแสดงออกถึงความมั่นใจในตนเอง เกียรติภูมิ และความเหนือกว่าของบุคคล

การเล่นตลกประเภทเสียดสี (Satire) สอดคล้องกับมิติทางสังคมของอารมณ์ขัน ดังที่อุบลรัตน์ได้อธิบายไว้ว่า “การเล่นตลกประเภทรู้นั้นนอกจากจะสร้างความขบขันแล้ว ยังทำให้ผู้เล่นเกิดความสะใจที่ได้หัวเราะใส่คนอื่นหรือเป็นการระบายความคับข้องใจบางประการ ซึ่งโดยปกติถูกเก็บกดเอาไว้ การเล่นตลกในแนวนี้มักจะเป็นการเสียดสีการเมือง หรือวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือสถาบันทางสังคมอื่นๆ” (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536: 40) ผู้วิจัยเห็นว่า ไม่เพียงแต่ผู้เล่นเท่านั้นที่เกิดความสะใจ แต่ยังเป็นการสร้างความสะใจให้กับผู้ชมและผู้ฟังที่ได้ระบายความคับข้องใจออกมาผ่านทางเสียงหัวเราะด้วยเช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า ปัจจัยและตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันหลักๆ ก็คือความไม่เข้ากัน อาทิ การเล่นกับภาษาต่างๆ ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้อยคำนัยแฝงก็เป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่อยู่ความไม่

เข้ากันระหว่างรูปภาษากับเจตนาของผู้พูดหรือความเป็นจริงที่ปรากฏ ถ้อยคำนัยผกผันจึงสามารถสร้างอารมณ์ขันได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ การที่ผู้ฟังตกเป็นเป้าของอารมณ์ขันนั้นจะไม่สามารถบรรลุถึงอารมณ์ขันได้ ในแง่นี้อารมณ์ขันจึงมีความเกี่ยวข้องกับมิติทางสังคม เช่นเดียวกับการที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแล้วผู้ฟังที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวจะรู้สึกเข้าใจด้วยความสะใจ ในขณะที่ผู้ตกเป็นเป้าจะรู้สึกขำไม่ออก แต่จะรู้สึกเจ็บปวดใจ

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขันมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในด้านการสร้างอารมณ์ขันต่อไป

2.5 งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) โดยตรง

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (Panpothong, 1996) ศึกษาเรื่อง “A pragmatic study of verbal irony in Thai” โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือเพื่ออธิบายลักษณะและหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยด้วยมุมมองทางวจนปฏิบัติศาสตร์ รวมไปถึงการอธิบายข้อจำกัดในการปรากฏของถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลบทสนทนาในชีวิตประจำวันจากนวนิยายไทยร่วมสมัย 30 เรื่อง และข้อมูลบทสนทนาจากละครโทรทัศน์ที่โด่งดัง 2 เรื่อง คือ “ดาวแต่มดดิน” และ “หัตถาครองพิภพ” ซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาไทยกรุงเทพฯ ด้วย

ผลการศึกษาลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยพบว่า ตามหลักความร่วมมือในการสนทนาของไกรซ์ (Grice) นั้น ถ้อยคำนัยผกผันจัดเป็นถ้อยคำที่มีความหมายเป็นนัยสนทนาที่เกิดจากการไม่เคารพหลักคุณภาพ (the maxim of quality) โดยกลวิธีที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการสื่อถ้อยคำนัยผกผันมี 5 ลักษณะ คือ 1. การวางถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกันไว้คู่กัน 2. การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล 3. การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก 4. การใช้ระดับภาษาที่ไม่เหมาะสม และ 5. การใช้น้ำเสียงพิเศษ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาถ้อยคำนัยผกผันที่จัดเป็นความหมายเป็นนัยแบบชนบ พบว่าในภาษาไทยมีทั้งสิ้น 8 คำ ได้แก่ 1. “วิเศษ” 2. “ประเสริฐ” 3. “ผู้ดีแปดสาแหรก” 4. “ปากดี” 5. “สวยเต็มประดา”, “สวยตาย”, “สวยตายท่า” 6. “สวยซะไม่มี” 7. “ตัวดี” และ 8. “งามหน้า” นอกเหนือจากวจนกรรม การบอกกล่าวที่พิจารณาตามมุมมองของไกรซ์ว่าสามารถสื่อความหมายเป็นนัยผกผันได้แล้ว ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่า ยังมีวจนกรรมอื่นๆ ที่สามารถสื่อถ้อยคำนัยผกผันได้ โดยใช้การละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ

ของวัจนกรรมนั้นๆ เช่น วัจนกรรมการถามที่ผู้พูดไม่ได้ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง วัจนกรรมการแนะนำที่ผู้พูดไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำอย่างที่ผู้พูดแนะนำ วัจนกรรมการขอบคุณที่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณผู้ฟัง เป็นต้น

ผลการศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยแฝงในภาษาไทยพบว่า ผู้พูดภาษาไทยใช้ถ้อยคำนัยแฝงเพื่อประชดประชันมากที่สุด นอกจากนี้ยังใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขัน เพื่อระบายความคับข้องใจ และเสริมสร้างความสนิทสนมอีกด้วย

โรเจอร์ เจ. ครอยส์ แมกซ์ เอ. แคสเลอร์ โลรี คอปเพนราธ และบอนนี่ แมคเลน เอลเลน (Roger J. Kreuz a, Max A. Kassler b, Lori Coppenrath, and Bonnie McLain Allen, 1999) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “Tag questions and common ground effects in the perception of verbal irony” ผู้วิจัยกล่าวว่า เนื่องจากถ้อยคำนัยแฝง (verbal irony) สามารถปรากฏได้ในโครงสร้างทางภาษาที่หลากหลาย โดยเฉพาะในวลีท้ายประโยคบอกเล่าที่แสดงการถาม (tag question) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทของความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องนั้นกับวลีท้ายประโยคบอกเล่าที่แสดงการถาม (tag question) ว่ามีผลต่อการรับรู้ถ้อยคำนัยแฝง (verbal irony) หรือไม่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ฟังใช้ร่องรอย (cues) ที่หลากหลายในการตีความถ้อยคำนัยแฝง การขาดร่องรอย (cue) บางอย่างไป มีผลต่อการรับรู้ถ้อยคำนัยแฝงที่คลาดเคลื่อนไป นอกจากนี้ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องนั้นและวลีท้ายประโยคบอกเล่าที่แสดงการถาม (tag question) ไม่ได้มีผลต่อระดับการรับรู้ถ้อยคำนัยแฝง (verbal irony) อย่างไรก็ตาม ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องนั้นมีบทบาทที่สำคัญต่อการตีความถ้อยคำนัยแฝง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องนั้น หมายถึง ความรู้ ความเชื่อ ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ที่ผู้พูดและผู้ฟังมีร่วมกัน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังชี้ให้เห็นอีกว่า ผลการศึกษาที่ผ่านมา มาเสนอไว้ว่า ผู้ฟังจะจดจำถ้อยคำนัยแฝงได้ดีกว่าถ้อยคำที่หมายตามรูป อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยในครั้งนี้มีความแตกต่างจากการศึกษาในอดีต เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างจดจำถ้อยคำนัยแฝงได้ไม่ดีกว่าถ้อยคำที่หมายตามรูป นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังสามารถจดจำถ้อยคำนัยแฝงที่ไม่มี tag question ได้ดีกว่าถ้อยคำนัยแฝงที่มี tag question ผลการศึกษายังระบุอีกว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการใช้ถ้อยคำนัยแฝงกับคนใกล้ชิดสนิทสนมมีความเหมาะสมมากกว่าการใช้ถ้อยคำนัยแฝงกับคนแปลกหน้า

อากิระ อูซิมิ (Akira Utsumi, 2000) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “Verbal irony as implicit display of ironic environment: Distinguishing ironic utterances from nonirony” ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่า ธรรมชาติของถ้อยคำนัยแฝงคือการสื่อเป็นนัย ไม่ใช่การสื่ออย่างชัดเจน ถ้อยคำนัยแฝง (irony) ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ไม่มีสัญลักษณ์ (signal) ใดๆ ที่จะสื่ออย่างชัดเจนว่าถ้อยคำ

นั่นคือถ้อยคำนัยผกผัน บทความวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายว่าถ้อยคำนัยผกผัน (irony) แตกต่างจากถ้อยคำที่ไม่ใช่ถ้อยคำนัยผกผัน (nonirony) อย่างไร ตามทฤษฎีการสื่อเป็นนัย (implicit display theory) ประเด็นที่สำคัญของทฤษฎีนี้มี 3 ประเด็นคือ

1. ถ้อยคำนัยผกผันจะสามารถคาดเดาได้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม ซึ่งจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นนัยผกผัน (ironic environment) สภาพแวดล้อมที่เป็นนัยผกผันนี้ประกอบด้วย ความคาดหวังของผู้พูด ความไม่เข้ากันระหว่างความคาดหวังกับความเป็นจริง และทัศนคติด้านลบของผู้พูดที่มีต่อความไม่เข้ากันนี้

2. ถ้อยคำนัยผกผันเป็นถ้อยคำที่สื่อสภาพแวดล้อมที่เป็นนัยผกผัน (ironic environment) แบบเป็นนัย ซึ่งก็คือถ้อยคำที่พูดถึงความคาดหวังของผู้พูดเป็นนัยๆ การละเมียดหลักการทาง วจนปฏิบัติศาสตร์ข้อใดข้อหนึ่ง และการปรากฏร่วมกับการบอกเป็นนัยแบบอ้อมๆ (indirect cues)

3. ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) แตกต่างจากถ้อยคำที่ไม่ใช่ถ้อยคำนัยผกผัน (nonirony) ตรงที่ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) จะมีความสอดคล้องกับทั้งเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่เป็นนัยผกผัน (ironic environment condition) และเงื่อนไขการสื่อเป็นนัย (implicit display condition)

เฮอริเบิร์ต แอล โคลสัน (Herbert L. Colson, 2002) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “Contrast and assimilation in verbal irony” สรุปได้ว่า เมื่อเราต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่ดี ยกตัวอย่าง เช่น การสอบปลายภาคที่ดูเหมือนจะง่าย แต่ไม่ง่ายอย่างที่คิด เราจะตัดสินใจและบอกเล่าถึง สถานการณ์ดังกล่าวในด้านลบ เช่น “ข้อสอบยากมาก” ระดับของความรู้สึกด้านลบนี้จะถูกรับรู้เมื่อ ผู้พูดใช้คำศัพท์ที่เป็นการประชดประชันในด้านบวกแบบขั้นสุด เช่น “ข้อสอบยอดเยี่ยมจริงๆ” เนื่องจากถ้าเป็นสถานการณ์ที่ดีจริงๆ เราจะใช้ถ้อยคำด้านบวกกลางๆ เช่น “ข้อสอบดี” ไม่ใช่แบบ ขั้นสุด ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้พูดที่กล่าวถึงสถานการณ์นั้นๆ ในด้านลบจะถูกมองว่าเป็นการวิจารณ์ อย่างรุนแรงมากกว่าผู้พูดที่กล่าวถึงสถานการณ์เดียวกันในด้านบวก นอกจากนี้ผู้วิจัยยังชี้ให้เห็นอีกว่า ถ้าผู้ตีความเป็นผู้ได้รับผลกระทบในสถานการณ์ด้านลบนั้นด้วย เช่น ผู้ตีความเป็นนักเรียนในชั้น เรียนที่ข้อสอบยากอย่างไม่คาดคิด การวิจารณ์แบบประชดประชันก็จะดูเป็นการวิจารณ์อย่างรุนแรง มากกว่าการวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา แต่ถ้าสถานการณ์นั้นๆ ไม่ได้ส่งผลในด้านลบต่อผู้ตีความ เช่น ผู้ตีความไม่ได้เป็นนักเรียนในชั้นเรียนนั้น การวิจารณ์อย่างประชดประชันก็จะไม่เป็นการวิจารณ์ ที่รุนแรงมากไปกว่าการวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา

วรรณุช กรองทอง (2547) ศึกษาทฤษฎีและหน้าที่ทางการสื่อสารด้วยการพูดประชดในการ อภิปรายทางการเมืองไทย โดยประยุกต์เกณฑ์ในการพิจารณาลักษณะถ้อยคำการพูดประชดที่แสดง

ความหมายบ่งชี้เป็นนัย และหน้าที่ทางการสื่อสาร ตามแนวคิดของฮัทเชียน (Hutcheon, 1995) และณัฐพร พานโพธิ์ทอง (Panpothong, 1996) วรรณคดีให้คำจำกัดความของการพูดประชด (verbal irony) ในงานวิจัยนี้ว่าหมายถึง กลวิธีการใช้ภาษาที่แสดงเจตนา ตลอดจนทัศนคติของผู้พูด ต่อสิ่งที่ปรากฏและสิ่งที่ไม่ปรากฏในถ้อยคำ โดยต้องตีความจากปริบทหรือสิ่งบ่งชี้อื่นๆ ซึ่งเป็นที่เข้าใจร่วมกันในทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง การพูดประชดทำให้ความหมายของถ้อยคำต่างไป จากความหมายตามตัวอักษร วรรณคดีเก็บข้อมูลแยกเป็น 2 ส่วน คือ ถ้อยคำที่แสดงการพูดประชด ซึ่งพบในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี เป็นรายบุคคล และความคิดเห็นของนักการเมืองและกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีต่อการพูดประชดในการอภิปรายทางการเมืองโดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า นักการเมืองไทยใช้กลไกที่แสดงการพูดประชดใน 7 ลักษณะ คือ 1. การใช้ถ้อยคำแสดงการปฏิเสธ ใช้คำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง หรือใช้คำแสดงเงื่อนไข 2. การพูดขัดแย้งกับปริบท 3. การพูดขัดแย้งภายในถ้อยคำ 4. การแสดงความสัมพันธ์แบบตรงข้ามของถ้อยคำที่พูดกับความหมายบ่งชี้เป็นนัย 5. การพูดตรงข้ามกับเจตนา 6. การพูดตรงข้ามกับความจริง และ 7. การใช้ภาษาเชิงเปรียบซึ่งแสดงความหมายบ่งชี้เป็นนัย วรรณคดีชี้ให้เห็นว่า การพูดประชดของนักการเมืองไทยมีหน้าที่ทางการสื่อสาร 7 หน้าที่หลัก คือ 1. แสดงการเน้นถ้อยคำ 2. แสดงความซับซ้อน 3. แสดงการหยอกล้อ 4. แสดงระยะห่าง 5. แสดงการปกป้องตนเอง 6. แสดงการกล่าวเงื่อนไขเกี่ยวกับความจริง และ 7. แสดงการโต้แย้ง

พิมพ์นภัส โตสติ (2553) ศึกษาเรื่อง “การพูดประชดในวรรณกรรมเรื่อง PRIDE AND PREJUDICE ของเจน ออสเตน การศึกษาเปรียบเทียบในฉบับแปลภาษาไทยของจุลเสียดและของ ปฐมา พรหมสรร” ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามการพูดประชด โดยรวบรวมจากแนวคิดการพูดประชด ของนักวิชาการต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การพูดประชดเป็นถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือต่างไปจากที่ผู้พูดหมายถึง อาจเป็นถ้อยคำที่มีความหมายตรงตามสิ่งที่ผู้พูดหมายถึง แต่ถ้อยคำนั้นต้องแฝงทัศนคติของผู้พูดต่อบุคคลหรือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วย รวมถึงถ้อยคำที่แสดงความไม่จริงใจ เช่น คำถามเชิงวาทศิลป์ คำแนะนำที่เสแสร้ง ฯลฯ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลการพูดประชดมาแบ่งหมวดหมู่ตามแนวคิดหลักความร่วมมือ (Co-operative Principle-CP) ของ พอล เกรซ (Grice, 1975) เพื่อนำมาใช้ในการตีความการพูดประชด ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่า บ่อยครั้งที่คู่สนทนาในเรื่องจะใจที่จะละเมิดหลักความร่วมมือในการสนทนาเพื่อต้องการสื่อความหมายชี้บ่งเป็นนัย ในที่นี้คือ การพูดประชด ผลการศึกษาพบข้อมูลการพูดประชดที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามหลักความร่วมมือเป็นจำนวนมาก ทั้งการละเมิดที่ละหลัทย่อย และการละเมิด 2 หลักล่อยพร้อมกัน นอกจากนี้ยังพบบทสนทนาที่ปฏิบัติตามหลักความร่วมมือครบทั้ง 4 ข้อ แต่ก็สามารถแฝงนัยยะการประชดประชันได้ ในส่วนการพูดประชดที่ไม่ปฏิบัติตามหลักความร่วมมือ 1 ข้อนั้น พบบทสนทนา

การพูดประชดที่ละเมิดหลักคุณภาพมากที่สุด ตามด้วยหลักวิธีการ หลักปริมาณ และหลักตรงประเด็น โดยการใช้ถ้อยคำที่ละเมิดหลักคุณภาพเพื่อประชด มีทั้งสิ้น 7 ลักษณะ คือ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การกล่าวถ้อยคำที่ไม่เป็นจริงหรือเป็นไปได้ การกล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกัน การกล่าวถ้อยคำแสดงความไม่จริงใจ การให้คำแนะนำที่เสแสร้ง การกล่าวถ้อยคำที่มีหลักฐานไม่เพียงพอ และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ร่วมกับการกล่าวถ้อยคำแสดงความไม่จริงใจ การใช้ถ้อยคำที่ละเมิดหลักวิธีการเพื่อประชดพบทั้งสิ้น 5 ลักษณะ คือ การใช้ถ้อยคำในลักษณะคลุมเครือ กำกวม กล่าวครอบคลุม กล่าวแทนที่ผู้ฟัง และการละไม่พูด การใช้ถ้อยคำที่ละเมิดหลักปริมาณเพื่อประชดพบทั้งสิ้น 6 ลักษณะ คือ การกล่าวเกินจริง การกล่าวน้อยกว่าความเป็นจริง การซ้ำความ การให้ข้อมูลมากเกินไปจนความจำเป็น การกล่าวเกินจริงร่วมกับการให้ข้อมูลมากเกินไปจนความจำเป็น และการซ้ำความร่วมกับการให้ข้อมูลมากเกินไปจนความจำเป็น ส่วนการใช้ถ้อยคำที่ละเมิดหลักตรงประเด็นเพื่อประชดพบเพียงลักษณะเดียวคือ การตอบไม่ตรงคำถาม

จะเห็นได้ว่า แม้จะมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) โดยตรง แต่ก็มีจำนวนน้อยอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการสนทนาในชีวิตประจำวันทั่วไป เท่าที่ทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยยังไม่เคยพบงานวิจัยใดที่ศึกษาถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในฐานะกลวิธีในการแสดงทอล์คโชว์ การที่ผู้วิจัยจะศึกษาถ้อยคำนัยผกผันอย่างละเอียดโดยเจาะไปที่การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช โดยเฉพาะนั้น จะทำให้เห็นถึงลักษณะและหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในอีกแง่มุมหนึ่ง คือในฐานะของการแสดง และเป็นที่น่าสนใจว่า ถ้อยคำนัยผกผันนี้จะมีส่วนช่วยให้การแสดงของอุดม แต่พานิชบรรลุวัตถุประสงค์ใดและอย่างไร

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช และการแสดงทอล์คโชว์ (Talk Show) อื่นๆ

อัจฉรา ยุตตานนท์ (2541) ศึกษาเรื่อง “การรับรู้และความเข้าใจในมุกตลกของโน้ต อุดม แต่พานิช กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมเดี่ยวไมโครโฟน” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยศึกษาจากผู้ชมที่เข้าชมการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 4 ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด จำนวน 395 คน ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทางประชากรของผู้ชมเดี่ยวไมโครโฟนกับการรับรู้และความเข้าใจมีบางตัวแปรเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ คือ เพศมีความสัมพันธ์กับความสนใจ การยอมรับต่อสาร และการจดจำสารได้ อายุมีความสัมพันธ์กับการยอมรับต่อสาร ส่วนลักษณะทางประชากรด้านการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส และระดับรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติกับทุกตัวแปร คือ ความสนใจ ความเข้าใจ การยอมรับต่อสาร การจดจำสารได้ และการกระทำตามมุกตลก ผลการวิจัยยังพบอีกว่า การรับรู้และความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับสารในบางตัวแปร ได้แก่ ความสนใจ การยอมรับต่อสาร การจดจำสารได้ และการกระทำตามมุกตลก ส่วนความเข้าใจไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 นอกจากนี้ การเปิดรับมุกตลกจากเทปบันทึก และการอ่านจากหนังสือ มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการชมการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนบนเวทีไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จากผลการวิจัยทั้งหมด ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่าการชมเดี่ยวไมโครโฟนนั้น ผู้ชมส่วนใหญ่มีแรงจูงใจมาจากตนเอง และในกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่ามีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในมุกตลกเป็นเชิงบวกนั้น ดูเพื่อการผ่อนคลายความเครียดมากที่สุด รองลงมาคือ ดูเพื่อนำเรื่องมุกตลกเหล่านั้นมาพูดคุยกับเพื่อนหรือญาติสนิท ส่วนประเด็นที่มุกตลกทำให้เกิดความคิดเห็นและความสนใจมากที่สุดคือ เรื่องเกี่ยวกับวัยรุ่น เรื่องแฟชั่นความทันสมัย และเรื่องผลิตภัณฑ์สินค้าตามลำดับ

วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ (2542) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ปริศนา “ทอล์คโชว์” ของ ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์” ผู้วิจัยพบว่า การใช้ถ้อยคำแฝงนัย (irony) เป็นกลวิธีทางภาษาที่ตินวัฒน์ นิยมใช้มากเป็นอันดับ 3 ในการแสดงทอล์คโชว์ โดยตินวัฒน์มีวัตถุประสงค์ในการใช้ถ้อยคำแฝงนัย 2 ประการ คือ การใช้ถ้อยคำแฝงนัยที่มุ่งเน้นสร้างความขบขันเพียงอย่างเดียว และการใช้ถ้อยคำแฝงนัยที่ใช้เพื่อประชดประชันและเพื่อสร้างความขบขันให้กับผู้ชมไปพร้อมๆ กัน โดยกลุ่มเป้าหมายของการประชดนั้นส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่ผู้ฟังรู้จักเป็นอย่างดี เช่น นักการเมือง และบุคคลในอาชีพต่างๆ ฯลฯ

Chaiyaporn Rukroum (2012) ศึกษาเรื่อง “The Construction of Humor in Note’s (Udom Taepanich) 4th Episode Standup Comedy” (การสร้างอารมณ์ขันในงานแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 4 ของโน้ต อุดม แต่พานิช) ซึ่งเป็นการค้นคว้าแบบอิสระ (independent study) ในระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบทฤษฎีความตลกทั้งสามชนิดในการวิเคราะห์คือ ทฤษฎีความเหนือกว่า ทฤษฎีความไม่เข้ากัน และทฤษฎีการปลดปล่อย ผลการศึกษาพบเรื่องตลกจำนวน 32 เรื่องในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 4 โดยเรื่องตลกจำนวน 15 เรื่องเกิดจากทฤษฎีความไม่เข้ากัน จำนวน 7 เรื่องเกิดจากทฤษฎีความ

เหนือกว่า และจำนวน 2 เรื่องเกิดจากทฤษฎีการปลดปล่อย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าเรื่องตลกบางเรื่องมีการใช้ทฤษฎีความตลกร่วมกัน ได้แก่ ทฤษฎีความไม่เข้ากันและการปลดปล่อยพบจำนวน 3 เรื่อง ทฤษฎีความเหนือกว่าและการปลดปล่อยพบจำนวน 4 เรื่อง และทฤษฎีความไม่เข้ากันและการปลดปล่อยพบจำนวน 1 เรื่อง ในด้านกลวิธีทางภาษานั้น โน้ต อุดม มักจะใช้การเล่นคำ และคำพูดประชดประชันถากถาง ผสมผสานกับกลวิธีทางภาษาอื่นๆ เช่น การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย การล้อเลียน และการใช้ภาษาท่าทางเพื่อสร้างเสียงหัวเราะให้แก่ผู้ชม

พัฒนาชัย พืชระเดช (2560) ศึกษาเรื่อง “วัจนกรรมที่สร้างอารมณ์ขันในเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช” ผู้วิจัยพบว่า อุดมมีการใช้วัจนกรรมที่สร้างอารมณ์ขันในการแสดงทั้งสิ้น 18 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมเสียดสี วัจนกรรมการบอกเล่า วัจนกรรมการแนะนำ วัจนกรรมการตอบ วัจนกรรมการแสดงความคิดเห็น วัจนกรรมการโอ้อวด วัจนกรรมการอ้างอิง วัจนกรรมการเข้าหาเหยื่อ วัจนกรรมการข่มขู่ วัจนกรรมการอธิบาย วัจนกรรมการเล่าเรื่อง วัจนกรรมการตำหนิ วัจนกรรมการดูถูก วัจนกรรมการถาม วัจนกรรมการชักชวน วัจนกรรมการขอร้อง วัจนกรรมการห้าม และวัจนกรรมการดู นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่พบในวัจนกรรมประเภทต่างๆ 10 กลวิธี ได้แก่ การละเมิดธรรมดาเนียมปฏิบัติ การเสียดสี การกล่าวเกินจริง การทำเรื่องทั่วไปให้กลายเป็นเรื่องตลก การโยงเรื่องสัปดน การตำหนิตนเอง การลวง การพูดเข้าหาเหยื่อผู้ชม การชมตนเอง และการหักมุม ผู้วิจัยยังชี้ให้เห็นอีกว่า ความตลกขบขันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช นั้นเกิดจากการละเมิดธรรมดาเนียมปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมหรือวาทะที่ผิดไปจากค่านิยม

จะเห็นได้ว่า แม้จะมีผู้นำการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช มาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาอยู่บ้าง ทั้งนำมาศึกษาอารมณ์ขันตามทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ และการศึกษาการรับรู้ความเข้าใจในมุกตลก และการใช้ประโยชน์จากมุกตลกของผู้รับสารในเชิงสถิติตามหลักการของนิเทศศาสตร์ แต่ก็ยังไม่พบบงานวิจัยใดที่ศึกษาเกี่ยวกับถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช โดยเฉพาะ

2.5.3 งานวิจัยที่ศึกษาปริศนาประเภทต่างๆ และมีถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นกลวิธีหนึ่งของปริศนาประเภทนั้น

พรรณธร ครุฑเนตร (2547) ศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้โจมตีรัฐบาลทางอ้อมในปริศนาการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ พรรณธรพบว่ากลวิธีทางภาษาที่พรรคฝ่ายค้านใช้เพื่อโจมตีรัฐบาลทางอ้อมมากที่สุดคือการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน โดยพรรณธรได้นำหลักความร่วมมือในการสนทนาของ Grice (1975) มาช่วยในการตัดสินใจว่าถ้อยคำใดเป็นถ้อยคำนัยผกผัน และนำทฤษฎีวิัจฉานกรรมของ Searle (1969) มาใช้เป็นแนวทางในการตีความเจตนาของถ้อยคำนัยผกผันที่พรรคฝ่ายค้านใช้ในการโจมตีรัฐบาลทางอ้อม ผลการศึกษาพบถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิัจฉานกรรมต่างๆ ดังนี้

1. ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิัจฉานกรรมการถาม ที่ผู้พูดไม่ได้ต้องการคำตอบหรือข้อมูลใดๆ จากผู้ฟัง
2. ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิัจฉานกรรมการแนะนำ ที่ไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามสิ่งที่ผู้พูดแนะนำ
3. ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิัจฉานกรรมการขอโทษ ที่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกผิดในสิ่งที่ตนกระทำ
4. ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิัจฉานกรรมการขอบคุณ ที่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกพึงพอใจกับสิ่งที่ผู้ฟังกระทำ
5. ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิัจฉานกรรมการบอกเล่า ที่ผู้พูดไม่ได้ต้องการเสนอข้อมูลให้ผู้ฟังรับรู้

ผลการศึกษาถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะต่างๆ พบทั้งสิ้น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1. การนำถ้อยคำที่ขัดแย้งกันมาไว้ด้วยกัน 2. การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบไม่สมเหตุสมผล และ 3. การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อน พรรณธรชี้ให้เห็นว่า หน้าทีหลักของถ้อยคำนัยผกผันในปริศนาการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคือ เพื่อโจมตีรัฐบาล นอกจากนี้ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันยังช่วยหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่ละเมิดข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ และผู้อภิปรายยังสามารถเลี่ยงความรับผิดชอบคำพูดของตนได้ หากเกิดกรณีที่ถูกฟ้องร้องทางกฎหมาย อีกทั้งยังช่วยสร้างความสนุกสนานขบขันในระหว่างการนั่งฟังอภิปรายที่ยาวนานอีกด้วย

ยาภา ลิวเจริญชัย (2548) ศึกษาโครงสร้างและกลวิธีทางภาษาในการชี้แนะผู้อ่านในปริศนาแบบทดสอบในนิตยสารไทย ผลการศึกษาในส่วนกลวิธีทางภาษาในการชี้แนะผู้อ่านพบว่า ผู้เขียนมีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีหนึ่งในแบบทดสอบในนิตยสารไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอารมณ์ขัน และเพื่อให้ผู้อ่านสามารถจดจำสิ่งที่ผู้เขียนชี้แนะได้ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมของผู้อ่านได้

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2549) ศึกษาคอลัมน์ศัพท์สียาจะจำในด้านเนื้อหาและกลวิธีทางภาษา ณัฐพรชี้ให้เห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีเด่นกลวิธีหนึ่ง ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเภทย่อยได้คือ

ถ้อยคำนัยผกผันแบบการนำคำที่มีความหมายขัดแย้งกันมาไว้ด้วยกัน ถ้อยคำนัยผกผันแบบการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวจนกรรมต่างๆ ที่มีการละเมิดกฎความจริงใจ โดยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวจนกรรมการถามพบมากที่สุด ญัฐพรยังชี้ให้เห็นอีกว่า เป้าหมายของการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในปริเฉทประเภทคอลัมน์ซุบซิบคือ เพื่อประชดประชันพฤติกรรมที่เกินปกติ ไม่เหมาะสม เพื่อสร้างอารมณ์ขันและความสะใจให้แก่ผู้อ่าน รวมไปถึงเพื่อหลีกเลี่ยงการฟ้องร้องได้ด้วย

โศรยา วิมลสถิตพงษ์ (2549) ศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในการวิจารณ์การเมืองทางอ้อม ในบทความแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทย” จากการศึกษาพบว่า ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้เขียนใช้เพื่อวิจารณ์การทำงานหรือพฤติกรรมต่างๆ ของนักการเมืองทางอ้อม โดยแบ่งได้เป็นหลายกลวิธีย่อย อาทิ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปการแสดงวจนกรรมการถาม ถ้อยคำนัยผกผันในรูปการแสดงวจนกรรมการแนะนำ ถ้อยคำนัยผกผันแบบนำถ้อยคำที่ขัดแย้งกันมาไว้ด้วยกัน ถ้อยคำนัยผกผันแบบการกล่าวถ้อยคำที่ดูไม่สมเหตุสมผล ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อน ผู้อ่านจะสามารถตีความได้ว่าผู้เขียนต้องการประชดประชันและวิจารณ์ทางอ้อมได้จากความไม่สมเหตุสมผลกันระหว่างประโยคที่ผู้เขียนใช้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง การใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีที่ใช้วิจารณ์การเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการสื่อความหมายที่ไม่ตรงตามรูปภาษา มีความกำกวม จึงช่วยให้ผู้เขียนสามารถหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบต่อการวิจารณ์นั้นๆ ได้อย่างดี

ชาลินี สํารานูอินทร์ (ม.ป.ป.) เขียนบทความเรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาเสียดสีในรายการ “เจาะข่าวตื้น” โดยเก็บข้อมูลจากจากคลิปวิดีโอของรายการเจาะข่าวตื้นเป็นเวลา 3 ปี จำนวน 82 ตอน ผลการศึกษาพบว่า ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษาที่พริศกรในรายการเจาะข่าวตื้นใช้เพื่อเสียดสีมากที่สุด โดยพบในลักษณะการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตามรูปขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียงกัน การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวจนกรรมการถาม และการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวจนกรรมการแนะนำ ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่า พริศกรรายการเจาะข่าวตื้นมีวาทศิลป์อันคมคาย มีการจงใจเลือกสรรคำมาใช้ เนื่องจากการเสียดสีมีนัยของการวิจารณ์ คำหยาบ ซึ่งข้อบกพร่อง จึงอาจทำให้ถูกฟ้องร้องได้ กลวิธีทางภาษาในการเสียดสีจึงช่วยทำหน้าที่ในการกล่าวคำหยาบโดยอ้อม ลดความรุนแรงในการวิพากษ์วิจารณ์ และช่วยสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมในการติดตามประเด็นข่าวสารได้อย่างเพลิดเพลิน อีกทั้งยังเป็นการปกป้องตนเองในกรณีที่ถูกฟ้องร้องได้อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นกลวิธีที่ปรากฏในปริเฉทหลายประเภท มีลักษณะที่หลากหลาย และมีหน้าที่แตกต่างกันไปตามปริเฉทแต่ละประเภท ผู้วิจัยเห็นว่า แม้ว่า

ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) จะเป็นเพียงกลวิธีทางภาษากลวิธีหนึ่ง แต่ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ก็สามารถทำให้ปริศนาเหล่านั้นๆ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้อย่างดี

2.5.4 งานวิจัยทางด้านวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony)

สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดณ์ (2549) ศึกษาเรื่อง “วรรณกรรมการตักเตือนในภาษาไทย : กรณีศึกษาครูกับศิษย์” พบว่า การใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษากลวิธีหนึ่งที่ปรากฏในวรรณกรรมการตักเตือน จากข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อแสดงวรรณกรรมการตักเตือน 5 ลักษณะ คือ 1. ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวรรณกรรมต่างๆ ที่มีการละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ ได้แก่ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวรรณกรรมการชม ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวรรณกรรมการขอบคุณ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวรรณกรรมการแนะนำ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวรรณกรรมการอนุญาต 2. ถ้อยคำนัยผกผันแบบกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ 3. ถ้อยคำนัยผกผันแบบนำถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกันมาไว้ด้วยกัน 4. ถ้อยคำนัยผกผันแบบใช้ระดับภาษาไม่เหมาะสม และ 5. ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า วัตถุประสงค์ของการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในวรรณกรรมการตักเตือนคือ เพื่อประชดประชันให้ผู้ฟังทราบว่าการกระทำหรือความประพฤติที่ผู้ฟังกระทำอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ผิด และการที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันประเภทที่กล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ทำให้เกิดความไม่เข้ากัน (incongruity) ระหว่างสิ่งที่ผู้พูดกล่าวกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ความไม่เข้ากันนี้เองที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน และช่วยลดความตึงเครียดในการสนทนาได้

อรรถวิทย์ รอดเจริญ (2552) ศึกษาการใช้ภาษาบริภาษของนักการเมืองไทย โดยศึกษาโครงสร้างของการบริภาษ ชนิดและหน้าที่ของภาษาบริภาษของนักการเมืองไทย ในส่วนชนิดของภาษาบริภาษพบว่า ถ้อยคำนัยผกผันจัดเป็นการใช้ภาษาบริภาษแบบอ้อม ซึ่งพบใช้มากเป็นอันดับ 2 รองจากการถาม อรรถวิทย์อธิบายไว้ว่า ภาษาบริภาษแบบอ้อม คือ ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามรูปของภาษา ผู้ฟังต้องตีความโดยอาศัยปริบท ผลการศึกษาพบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวรรณกรรมต่างๆ 5 วรรณกรรม ได้แก่ วรรณกรรมบอกเล่า ที่ผู้บริภาษไม่ได้ต้องการแจ้งข้อมูลให้ผู้ถูกบริภาษทราบ แต่ต้องการให้ผู้ถูกบริภาษรู้สึกเจ็บปวด วรรณกรรมแนะนำ ที่ผู้บริภาษไม่ได้ต้องการให้ผู้ถูกบริภาษกระทำตามคำแนะนำ วรรณกรรมยกย่อง ที่ผู้บริภาษไม่ได้รู้สึกชื่นชมหรือยกย่องต่อกรกระทำของผู้ถูกบริภาษ วรรณกรรมการสั่ง ที่ผู้บริภาษไม่ได้ต้องการบังคับให้ผู้ถูกบริภาษกระทำตาม และวรรณกรรมขอบคุณ ที่ผู้บริภาษไม่ได้รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณผู้ถูกบริภาษ นอกจากนี้ อรรถวิทย์ยังพบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อน (echoic irony) ที่ผู้บริภาษนำถ้อยคำที่ผู้ถูกบริภาษเคย

กล่าวไว้มากล่าวอีกครั้ง โดยที่ผู้บริภาษไม่ได้เชื่อว่าเป็นเช่นนั้นจริง เพื่อให้ผู้ถูกบริภาษเจ็บใจกับถ้อยคำดังกล่าว นอกจากนั้น อรรถวิทย์ยังได้ศึกษาหน้าที่ในการสื่อสารของถ้อยคำนัยผกผัน พบว่าถ้อยคำนัยผกผันมีหน้าที่ในการโจมตีนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม ทำให้ความหมายคลุมเครือ ช่วยให้ผู้บริภาษเลี่ยงความรับผิดชอบต่อคำพูดของตนเอง และเพื่อสร้างความสนุกสนาน

ชาญวิทย์ เยาวฤทธา (2555) ศึกษา “แนวคิดเรื่อง “บุญคุณ” กับวัจนกรรม 3 ชนิดในสังคมไทย” พบว่า ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษาที่ถูกนำมาใช้เพื่อแสดงวัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจต่อผู้มีบุญคุณและต่อคนรู้จัก จากข้อมูลพบทั้งถ้อยคำที่มีความหมายแตกต่างจากรูปภาษา ซึ่งผู้พูดไม่ได้ต้องการสื่อความหมายตามรูป แต่ต้องการต่อว่าผู้ฟัง และถ้อยคำนัยผกผันในรูปของวัจนกรรมต่างๆ ที่ละเมิดกฎความจริงใจ เช่น การถามที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังตอบคำถาม และการขอร้องที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามที่ขอร้อง การขอบคุณที่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกพอใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น การขอโทษที่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกเสียใจกับสิ่งที่กระทำ การเสนอแนะที่มีความหมายนัยผกผันคือต้องการต่อว่าผู้ฟัง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ลักษณะหนึ่งของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ก็คือการละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนั้นๆ เช่น การที่ผู้พูดกล่าวขอบคุณโดยไม่ได้รู้สึกพอใจหรือเป็นหนี้บุญคุณผู้ฟัง หรือการที่ผู้พูดถามแต่ไม่ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง ฯลฯ ความจริงแล้วผู้พูดต้องการสื่อแย้งประชดประชันไปสู่ผู้ฟังนั่นเอง ความจริงใจจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะสามารถบ่งชี้ได้ว่า ผู้พูดสื่อความหมายนัยตรง (ตามรูปภาษา) หรือนัยผกผัน (ที่ต้องอาศัยการตีความจากบริบทต่างๆ) ดังนั้นในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยจึงต้องนำเงื่อนไขความจริงใจมาใช้ในการศึกษาถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ด้วย

2.5.5 งานวิจัยทางสายวรรณคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony)

มารศรี สอทิพย์ (2542) ศึกษาลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอม พบว่าลาว คำหอมมีลีลาในการเสียดสีด้วยการประชดประชันด้วยคำพูดที่สร้างความเจ็บปวดให้กับผู้อื่น การเสียดสี (satire) ที่มีทั้งการเสียดสีทางตรงและทางอ้อม และการแฝงนัย (irony) เพื่อแสดงความขบขัน มารศรีชี้ให้เห็นว่า ลักษณะนิสัยของคนไทยไม่ชอบการกล่าวแบบตรงไปตรงมา เมื่อมีเหตุการณ์ที่ทำให้ไม่พอใจและต้องการแสดงความรู้สึกนึกคิด วิธีหนึ่งที่คนไทยจะแสดงออกได้คือการแสดงออกผ่านวรรณกรรมที่มีการใส่ร้ายเสียดสีเข้าไปด้วย นอกจากนี้ มารศรียังชี้ให้เห็นอีก

ว่า ลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอนั้น มิได้ปรากฏผ่านการใช้ภาษาเท่านั้น แต่ยังปรากฏผ่านองค์ประกอบทางวรรณกรรม ได้แก่ กลวิธีการเล่าเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และน้ำเสียงของผู้เล่าเรื่องอีกด้วย โดยเรื่องที่นิยมนำมาเสียดสีมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและการวิจารณ์บุคคลต่างๆ การเขียนเรื่องเสียดสีจึงช่วยหลีกเลี่ยงจากการถูกฟ้องร้องได้ เนื่องจากเป็นการตีความจากผู้อ่านเอง

นัทธนี ประสานนาม (2548) ศึกษา “เรื่องสั้นแนวเสียดสีของไทยระหว่าง พ.ศ.2535-2545: การศึกษาแนวคิดและกลวิธี” พบว่า กลวิธีที่สำคัญมากที่สุดกลวิธีหนึ่งของเรื่องเสียดสีก็คือ “การใช้ถ้อยคำแฝงนัย” หรือก็คือ “ถ้อยคำนัยผกผัน” (verbal irony) นั่นเอง ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่า ถ้อยคำแฝงนัยในเรื่องสั้นแนวเสียดสีของไทยมุ่งประชดประชันเพื่อโจมตีเป้าของการเสียดสี โดยที่ผู้เขียนไม่ได้เชื่อตามถ้อยคำนั้น กล่าวคือ ผู้เขียนไม่ได้จริงจังใจในการกล่าวถ้อยคำนี้ผ่านผู้เล่าเรื่อง นอกจากนั้นผู้วิจัยยังนำทฤษฎีความไม่เข้ากัน ซึ่งเป็นทฤษฎีอารมณ์ขันทฤษฎีหนึ่งมาใช้อธิบายว่า ความไม่เข้ากันของถ้อยคำนัยผกผันที่ปรากฏในเรื่องกับความเป็นจริงที่ปรากฏทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขันได้

จะเห็นได้ว่า ในสาขาวรรณคดีนั้นเรียก verbal irony ว่า “ถ้อยคำแฝงนัย” ซึ่งจัดเป็นกลวิธีที่สำคัญมากที่สุดของการเขียนเรื่องแนวเสียดสี เพราะ verbal irony นั้นสามารถทำให้เป้าหมายรู้สึกเจ็บปวดใจได้โดยที่ผู้เขียนไม่ต้องใช้วิธีการบริภาษหรือกล่าวแบบตรงไปตรงมา กลวิธีนี้จึงทำหน้าที่ปกป้องผู้เขียนจากการถูกฟ้องร้องได้เป็นอย่างดี

2.5.6 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์ขันที่มีความเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony)

กาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย” พบว่า การประชดเป็นกลวิธีทางปริเฉทกลวิธีหนึ่งที่ใช้ในการสร้างอารมณ์ขันในเรื่องตลกภาษาไทย โดยกาญจนาได้กำหนดนิยาม “การประชด” ว่าหมายรวมทั้งการประชดทางด้านวาจาและด้านสถานการณ์ อีกทั้งยังหมายรวมถึงการเสียดสี ซึ่งเป็นการแสดงทัศนคติในด้านลบต่อบุคคล สถาบัน หรือเหตุการณ์บางอย่างด้วย กาญจนาชี้ให้เห็นว่า ความตลกขบขันเกิดจากข้อความที่เสนอภาพเหตุการณ์ขัดแย้งกัน การเลือกใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกับคำที่ต้องการจะสื่อ การเล่นคำที่ทำให้เกิดภาพขัดแย้งระหว่างความหมายของคำนั้นกับความหมายตามแบบแผน

นอกจากนั้นยังพบว่า การประชดในหลายกรณีมีการใช้มูลบทเป็นเครื่องมือ เช่น การเสียดสีที่อ้างอิง มูลบทบางอย่างที่มีมาก่อนหน้านั้น ในกรณีนี้ผู้อ่านจะต้องมีประสบการณ์หรือทราบมูลบทเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จึงจะรู้สึกตลกขบขันไปกับคำพูดประชดประชันนั้นได้ กาญจนนาได้สรุปกลวิธีการประชดไว้ว่า การประชดมีลักษณะของการสร้างความแปลกประหลาดใจให้กับผู้อ่าน และความแปลกประหลาดใจนี้เองที่นำไปสู่อารมณ์ขันได้ง่าย เนื่องจากการประชดมีลักษณะของคู่ความหมายเชิงปฏิเสธ ซึ่งความหมายที่ต้องการสื่อไม่ตรงกับสิ่งที่ได้กล่าวออกไป การประชดจึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่สามารถก่อให้เกิดความตลกได้ง่าย

ศิริพร ภักดีผาสุข (2549) ศึกษาเรื่อง “อารมณ์ขันในการ์ตูนการเมืองไทย” ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีที่สำคัญกลวิธีหนึ่งที่ถูกเขียนใช้เพื่อเสียดสีนักการเมืองหรือประเด็นทางการเมืองไปพร้อมๆ กับการสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้อ่าน เป้าหมายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายจะรู้สึกเจ็บปวด ในขณะที่ผู้อ่านซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายจะรู้สึกเพลิดเพลินหรือสะใจที่ได้หัวเราะใส่คนอื่น หรือเป็นการระบายความคับข้องใจบางประการ ซึ่งโดยปกติถูกเก็บกดเอาไว้ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันยังส่งผลให้เกิดความไม่เข้ากันอันนำไปสู่การเกิดอารมณ์ขัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังชี้ให้เห็นอีกว่า การที่นักเขียนสื่อสารโดยใช้กรอบการเล่น (Playful frame) ของการ์ตูนจึงเป็นการบ่งบอกว่าการวิพากษ์วิจารณ์นั้นเกิดอยู่ในกรอบการเล่น (Playful frame) กล่าวคือ เป็นเรื่อง “เล่นๆ” หรือ “ล้อกันเล่น” ผู้ถูกวิจารณ์จึงไม่ควรถือเป็นเรื่องจริงจัง ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีหนึ่งที่นักเขียนการ์ตูนเลือกใช้ในการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองและประเด็นทางการเมือง และยังสามารถปกป้องตนเองจากการถูกฟ้องร้องได้

ศิริพร ภักดีผาสุข (2549) ศึกษาเรื่อง “ความแหวกแนวและอารมณ์ขันของสมญานามนักการเมืองไทย” พบว่า ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีหนึ่งที่สื่อมวลชนใช้ในการตั้งสมญานามนักการเมืองไทย โดยถ้อยคำนัยผกผันดังกล่าวไม่ได้สื่อความตามรูป และมักจะใช้เพื่อสื่อทัศนคติด้านลบต่อผู้ที่ถูกอ้างอิง นอกจากนี้ยังพบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะที่นำคำที่มีความหมายแฝงตรงข้ามกันมาวางไว้คู่กัน เพื่อแสดงทัศนคติด้านลบต่อผู้นั้น เช่น การวิพากษ์วิจารณ์บทบาทในการทำงานของนักการเมืองที่ถูกอ้างอิง เป็นต้น ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่า อารมณ์ขันของสมญานามนักการเมืองไทยเกิดจากการค้นพบความไม่เข้ากันหรือความแหวกขนบในการเรียกชื่อบุคคล กล่าวคือ แทนที่จะเรียกตามแบบแผนด้วยภาษามาตรฐาน กลับเป็นการเรียกนักการเมืองแบบ “หยอกล้อ” อย่างเป็นกันเอง โดยใช้วิธีการเล่นกับภาษาอย่างถ้อยคำนัยผกผัน ฯลฯ ซึ่งเป็นถ้อยคำในเชิงประชดประชันที่ควรจะพบในการสนทนาในหมู่เพื่อนฝูง มิใช่ในข้อความสาธารณะ การที่ผู้อ่านสามารถค้นพบความไม่เข้ากันนี้และสามารถเชื่อมโยงสมญานามเหล่านั้นไปสู่ตัวนักการเมืองที่ถูกอ้างอิงได้จะทำให้ผู้อ่าน

เกิดอารมณ์ขันได้ นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังชี้ให้เห็นอีกว่า การที่ผู้อ่านจะเกิดอารมณ์ขันได้นั้นมีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการ คือ 1. ผู้อ่านต้องมีความรู้เกี่ยวกับนักการเมืองเจ้าของสมญานามนั้น 2. ผู้อ่านต้องมีความสามารถ (competence) ในการเข้าใจความไม่เข้ากันระหว่างสมญานามนักการเมืองกับข้อเท็จจริงที่เรียกตามแบบแผน และ 3. ผู้อ่านจะต้องวางตัวเป็นกลาง และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ กับนักการเมืองที่ได้รับการตั้งสมญานาม มิฉะนั้นผู้อ่านก็จะไม่สามารถเกิดอารมณ์ขันได้ เนื่องจากตนเองจะรู้สึกได้รับผลกระทบจากการตั้งสมญานามนั้นด้วย นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบว่าอารมณ์ขันของสมญานามนักการเมืองไทยมีหน้าที่ที่สำคัญ 2 ประการ คือ เป็น “เครื่องมือ” ในการต่อต้านทำลายอำนาจ และเป็น “เกราะ” ในการวิจารณ์การเมืองทางอ้อม

จันทิมา หวังสมโชค (2549) ศึกษาเรื่อง “กลวิธีสื่ออารมณ์ขันในละครตลกสถานการณ์ของไทย” ผู้วิจัยพบว่า การพูดประชดประชันเป็นกลวิธีทางภาษากลวิธีหนึ่งที่ใช้ในการสร้างอารมณ์ขันในละครตลกสถานการณ์ของไทย โดยผู้วิจัยได้ให้คำจำกัดความของการพูดประชดประชันว่าหมายถึงการกล่าวถ้อยคำที่ความหมายตามตัวอักษรมีเนื้อความตรงกันข้ามหรือแตกต่างจากเจตนาการสื่อความ เพื่อวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของบุคคลอื่น ผู้วิจัยได้จำแนกการพูดประชดประชันที่ใช้สื่อความตลกในละครสถานการณ์ของไทยออกเป็น 3 กลวิธีย่อย คือ การพูดถ้อยคำที่ตรงข้ามกับเจตนา การพูดถ้อยคำที่ไม่สมเหตุสมผล และการพูดถ้อยคำที่ขัดแย้งกับบริบท นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้นำทฤษฎีอารมณ์ขันมาช่วยในการอธิบายว่าเหตุใดการพูดประชดประชันจึงสามารถสร้างอารมณ์ขันได้ โดยหากพิจารณาตามทฤษฎีความไม่เข้ากันพบว่า ความตลกจากการใช้คำพูดประชดประชันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างถ้อยคำที่ตัวละครพูดกับเจตนาที่แท้จริงที่ตัวละครต้องการสื่อ หรือความขัดแย้งระหว่างถ้อยคำที่ตัวละครพูดกับความคิดของมนุษย์ทั่วไป หรือความขัดแย้งระหว่างถ้อยคำที่ตัวละครพูดกับบริบทที่เกิดขึ้นจริง หากพิจารณาตามทฤษฎีการปลดปล่อยพบว่า ความตลกเกิดจากการที่ตัวละครได้ระบายความก้าวร้าวออกมาด้วยการพูดประชดประชัน และหากพิจารณาตามทฤษฎีความเหนือกว่าพบว่า ความตลกเกิดจากการที่ผู้พูดรู้สึกว่าเขาเหนือกว่าผู้ฟัง กล่าวคือ ผู้พูดคิดว่าตนมีความสามารถมากกว่าที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกสับสนจากการใช้ภาษาที่แตกต่างจากเจตนาที่แท้จริงของตนเอง ในขณะที่ผู้ฟังเองก็คิดว่าตนเป็นฝ่ายที่เหนือกว่า เนื่องจากสามารถตีความการพูดประชดประชันได้

จะเห็นได้ว่า อารมณ์ขันส่วนใหญ่เกิดจากการรับรู้ความไม่เข้ากันของบางสิ่ง ซึ่งถ้อยคำนัยแฝงก็เกิดจากความไม่เข้ากันของรูปภาษา กับเจตนาของผู้พูดเช่นเดียวกัน นี่จึงเป็นเหตุผลที่ถ้อยคำนัยแฝงสามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมหรือผู้ฟังได้ ด้วยเหตุนี้นักเขียนเรื่องตลกทั้งหลายจึงได้นำถ้อยคำนัยแฝงมาเป็นกลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้อ่าน เพราะสามารถ

วิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่างๆ ทางสังคมและการเมืองไปพร้อมๆ กับการสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้อ่านได้ด้วย นอกจากนั้นเสียงหัวเราะยังช่วยให้ผู้เขียนและผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นฝ่ายที่เหนือกว่า ในแง่นี้ ถ้อยคำนัยผกผันจึงเป็นเสมือนกลวิธีทำทนายกลุ่มผู้มีอำนาจในสังคม อาทิ กลุ่มนักการเมือง ได้อย่างดี โดยที่ผู้เขียนไม่ต้องกลัวการถูกฟ้องร้อง เพราะกระทำภายใต้ “กรอบการเล่น”

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นกลวิธีทางภาษาที่น่าสนใจ เนื่องจากปรากฏพบในปริจเฉทหลายชนิด และมีหน้าที่หลากหลายประการ แม้จะมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับปริจเฉททอล์คโชว์ และศึกษาเกี่ยวกับการแสดงของอุดม แต่พานิช มาบ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่เคยพบงานวิจัยใดที่ศึกษาลงไปในเรื่องละเอียดของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ซึ่งถือเป็นกลวิธีเด่นที่อุดม แต่พานิช ใช้บ่อยที่สุดกลวิธีหนึ่งในการแสดงของเขา อีกทั้งยังปรากฏใช้ในหลากหลายลักษณะ ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยจึงจะนำแนวคิดทฤษฎีต่างๆ จากงานวิจัยที่ได้ทบทวนทั้งหมดมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช อันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ในเรื่องถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในภาษาไทย และเป็นแนวทางในการศึกษากลวิธีทางภาษาในการสร้างอารมณ์ขันในภาษาไทยต่อไป

บทที่ 3

ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10

ของอุดม แต่พานิช

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถ้อยคำนัยผกผันที่ปรากฏในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของ อุดม แต่พานิช ว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง แต่ละลักษณะมีความถี่ในการปรากฏใช้มากน้อยเพียงใด และมีลักษณะเด่นอย่างไร โดยใช้แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่ได้ทบทวนมาในบทที่ 2 ในการวิเคราะห์ ขั้นตอนการวิเคราะห์มีดังนี้

1. แยกถ้อยคำนัยผกผันออกจากถ้อยคำที่หมายความตามรูป โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจาก ข้อความที่ตรงกับคำนิยามของถ้อยคำนัยผกผันตามที่ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556) ได้ศึกษาไว้ ดังนี้

1.1 ถ้อยคำที่หมายความตรงข้ามกับความหมายตามรูป หรือตรงข้ามกับความหมายมูลบทและความหมายเป็นนัย

1.2 วจนกรรมาต่างๆ ที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ เช่น คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คำแนะนำที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังทำตาม คำขอร้องที่ผู้พูดก็ได้ต้องการให้ผู้ฟังทำเช่นนั้น เป็นต้น

1.3 ถ้อยคำแบบเสียงสะท้อนกลับซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูด

2. จำแนกชนิดของถ้อยคำนัยผกผันตามแนวคิดความหมายเป็นนัยสนทนา

3. จำแนกชนิดของถ้อยคำนัยผกผันตามแนวคิดวจนกรรมา เกณฑ์ในการตัดสินว่า ถ้อยคำ นัยผกผันจัดอยู่ในรูปวจนกรรมาใดนั้น ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการพิจารณา 3 ข้อ ดังนี้

3.1 นิยามวจนกรรมา ตามเงื่อนไขวจนกรรมาที่ Searle (1969) และงานวิจัยด้าน วจนกรรมาอื่นๆ ได้เสนอไว้ (วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2547) อิงอร พึ่งจะงาม (2554) ทรงธรรม อินทจักร (2550) Ad-Darraj (2012) Blanco Salgueiro (2010) และHolmes (1988))

3.2 รูปภาษา ได้แก่ คำกริยาบ่งวจนกรรมา การใช้ภาษาที่เป็นรูปแบบประจำ ของวจนกรรมานั้นๆ

3.3 ปริบท เนื่องจากการตัดสินว่า ถ้อยคำที่ใช้สื่อเจตนาใด ไม่อาจพิจารณาจากรูปภาษาเท่านั้น ผู้วิจัยยังพิจารณาปริบทเป็นส่วนสำคัญด้วย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ผู้วิจัยพบ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันจำนวนทั้งสิ้น 272 ถ้อยคำ โดยสามารถจัดแบ่งเป็นลักษณะต่างๆ ได้ 15 ลักษณะ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ที่พิจารณาตามลักษณะ

ตามแนวคิดของไกรซ์ (Grice, 1975) ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) จัดว่าเป็นความหมายเป็นนัยสนทนาชนิดหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการที่ผู้พูดตั้งใจที่จะไม่เคารพหลักความร่วมมือในการสนทนาข้อหนึ่งก็คือ “หลักคุณภาพ” (the maxim of quality) โดยการให้ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง กล่าวในสิ่งที่ตนเชื่อว่าเป็นเท็จ หรือกล่าวในสิ่งที่ไม่มีหลักฐานเพียงพอ เพื่อต้องการสื่อความหมายนัยผกผัน ในกรณีของถ้อยคำนัยผกผันนี้ ผู้พูดเชื่อว่า ผู้ฟังจะสามารถรับรู้และเข้าใจความหมายเป็นนัยที่ผู้พูดต้องการสื่อได้จากบริบทในการสนทนา

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556: 117-119) ได้ศึกษาลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทยไว้ในงานวิจัยเรื่อง “A pragmatic study of verbal irony in Thai” พบว่า ผู้พูดภาษาไทยมีกลวิธีในการสื่อถ้อยคำนัยผกผันทั้งสิ้น 4 ลักษณะ คือ 1. วางถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกันไว้คู่กัน 2. กล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล 3. กล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก และ 4. ใช้ระดับภาษาที่ไม่เหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยจะนำการจัดแบ่งลักษณะดังกล่าวมาเป็นแนวทาง ประกอบกับการพิจารณาจากข้อมูลถ้อยคำนัยผกผันในงานวิจัยนี้ด้วย จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ผู้วิจัยพบถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามลักษณะได้ทั้งสิ้น 4 ลักษณะ ดังนี้

3.1.1 การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง⁹

ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ ผู้พูดจะเลือกกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง จากข้อมูลพบว่า เมื่ออุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแล้ว เขาก็จะกล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกันต่อทันที เพื่อให้ผู้ฟังทราบถ้อยคำก่อนหน้านั้นสื่อความหมายเป็นนัยผกผันนั่นเอง

หากพิจารณาตามทฤษฎีของไกรซ์ (Grice, 1975) การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ จัดว่าเป็นการที่ผู้พูดไม่เคารพหลักคุณภาพ (the maxim of quality) เนื่องจากผู้พูดก็ทราบอยู่แล้วว่าถ้อยคำที่ตนกล่าวนั้นไม่เป็นความจริง โดยเห็นได้ชัดเจนจากการที่ถ้อยคำนั้นสื่อความหมายตรงข้ามกับบริบท แต่ผู้พูดก็จงใจกล่าวในสิ่งที่ตนเชื่อว่าเป็นเท็จ เพื่อต้องการสื่อความหมายนัยผกผัน

จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ผู้วิจัยพบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ทั้งสิ้น 22 ถ้อยคำ ดังตัวอย่าง

⁹ ชื่อลักษณะต่างๆ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยปรับมาจากการตั้งชื่อลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในงานวิจัยของ Panpothong (1996)

(1) อุดมเล่าเรื่องที่บ่เต็ง (ลูกน้องของตน) มาขอเบิกเงินล่วงหน้า เพื่อไปเปิดร้านลาบตามความฝัน

“การตลาดดีมากครับ การตลาดดีมากนะครับ เค้าไปแอบเปิดแถวอาแบคหน้าอาแบคเลย ในซอย การตลาดดีมาก วันที่มันเปิดเป็นวันที่อาแบคปิดเทอม (ฮา) หี! เจ็งสนทิตทนนาน ขายได้วันละ 80 บาทอะ (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 1:37:30-1:37:54)

จากตัวอย่างที่ (1) อุดมกล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกันคือ “การตลาดดีมากครับ การตลาดดีมากนะครับ” “การตลาดดีมาก” กับถ้อยคำ “วันที่มันเปิดเป็นวันที่อาแบคปิดเทอม” ถ้อยคำทั้งสองนี้มีความหมายที่ขัดแย้งกันอย่างเห็นได้ชัด เมื่อผู้ชมได้ยินถ้อยคำหลังที่ว่า “วันที่มันเปิดเป็นวันที่อาแบคปิดเทอม” ผู้ชมก็จะทราบได้ทันทีว่าถ้อยคำแรกที่ว่า “การตลาดดีมากครับ การตลาดดีมากนะครับ” “การตลาดดีมาก” นั้นเป็นถ้อยคำนัยผกผัน เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า การเปิดร้านในช่วงปิดเทอมนั้นจะทำให้มีลูกค้ามาก และมีโอกาสประสบความสำเร็จในธุรกิจมาก แต่บ่เต็งกลับเปิดร้านในวันที่อาแบคปิดเทอม ทำให้ไม่มีลูกค้า ส่งผลให้ธุรกิจล้มเหลว จากตัวอย่างจึงทำให้เห็นว่า อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความว่าการตลาดดีมากจริงๆ ดังเช่นความหมายตามรูป แต่ต้องการสื่อความในทางตรงกันข้ามเพื่อประชดประชันลูกน้องของตน สิ่งที่อุดมต้องการสื่อจริงๆ นั่นคือ การเปิดร้านในวันที่อาแบคปิดเทอมนั้นถือเป็นการตลาดที่แย่มาก

การที่ผู้ชมจะเข้าใจถ้อยคำนัยผกผันในตัวอย่างนี้ได้ จะต้องอาศัยการตีความจากถ้อยคำหลังที่ขัดแย้งกับถ้อยคำแรก แล้วจึงย้อนกลับมาพลิกถ้อยคำแรกกลับเป็นตรงกันข้ามจึงจะเข้าใจความหมายนัยผกผันที่อุดมต้องการสื่อได้

(2) อุดมร้องเพลงที่ตนเองแต่งขึ้นใหม่ โดยใช้ทำนองเพลงลูกอม ของวัชราวลี โดยในตอนนี้อุดมกำลังกล่าวถึงลิซ่าจิ้ง

“ ♪ ปากเธอเหมือน...อืมอืมมม... (ฮา) ♪ กรุณาเติมคำในช่องว่าง (ฮา)
♪ ปากเธอเหมือน... ♪ ไม่มีใครกล้าเสียงเลยหรอ (ฮา) ♪ ปากเธอเหมือนนางฟ้า
ไม่เกรงหน้าไหน เธอก็พร้อมจะไฟท์รถถึงฝั่งธน เฉลิมก็ยั้งกลัว ชูวิทย์ไม่กล้าทำชน
รับรองเธอต่ำกระจายถึงแม่ได้ทุกคน ♪ (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 10/ 2:58:07-2:59:00)

จากตัวอย่างที่ (2) อุดมกล่าวถึงลิซ่าจิ้งในเชิงบวกว่า “ปากเธอเหมือนนางฟ้า” ซึ่งหากตีความตามความหมายตามรูปจะหมายถึงลิซ่าจิ้งเป็นคนพูดจาไพเราะอ่อนหวานเปรียบเสมือนนางฟ้า

แต่ถ้อยคำที่อุดมกล่าวถัดมาคือ “ไม่เกรงหน้าไหน เธอก็พร้อมจะไฟท์รถถังฝั่งธน เฉลิมก็ยังคงกลัว ชูวิทย์ไม่กล้าทำชน รับรองเธอตำกระจ่ายถึงแม่ได้ทุกคน” จะเห็นได้ว่า ถ้อยคำหลังนี้ล้วนแล้วแต่เป็นถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำแรกอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในถ้อยคำ “รับรองเธอตำกระจ่ายถึงแม่ได้ทุกคน” จากปริบท “รถถังฝั่งธน” ในที่นี้หมายถึง แก๊งโอรส ซึ่งเป็นแก๊งวัยรุ่นอันธพาลที่มักจะโชว์การมั่วสุมเสพยาบนโลกอินเทอร์เน็ตแบบที่ไม่มีทีท่าว่าจะเกรงกลัวกฎหมาย บ้านเมืองแต่อย่างใด ส่วนร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง ก็เป็นนักการเมืองบุคคลหนึ่งที่จะมักใช้คำพูดที่รุนแรง และมีวาจาที่เชือดเฉือนนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามในการอภิปรายในสภาอยู่เสมอ ในขณะที่ชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ก็เป็นนักการเมืองอีกบุคคลหนึ่งที่พูดจาตรงไปตรงมา และมักจะชอบออกมาเปิดโปงเรื่องราวการทุจริตต่างๆ ในสังคม จนได้รับฉายาว่า “นักการเมืองผีปากกล้า” และ “จอมแฉ” จากปริบททำให้เห็นชัดเจนว่า การที่ลีน่าจ้งพร้อมที่จะจัดการกับแก๊งวัยรุ่นอันธพาลอย่างแก๊งโอรสที่ทำหายกฎหมายบ้านเมือง และการที่เฉลิมและชูวิทย์ซึ่งเป็นถึงนักการเมืองผีปากกล้าก็ยังเกรงกลัวและไม่กล้าสู้กับลีน่าจ้ง แสดงให้เห็นว่าลีน่าจ้งนั้นไม่ใช่คนที่ปากเหมือนนางฟ้าดังเช่นความหมายตามรูปจริง ๆ การที่อุดมกล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียงเช่นนี้ทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ทันทีว่า อุดมกำลังใช้ถ้อยคำนี้ยกฝืนเพื่อประชดประชันการพูดจาของลีน่าจ้งอยู่นั่นเอง

(3) อุดมแต่งคำขวัญจังหวัดกรุงเทพฯ

“ 🎵 ต่างชาติโหวตเมืองน่าเที่ยว มาครั้งเดียวต้องสะดุด วิเศษสุดคือรถติด

(ฮา) 🎵 ”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เดี่ยว 9/ 2:58:32-2:58:41)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากตัวอย่างที่ (3) อุดมแต่งคำขวัญจังหวัดกรุงเทพฯ ขึ้นใหม่ เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ โดยในคำขวัญก็จะหยิบยกเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นปัญหาของกรุงเทพฯ ขึ้นมาพูด ซึ่งในตอนนี้อุดมกำลังกล่าวถึงปัญหาเรื่องการจราจรที่ติดขัดในกรุงเทพมหานคร โดยอุดมใช้ถ้อยคำนี้ยกฝืนในถ้อยคำที่ว่า “วิเศษสุด” จากนั้นก็กล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกันต่อทันทีในถ้อยคำที่ว่า “คือรถติด” จากปริบททางสังคม เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า กรุงเทพฯ เป็นจังหวัดที่จราจรติดขัดมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ในประเทศไทย ดังนั้น การที่ผู้ชมได้ยินถ้อยคำหลังที่ว่า “คือรถติด” ผู้ชมก็จะทราบได้ทันทีว่า ถ้อยคำแรกที่ว่า “วิเศษสุด” นั้น อุดมใช้ในความหมายนี้ยกฝืน เพื่อล้อทศนคติในเชิงลบต่อการจราจรในกรุงเทพมหานคร จะเห็นว่า อุดมกล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียงอย่างชัดเจน ผู้ชมจะต้องพลิกถ้อยคำแรกกลับเป็นตรงกันข้ามจึงจะเข้าใจความหมายที่อุดมต้องการสื่อได้ นั่นคือ รถติดไม่ใช่เรื่องที่วิเศษ แต่เป็นเรื่องที่น่าเบื่อสำหรับคนกรุงเทพฯ มากกว่า

(4) อุดมกล่าวถึงเรื่องจุดจอตรดแท็กซี่อัจฉริยะ

“พัฒนาอะไรอีกอะ ช่วงนี้ ที่น่าตื่นตาตื่นใจช่วงนี้ก็น่าจะเป็นนี้ จุด...จอตรด...แท็กซี่...อัจฉริยะ (ฮา) เคยไปลองยัง เคยไปลองยัง คำเป็นแบบเทคโนโลยีแบบว่า พอไปกอดแล้ว อี้้อะๆ แล้ว แท็กซี่ที่เราคาดเนี่ย แมงจะมาจอต (ฮา) เคยไปลองมาแล้ว อัจฉริยะมากเลย แมงไม่เคยมาเลย (ฮา) คันที่มาจอตคือคันที่กูออกไปโบกเองทั้งนั้นเลย (ฮา)”

(เดี่ยว 8/ 1:40:41–1:41:15)

จากตัวอย่างที่ (4) อุดมกล่าวถึงเรื่องจุดจอตรดแท็กซี่อัจฉริยะ ซึ่งเป็นโครงการที่ริเริ่มในสมัยที่นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ.2548 จุดจอตรดแท็กซี่อัจฉริยะนี้จัดทำขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่ต้องการใช้บริการรถแท็กซี่ เนื่องจากจะมีป้ายรถโดยสารสีเขียวโดยเฉพาะ และในป้ายโดยสารนั้นจะมีจอแสดงผลและปุ่มกดเพื่อให้ประชาชนเรียกใช้บริการแท็กซี่ แต่เมื่อโครงการนี้ได้เริ่มเปิดให้ใช้บริการ กลับพบปัญหาต่างๆ มากมายที่ทำให้ไม่สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ เช่น หน้าจอแสดงผลไม่ทำงาน ระยะเวลาที่รอแท็กซี่นานเกินไป ฯลฯ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่หันไปใช้บริการแอปพลิเคชันสำหรับเรียกรถแท็กซี่ หรือเรียกรถแท็กซี่ด้วยตนเองตามปกติแทน จากตัวอย่าง อุดมได้เล่าว่าตนนั้นเคยไปลองเรียกแท็กซี่ในจุดจอตรดแท็กซี่อัจฉริยะนี้มาแล้ว แต่ไม่ได้ผล เพราะไม่เคยมีแท็กซี่คันใดมาเลย อุดมจึงกล่าวประชดประชันโดยการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในถ้อยคำที่ว่า “อัจฉริยะมากเลย” ซึ่งเป็นถ้อยคำในเชิงลบและขัดแย้งกับบริบทอย่างเห็นได้ชัด จากนั้นอุดมก็กล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกันต่อทันทีในถ้อยคำที่ว่า “แมงไม่เคยมาเลย” เมื่อผู้ชมได้ยินถ้อยคำหลังที่ตามมานี้ก็จะเข้าใจได้ทันทีว่าอุดมไม่ได้ต้องการสื่อว่าจุดจอตรดแท็กซี่นี้มีความอัจฉริยะจริงๆ ดังเช่นความหมายตามรูป แต่ใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการกล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียงนี้เพื่อประชดประชันโครงการนี้ที่ไม่สามารถใช้งานได้จริง และไม่อัจฉริยะสมกับชื่อโครงการนั่นเอง

(5) อุดมเล่าถึงกิจกรรมของผู้หญิงเชียงใหม่หลังจากผับเล็ก

“แล้วก็ยังไม่กลับบ้านครับ ยังไม่กลับบ้านง่ายๆ ถ้าคุณอยากเจอผมนี่อีก ขับตามไปครับ ไปเจอแม่ ไก่ทอดเที่ยงคืน (ฮา พรบมือ) กำแพงดิน มึงเจอมันแน่ๆ พวกนี้เค้าจะวางกระเป่าแบบ แบรินด์เนมของเค้า วางกองๆๆๆๆ สุมไว้ ละก็นั่งอยู่บนโต๊ะ อยู่เพิง มีจานสังกะสี มีขวดน้ำปลาอยู่ขวดนึง นั่งรออีป้ามาโขกสับ (ฮา) ไม่ว่ามีจะสวยเลิศเซ็ดหยิ่งมาจากไหน “รอๆๆๆ คิวรอๆๆๆ น้ำไปตักเอง ล้างมืออยู่นู่น” (อุดมเลียนเสียงป้าเจ้าของร้านไก่ทอดเที่ยงคืน) (ฮา) แมงล้างมือด้วยแป้นด้วย

นะ มีผิงๆ ด้วย (ฮา) แล้วแก้วทุกใบรู้เลยสะอาดมาก เพราะแมงมีกลิ่นแพ้ทุกแก้ว
เลย (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5/ 52:21–53:04)

จากตัวอย่างที่ (5) อุดมกล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกันในถ้อยคำที่ว่า “แล้วแก้วทุกใบรู้เลยสะอาดมาก” กับ “เพราะแมงมีกลิ่นแพ้ทุกแก้วเลย” ถ้อยคำทั้งสองนี้มีความขัดแย้งกันในเชิงเหตุและผล หากพิจารณาความหมายตามรูป ถ้อยคำหลังเป็นการบอกสาเหตุว่าแก้วน้ำทุกใบสะอาดเนื่องจากมีกลิ่นแพ้ขุ่นอยู่ทุกแก้ว ซึ่งจะเห็นได้ว่า เป็นเรื่องที่ขัดแย้งกับความเป็นจริงและดูไม่เป็นเหตุเป็นผลกัน เนื่องจากแก้วน้ำที่สะอาดจะต้องเป็นแก้วน้ำที่ไม่มีกลิ่นแพ้หรือกลิ่นน้ำยาล้างจานใดๆ หลงเหลืออยู่ แต่ในกรณีนี้แก้วน้ำทุกใบมีกลิ่นแพ้หลงเหลืออยู่ทุกแก้ว จึงสื่อให้เห็นว่าแก้วนั้นไม่ได้สะอาดจริง ดังเช่นความหมายตามรูป เมื่อผู้ชมได้ยินถ้อยคำหลังที่ว่า “เพราะแมงมีกลิ่นแพ้ทุกแก้วเลย” จะทำให้ผู้ชมทราบได้ทันทีว่าถ้อยคำแรกที่ว่า “แล้วแก้วทุกใบรู้เลยสะอาดมาก” นี้มีความหมายตรงข้ามกับความหมายตามรูป เพราะขัดแย้งกับถ้อยคำหลัง สิ่งที่อุดมต้องการสื่อจริงๆ จึงต้องพลิกกลับเป็นตรงกันข้ามกับความหมายตามรูป นั่นก็คือ “แก้วทุกใบไม่สะอาด” ในที่นี้อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการกล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกันไว้ใกล้เคียงกัน เพื่อประชดประชันแม่ค้าร้านโก๋ทอดเที่ยงคืนที่ไม่ได้ใส่ใจกับความสะอาดของแก้วน้ำที่จะให้บริการกับลูกค้านั่นเอง นอกจากนี้จะเห็นว่าอุดมจงใจใช้คำว่า “แพ้” เพื่อแสดงให้เห็นว่ากลิ่นนั้นแรงมาก อีกทั้งอารมณ์ขันยังเกิดจากภาพที่ลูกค้าส่วนหนึ่งซึ่งเป็นหนุ่มสาวรุ่นใหม่ต้องมาเจอสภาพร้านที่ให้ใช้แพ้ล้างมือแบบโบราณ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ อุดมมักจะเลือกใช้ถ้อยคำที่มีความหมายในเชิงบวกอย่างชัดเจนในถ้อยคำแรก สังเกตได้จากคำศัพท์ที่อุดมใช้ในถ้อยคำนั้น เช่น “ดี” “นางฟ้า” “วิเศษ” “อัจฉริยะ” “สะอาด” ฯลฯ และมักจะใช้ร่วมกับคำวิเศษณ์ เช่น “มาก” “สุด” ฯลฯ ส่วนถ้อยคำหลังที่ตามมาก็จะมี ความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำก่อนหน้าอย่างเห็นได้ชัด ถ้อยคำหลังนี้มีความสำคัญมากสำหรับถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ เพราะเป็นเสมือนเฉลยให้กับผู้ชมได้ทราบว่า ถ้อยคำก่อนหน้านั้นเป็นถ้อยคำนัยผกผันนั่นเอง หากไม่มีถ้อยคำที่ขัดแย้งกันตามมา ผู้ชมอาจคิดได้ว่าอุดมต้องการสื่อความหมายตามรูปจริงๆ

ประเด็นสำคัญคือ ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ อุดมมักจะใช้การเล่าเรื่องมาก่อน แล้วมาหักมุมตบมุกด้วยการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ถ้อยคำแวดล้อม (co-text) ทำให้เข้าใจความหมายและ

สังเกตรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้ในระดับหนึ่ง แต่ระดับความเข้าใจและตีความถ้อยคำนัยผกผันได้มากเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์หรือพื้นความรู้ (background knowledge) ของผู้ชมแต่ละคน

3.1.2 การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล

ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ เป็นการกล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกับความเป็นจริง (Panpothong, 1996: 36) เมื่อผู้ฟังฟังแล้วจะทราบได้ว่าความหมายนั้นไม่สมเหตุสมผลอย่างชัดเจนหรือเป็นไปไม่ได้เลยในความเป็นจริง อุดมใช้การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือสิ่งที่ไม่สมเหตุสมผลนี้ เพื่อให้ผู้ฟังทราบว่าตนกำลังสื่อความหมายนัยผกผันอยู่

หากพิจารณาตามทฤษฎีของไกรซ์ (Grice, 1975) การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ เกิดจากการที่ผู้พูดตั้งใจไม่เคารพหลักคุณภาพ (the maxim of quality) เนื่องจากผู้พูดก็ทราบอยู่แล้วว่าถ้อยคำที่ตนกล่าวนั้นขัดแย้งกับความเป็นจริง และเป็นสิ่งที่ไม่มีความเป็นไปได้หรือไม่สมเหตุสมผลกับบริบทนั้น แต่ผู้พูดก็จงใจกล่าวในสิ่งที่ตนเชื่อว่าเป็นเท็จ เพื่อต้องการสื่อความหมายนัยผกผัน

จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ผู้วิจัยพบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ทั้งสิ้น 45 ถ้อยคำ ดังตัวอย่าง

(6) อุดมสมมติว่าถ้าตนเองเป็นพ่อ คงตอบคำถามลูกหลายๆ เรื่องไม่ได้

“ทุกวันนี้มันถามไม่ใช่แบบนี้อะ มันถามคำถามแบบดิจิตอลอะ เรารู้หรือ “พ่ออะๆ ผมเนี่ย เอา thumbdrive เสียบเข้าช่อง usb usb มีปัญหาอะไรไม่รู้ทำไม drive ผมหาย drive ผมไม่ขึ้นเลย เนี่ย drive D drive E drive ผมหายอะ usb เป็นอะไรเนี่ย” (อุดมเลียนเสียงเด็กผู้ชาย) “ห๊ะ usb อืมมม..ลูกไม่ลองเสียบเข้าช่อง ubc ดูละลูก เพราะมันเปลี่ยนเป็น true ละหะนี่ พ่อไม่แน่ใจอะ” (อุดมเลียนเสียงคนเป็นพ่อ) (ฮา) “พ่ออะ ผมต้องส่งงานเนี่ย กูไฟล์ยังงิ ไฟล์ผมหาย ผมต้องส่งพรุ่งนี้เช้า” (อุดมเลียนเสียงเด็กผู้ชาย) “กูไฟล์ กูไฟล์ เอ้อ...คงต้องไปแบงค์มั่งลูก พ่อไม่รู้ดอกเบียมันเท่าไร” (อุดมเลียนเสียงคนเป็นพ่อ) (ฮา) เราพูดอะไรกลับไปมันเนี่ย มันไม่ได้คำตอบหรอก ไม่ได้คำตอบมันทำไม มันไปหาใน Google มีทุกคำตอบให้มัน ต่อไปมันก็ไปหา Google เป็นพ่อที่แท้จริง (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 28:56-29:55)

จากตัวอย่างที่ (6) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในถ้อยคำที่ว่า “ต่อไปมันก็ไปไหว Google เป็นพ่อที่แท้จริง” ซึ่งเป็นการกล่าวในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้และไม่สมเหตุสมผล เนื่องจาก Google เป็นเพียงเว็บไซต์หนึ่งที่ใช้ในการค้นหาข้อมูลต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต การที่คนจะไปไหว Google และการที่ Google จะมาเป็นพ่อคนนั้น จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แต่อุดมเลือกที่จะกล่าวในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้นี้ เพื่อต้องการประชดประชันพฤติกรรมของเด็กสมัยใหม่ที่พึ่งพา Google มากเกินไป เมื่อมีสิ่งใดที่ไม่รู้ก็จะค้นหาข้อมูลใน Google ก่อนเป็นอันดับแรก และเชื่อคำตอบทุกสิ่งที่ได้จากการสืบค้นใน Google ราวกับว่า Google เป็นพ่อแม่ของตน อีกทั้งยังแฝงการวิจารณ์พ่อแม่ว่าตามเทคโนโลยีไม่ทันอีกด้วย

จากตัวอย่างนี้ อุดมเปรียบเทียบ Google ว่าเป็นพ่อที่แท้จริง โดยมี “Google” เป็นสิ่งที่ถูกเปรียบ (target domain) และ “พ่อที่แท้จริง” เป็นแบบเปรียบ (source domain) การที่ผู้ชมจะเข้าใจความหมายของถ้อยคำนัยผกผันในตัวอย่างนี้ได้ จะต้องตีความอุปลักษณ์นี้ให้ได้เสียก่อน เมื่อตีความอุปลักษณ์นี้ได้แล้ว ก็จะเห็นว่า การเปรียบเทียบดังกล่าวนี้ไม่สมเหตุสมผล ความไม่สมเหตุสมผลนี้จะเป็นสิ่งที่แนะนำให้ผู้ชมทราบได้ว่า อุดมกำลังสื่อความหมายนัยผกผันอยู่

(7) อุดมเล่าถึงกลโกงของร้านข้าวมันไก่

“ไปกินข้าวมันไก่ มิติไนท์ไคตตอน ประตุน้ำ สั่งข้าวมันต่างหาก ไก่ต่างหาก กะจะกินไก่ให้เต็มเลย เต็มเหนี่ยว อิ่มหิम्म...ไก่มีงพูนมาเป็นสะพานโค้งเลย กูจิ้มขึ้นแรก เปิดออกมา แดงกวาล้วนๆ (ฮา ปรบมือ) กูกินแดงกวมึงจนจะเป็นเก๊าท์ละเนี่ย (ฮา) โกงม๊ย โกง(ฮา)”

ภาควิชาภาษาไทย
CHULALONGKORN UNIVERSITY (เดี่ยว 10/ 2:37:56-2:38:19)

จากตัวอย่างที่ (7) อุดมกล่าวถึงกลโกงของร้านข้าวมันไก่ ที่มีกจะเอาแดงกวางวางรองไว้ใต้เนื้อไก่ ทำให้เนื้อไก่นั้นดูพูนขึ้นมา เหมือนว่าในงานนั้นมีเนื้อไก่อยู่มาก อุดมประสบกับเหตุการณ์นี้ด้วยตนเอง จึงได้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “กูกินแดงกวมึงจนจะเป็นเก๊าท์ละเนี่ย” จะเห็นได้ว่า อุดมกล่าวในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้อย่างเห็นได้ชัด เพราะสาเหตุของโรคเก๊าท์ไม่ได้เกิดจากการรับประทานแดงกวมามาก แต่เกิดจากการรับประทานเนื้อไก่มากเกินไป จากตัวอย่างอุดมแสร้งกล่าวในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้และขัดแย้งกับบริบทเช่นนี้เพื่อต้องการประชดประชันร้านข้าวมันไก่ที่หลอกลวงลูกค้า โดยการใส่แดงกวางในปริมาณที่มากจนเกินพอดี แต่กลับให้เนื้อไก่ในปริมาณที่น้อยมากนั่นเอง

(8) อุดมแต่งคำขวัญจังหวัดเชียงใหม่

“ 🎵 ...เมืองฮาเฮมาร้านเหล้า 🎵 โท...จังหวัดนี้ร้านเหล้าแม่งเยอะมาก
(ฮา) 🎵 เมืองฮาเฮมาร้านเหล้า มากกว่าร้านเหล้าคือร้านกาแฟ 🎵 (ฮา) มึงหกล้ม
หัวโขกไปไหนมีกาแฟแตกอยู่แล้วละ (ฮา)”

(เดี่ยว 9.5/ 58:42-58:59)

จากตัวอย่างที่ (8) อุดมแต่งคำขวัญจังหวัดเชียงใหม่ขึ้นใหม่ โดยนำเอาสิ่งที่เป็นลักษณะเด่นๆ ของจังหวัดเชียงใหม่มาใส่ไว้ในคำขวัญนี้ ในตอนนี้อุดมกล่าวถึงจังหวัดเชียงใหม่ว่าเป็นจังหวัดที่มีร้านกาแฟเปิดเป็นจำนวนมาก และได้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “มึงหกล้มหัวโขกไปไหนมีกาแฟแตกอยู่แล้วละ” จากตัวอย่างจะเห็นว่า อุดมกล่าวในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ให้เห็นได้ชัด เพื่อประชดประชันว่าจังหวัดนี้มีร้านกาแฟอยู่แทบทุกหนทุกแห่ง จนไม่ว่าจะหกล้มไปทางไหน ก็คงจะมีกาแฟให้ทานทุกที่ ซึ่งในความเป็นจริง การหกล้มไปทางใดและจะมีกาแฟให้ทานทุกที่เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้เลย

(9) อุดมเล่าเรื่องโต๊ะเครื่องสำอางของผู้หญิง

“ผู้หญิงนี้โต๊ะเดียวไม่เคยพอนะ โต๊ะๆ... โต๊ะเครื่องสำอางมันไม่เคยพอ มันล้นมาเรื่อยๆ ละมันก็ลามไปในห้องน้ำ มันไปอยู่ได้ในทุกที่อะ เหมือนแบบ...กุหลัมไปทางไหน กุต้องมีครีมมาทาหน้ากู (ฮา)”

(เดี่ยว 8/ 2:48:01–2:48:16)

จากตัวอย่างที่ (9) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “เหมือนแบบ...กุหลัมไปทางไหน กุต้องมีครีมมาทาหน้ากู” ซึ่งเป็นการกล่าวในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ การที่อุดมใช้คำว่า “เหมือนแบบ” นั้น เป็นการเปรียบเทียบเชื่อมโยงให้เห็นถึงความเป็นไปไม่ได้และความไม่สมเหตุสมผล เพื่อสื่อให้ผู้ชมรับรู้ว่ามันไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป แต่ต้องการประชดประชันผู้หญิงที่มักจะมีเครื่องสำอางจำนวนมากทำให้วางไว้ได้แทบทุกที่ จนไม่ว่าจะหกล้มไปบริเวณไหน ก็มีครีมมาทาหน้าได้ทุกที่ ซึ่งในความเป็นจริง แม้ผู้หญิงจะมีเครื่องสำอางมากเพียงใด และวางเครื่องสำอางไว้หลายที่เพียงใด แต่ก็คงเป็นไปไม่ได้ที่เมื่อหกล้มไปทางใดจะมีครีมมาทาหน้าได้ทันที

(10) อุดมกล่าวถึงเรื่องฟุตบอลไทย

“ผมนี้รำคาญจริงๆ เลี้ยยย ไอคนในวงการฟุตบอล ชอบมาบอกเราว่า แบบว่า เนี่ยเดี๋ยวจะพาบอลไทยไปบอลโลก คนนั้นมา ก็บอกจะพาบอลไทยไปบอลโลก ฤษีชีวิต ทำหยังกะพวกเราไม่ได้เรียนหนังสือ ถ้าบอลไทยแม่งได้ไปบอลโลกจริงๆ นะ แสดงว่าบอลทั้งโลกอะ แม่งไปบอลจักรวาลกันหมดแล้ว (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 7/ 22:31-22:58)

จากตัวอย่างที่ (10) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในถ้อยคำว่า “ถ้าบอลไทยแม่งได้ไปบอลโลกจริงๆ นะ แสดงว่าบอลทั้งโลกอะ แม่งไปบอลจักรวาลกันหมดแล้ว” จะเห็นว่า คำว่า “บอลโลก” กับ “บอลจักรวาล” เป็นการใช้คำที่ช่วยเชื่อมโยงให้เห็นถึงความเป็นไปไม่ได้ เพราะรายการแข่งขันที่เรียกว่าบอลจักรวาลไม่มีจริง ทั้งนี้เพื่อต้องการประชดประชันบุคคลที่มักจะออกมาพูดว่าจะพานักบอลไทยไปแข่งฟุตบอลโลก ทั้งๆ ที่ความสามารถของนักฟุตบอลไทยนั้นยังไม่สามารถจะไปแข่งถึงบอลโลกได้ อีกทั้งนายกสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยฯ ในขณะนั้นคือ วรวิทย์ มะกุดี หรือที่รู้จักกันในนาม “บังยี” ก็กำลังเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และส่งผลให้บอลไทยนั้นมีความสามารถล้าหลังมาก จนถึงขนาดตามไม่ทันบอลชาติอื่น อุดมจึงใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการกล่าวในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ว่า หากบอลไทยได้ไปบอลโลกจริงๆ บอลทั้งโลกคงไปบอลจักรวาลกันหมดแล้ว

จากตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ อุดมมักจะสมมติในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผลในบริบทนั้นๆ เป็นกลวิธีสื่อให้ผู้ชมเห็นว่าตนกำลังสื่อความหมายผกผันอยู่ ผู้ชมที่ไม่มีพื้นความรู้ในเรื่องนั้น อาทิเช่น ไม่เคยไปทานร้านมิดไนท์ที่เก๋ตอน ประตุน้ำ และไม่ทราบเรื่องกลโกงของร้านนี้มาก่อน หรือไม่มีความรู้ในเรื่องวงการฟุตบอลไทย ฯลฯ สามารถเข้าใจถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ได้ เพราะอุดมมักจะเล่าบริบทให้ผู้ชมฟังก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเสมอ ดังนั้น เมื่ออุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ผู้ชมก็จะสามารถรับรู้ได้ทันทีว่าอุดมกำลังประชดประชันอยู่โดยที่ผู้ชมไม่จำเป็นต้องอาศัยพื้นความรู้มากนัก

3.1.3 การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก

แม้ว่าการกล่าวเกินจริงจะเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่ทำให้ข้อความนั้นดูน่าสนใจ สะดุดตา สะดุดหู โดยที่ผู้พูดอาจไม่ได้มีเจตนาในการประชดประชันใดๆ ดังที่เราัมักจะเห็นในโฆษณา

ต่างๆ ที่มักจะใช้กลวิธีการกล่าวเกินจริงในการโฆษณาสินค้า เพื่อดึงดูดผู้ฟัง ชักนำให้ผู้ฟังสนใจ อันจะมีส่วนช่วยให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการ แต่ Panpothong (1996, 39) ก็ได้ชี้ให้เห็นว่า การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมากหรือเน้นมากกว่าปกติก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่ถูกผู้ใช้เพื่อสื่อความนัยแฝงกันได้เช่นกัน

หากพิจารณาตามทฤษฎีของไกรซ์ (Grice, 1975) การใช้ถ้อยคำนัยแฝงในลักษณะนี้ เกิดจากการที่ผู้พูดตั้งใจไม่เคารพหลักคุณภาพ (the maxim of quality) เนื่องจากการกล่าวในสิ่งที่เกินจากความเป็นจริงก็คือการให้ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงนั่นเอง ผู้พูด “จงใจ” ที่จะกล่าวสิ่งที่เป็นเท็จนี้เพื่อสื่อความนัยแฝงไปสู่ผู้ฟังอีกด้วย

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การกล่าวเน้นให้เกินจริงนี้แตกต่างจากการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผลตรงที่การกล่าวเน้นให้เกินจริงนั้นอุดมจะจงใจเน้นในเรื่องของปริมาณที่เกินจริง ระยะเวลาที่เกินจริง อากัปกริยาที่เกินจริง การเปรียบเทียบที่เกินจริง ฯลฯ ซึ่งจะสังเกตได้จากการเลือกใช้ถ้อยคำของอุดม การกล่าวเน้นให้เกินจริงเช่นนี้เป็นสิ่งที่แนะนำให้ผู้ชมทราบ ว่าอุดมกำลังใช้ถ้อยคำนัยแฝงอยู่ ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิชผู้วิจัยพบการใช้ถ้อยคำนัยแฝงในลักษณะนี้ทั้งสิ้น 29 ถ้อยคำ ดังตัวอย่าง

(11) อุดมร้องเพลงแร็ปเรื่องการจราจรที่ติดขัดในกรุงเทพฯ

“ ♪ หัวแถวอยู่สุขุมวิท ท้ายแถวนอนติดอยู่ปัตตานี รถติดติดอยู่ในรถ เงิน
เติมน้ำมันก็หมด เงินผ่อนรถก็ไม่มี ♪ (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 2:03:51-2:04:07)

จากตัวอย่างที่ (11) ถ้อยคำที่ว่า “ท้ายแถวนอนติดอยู่ปัตตานี” เป็นการกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก สังเกตได้จาก อุดมมีการเชื่อมโยง “สุขุมวิท” กับ “ปัตตานี” เพื่อแสดงให้เห็นถึงระยะเวลาของการจราจรที่ติดขัดแบบเกินจริง เนื่องจากแม้การจราจรในกรุงเทพฯ จะติดขัดมากสักเพียงใดก็ตาม แต่ก็คงไม่มีทางที่จะติดไปไกลจนถึงจังหวัดปัตตานีได้ ในที่นี้ อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูปว่าท้ายแถวติดอยู่ที่จังหวัดปัตตานีจริงๆ แต่ใช้การกล่าวเน้นระยะเวลาให้เกินจริงเพื่อประชดประชันการจราจรที่ติดขัดอย่างมากในกรุงเทพฯ นั่นเอง

(12) อุดมร้องเพลงแร็ปเรื่องราวโดยสารประจำทาง

“ ส่วนรถเมล์มึงจะรีบไปไหน แม่งซึ่งกระจายยิ่งกว่าแข่งแรลลี่ จอดตรง
ป้ายนี้ปาฏิหาริย์ ถือเป็นปรากฏการณ์ในทุกๆ พันปี (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 10/ 2:05:03-2:05:16)

จากตัวอย่างที่ (12) จะเห็นว่าอุดมใช้คำศัพท์ที่แสดงให้เห็นถึงระยะเวลาที่เกินจริง ในคำว่า “พันปี” ใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายที่เกินจริง ในคำว่า “ปาฏิหาริย์” และ “ปรากฏการณ์” เพื่อสื่อให้เห็นชัดเจนว่าถ้อยคำที่ตนกล่าวนั้นไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป แต่เน้นความหมายให้เกินจริงเพื่อต้องการประชดประชันพนักงานขับรถโดยสารประจำทางที่ขับรถเร็วมาก โดยใช้การกล่าวเน้นให้เกินจริงว่าขับเร็วยิ่งกว่ารถแข่งเสียอีก ซึ่งจากบริบท แรลลี่คือรถแข่งชนิดหนึ่ง แม้อุดมโดยสารประจำทางจะขับรถเร็วมากสักเพียงใด ก็ไม่สามารถขับเร็วได้เท่ารถแข่ง นอกจากนั้นการที่อุดมกล่าวว่า “จอดตรงป้ายถือเป็นปาฏิหาริย์ ถือเป็นปรากฏการณ์ในทุกๆ พันปี” ก็เพื่อประชดประชันพนักงานขับรถโดยสารประจำทางที่มักจะจอดรถไม่ตรงป้าย เสมือนว่าการจอดตรงป้ายนั้นเป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้น้อยมาก และใช้การกล่าวเน้นระยะเวลาที่เกินจริงในคำว่า “พันปี” เพื่อประชดประชันว่าน้อยครั้งมากที่จะจอดตรงป้าย เสมือนว่าระยะเวลาพันปีจึงจะจอดสักครั้งหนึ่ง

จากตัวอย่าง ผู้ชมที่ทราบบริบทหรือมีประสบการณ์ในการขึ้นรถโดยสารประจำทางก็จะสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าอุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่

(13) อุดมยกตัวอย่างบทสนทนาระหว่างแฟน โดยประชดประชันผู้หญิงที่มักจะซื้อลิปสติกเก็บไว้เป็นจำนวนมาก

““ตัวเองว่าเค้าไปซื้อลิปสติกอีกตี๋มัยอ้า เค้าเห็นลิปสติกสีนี้แล้วใจเค้าจะละลาย (ฮา) ตัวเองเนี่ยเค้ามีเป็นแถวเลยเนี่ย อย่างที่เค้าชอบอะ มาสะสมอะ เค้าเรียงเป็นรถไฟ เนี่ยเค้าอยากได้หัวขบวนซักประมาณ 20 กว่าอันเนี่ย สีเหมือนกันน่ารักดี” (อุดมเลียนเสียงผู้หญิง) (ฮา) มึงไม่ต้องออกความคิดเห็น (ฮา) เดี่ยวแม่งก็มา (ฮา) เดี่ยวหัวขบวนแม่งก็มา (ฮา) คือกูได้แต่คิดในใจ อ้อหืม...ลำพังที่มีอยู่เนี่ยนะ
ปากมึงปากเดียวเนี่ย ทาไปได้ถึงภพหน้าเลย (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 7.5 / 2:36:07-2:36:37)

จากตัวอย่างที่ (13) อุดมเลือกใช้คำที่แสดงถึงระยะเวลาที่เกินจริงในคำว่า “ภพหน้า” ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูปว่า ลิปสติกที่ผู้หญิงมีอยู่จะสามารถใช้ได้ถึงภพหน้าจริงๆ แต่จงใจเลือกใช้คำเน้นระยะเวลาที่เกินจริง เพื่อประชดประชันผู้หญิงที่มักจะซื้อลิปสติกเก็บไว้เป็น

จำนวนมาก แต่ก็ใช้ไม่หมดนั่นเอง สิ่งที่คุณต้องการจะสื่อจริงๆ คือ ลิปสติกที่มีอยู่ยังใช้ได้อีกเป็นระยะเวลานาน และตนไม่เห็นด้วยกับซื้อลิปสติกใหม่มาเพิ่มอีก

(14) อุดมเล่าถึงอากัปภิกิริยาของผู้หญิงเงินในการใช้ห้องน้ำ โดยเหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์ที่แนน (ลูกน้องของตน) ไปประสบพบเจอมา และนำมาเล่าให้ตนฟัง

“แนนเล่าให้ฟังว่า ที่ห้องน้ำเงินเนี่ย ผู้หญิงก็เหมือนพวกคนไทยทั่วไป คือไม่เอามือไปแตะประตูอะ ไม่ไปจับ ไม่ถืออะไรเงี้ย ดูไม่สะอาดนี่ก็ออกปะ แต่ของไทยเราคงไม่หนักเท่าเค้า อีแนนบอกว่า ที่นั่นอะมันแก๊งๆมากง (ฮา) ไหนเค้าทำยังไง “พี...แนนเห็นเลย ทุกที่เลยมันมา” ว๊าบบบ...ผึ้ย! โอ้...ผึ้ย! ผึ้ย! ผึ้ย! (อุดมเลียนเสียงและทำท่าเลียนแบบผู้หญิงเงินที่ยกขาแตะประตูห้องน้ำ ซึ่งลักษณะคล้ายท่าแก๊งๆ) (ฮา) กดช้กโครก ว๊บบบบ...ผึ้ย! ผึ้ย! ผึ้ย! ผึ้ย! ผึ้ย! (ฮา) แม่งบังคับได้หยั่งกับมีอะ (ฮา) กว่าแม่งยื่นไปเปลี่ยน บิดหลอดไฟยังได้เลยเนี่ย (ฮา)”

(เดี่ยว 8/ 36:57-37:38)

จากตัวอย่างที่ (14) อุดมกล่าวเน้นอากัปภิกิริยาที่เกินจริงอย่างมากในถ้อยคำที่ว่า “กว่าแม่งยื่นไปเปลี่ยน บิดหลอดไฟยังได้เลยเนี่ย” ซึ่งอุดมไม่ได้ต้องการสื่อความเช่นนั้นจริงๆ เพราะแม้ว่าผู้หญิงเงินจะแก๊งในการใช้เท้าแตะประตูห้องน้ำ และกดช้กโครก แต่ก็คงไม่สามารถใช้เท้าเปลี่ยนหลอดไฟซึ่งอยู่สูงถึงบนเพดานห้องน้ำได้ ในที่นี้อุดมจงใจใช้คำเน้นความหมายให้เกินจริง เพื่อต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชันอากัปภิกิริยาการใช้เท้าในการทำสิ่งต่างๆ ของผู้หญิงเงินที่ดูไม่เรียบร้อยและไม่สุภาพนั่นเอง

(15) อุดมร้องเพลงฉ่อยเรื่อง “อาร์ทตัวแม่” ล้อเลียนธรรมชาติของผู้หญิงที่เห็นป้าย sale แล้วจะต้องวิ่งเข้าหาอยู่เสมอ

“🎵 ยิง 50-80 กะเปอร์เซ็นต์ เธอกระโจนเห็นๆ เหมือนโดนบุหรี่ยี่จั้งไซ่
🎵 (ฮา)”

(เดี่ยว 8/ 3:02:10-3:02:18)

จากตัวอย่างที่ (15) อุดมจงใจใช้คำศัพท์ที่สื่ออากัปภิกิริยาที่เกินจริง ในคำว่า “กระโจน” และใช้การเปรียบเทียบเชื่อมโยงให้เกินจริงในคำว่า “เหมือนโดนบุหรี่ยี่จั้งไซ่” ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ชมเห็นภาพของผู้หญิงที่วิ่งเข้าหาป้าย sale เร็วมากราวกับมีสิ่งกระตุ้นหรือสิ่งเร้าให้ต้องวิ่งเข้าหาอย่างรวดเร็ว นั่นเอง จะเห็นได้ว่า อุดมเลือกใช้การเปรียบเทียบที่เกินจริง เพื่อแนะให้ผู้ชมทราบว่าตนกำลังสื่อ

ความนัยแฝงซ่อนอยู่ ในกรณีนี้ผู้ชมที่ เป็นผู้หญิงและเคยทำกิริยาเช่นนั้น ก็กำลังตกเป็นเป้าของการ ประชดประชันอยู่ด้วยเช่นกัน

(16) อุดมเล่าเรื่องที่ตนไม่เห็นด้วยกับการที่ชาวจังหวัดจันทบุรีผลิตทุเรียนไร้ กลิ่นขึ้นมา ตนจึงแนะนำว่าให้เอากลิ่นของทุเรียนไว้ แต่ควรจะมีผลิตรอบท เทอร์โมมิเตอร์ที่เอาไว้ใช้วัดว่าทุเรียนแต่ละลูกสุกหรือยังจะเป็นประโยชน์มากกว่า

“หรือถ้าเก่งกว่านั้นจริงๆ มึงทำนี่เลย ปรอทเทอร์โมมิเตอร์ ไว้จิ้มเข้าไปใน ทุเรียนอะ ไข่มะ จะได้อ้อเลย เออ...สุก กะลังกิน ละเป็นปลาร้า (ฮา) แข็งเป็น ฟอสซิล (ฮา) กูจะได้อ้อ ชัดๆ มีมาตรฐาน ทุกวันนี้กูพึ่งไม้กายสิทธิ์ของอ๊แม่ค้าอยู่ไม้ เดียว (ฮา) ไม้เดียวแม่รู้ทุกอย่างในโลก (ฮา) มียางอยู่ตรงปลาย (ฮา) บางร้านหนัก เลย ด้ามมีด แป๊กๆๆๆๆ แป๊กๆๆๆๆ กะลังกินเนี่ย กะลังกิน (ฮา)”

(เดี่ยว 8/ 1:39:31–1:40:12)

จากตัวอย่างที่ (16) อุดมจงใจใช้คำศัพท์ที่สื่อความหมายเกินจริงในคำว่า “รู้ทุกอย่าง” และ “ในโลก” ซึ่งในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูปว่า ไม้ของแม่ค้านี้รู้ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกจริงๆ แต่อุดมใช้การกล่าวเกินจริงนี้เพื่อประชดประชันล้อเลียนแม่ค้า ที่มักจะใช้ไม้หรือด้ามมีดในการวัด ความสุกดิบของทุเรียนแต่ละลูก เพราะตนเห็นว่าไม่มีมาตรฐาน อีกทั้งยังแฝงการประชดประชันชาว จังหวัดจันทบุรีที่พัฒนาในสิ่งที่ไม่ควรพัฒนา ดังเช่น เรื่องทุเรียนไร้กลิ่น แต่สิ่งที่ควรพัฒนากลับไม่ ทำ ดังเช่น เครื่องมือที่จะใช้วัดความสุกดิบของทุเรียนแต่ละลูก จะเห็นว่า การกล่าวเน้นให้เกินจริง นี้จึงเป็นลักษณะหนึ่งที่แนะนำให้ผู้ชมทราบได้ว่า อุดมกำลังสื่อความนัยแฝงซ่อนอยู่

จากตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นว่า อุดมจะกล่าวในสิ่งที่เกินความเป็นจริง เช่น ระยะทางที่เกินจริง ระยะเวลาที่เกินจริง อาจปฏิกิริยาที่เกินจริง การเปรียบเทียบที่เกิน จริง ฯลฯ คำศัพท์ที่นำมาใช้ก็มักจะเป็นคำศัพท์ที่สื่อความหมายที่เกินจริง เช่น ปาฏิหาริย์ พันปี ภพหน้า ฯลฯ ถ้อยคำนัยแฝงในลักษณะของการการกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมากรนี้ จะแฝง ทศนคติในเชิงประชดประชันไว้ในถ้อยคำ ซึ่งแตกต่างจากกลวิธีการกล่าวเกินจริงโดยทั่วไปที่ผู้พูด ไม่ได้มีเจตนาสื่อความหมายเป็นนัยแฝง เพียงแต่ต้องการสร้างความสะดุดตา สะดุดหู หรือชักจูง ให้ผู้ฟังสนใจเพียงเท่านั้น สิ่งนี้จึงทำให้ถ้อยคำนัยแฝงในลักษณะของการกล่าวเน้นให้เกินจริงมีความ แตกต่างจากกลวิธีการกล่าวเกินจริงทั่วไป

3.1.4 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับ (Echoic irony)

Wilson and Sperber (1992) เป็นผู้เสนอแนวคิดถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับ (Echoic irony) โดยให้คำอธิบายไว้ดังนี้

An echoic utterance simultaneously expresses the speaker's attitude or reaction to what was said or thought... The speaker echoes a thought she attributes to someone else, while dissociating herself from it with anything from mild ridicule or savage scorn.

สรุปความได้ว่า ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับจะสื่อทัศนคติด้านลบของผู้พูด โดยการนำถ้อยคำที่บุคคลอื่นเคยกล่าวไว้ก่อนหรือความคิดที่ผู้พูดคิดว่าบุคคลอื่นคิดเช่นนั้นมากล่าวซ้ำ ผู้พูดจะเลียนแบบหรือสะท้อนกลับความคิดของบุคคลอื่นในเชิงล้อเลียนหรือเย้ยหยัน

จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ผู้วิจัยพบการใช้ถ้อยคำ นัยผกผันในลักษณะนี้ทั้งสิ้น 3 ถ้อยคำ ดังนี้

(17) อุดมเล่าเหตุการณ์ที่ตนไปสวนสัตว์ไนท์ ซาฟารี จังหวัดเชียงใหม่ และ ไกด์พาขึ้นรถเที่ยวชมสัตว์ ระหว่างที่เล่านั้น อุดมก็เลียนแบบเสียงและท่าทางของไกด์

“ โอ้...ต่อไปนะคะ ก็คือ...โอ้...เจ้าหมาตัวนี้ดูร้ายมากค่ะ เราเรียกมันว่า ไฮยีน่าค่ะ ไฮยีน่ามาจากแอฟริกาจะคะ แล้วมันก็...อืมมม..เห็นมัยคะ มันดูร้าย มันชอบกินเนื้อสัตว์ค่ะ ชอบกินสัตว์ที่ตายแล้ว ชอบกินเนื้อสดๆ ชอบกินไก่สดๆ มากเลยคะ เราเลยไม่ให้ลงไปไ้คะ ต้องมีการกั้นลวดเห็นมัยคะ ถ้าเราอยากจะทำอาหาร มันก็...โยนกล้วยลงไปให้มันเลยคะ” (อุดมเลียนเสียงไกด์ที่พาชมสัตว์) (ฮา) เอ๋...เมื่อกี้ ไทน์น้องบอกว่า มันชอบกินสัตว์ ชอบกินไก่ (อุดมกล่าวด้วยความสงสัย) “อ่อม... อ่า...ก็คือ...หลังจากที่มันมาอยู่ประเทศไทย มันก็ปรับตัวเป็นมังสวิรัตแล้วค่ะ” (อุดมเลียนเสียงไกด์ที่พาชมสัตว์) (ฮา ปรบมือ) อืมมม...ไฮยีน่ามากินเจที่ประเทศญี่ปุ่น” (ฮา)

(เดี่ยว 9.5/ 31:10-31:56)

จากตัวอย่างที่ (17) อุดมนำถ้อยคำของโกด์ที่เคยกล่าวไว้ว่า “หลังจากที่มันมาอยู่ประเทศไทย มันก็ปรับตัวเป็นมังสวิรัตแล้วค่ะ” มากล่าวซ้ำอีกครั้งโดยปรับเปลี่ยนถ้อยคำเล็กน้อยว่า “อืมมม...ไฮยีนามากินเจที่ประเทศกู” ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความหมายตามรูป และไม่ได้เชื่อว่าไฮยีนามากินเจที่ประเทศไทยจริงดังถ้อยคำที่ตนกล่าว แต่เป็นการนำถ้อยคำของโกด์ที่เคยกล่าวไว้ซ้ำมากล่าวซ้ำ เพื่อสื่อทัศนคติด้านลบต่อคำกล่าวนี้ เนื่องจากตนไม่เชื่อว่าสัตว์ที่มีชื่อว่าไฮยีนานั้นจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารินมากินแต่ผลไม้อย่างกล้วย ดังเช่นที่โกด์แนะนำให้โยนกล้วยให้มัน นอกจากนั้น จากบริบทจะเห็นว่าโกด์เคยกล่าวไว้ก่อนหน้านี้ว่า ไฮยีนาเป็นสัตว์ดุร้าย ชอบกินเนื้อสัตว์สดๆ แต่ระหว่างที่ขับรถพาชมไฮยีนานั้น โกด์กลับแนะนำให้โยนกล้วยให้มันเป็นอาหาร อุดมจึงแสร้งกล่าวซ้ำคำพูดของโกด์เพื่อต้องการประชดประชันโกด์ที่พูดจากลับไปกลับมา ไม่ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง หวังเพียงผลกำไรในการขายกล้วยเพื่อเป็นอาหารให้กับสัตว์ อีกทั้งยังแก้ตัวแบบน้ำขุ่นๆ ด้วยเหตุผลที่เป็นไปไม่ได้อีกด้วย

(18) อุดมนำทำนองเพลงลูกอม ของวัชราวลี มาแต่งเนื้อเพลงใหม่ โดยนำเหตุการณ์และบุคคลที่กำลังเป็นที่กล่าวถึงในขณะนั้นมาแต่งเป็นเนื้อเพลง ในตอนก่อนหน้านี้อุดมกล่าวถึงการพูดจาของลีน่าจิง และหยอกล้อว่าอยากให้ลีน่าจิงรักตนเอง ให้เหมือนกับที่ตึก บงกช รักเจ้าสัวบุญชัย ในตอนนี้อุดมกำลังเชื่อมโยงความไปถึงตึก บงกช ซึ่งในขณะนั้นกำลังเป็นข่าวเรื่องการแต่งงานกับเจ้าสัวบุญชัย

“🎵 อยากให้ลีน่าจิง รักน้องอุดม (ฮา) อยากให้เหมือนกับตึก รักพี่บุญชัย (ฮา) ปรบมือ เงินไม่สำคัญ (ฮา) ปรบมือ เงินไม่สำคัญเท่าการตั้งครรรู้มัย (ฮา) ปรบมือ ที่พูดออกมาก็เพราะอิจฉา.... (อุดมลากเสียง) 🎵 (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 3:00:01-3:00:46)

จากตัวอย่างที่ (18) ถ้อยคำที่ว่า “เงินไม่สำคัญ...เงินไม่สำคัญเท่าการตั้งครรรู้มัย” จัดเป็นถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับ ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความหมายเช่นนั้นจริงๆ แต่ต้องการประชดประชันตึก บงกช ที่ในขณะนั้นกำลังตกเป็นข่าวกับนายบุญชัย เบญจรงค์กุล หรือที่เรารู้จักกันดีในนามว่า “เจ้าสัวบุญชัย” เนื่องด้วยทั้งคู่มีอายุที่แตกต่างกันมากถึง 30 ปี และเจ้าสัวบุญชัยก็ร่ำรวยเป็นถึงมหาเศรษฐีอันดับต้นๆ ของประเทศไทย ทำให้ในช่วงนั้นตึก บงกช ถูกสังคมวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักว่าตนคบกับเจ้าสัวบุญชัยเพราะความร่ำรวยของเจ้าสัว หลังจากนั้นเพียง 1 เดือนก็มีการประกาศหมั้นและแต่งงานกันแบบสายฟ้าแลบ จึงทำให้มีข่าวลือว่า ตึก บงกช ตั้งครรรู้ก่อนแต่งงาน และมีกระแสสังคมบางส่วนมองว่าการตั้งครรรู้ในครั้งนี้เกิดจากความตั้งใจของตึก บงกช เองที่คิดว่าหากตนตั้งครรรู้ก็จะได้จดทะเบียนสมรสกับเจ้าสัวบุญชัย ซึ่งมีความ

เกี่ยวข้องกับเรื่องของมรดกและทรัพย์สินสมบัติที่ตึก บงกชจะได้รับ ในขณะที่คุณแม่ของตึก บงกช ก็ได้ออกมาแถลงข่าวว่าลูกสาวของตนตั้งครรรค์ก่อนแต่งจริงตามที่เป็นข่าว และได้ยืนยันว่าการแต่งงานครั้งนี้เกิดจากความรักของทั้งคู่ การยกลูกสาวให้ในครั้งนี้ เพราะเห็นว่าเจ้าสัวบุญชัยเป็นคนดี ไม่ใช่เพราะเห็นแก่สมบัติหรือความร่ำรวยของเจ้าสัวบุญชัย และไม่ได้สนใจว่าจะได้สินสอดเท่าใด จากปริบทจึงทำให้ทราบได้ว่า ถ้อยคำที่อุดมกล่าวหาว่า “เงินไม่สำคัญ...เงินไม่สำคัญเท่าการตั้งครรรค์รั้ง” เป็นการนำคำพูดที่คุณแม่ของตึก บงกช ได้กล่าวไว้มากแล้วซ้ำอีกครั้ง เพื่อหยิกแหยกหยอกคำพูดของคุณแม่ของตึก บงกช ที่เคยให้สัมภาษณ์เอาไว้และตั้งคำถามว่า เงินไม่สำคัญจริงหรือ

จะเห็นได้ว่า ผู้ชมที่ทราบปริบทเหตุการณ์ในขณะนั้น ก็จะทราบได้ทันทีว่า ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้นั้น อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป นอกจากนั้น หากสังเกตถ้อยคำที่อุดมกล่าวถัดมาคือ “ที่พูดออกมาก็เพราะอิจฉา” ยิ่งทำให้เห็นชัดเจนว่า อุดมต้องการพุ่งเป้าไปที่เรื่องของทรัพย์สินสมบัติและความสะดวกสบายของตึก บงกช ที่จะได้รับหลังจากแต่งงานและจดทะเบียนสมรส จนทำให้ตนรู้สึกอิจฉา จะเห็นได้ว่าปริบทที่เป็นทั้งข้อความแฉล้อม และปริบททางสังคมในขณะนั้นมีส่วนช่วยให้ผู้ชมตีความถ้อยคำนี้ได้ง่ายยิ่งขึ้น

(19) อุดมพูดบทกวี “น้ำตาตัวแม่” ซึ่งเป็นบทกวีที่อุดมแต่งขึ้นเอง เพื่อเป็นปากเสียงแทนผู้หญิง ในตอนนี้เป็นตอนที่อุดมกล่าวแทนผู้หญิงในหลายๆ เรื่อง เช่น ผู้ชายชอบว่าผู้หญิงเง่า จริงๆ แล้วผู้หญิงเป็นแบบนี้อยู่แล้วตั้งแต่ก่อนที่จะมาคบกัน เป็นแฟน ผู้ชายชอบหาว่าผู้หญิงเรียกร้อง จริงๆ แล้วผู้หญิงแค่ต้องการทวงคืนสิ่งที่เคยได้รับจากผู้ชาย ฯลฯ

“ ♪ มาหาว่ากูเง่า กูก็เป็นของกูอย่างนี้ มึงไม่แหกตามาดูดีๆ ตอนมึงมาจับกูใหม่ๆ (ฮา ปรบมือ) มาหาว่ากูเรียกร้อง แค่ทวงของที่กูเคยมี มันผิดตรงไหนกันนี้ ทวงของดีที่กูเคยได้ (ฮา) กูแ่อย่างงั้นอย่างนี้ ที่ตัวเองอ่ะดีจนเว่อ โธ...พอมารีโธ เมาเร่อ (ฮา) ฟังแล้วอยากอ้วกใส่ ♪ ”

(เดี่ยว 8/ 3:32:28-3:32:54)

จากตัวอย่างที่ (19) อุดม (ในฐานะที่เป็นปากเสียงแทนผู้หญิง) ใช้ถ้อยคำนี้ผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับในถ้อยคำที่ว่า “โธ...พอมารีโธ เมาเร่อ” ซึ่งเป็นการนำความคิดที่ผู้หญิงคิดว่าผู้ชายคิดเช่นนั้นมากแล้วซ้ำ โดยที่ตนก็ไม่ได้เชื่อเช่นนั้น เพื่อประชดประชันผู้ชายที่มักจะคิดว่าผู้หญิงไม่ดีในหลายๆ เรื่อง และมีความคิดชื่นชมและหลงตัวเองว่าดีในหลายๆ เรื่อง การที่อุดมกล่าวถึง “มารีโธ เมาเร่อ” นั้น เนื่องจากมารีโธเป็นนักแสดงชายที่มักจะรับบทบาทเป็นพระเอกและกำลังโด่งดังอยู่ในขณะนั้น จึงเป็นเสมือนการเปรียบเทียบในเชิงประชดประชันผู้ชายที่คิดว่าตนนั้นดีราวกับพระเอกใน

ละคร นอกจากนั้นหากสังเกตถ้อยคำถัดมาที่ว่า “ฟังแล้วอยากอ้วกใส่” ยิ่งสื่อให้เห็นถึงทัศนคติด้านลบที่ผู้หญิงมีต่อความคิดของผู้ชายที่คิดเช่นนั้น บริบทจึงช่วยให้ผู้ชมทราบว่า อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความหมายตามรูป ในที่นี้ความหมายนัยแฝงที่อุดมต้องการสื่อคือ พวกผู้ชายไม่ใช่คนดีเหมือนพระเอก ดังนั้นอย่าชื่นชมและหลงตัวเอง อย่ามัวแต่ว่าผู้หญิง ให้นึกย้อนกลับไปดูตัวเองด้วยนั่นเอง นอกจากนั้น ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า อุดมมีการลากเสียงให้ยาวกว่าปกติในคำว่า “โถ...” ซึ่งการลากเสียงยาวมากกว่าปกติเช่นนี้ช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ความหมายในเชิงประชดประชันของถ้อยคำนัยแฝงที่อุดมกำลังจะกล่าวถัดมาได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะวิเคราะห์และอธิบายในเรื่องอวัจนภาษาต่างๆ ที่ประกอบถ้อยคำนัยแฝงอย่างละเอียดอีกครั้งในบทถัดไป

กล่าวโดยสรุป ผู้พูดที่กล่าวถ้อยคำนัยแฝงในลักษณะนี้ แท้จริงแล้วผู้พูดมีทัศนคติเชิงประชดประชันต่อถ้อยคำนั้นๆ จึงแสดงออกโดยการกล่าวถ้อยคำนั้นซ้ำ เพื่อสะท้อนถ้อยคำนั้นกลับไปยังผู้ที่เป็นเป้าหมาย อาจเพื่อเสียดสีให้เจ็บใจ หรือเป็นการหยิกแกลมหยอกเบาๆ แล้วแต่กรณี บริบทมีส่วนช่วยให้ผู้ชมเข้าใจถ้อยคำนัยแฝงแบบเสียงสะท้อนกลับนี้ได้ เนื่องจาก บริบทจะช่วยให้ผู้ชมทราบว่าเหตุการณ์ก่อนหน้านั้นเกิดอะไรขึ้น มีผู้เคยกล่าวถ้อยคำนั้นมาก่อนหรือไม่ และผู้พูดนำถ้อยคำนั้นหรือความคิดที่คิดว่าบุคคลอื่นคิดเช่นนั้นมากล่าวซ้ำเพื่อวัตถุประสงค์อะไร บริบทจะช่วยให้ผู้ชมตีความถ้อยคำนัยแฝงนี้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนนั้น อุดมมักจะเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นให้ผู้ชมฟังก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยแฝงแบบเสียงสะท้อนกลับเสมอ หรือบางครั้งเพียงแค่ผู้ชมสังเกตจากถ้อยคำแวดล้อมก็จะสามารถรับรู้ได้ว่าถ้อยคำที่อุดมกล่าวนั้นไม่ได้สื่อความตามรูป ถ้อยคำแวดล้อมทำให้ผู้ชมเข้าใจความหมายและสังเกตรู้ถ้อยคำนัยแฝงได้ในระดับหนึ่ง ส่วนระดับความเข้าใจและการตีความถ้อยคำนัยแฝงได้ลึกซึ้งระดับใดนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ชมแต่ละคน

สรุปได้ว่า ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิชนั้น พบชนิดของถ้อยคำนัยแฝงที่พิจารณาตามลักษณะทั้งสิ้น 4 ลักษณะ อันได้แก่ การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุผล การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก และการใช้ถ้อยคำนัยแฝงแบบเสียงสะท้อนกลับ ลักษณะที่มีร่วมกันของถ้อยคำนัยแฝงทั้ง 4 ชนิดนี้คือ อุดมไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนกล่าวจริงๆ และก็ไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังเชื่อตามถ้อยคำที่ตนกล่าวด้วย ด้วยเหตุนี้อุดมจึงมักจะใช้ข้อความแวดล้อมและอวัจนภาษาต่างๆ มาช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าตนไม่ได้กำลังสื่อความตามรูปอยู่ แต่ต้องการสื่อความนัยแฝงนั่นเอง ผู้ชมที่ไม่ทราบบริบทหรือมีพื้นความรู้ในเรื่องนั้นๆ ก็สามารถรับรู้ความหมายในเชิงประชดประชันที่อุดมต้องการสื่อได้ นี่จึงเป็นลักษณะเด่นลักษณะหนึ่งของการใช้ถ้อยคำนัยแฝงในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม

วิธีการต่างๆ ที่อุดมใช้ จะช่วยให้ผู้ฟังต่างกลุ่ม ต่างเพศ ต่างวัย ที่มีความสนใจต่างกัน สามารถเข้าใจถ้อยคำนัยผกผันได้เป็นอย่างดี

3.2 ชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ที่พิจารณาตามมุมมองของวัจนกรรม

เซิร์ล (Searle, 1976) ได้กล่าวไว้ว่า วัจนกรรมคือการกระทำโดยใช้คำพูด ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมของการกระทำนั้น แต่ละวัจนกรรมจะมีเงื่อนไขที่แตกต่างกัน เงื่อนไขวัจนกรรม (felicity condition) ของเซิร์ล (Searle, 1969) ที่ใช้ในการพิจารณาว่าถ้อยคำนั้นคือวัจนกรรมใดมี 4 ข้อดังนี้

1. เงื่อนไขเนื้อหาความ¹⁰ (propositional condition) คือ เงื่อนไขที่บอกเนื้อหาของถ้อยคำ
2. เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory precondition) คือ เงื่อนไขที่บอกความคิดความเชื่อพื้นฐานของผู้พูดและผู้ฟังก่อนกล่าวถ้อยคำนั้นๆ
3. เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) คือ เงื่อนไขที่บอกความต้องการที่แท้จริงของผู้พูด
4. เงื่อนไขจำเป็น (essential condition) คือ เงื่อนไขที่บอกจุดมุ่งหมายของการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดที่ต้องการให้เกิดการกระทำใด

แนวคิดเรื่องวัจนกรรมนั้นมีความเกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยผกผันโดยตรง Haverkate (1990) ชี้ให้เห็นว่า ในการศึกษาถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) นั้นควรจะนำเงื่อนไขวัจนกรรมมาใช้ในการพิจารณาด้วย โดย Haverkate อธิบายว่า ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เกิดจากวัจนกรรมต่างๆ ที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ (flouting the sincerity condition)

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับ Haverkate เนื่องจากมีหลายกรณีที่ผู้พูดจงใจกล่าววัจนกรรมโดยละเมิดเงื่อนไขความจริงใจเพื่อสื่อความหมายนัยผกผัน เช่น เงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการขอบคุณคือ ผู้พูดต้องรู้สึกซาบซึ้งหรือเป็นหนี้บุญคุณผู้ฟัง แต่หากผู้พูดกล่าววัจนกรรมการขอบคุณโดยปราศจากความรู้สึกดังกล่าว ก็เป็นเพราะผู้พูดต้องการสื่อเจตนาประชดประชันผู้ฟังนั่นเอง

¹⁰ การแปลคำศัพท์เงื่อนไขวัจนกรรมทั้ง 4 ข้อนี้ ผู้วิจัยยึดคำแปลตามฉัฐพร พานโพธิ์ทอง (2555)

จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวจนกรรรมต่างๆ ทั้งสิ้น 11 วจนกรรรม ซึ่งสามารถจัดเป็นกลุ่มวจนกรรรมได้ทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ดังนี้

3.2.1 ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวจนกรรรมบอกกล่าว¹¹ (representatives)

ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวจนกรรรมบอกกล่าว (representatives) คือวจนกรรรมที่ผู้พูดใช้เพื่อบอกเล่าหรือนำเสนอข้อเท็จจริงต่างๆ ให้ผู้ฟังได้รับรู้ เช่น การบอกเล่า การรายงาน การสรุป ฯลฯ เงื่อนไขความจริงใจของวจนกรรรมกลุ่มนี้คือ ผู้พูด “เชื่อ” ในถ้อยคำที่ตนกล่าว (Searle, 1969: 66) ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้จึงเกิดจากการที่ผู้พูดละเมิดเงื่อนไขความจริงใจนี้ กล่าวคือ ผู้พูดไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนกล่าว และไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังเชื่อเช่นนั้น ผู้พูดใช้การละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวจนกรรรมนี้เพื่อสื่อความหมายนัยผกผันไปสู่ผู้ฟัง

จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวจนกรรรมนี้ทั้งสิ้น 1 วจนกรรรม คือ วจนกรรรมการบอกกล่าว

วจนกรรรมการบอกกล่าว คือ วจนกรรรมที่จัดอยู่ในกลุ่มวจนกรรรมการบอกกล่าว เนื่องจากการบอกเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ ประสบการณ์ ความคิดของตนให้ผู้อื่นได้ทราบ ก่อนอื่นผู้วิจัยจะขอยกเงื่อนไขวจนกรรรมการบอกกล่าวทั้ง 4 ข้อ ตามที่เซิร์ล (Searle, 1969) ได้เสนอไว้ เพื่อมาใช้เป็นกรอบในการบ่งชี้ว่าวจนกรรรมนั้นเป็นวจนกรรรมการบอกกล่าวหรือไม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขเนื้อความ (propositional condition) คือ เนื้อความใดๆ ก็ได้
2. เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory precondition) คือ 1. ผู้พูดมีหลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุนความเป็นจริงของถ้อยคำนั้น 2. ไม่ชัดเจนว่าผู้ฟังจะทราบเรื่องที่ผู้พูดจะกล่าวหรือไม่
3. เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) คือ ผู้พูดเชื่อในถ้อยคำที่ตนกล่าว

¹¹ การแปลคำศัพท์กลุ่มวจนกรรรมในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยยึดคำแปลตามฉัฐพร พานโพธิ์ทอง (2555)

4. เงื่อนไขจำเป็น (essential condition) คือ จัดเป็นความพยายามที่จะนำเสนอเรื่องราวความเป็นจริงต่างๆ

(Searle, 1969: 66)

จากเงื่อนไขวัจนกรรมทั้ง 4 ข้อนี้จะเห็นว่า เงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการบอกกล่าวคือ ผู้พูดเชื่อตามถ้อยคำที่ตนกล่าว ถ้อยคำนั้นผูกผันในลักษณะนี้จึงเกิดจากการที่ผู้พูดละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนี้ นั่นก็คือ ผู้พูดไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนกล่าว แต่ต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชันไปสู่บุคคลที่เป็นเป้าหมายมากเสียกว่าความต้องการที่จะบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้ฟังได้ทราบ จากข้อมูล อุดมใช้ถ้อยคำผูกผันในลักษณะนี้ทั้งสิ้น 30 ถ้อยคำ ดังตัวอย่าง

(20) อุดมนั่งพักที่เก้าอี้ขณะแสดงมาได้สักประมาณ 1 ชั่วโมง และจับสมุนไพรรในแก้วที่วางไว้ แต่ผู้ชมที่นั่งชมอยู่นั้นได้ซุบซิบนิทาด้วยความสงสัยว่าอุดมกำลังทานอะไรอยู่

“หึๆ ชีวิตของเราเนี่ยหนอ คิดไปแล้วก็น่าขัน เล่นมาเหนื่อยๆ กะอีแค่นี้ก็นั่งจับอะไรให้มันชุ่มคอหน่อย ก็ยังไม่พ้นเสียงครหานินทาตามสายลม (ฮา) “มีงว่ามันแตกหทัยไรวะ” (อุดมเลียนเสียงผู้ชม) (ฮา ปรบมือ) สมุนไพรร 38 ชนิด ช่วยให้ชุ่มคอ คุณนายทองสุขขงมาให้ มีทุกอย่าง ยกเว้นรสชาติที่ดี (ฮา) ลงเวทีลงไปชี้แตกทุกวัน ไม่กินก็ไม่ได้ งอน น้อยใจ เหมือนแม่พวกเรอะ ยังไงเค้าก็ยังเห็นเราเป็นเด็ก 6 อยู่ตลอดเวลาอะ ไม่กินก็บ่นงิมง่า “ไซสิ มันไม่อร่อย...” (อุดมเลียนเสียงคุณนายทองสุข) งั่งงั่ง งั่งงั่ง หึ! การชี้แตกเป็นการแสดงความกตัญญูแบบหนึ่งครับ (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 10/ 1:05:51-1:07:13)

จากตัวอย่างที่ (20) ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้ “หึ! การชี้แตกเป็นการแสดงความกตัญญูแบบหนึ่งครับ” จัดเป็นวัจนกรรมการบอกกล่าวที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ เนื่องจากอุดมไม่ได้เชื่อตามถ้อยคำนั้น ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูปว่า “การที่ตนต้องเสียจากการกินสมุนไพรร 38 ชนิดที่คุณแม่ของตนขงมาให้เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู” หรือ “การยอมต้องเสีย (ชี้แตก) จากการกินสมุนไพรรของคุณแม่นั้นเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูที่ลูกพึงปฏิบัติต่อผู้เป็นแม่” แต่อุดมจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการบอกกล่าวเพื่อประชดประชันคุณแม่

ของตน (คุณนายทองสุข) ที่มักจะโกรธและน้อยใจเวลาที่ตนไม่กินสมุนไพรนั้น ทั้งๆ ที่ตนกินแล้ว
ท้องเสียทุกครั้ง แต่คุณนายทองสุขก็ยังต้องการให้ตนกิน

ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในตัวอย่างนี้ ช่วยให้อุดมสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่
ตนต้องการจะประชดประชันคุณแม่ของตนได้เป็นอย่างดี โดยที่ไม่จำเป็นต้องใช้การต่อว่าหรือการ
บริภาษตรงๆ ซึ่งอาจจะดูรุนแรงและเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมในฐานะลูก การใช้ถ้อยคำนัยผกผันนี้
ช่วยให้การประชดประชันดูเป็น “การหยิกแกมหยอก” คุณแม่ของตน ในขณะที่เดียวกันก็สามารถ
สร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมไปได้พร้อมๆ กัน

(21) อุดมเล่าเหตุการณ์ชีวิตครอบครัวของตนหลังจากที่พ่อของตนเสียชีวิต

“พ่อตาย แม่เฟิ่งฟ้าง เฟิ่งฟ้างเลยอะ และหว่าแว้มากๆ (ฮา) พ่อตายทิ้งลูก
ไว้ 3 คน อยู่ในท้องแม่หนึ่ง ผมคนกลาง ละก็พี่ชายคนโต แม่ก็สะเทือนใจมาก
ต้องการพาลูกๆ เนี่ยหนีออกจากจุดเกิดเหตุ ออกไปยังดินแดนแสนไกลที่ตัวเองไม่รู้จัก
ไม่มีญาติเลยซักคนนึง คือจังหวัดสุรินทร์ ไม่มีเหตุผลอะ คือแกบอกว่ตอนนั้น แก
งไปหมดเลย ก็เลยคุมๆ ไปทางนั้น ญาติก็ดึงตัวพี่ชายเอาไว้ เพราะว่าหน้าตาน่ารัก
น่าซัง แม่ก็เอน้องในท้องไปด้วย ส่วนผมก็อย่างที่รู้กันนะครับ ก็...สองฝ่ายก็เกี่ยกัน
ไม่เอา (ฮา) อะ...เห็นคุณค่าตัวเองตั้งแต่เด็กแล้วครับ (ฮา)”

(เดี่ยว 9/ 17:57-18:45)

จากตัวอย่างที่ (21) ถ้อยคำที่ว่า “อะ...เห็นคุณค่าตัวเองตั้งแต่เด็กแล้วครับ” จัดอยู่ในรูป
ประโยคบอกเล่า และเจตนาของอุดมที่ต้องการนำเสนอเรื่องราวของตนในวัยเด็ก จึงจัดเป็น
วัจนกรรมการบอกกล่าว ในที่อุดมละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการบอกกล่าว เพราะโดย
ปกติแล้ว คำว่า “เห็นคุณค่า” ในความหมายทั่วไปจะหมายถึง การเห็นสิ่งดีในตัวบุคคลนั้นๆ ซึ่งเป็น
การตีค่าในด้านบวก แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูปเช่นนั้น เพราะต้องการประชด
ประชันคนในครอบครัวที่เกี่ยกันไม่รับตนไปอยู่ด้วย ในที่นี้ความหมายที่อุดมต้องการสื่อจริงๆ คือ
เห็นคุณค่าตัวเองว่ามีอยู่น้อยนิด หรือประมาณตัวเองได้นั่นเอง

(22) อุดมเล่าถึงความเชื่อดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่รุ่นปู่ตายาย

“ย้อนกลับไปนิดนึงดิ้มัยครับ ย้อนกลับไปนิดดดดเดี๋ยวเอง ความเชื่อรุ่นแม่
รุ่นย่า รุ่นยายของเรา คูนๆ มัยครับ อย่าชี้รั้งนะเดี๋ยวนี้ว่าจะกุด ถ้าเจอคนตาแดง
ถ้าไม่อยากติดตาแดง ให้แลบลิ้นให้หน้ามัน (อุดมทำท่าแลบลิ้น) (ฮา) ตอนเด็กๆ ทำ
มาแล้วครับ ไม่ติดตาแดงด้วยครับ โดนต่อยตาแดง (ฮา) หาว่าไปเยาะเย้ยเค้า (ฮา)

หลานข้างบ้านกินก้างปลาติดคอ ไม่พาไปหาหมอ ไปยืมแมวมอบ้านนิงมาเว้ย (ฮา)
เอามือแมวมมา คิ้วาวๆ (อุตมทำท่าแมวข่วนที่คอ) คงจะหาย (ฮา)”

(เดี่ยว 7/ 2:40:50–2:41:26)

จากตัวอย่างที่ (22) ถ้อยคำที่ว่า “คงจะหาย” เมื่อพิจารณาจากบริบทเรื่องเล่า จัดอยู่ใน
รูปวัจนกรรมการบอกกล่าว เป็นการที่ผู้พูดพยายามนำเสนอเนื้อหาหรือเรื่องราวต่างๆ ในที่นี้อุตม
ไม่ได้เชื่อตามที่ตนกล่าว แต่ใช้วัจนกรรมการบอกกล่าวที่ละเมียดเงื่อนไขความจริงใจนี้เพื่อประชด
ประชันคนรุ่นก่อนที่ยึดความเชื่อต่อๆ กันมาโดยขาดการไตร่ตรองว่าความเชื่อเหล่านั้นมีเหตุผลและ
เป็นไปได้ในความเป็นจริงหรือไม่ ดังเช่นความเชื่อเรื่องก้างปลาติดคอ หากนำแมวมมาเกาที่คอก็จะทำ
ให้หายจากอาการดังกล่าวได้ ซึ่งตนไม่เชื่อว่าการกระทำตามความเชื่อนี้จะทำให้อาการก้างปลาติดคอ
นั้นหายได้จริง อุตมจึงใช้ถ้อยคำนี้ผกผันในรูปวัจนกรรมการบอกกล่าวเพื่อสื่อทัศนคติด้านลบต่อ
ความเชื่อดังเดิมเหล่านั้น

สรุปได้ว่า การใช้ถ้อยคำนี้ผกผันในกลุ่มวัจนกรรมการบอกกล่าวนี้ เกิดจากการที่อุตม
“จงใจ” ละเมียดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมกลุ่มนี้ นั่นคือ อุตมไม่ได้เชื่อตามถ้อยคำที่ตนกล่าว
และก็ได้ต้องการให้ผู้ฟังเชื่อเช่นนั้น การใช้ถ้อยคำนี้ผกผันในลักษณะนี้อุตมมักจะมีถ้อยคำ
แวดล้อม หรือการเล่าเรื่องราวมาก่อน ซึ่งช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำนี้ผกผันได้ และเมื่อผู้ชม
สังเกตจากถ้อยคำนี้ผกผันที่ค่อนข้างขัดแย้งกับเนื้อเรื่องที่อุตมเล่ามา ผู้ชมก็จะทราบได้ทันทีว่าต้อง
พลิกกลับถ้อยคำนั้นเป็นตรงกันข้ามจึงจะสามารถตีความความหมายที่แท้จริงที่อุตมต้องการสื่อได้

3.2.2 ถ้อยคำนี้ผกผันในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ (directives)

ถ้อยคำนี้ผกผันในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ (directives) คือวัจนกรรมที่ผู้พูดพยายามให้ผู้ฟัง
กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น การถาม การขอร้อง การสั่ง การแนะนำ ฯลฯ เงื่อนไขความจริงใจของ
วัจนกรรมกลุ่มนี้คือ ผู้พูด “ต้องการ” ให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Searle, 1969: 66) ถ้อยคำ
นี้ผกผันในลักษณะนี้จึงเกิดจากการที่ผู้พูดละเมียดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมในกลุ่มนี้
กล่าวคือ ผู้พูดไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นจริงๆ แต่ใช้การละเมียดเงื่อนไขความจริงใจของ
วัจนกรรมนั้นๆ เพื่อสื่อความหมายนี้ผกผันไปสู่ผู้ฟัง

จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุตม แต่พานิช ผู้วิจัยพบว่า อุตมใช้
ถ้อยคำนี้ผกผันในกลุ่มวัจนกรรมนี้ทั้งสิ้น 5 วัจนกรรม ได้แก่ วัจนกรรมการถาม วัจนกรรมการ

แนะนำ วจนกรรมการขอร้อง วจนกรรมการอนุญาต และวจนกรรมการทำทหาย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.2.1 ถ้อยค่านัยผกผันในรูปวจนกรรมการถาม

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969, 1976) วจนกรรมการถาม จัดอยู่ในกลุ่มวจนกรรมชี้แนะ เนื่องจากเป็นวจนกรรมที่ผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นั่นก็คือ การตอบคำถาม ก่อนอื่นผู้วิจัยจะขอยกเงื่อนไขวจนกรรมการถามทั้ง 4 ข้อ ตามที่เซิร์ล (Searle, 1969) ได้เสนอไว้เพื่อมาใช้เป็นกรอบในการบ่งชี้ว่าวจนกรรมนั้นเป็นวจนกรรมการถามหรือไม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขเนื้อความ (propositional condition) คือ เนื้อความใดๆ ก็ได้
2. เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory precondition) คือ 1. ผู้พูดไม่ทราบคำตอบ และไม่ทราบว่าคำตอบนั้นจริงหรือไม่ 2. ไม่ชัดเจนว่าผู้ฟังจะสามารถให้คำตอบได้ ณ เวลานั้นหากผู้พูดไม่ถาม (at the time without being asked)
3. เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) คือ ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง
4. เงื่อนไขจำเป็น (essential condition) คือ จัดเป็นความพยายามที่จะได้รับข้อมูลที่แท้จริงจากผู้ฟัง

(Searle, 1969: 66)

จากเงื่อนไขวจนกรรมทั้ง 4 ข้อนี้จะเห็นว่า เงื่อนไขความจริงใจของวจนกรรมการถามคือ ผู้พูดต้องการคำตอบจากผู้ฟัง ถ้อยค่านัยผกผันในรูปแบบของวจนกรรมการถามจึงเกิดจากการที่ผู้พูดละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวจนกรรมนี้ นั่นก็คือ ผู้พูดไม่ได้ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง แต่ต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชันมากกว่าความต้องการที่จะได้รับคำตอบกลับมา จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยค่านัยผกผันในลักษณะนี้ทั้งสิ้น 91 ถ้อยคำ ดังตัวอย่าง

(23) อุดมเล่าเรื่องที่เจ้าหน้าที่สนามบินห้ามไม่ให้ตนนำของเหลวขึ้นเครื่องบิน ด้วยเหตุผลที่ว่า ของเหลวนั้นอาจนำไปเป็นวัตถุก่อระเบิดบนเครื่องบินได้ ตนจึงต้องทิ้งแชมพูและครีมทุกอย่างไป แต่เมื่อตนเข้าไปในส่วน duty free กลับพบว่ามีการจำหน่ายเครื่องสำอางที่เป็นของเหลวมากมายที่สามารถซื้อขึ้นเครื่องบินได้

“หลุดเข้าไปใน duty free แม่เจ้า มึงจะเอากี่เหลวอะ (ฮา ปรบมือ) มึงซื้อได้เป็นข่งเล้ยย แยกขึ้นไปใส่ถุงพลาสติกไปลงเลย อ้อ ตกลงกูจ่ายตั้งมึงตรงนี้ กูไปทำระเบิดได้ตามกฎหมายไซมัย (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 10/ 36:29-36:55)

จากตัวอย่างที่ (23) ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้ “มึงจะเอากี่เหลวอะ” และ “อ้อ ตกลงกูจ่ายตั้งมึงตรงนี้ กูไปทำระเบิดได้ตามกฎหมายไซมัย” หากเราพิจารณาตามรูปภาพจะเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวอยู่ในรูปของวัจนกรรมการถาม แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง แต่จงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการถามเพราะต้องการประชดประชันทางสนามบินที่ออกกฎไม่ให้นำของเหลวขึ้นเครื่องบิน แต่กลับสามารถซื้อในส่วน duty free และนำขึ้นเครื่องบินไปได้ง่ายตาย การที่อุดมถามผู้ชมว่า “มึงจะเอากี่เหลว” จึงเป็นการถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่ต้องการสื่อว่า ในส่วน duty free นั้น มีเครื่องสำอางที่เป็นของเหลวให้เลือกซื้อขึ้นเครื่องบินได้จำนวนมากมาย ส่วนถ้อยคำ “อ้อ ตกลงกูจ่ายตั้งมึงตรงนี้ กูไปทำระเบิดได้ตามกฎหมายไซมัย” อุดมก็ไม่ได้ต้องการคำตอบจากเจ้าหน้าที่สนามบินเช่นกัน แต่ต้องการประชดประชันด้วยการตั้งคำถามให้ทางสนามบินฉุกคิดว่า หากของเหลวสามารถนำไปทำเป็นวัตถุก่อระเบิดได้จริง จนต้องมีการออกกฎห้ามนำของเหลวขึ้นเครื่อง เหตุใดจึงยังมีการขายของเหลวในส่วน duty free และสามารถให้นำของเหลวเหล่านั้นขึ้นเครื่องบินได้ ราวกับว่าของเหลวที่มีการจำหน่ายในส่วน duty free นั้นสามารถนำไปทำระเบิดได้โดยไม่ผิดกฎหมาย ถ้อยคำนี้ยผกผันในตัวอย่างนี้สื่อให้เห็นถึงทัศนคติเชิงลบที่อุดมมีต่อกฎของสนามบินในเรื่องดังกล่าวอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม ในตัวอย่างนี้อุดมได้ใช้วิธีการบิดเบือนข้อมูลเพื่อทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน อุดมไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับกฎของสนามบินทั้งหมด เพราะในความเป็นจริงทางสนามบินมีระบบป้องกันที่มากกว่านี้ ก่อนผู้โดยสารจะขึ้นเครื่องก็ต้องผ่านระบบตรวจสอบของสนามบินอีกครั้งหนึ่ง

(24) อุดมเล่าประสบการณ์ที่พี่ชายของตนสอนตนขับรถ

“ผมแม่งทุกวันนี้ยังไม่อยากคุยกับพี่ชายผมเลย แม่งสอนแบบว่า ไปเยี่ยมรถข้างบ้านอะ เกียร์กระปุกอะ รถกระบะ คือ...คนขับเป็นมันไม่รู้สึกอะไรไร แต่คนขับรถไม่เป็นนี่ เกียร์กระปุกนี่หนึ่งชีวิตเลยนะ มันเหมือนมันโยกไปได้ทุกที่ แล้ว

ตรงกระปุกมันมีขีดแบบเหมือนตั้งเตอะ ขึ้นหนึ่ง ลงสอง แวะข้างทาง แอบหลบลง
เสาดตรงนี้ คือแม่ง...นี่มันเขาวงกตซัดๆ (ฮา) อะไรของมึงเนี่ย ละไหนจะเกียร์แบบ
มีคลัทช์ด้วย มีเบรก มีเกียร์ อู๊ อู๊ อะไรมั่วไปหมด “อะมึงเลี้ยงคลัทช์ไว้ นันมันเบรก
คลัทช์ๆ นันคันแรง เลี้ยงคลัทช์ เลี้ยงคลัทช์!!! เลี้ยงไว้ๆ เอ้า เข้าเกียร์ๆ ฎบอกมึง
เลี้ยงคลัทช์ มึงรู้เรื่องมัยเนี่ยหะๆ อ้าวเลี้ยงไปตีๆๆ เข้าเกียร์ๆ บั้ง!!! มึงมองเกียร์ทำ
หะยอะไร” (อุดมเลียนเสียงพี่ชายของตนขณะสอนตนขับรถ) เอ้า! เข้าเกียร์ก็ต้องมอง
เกียร์ดิ มึงจะให้กูเหม่อมองท้องฟ้าหรือ วันนี้เมฆเป็นรูปอะไร (ฮา ปรบมือ) ก็ไม่รู้
มันจะไปทางไหน”

(เดี่ยว 10/ 58:59-1:00:21)

จากตัวอย่างที่ (24) ในขณะที่พี่ชายอุดมสอนอุดมขับรถ พี่ชายของอุดมตำหนิอุดมว่า
“มองเกียร์ทำไม” ซึ่งอุดมก็ได้ตอบพี่ชายของตนว่า “เข้าเกียร์ก็ต้องมองเกียร์ดิ” หลังจากนั้นอุดมก็
กล่าวถ้อยค่านัยผกผันว่า “มึงจะให้กูเหม่อมองท้องฟ้าหรือ วันนี้เมฆเป็นรูปอะไร” ซึ่งเป็นถ้อยคำ
นัยผกผันที่อยู่ในรูปวัจนกรรมการถาม สังเกตได้จากคำว่า “หรือ” และ “อะไร” ซึ่งเป็นคำลงท้ายที่
แสดงการถาม แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการคำตอบจากพี่ชายของตนว่า จะให้ตนเหม่อมองท้องฟ้า
หรือไม่ว่าวันนี้เมฆเป็นรูปอะไร แต่อุดมจงใจใช้วัจนกรรมการถามที่ละเมียดเจือปนไขความจริงใจเพื่อ
ประชดประชันพี่ชายของตนที่ตำหนิตนเรื่องการมองเกียร์ในขณะขับรถ ทั้งๆ ที่ตนก็เพิ่งฝึกขับรถ
ใหม่ๆ ยังผลักเกียร์ไปยังตำแหน่งต่างๆ ไม่คล่อง จึงเป็นเหตุผลที่ต้องมองเกียร์ในขณะขับรถ ไม่ใช่ไป
มองที่อื่น

(25) อุดมร้องเพลงแร็ปเกี่ยวกับ AEC ในตอนนี้อุดมพูดถึงเรื่องสัญญาณ
โทรศัพท์ของประเทศไทยที่ช้ากว่าประเทศอื่น

“🎵 เองง่ายๆ แค่อสัญญาณโทรศัพท์ ชาติอื่นเค้าขยับไปถึงไหนแล้วพี่ (ฮา
ปรบมือ) ลาวเลียที่ขอบไปล้อเค้า ซิมไปเลยมัยแล้ว เค้ามี 4G (ฮา) ของไทยที่หลงใช้
กันอยู่นาน มัน 3G อุปทาน จริงๆ มันแค่ 2G (ฮา ปรบมือ) เค้าบอกว่าของจริงมาแน่
เมษา เค้าบอกว่าของจริงมาแน่เมษา ฝากถามด้วยว่า มันชาติหน้าหรือชาตินี้ 🎵
(ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 10/ 2:02:16-2:03:02)

จากตัวอย่างที่ (25) อุดมกล่าวถ้อยค่านัยผกผันในถ้อยคำที่ว่า “ชาติอื่นเค้าขยับไปถึงไหน
แล้วพี่” และ “มันชาติหน้าหรือชาตินี้” หากพิจารณาตามรูปภาษาจะเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าว

จัดอยู่ในรูปวัจนกรรมการถาม สังเกตได้จากคำว่า “ไหน” และ “หรือ” ซึ่งเป็นคำแสดงการถาม แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง การที่อุดมถามว่า “ชาติอื่นเค้าขยับไปถึงไหนแล้วพี่” อุดมก็ไม่ได้ต้องการคำตอบว่า สัญญาณโทรศัพท์ของประเทศอื่นขยับไปถึงไหนแล้ว แต่ต้องการประชดประชันผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านนี้ด้วยการตั้งคำถามให้ลูกคิดที่ สัญญาณโทรศัพท์ของประเทศอื่นๆ ไปไกลกว่าประเทศไทยแล้ว และการที่อุดมถามว่า “มันชาติหน้าหรือชาตินี้” ก็ไม่ได้ต้องการคำตอบว่า สัญญาณ 3G จะมาชาติหน้าหรือชาตินี้จริงๆ แต่ใช้วัจนกรรมการถามที่ละเมียดเงื่อนไขความจริงใจนี้เพื่อแสดงทัศนคติด้านลบต่อคำพูดของบุคคลที่รับผิดชอบด้านนี้ ที่ได้ให้คำมั่นสัญญาไว้ว่าภายในเดือนเมษายนนี้ สัญญาณ 3G จะสามารถใช้งานได้จริงอย่างแน่นอน การที่อุดมใช้วัจนกรรมการถามที่ละเมียดเงื่อนไขความจริงใจนี้สื่อให้เห็นว่าอุดมไม่เชื่อในคำสัญญาดังกล่าว นอกจากนั้น การที่อุดมใช้คำว่า “ชาติหน้า” ก็สื่อให้เห็นความคิดของอุดมว่า คนไทยอาจจะต้องรอคอยสัญญาณ 3G อีกนานมากนั่นเอง

(26) อุดมร้องเพลงแร็ปเกี่ยวกับ AEC ในตอนนี้อุดมพูดถึงเรื่องความขัดแย้งในประเทศไทย

“ 🎵 ชาติอื่นเค้าขยันขายเค้า เราขยันขายหน้า แบ่งพรรคแบ่งสี ชาติไทยเรารู้เค้าได้ ไม่ต้องทำอะไร แค่อยู่นะเลาะตบตี ปากบอกรองดอง แต่ก็ยังจ้องเวรเห็นแล้วไม่เกรน กำเริบทุกที จะไปรวมกับเค้าทั้งหลาย รวมกันเองยังไม่ได้ อายเค้ามั๊ย 🎵 (ปรบมือ)”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เดี่ยว 10/ 2:15:02-2:15:36)
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากตัวอย่างที่ (26) อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถามในถ้อยคำที่ว่า “อายเค้ามั๊ย” สังเกตได้จากคำว่า “มั๊ย” ซึ่งเป็นคำลงท้ายที่แสดงการถาม แต่จากบริบทจะเห็นว่า อุดมไม่ได้ต้องการคำตอบกลับมา แต่ต้องการประชดประชันคนไทยในขณะนั้นที่มีความขัดแย้งกันจนนำไปสู่การแบ่งพรรคแบ่งสี และขาดความสามัคคี ถ้อยคำ “อายเค้ามั๊ย” จึงเป็นการถามเพื่อให้คนไทยในขณะนั้นได้ลูกคิดที่ ก่อนที่ประเทศไทยจะไปรวมเป็นหนึ่งในสมาชิกของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น เราควรจะมีสามัคคีกันชาติก่อน การที่คนไทยยังขาดความสามัคคีและมีการทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เป็นประจำเช่นนี้จึงเป็นสิ่งที่ควรจะละอายใจ

(27) อุดมเล่าลักษณะของห้องน้ำประเทศจีนที่ตนเคยไปเที่ยว

“พอเมื่อคุณเริ่มนั่งแล้วเนี่ย สัจธรรมก็จะเกิดขึ้น อ่าแล้วก็เริ่มจะเห็นความจริง คือประตูเนี่ยมันก็มาจากเนี่ย ช้างบนลงมา นะ ประตูมันนะ ลงมา ลงมาเนี่ย เสมอเข้า! (ฮา) บ้านมิงไม้่น้อยขนาดนี้เลยหรือ (ฮา) ละจะว่าไม้่นหดก็ไม่น่าจะใช้ เหมือนไม้อัดบ้านเรา ไม่น่าจะใช้ เพราะขอบมันเรียบ ไซ้ปะ มันไม่ได้โดนน้ำ ขอบมันเรียบ มันตั้งใจทำมาอย่างดี แล้ว แล้วมิงเสมอเข้า! (ฮา) มิงมีประตูไปทำเตี้ยอะไร (ฮา)”

(เดี่ยว 8/ 28:21–29:08)

จากตัวอย่างที่ (27) อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในถ้อยคำที่ว่า “บ้านมิงไม้่น้อยขนาดนี้เลยหรือ” และ “มิงมีประตูไปทำเตี้ยอะไร” หากพิจารณาตามรูปภาษา ถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ในรูปวิจณกรรม การถาม สังเกตได้จากคำว่า “หรือ” และ “อะไร” ซึ่งเป็นคำลงท้ายที่แสดงการถาม แต่อุดมไม่ได้ต้องการคำตอบให้กับคำถามเหล่านี้ การที่อุดมกล่าวว่า “บ้านมิงไม้่น้อยขนาดนี้เลยหรือ” ก็เพื่อต้องการประชดประชันประเทศจีนที่สร้างประตูห้องน้ำเพียงด้านบนลงมาจนถึงแค่เข้า โดยเว้นช่องว่างระหว่างพื้นจนถึงเข้าไว้ ราวกับว่าประเทศจีนมีไม้่น้อย จนต้องประหยัดไม้ที่ใช้ในการสร้าง ประตูห้องน้ำ ส่วนการที่อุดมกล่าวว่า “มิงมีประตูไปทำเตี้ยอะไร” ก็เพื่อต้องการประชดประชัน ลักษณะการสร้างประตูห้องน้ำที่เว้นช่องว่างด้านล่างระหว่างพื้นถึงเข้าเอาไว้ ซึ่งผู้คนที่สามารถมองลอดเข้ามาได้เสมือนกับไม่มีประตูห้องน้ำ สิ่งที่อุดมต้องการสื่อจริงๆ ก็คือ การสร้างประตูห้องน้ำ เช่นนี้ก็เหมือนกับที่ไม่มีประตูนั่นเอง

(28) อุดมพูดถึงเรื่องปัญหาช้างเร่ร่อนที่ยังไม่มีการแก้ไข

“ปัญหาใหญ่ๆ ควรจะแก้ ไม่แก้ อะนี่คิดโง่ๆ แบบคนแบบไม่ต้องเรียนสูง อะไรนะ ปัญหาใหญ่ที่สุดตอนนี้ มอ่งป๊อบ ใหญ่ๆ ช้าง (ฮา) ช้าง ไซ้มะ ช้าง ก็พวก ท่านบอกว่าช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง กูเอกราช ช้างเป็นสัตว์ที่อยู่ในธงไทยมาแต่โบราณ ช้างกำลังจะสูญพันธุ์ เรามาอนุรักษ์ช้างกันเถอะ พาช้างกลับบ้าน ทุกคนก็ รณรงค์เรื่องช้าง ทุกคน เราทั้งหมด แต่เราก้ยังเห็นช้างเดินอยู่ ตามถนน อยู่ทุกวัน เลย เดินทำอะไร แกวงซีตี (ฮา) ทำไมเราเห็นแล้วพวกเค้าไม่เห็นนะ เรางอะ คือ... นี่คือปัญหาใหญ่ที่เค้าต้องเอาไปแก้ไขก่อนเลย ต้องให้ความสนใจ แต่มิงเอาเวลา ทั้งหมดไปสนใจอะไร!!! แพนด้า!!! แพนด้ามันเคยกู้ชาติให้มิงอ้อ!!! (ฮา พรบมือ) มัน เคยมีใครบันทึกไว้มั้ย ทำวมหาอุปราชาไสแพนด้าเข้า (ฮา) กูเอกราช (ฮา) ดังที่ ปรากฏไว้ในพงศาวดารฉบับที่ 16 บรรทัดที่ 4 วรรค 2 อ้ายด้าเอ้ย ยามศึกเช่นนี้คง

มีเพียงเอ็งสองที่จะเป็นทัพหน้า (ฮา) ยามนี้พม่ารามัญบุกเข้าโอบล้อมเนินหนองไผ่เรา
กันอึงคึงมี (ฮา) โทราธิบติลันซ้องชัย ธงไทยโบกสะบัด เอ็งสองตัว (ฮา) หลิน...ฮุย
เลฮุย (ฮา) และเจ้าช่วงช่วงชิงชัย จงเป็นแกนนำดำขาว (ฮา) กลิ้งหลุนๆ ลงจากเนิน
เขา (ฮา ปรบมือ) เข้าพิ้วพันขาพม่ารามัญให้มันล้มกลิ้ง (ฮา) กัดกินใบไผ่และลำต้น
มันให้สิ้นซาก (ฮา) อย่าให้มันเหลือไว้ทำข้าวหลามสืบไป (ฮา ปรบมือ) เมื่อพม่าไร้ซึ่ง
ข้าวหลามแล้วไซ้ ความเป็นชัยย่อมมีแก่เรา ไชโย อะฮ่าฮ่าฮ่าฮ่าฮ่า
(ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 8/ 1:33:27–1:36:05)

จากตัวอย่างที่ (28) อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในถ้อยคำที่ว่า “แพนด้ามันเคยกู่ชาติให้มึงอ้อ!!!”
ซึ่งเป็นถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจารณ์กรมการถาม สังเกตได้จากคำว่า “อ้อ” ซึ่งเป็นภาษาพูดที่เพี้ยนมา
จากคำว่า “หรือ” ที่เป็นคำลงท้ายแสดงการถาม แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการคำตอบกลับมาว่า
หมีแพนด้าเคยกู่ชาติให้ประเทศไทยหรือไม่ อีกทั้งอุดมก็น่าจะทราบที่อยู่แล้วว่าหมีแพนด้าไม่เคยกู่
ชาติให้ประเทศไทย แต่อุดมใช้วิจารณ์กรมการถามนี้เพื่อประชดประชันหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ
ปัญหาช้างแร้งร้อนที่ไม่เข้ามาสนใจและแก้ไขปัญหานี้ แต่กลับไปทุ่มความสนใจให้กับหมีแพนด้า “ช่วง
ช่วง” และ “หลินฮุย” มากราวกับว่าหมีแพนด้าเคยกู่ชาติให้กับประเทศไทย ในที่นี้ความหมายที่อุดม
ต้องการสื่อไม่ใช่ความหมายตามรูป แต่ผู้ชมจะต้องพลิกกลับความหมายตามรูปเป็นตรงกันข้ามจึงจะ
เข้าใจความหมายที่อุดมต้องการสื่อได้ นั่นก็คือ แพนด้าไม่เคยกู่ชาติให้ประเทศไทย มีแต่ช้างเท่านั้น
ที่เป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง และกู่เอกราชให้กับประเทศไทย ดังนั้นควรทุ่มเทเวลา ให้ความสนใจ และ
เร่งแก้ไขปัญหาช้างแร้งร้อน ให้สมกับที่มีการรณรงค์ให้อนุรักษ์ช้างกันมากมายนั่นเอง

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจารณ์กรมการถามนี้
อุดมไม่ได้ต้องการคำตอบกลับมา แต่ต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชัน และสื่อทัศนคติ
ด้านลบที่คนส่วนใหญ่ในสังคมมีต่อเรื่องนั้นๆ ผู้วิจัยสังเกตว่า อุดมมักจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันใน
ลักษณะนี้เมื่อกล่าวถึงเหตุการณ์และปัญหาต่างๆ ที่ควรจะมีการแก้ไข โดยอุดมไม่ได้ตั้งใจที่จะมุ่ง
แก้ไขปัญหาสังคมหรือประเทศชาติ แต่เป็นเพียงการหยิบยกประเด็นปัญหาที่คนร่วมปริบทสังคม
เดียวกัน มาวิพากษ์วิจารณ์เพื่อคลายความคับข้องใจ และสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม

3.2.2.2 ถ้อยค่านัยผกผันในรูปวัจนกรรมการแนะนำ

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969, 1976) วัจนกรรมการแนะนำ จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ เนื่องจากเป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังกระทำการใดสิ่งหนึ่ง นั่นก็คือ การกระทำตามคำแนะนำ ก่อนอื่นผู้วิจัยจะขอยกเงื่อนไขวัจนกรรมการแนะนำทั้ง 4 ข้อ ตามที่เซิร์ล (Searle, 1969) ได้เสนอไว้ เพื่อมาใช้เป็นกรอบในการบ่งชี้ว่าวัจนกรรมนั้นเป็นวัจนกรรมการแนะนำหรือไม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขเนื้อความ (propositional condition) คือ การกระทำของผู้ฟังในอนาคต
2. เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory precondition) คือ 1. ผู้ฟังเชื่อว่าการกระทำนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง 2. ไม่มีสิ่งใดบอกอย่างชัดเจนทั้งต่อผู้พูดและผู้ฟังว่าผู้ฟังจะกระทำการนั้นอยู่เองเป็นปกติ
3. เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) คือ ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง
4. เงื่อนไขจำเป็น (essential condition) คือ ถือว่าผลของการกระทำนั้น เป็นสิ่งที่ผู้ฟังสนใจมากที่สุด

(Searle, 1969: 67)

จากเงื่อนไขวัจนกรรมทั้ง 4 ข้อนี้จะเห็นว่า เงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการแนะนำคือ ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง และผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำแนะนำนั้น ถ้อยค่านัยผกผันในรูปแบบของวัจนกรรมการแนะนำจึงเกิดจากการที่ผู้พูดละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนี้ นั่นก็คือ สิ่งที่ผู้พูดแนะนำไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง และผู้พูดก็ไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำแนะนำนั้น แต่ต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชันไปสู่บุคคลผู้เป็นเป้าหมาย จากข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยค่านัยผกผันในลักษณะนี้ทั้งสิ้น 23 ถ้อยคำ ดังตัวอย่าง

(29) อุดมร้องเพลงแร็ป ในตอนนี้กำลังกล่าวถึงเรื่องการนั่งเรือหางยาวใน
คลองแสนแสบ

“ 🎵 แต่ที่เด็ดอยากให้คุณๆ ลองมาเล่นอยู่ในคลองแสนแสบแห่งนี้ ทาง
ยาวๆ บนน้ำหมักหมื่นๆ ลองให้มันกระเด็นโดนหน้าคูติ ขาวอมชมพูทันใจ คู่อ่อน
กว่าวัย ไม่ต้องฟังยัยฮี 🎵 (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 2:06:45-2:07:06)

จากตัวอย่างที่ (29) มีการใช้รูปภาพบางอย่างที่แสดงให้เห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ใน
รูปวีจันกรรมการแนะนำ สังเกตได้จากปริบทและคำว่า “ลองมา” และ “ลอง” ซึ่งเป็นรูปภาพที่มัก
ใช้เพื่อสื่อเจตนาแนะนำในภาษาไทย แต่ผู้ชมที่เคยมีประสบการณ์นั่งเรือหางยาวในคลองแสนแสบก็
จะทราบได้ทันทีว่าอุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมกระทำตามคำแนะนำนี้จริงๆ นอกจากนั้นหากผู้ชม
สังเกตจากคำว่า “น้ำหมักหมื่นๆ” ผู้ชมก็จะเข้าใจได้ทันทีว่า น้ำหมักหมื่นๆ ในคลองแสนแสบนั้น
ไม่สามารถทำให้ใบหน้าขาวอมชมพู และคู่อ่อนกว่าวัยได้ ในทางตรงกันข้ามกลับทำให้ใบหน้าสกปรก
และติดเชื้อโรคได้ ซึ่งเป็นคำแนะนำที่ไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังอย่างเห็นได้ชัด ในที่นี้ อุดมสร้าง
แนะนำผู้ชมโดยการละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวีจันกรรมการแนะนำเพื่อต้องการสื่อความหมายนัย
ผกผันไปสู่ผู้ชม การที่ผู้ชมจะเข้าใจความหมายนัยผกผันในตัวอย่างนี้ได้จะต้องสังเกตจากรูปภาพ
และปริบท และพลิกกลับเนื้อความเป็นตรงกันข้าม นั่นคือ การเล่นเรือในคลองแสนแสบไม่ใช่สิ่งที่
พึงกระทำ และน้ำหมักหมื่นๆ ในคลองแสนแสบก็ไม่ช่วยให้ใบหน้าคูขาวอมชมพูและอ่อนกว่าวัยได้

จะเห็นได้ว่า ผู้ชมที่เคยมีประสบการณ์ในการนั่งเรือหางยาวในคลองแสนแสบจะสามารถรับรู้
ถ้อยคำนัยผกผันในตัวอย่างนี้ได้ง่ายและชัดเจน ในขณะที่เดียวกันผู้ชมที่ไม่เคยมีประสบการณ์ก็จะ
สามารถรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันในตัวอย่างนี้ได้ โดยอาศัยถ้อยคำแวดล้อมในคำว่า “น้ำหมักหมื่นๆ”
และปริบทที่ผู้ชมต่างก็ทราบดีว่า ไม่มีใครต้องการให้น้ำในคลองที่หมื่นๆ มากกระเด็นโดนหน้าอยู่แล้ว
ดังนั้น สิ่งเหล่านี้จึงช่วยแนะนำให้ผู้ชมทราบได้ทันทีว่าอุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่

(30) อุดมกล่าวถึงเรื่องฟุตบอลไทย

“ถ้าจะให้ทั้งโลกมาเตะบอลกับเรา ต้องสร้างลักษณะฟุตบอลไทยขึ้นมาครับ จุดขายเรามีอยู่แล้วครับ ทำที่เราถนัดไง (ฮา) เราตีกันเกือบทุกนัดอยู่แล้ว (ฮา) ตรงเนี้ยคือใช่เลย ถ้าเป็นแมตซ์ธรรมดาตีกันแบบเป็นพัน ในคลิปปะฮะ แต่ถ้ามีตีกัน เอาเป็นชู้กรรมการ กระทั่งกรรมการ กองเชียร์กระทั่บกัน คนดูเป็นล้าน เรามาถูกทางแล้วครับ สร้างลักษณะฟุตบอลไทยขึ้นมาเลยครับ ตรงเนี้ยจุดแข็ง ฟุตบอลไทย บ็อกซิ่ง ตีแม่ไม้บอลไทย (ฮา) ตีกันทุกนัด แดกแจกทอง (ฮา ปรบมือ)”

(เดี๋ยว 9/ 2:39:07-2:39:57)

จากตัวอย่างที่ (30) ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้ “จุดขายเรามีอยู่แล้วครับ ทำที่เราถนัดไง” “ตรงเนี้ยคือใช่เลย” และ “เรามาถูกทางแล้วครับ สร้างลักษณะฟุตบอลไทยขึ้นมาเลยครับ ตรงเนี้ยจุดแข็ง” เมื่อพิจารณาจากเจตนาและเงื่อนไขวจนกรรม จะเห็นว่าอุดมพยายามแนะนำบางอย่างแก่ผู้ฟัง ถ้อยคำดังกล่าวจึงจัดอยู่ในรูปวจนกรรมการแนะนำ แต่หากผู้ชมสังเกตจากบริบทแวดล้อมที่อุดมเล่าถึงความวุ่นวายของการตบตีกันในสนามแข่ง ผู้ชมก็จะเข้าใจได้ทันทีว่า อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมกระทำอย่างที่ตนแนะนำจริงๆ กล่าวคือ ไม่ได้ต้องการให้สร้างลักษณะเด่นของฟุตบอลไทยด้วยการทะเลาะตบตีกันของนักฟุตบอลและกองเชียร์จริงๆ อีกทั้งคำแนะนำดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อวงการฟุตบอลไทย แต่ต้องการประชดประชันและสื่อทัศนคติด้านลบต่อวงการฟุตบอลไทยที่มักจะมีทะเลาะเบาะแว้งกันในสนามแข่ง ไม่ว่าจะเป็นการตบตีกัน การเอาปืนชู้กรรมการ การกระทั่บกรรมการ กองเชียร์ตบตีกันเอง ซึ่งเป็นเหตุให้ฟุตบอลไทยเป็นที่ถูกกล่าวถึงในด้านลบ และเป็นผลให้มีคนหลังไหลเข้ามาให้ความสนใจชมฟุตบอลไทยเป็นล้านๆ คน รววกกับว่านี่คือลักษณะเด่นของฟุตบอลไทยที่สามารถดึงดูดผู้ชมได้มากมายเช่นนี้ ในที่นี้ความหมายที่แท้จริงที่อุดมต้องการสื่อจะต้องพลิกกลับเป็นตรงกันข้าม นั่นคือ ฟุตบอลไทยไม่ควรมียจุดขายและจุดแข็งอยู่ที่การทะเลาะตบตีกันในสนามแข่ง การกระทำเช่นนี้ถือว่าฟุตบอลไทย “มาผิดทาง” และเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ลักษณะการตบตีกันเช่นนี้จึงไม่ใช่ “จุดขาย” และ “จุดแข็ง” แต่เป็นการสร้างความอับอายและความเสื่อมเสียชื่อเสียงให้แก่วงการฟุตบอลไทยมากกว่า

(31) อุดมกล่าวแนะนำลักษณะเด่นของรายการโทรทัศน์ต่างๆ

“🎵 เมื่อกำลังบ้าน AF อยากเป็นเซเลบไป The Star อยากดันดารารไป หา VT อยากโดนตำพรีไป Got Talent (ฮา) 🎵 ”

(เดี๋ยว 9/ 3:00:10-3:00:22)

จากตัวอย่างที่ (31) ถ้อยคำที่ว่า “อยากโดนค่าฟรีไป Got Talent” เมื่อพิจารณาจากเจตนา และเงื่อนไขวัจนกรรม จะเห็นว่าอุตมพยายามแนะนำบางอย่างแก่ผู้ฟัง ถ้อยคำดังกล่าวจึงจัดอยู่ใน รูปวัจนกรรมการแนะนำ จะเห็นว่า ก่อนหน้านี้อุดมกล่าวแนะนำลักษณะเด่นของรายการโทรทัศน์ ต่างๆ ได้แก่ รายการ True Academy Fantasia ซึ่งเป็นรายการที่เปิดโอกาสให้นักล่าฝันจากทั่วประเทศเข้ามาอาศัยในบ้านที่ทางรายการติดตั้งกล่องวงจรปิดเอาไว้และมีการแข่งขันกันในการ ร้องการแสดง รายการ The Star ซึ่งเป็นรายการประกวดร้องเพลงแนวเรียลลิตี้โชว์ ผู้ชนะการ แข่งขันจะได้มีโอกาสเป็นศิลปินและนักแสดงเหมือนดารา และรายการด้นดารา ซึ่งมีพิธีกรคือ VT หรือคุณวิทวัส สุนทรวิเนตร์ จะสังเกตเห็นว่า การแนะนำรายการโทรทัศน์ทั้ง 3 รายการนี้เป็นการ แนะนำที่ไม่ได้ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ แต่การแนะนำรายการโทรทัศน์สุดท้ายในถ้อยคำ “อยาก โดนค่าฟรีไป Got Talent” นั้น อุตมจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการแนะนำอย่าง เห็นได้ชัด เนื่องจากคงไม่มีใครที่ปรารถนาที่จะไปร่วมรายการที่ให้คนมาดูตัวว่ากล่าวตัวเองฟรีๆ จะ เห็นว่า คำแนะนำดังกล่าวไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง และอุดมก็ไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตาม อย่างที่ตนแนะนำจริงๆ ในที่นี้อุดมจงใจประชดประชันผู้ชมที่ชมรายการ Got Talent โดยเฉพาะ ทางสังคมออนไลน์ ที่มักจะมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์รายการออกมาให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง อาทิเช่น การ ตัดสินของกรรมการที่ค้านกับสายตาของผู้ชม ทำให้เกิดการแสดงความคิดเห็นในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ ตัวรายการอย่างรุนแรง หรือบางครั้งผู้เข้าแข่งขันก็ถูกวิจารณ์ในเรื่องความไม่เหมาะสมของการแสดง ที่นำมาโชว์ บางคนถึงกับถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่เหมาะสมที่จะได้รับตำแหน่ง ราวกับว่ารายการนี้ เป็นรายการที่มีไว้เพื่อให้เกิดกระแสสังคมวิพากษ์วิจารณ์และดูตัวว่ากล่าวทั้งผู้ที่มีาร่วมรายการ กรรมการ และตัวรายการโดยเฉพาะ ในที่นี้ความหมายที่แท้จริงที่อุดมต้องการสื่อจะต้องพลิกกลับ เป็นตรงกันข้าม นั่นคือ ถ้าไม่อยากโดนดูตัวว่ากล่าวฟรีๆ ก็ไม่ควรไปร่วมแข่งขันในรายการ Got Talent นั่นเอง

(32) อุดมกล่าวแนะนำจุดเด่นของสถานที่ต่างๆ ในกรุงเทพฯ

“ 🎵 อยากเห็นฝรั่งให้ไปข้าวสาร อยากแต่งงานให้ไปบางรัก ถ้าอกหัก กลับมาบางพลัด แวะพาhurstซื้อผ้าสุดคุ้ม ศูนย์ประชุมไปรษณีย์ หนังสือ ขายมือถือไป มาบุญครอง ขายทองไปเยาวราช ขายชาติ...ไปสภา (ฮา ปรบมือ) 🎵 ”

(เดี่ยว 9/ 3:00:23-3:00:49)

จากตัวอย่างที่ (32) อุดมกล่าวแนะนำจุดเด่นของสถานที่ต่างๆ ในกรุงเทพฯ ไม่ว่าจะเป็ นการกล่าวถึงถนนข้าวสารที่มักจะมีคนต่างชาติดูอยู่เป็นจำนวนมาก กล่าวถึงเขตบางรักโดย เปรียบเทียบไปถึงเรื่องการแต่งงานเพราะชื่อเขตมีคำว่า “รัก” กล่าวถึงบางพลัดโดยเปรียบเทียบไป

ถึงเรื่องการออกหักเพราะชื่อเขตมีคำว่า “พลัด” ซึ่งเปรียบเหมือนการพลัดพรากจากคนรัก กล่าวถึง พาทูร์ดที่เป็นแหล่งจำหน่ายผ้าจำนวนมาก กล่าวถึงศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ที่มักจะมีการจัดงาน จำหน่ายหนังสืออยู่เป็นประจำ กล่าวถึงมาบุญครองซึ่งเป็นห้างสรรพสินค้าที่เป็นแหล่งจำหน่าย โทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์ต่างๆ และกล่าวถึงเยาวราชที่มีร้านทองเป็นจำนวนมาก จะเห็นว่าการ แนะนำสถานที่ต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นอุดมไม่ได้ละเมียดเงื่อนไขความจริงใจแต่ประการใด แต่การ แนะนำสถานที่สุดท้ายในถ้อยคำที่ว่า “ชายชาติ...ไปสภา” นั้น อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมที่ต้องการจะ ชายชาติให้เดินทางไปที่รัฐสภาจริงๆ แต่ต้องการประชดประชันนักการเมืองไทยในขณะนั้นที่มีการ ทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้บ้านเมืองเสียหาย การที่อุดมใช้คำว่า “ไปสภา” ในที่นี้จึงเสมือนการแสร้ง แนะนำผู้ชม เพื่อประชดประชันนักการเมืองที่ใช้รัฐสภาเป็นสถานที่ที่ในการดำเนินงานกบฏและ โกงกินทรัพย์สินของประเทศชาติ

(33) อุดมกล่าวถึงตำรวจไทยที่ชอบจัดเรียงยาบ้าเป็นตัวอักษร

“จะมีชาติไหนที่ตำรวจในชาติของเค้า มีศิลปะ มีอารมณ์ขัน แม้แต่จะเป็น คดีที่อุกฉกรรจ์เนี่ยเค้าก็ยังทำให้มันดูน่ารักได้ จับยาบ้ามาได้เยอะๆ (ฮา) เอามาเรียง เป็นตัวอักษร (ฮา ปรบมือ) “ยาบ้า” ฮ่าๆ (ฮา) กลัวเขวชนไม่รู้ (ฮา) สมัยก่อน เรียกว่ายาม้าเรียงเป็นรูปม้า (ฮา) Thailand only แมงมีแต่ชาติเรา คุณเคยเจอ หรือที่เมงเมกา จับเฮโรอีนมาเรียง เฮ...โร...อิน (ฮา) จับกัญชา “มา...ลี...ฮวน... น่า” (ฮา) คุณอภิสิทธิ์นี้จะต้องไปจดลิขสิทธิ์ไว้เลย เนี่ยมันคือสไตล์ของไทย ต่อไปเนี่ย เราจับอะไรได้ เราเรียงแมงหมดอะ อะ จริงๆ เมาแล้วขับ อะ วันเสาร์มีงเมาแล้ว ขับเยอะ ปิดถนนเลย ไอพวกเมาแล้วขับมึงด้อนมาเลยเป็นร้อยคน ปิดถนน มึงเรียง ไปบนพื้นถนนเนี่ย อะ 8 ตัวนั้นไปเป็นสระเอ (ฮา) 12 ตัวมึงมาเป็นมอม่่า (ฮา) ไอนั้น เป็นสระอา เอามึงเรียงไปเลย จับได้แมงเรียงเนี่ยละ (ฮา) มันต้องโชว์เจ๊ยย ไทยสไตล์ เราเนี่ย (ฮา)”

(เดี่ยว 8/ 1:23:35-1:24:51)

จากตัวอย่างที่ (33) เมื่อพิจารณาจากเงื่อนไขวิจารณ์กรรม จะเห็นว่าอุดมพยายามแนะนำ บางอย่างแก่ผู้ฟัง กล่าวคือ ตามรูปภาพมีการแนะนำให้คุณอภิสิทธิ์ไปจดลิขสิทธิ์สไตล์การจับคดี คำยาของตำรวจไทย ถ้อยคำดังกล่าวจึงจัดอยู่ในรูปวิจารณ์กรรมการแนะนำ แต่เมื่อพิจารณาจากบริบท และเนื้อความจะเห็นว่า อุดมไม่ได้ต้องการให้คุณอภิสิทธิ์กระทำตามที่ตนแนะนำจริงๆ ในที่นี้อุดม แสร้งแนะนำคุณอภิสิทธิ์เพื่อต้องการประชดประชันตำรวจไทยที่เมื่อจับคดีคำยาบ้าได้ครั้งใด จะต้อง นำยาบ้าแต่ละเม็ดมาเรียงเป็นตัวอักษรทุกครั้ง ซึ่งไม่มีตำรวจชาติใดที่เคยทำเช่นนี้มาก่อน ราวกับว่า

นี้เป็นลักษณะเฉพาะของไทยที่นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นก็คือนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ต้องไปจดลิขสิทธิ์เอาไว้ อีกทั้งยังแนะนำว่าหากมีการจับคนมาแล้วจับได้ก็ให้ต้อนคนเหล่านั้นมานอนเรียงเป็นตัวอักษร เสมือนกับว่าตำรวจไทยจับคดีอะไรได้ก็คงจะนำสิ่งนั้นๆ มาเรียงกันเหมือนอย่างที่เรียงยาบ้า เพราะนี่เป็นลักษณะเฉพาะของไทยนั่นเอง

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการแนะนำนี้ อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำแนะนำของตนจริงๆ แต่จงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนี้เพื่อต้องการสื่อความนัยผกผันและความหมายในเชิงประชดประชันไปสู่บุคคลผู้เป็นเป้าหมาย หากผู้ชมทราบบริบทเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ก็จะทำให้เข้าใจได้ชัดเจนว่า ถ้อยคำดังกล่าวเป็นเพียงการ “แสร้ง” แนะนำเท่านั้น และจะช่วยให้ตีความถ้อยคำนัยผกผันนั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น

3.2.2.3 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการขอร้อง

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969, 1976) วัจนกรรมการขอร้อง จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ เนื่องจากเป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังกระทำการใดสิ่งหนึ่ง นั่นก็คือ การกระทำตามคำขอร้อง ก่อนอื่นผู้วิจัยจะขอยกเงื่อนไขวัจนกรรมการแนะนำทั้ง 4 ข้อ ตามที่เซิร์ล (Searle, 1969) ได้เสนอไว้ เพื่อมาใช้เป็นกรอบในการบ่งชี้ว่าวัจนกรรมนั้นเป็นวัจนกรรมการขอร้องหรือไม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขเนื้อความ (propositional condition) คือ การกระทำของผู้ฟังในอนาคต
2. เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory precondition) คือ 1. ผู้ฟังมีความสามารถที่จะกระทำการนั้นได้ และผู้พูดก็เชื่อว่า ผู้ฟังจะสามารถกระทำการนั้นได้เช่นกัน 2. ไม่มีสิ่งใดบอกอย่างชัดเจนทั้งต่อผู้พูดและผู้ฟังว่า ผู้ฟังจะกระทำการนั้นอยู่เองเป็นปกติ
3. เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) คือ ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำร้องขอ
4. เงื่อนไขจำเป็น (essential condition) คือ จัดเป็นความพยายามที่จะให้ผู้ฟังกระทำตามคำร้องขอ

(Searle, 1969: 66)

จากเงื่อนไขวัจนกรรมทั้ง 4 ข้อนี้จะเห็นว่า เงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการขอร้องคือ ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำร้องขอ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปแบบของวัจนกรรมการขอร้องจึงเกิดจากการที่ผู้พูดละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนี้ นั่นก็คือ ผู้พูดไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำร้องขอนั้น แต่ต้องการสื่อความหมายนัยผกผันไปสู่ผู้ฟัง จากข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ทั้งสิ้น 5 ถ้อยคำ ดังตัวอย่าง

(34) อุดมสมมติว่าถ้าตนเองเป็นพ่อ แล้วลูกมาถามถึงสาเหตุที่แมลงวันชอบมาตอมที่ปลายหลอด

“ “พ่ออะ ทำไมแมลงวันชอบตอมปลายหลอดอะพ่อ” (อุดมเลียนเสียงเด็กผู้ชาย) สังกะสี แก้วนะ ปักหลอดไป แมลงวันมา มีที่ว่างเยอะเยาะให้แมงตอม รอบแก้วนี้ได้ 20 กว่าตัวเลยนะ เรียงได้เลย 20 ตัว ตามแนวแท่งของหลอด ขึ้นไปอีก 15 แมงไม่ตอม ตอมที่ไหน ปลายหลอด แล้วจะ... กูดได้มัยเนี่ย แล้วมันทำไมต้องตอมตรงนั้นวะ เฮ้ย... เรื่องนี้รัฐบาลช่วยหน่อยได้มัยเนี่ย ผลิตหลอดสองแ่งออกมา เพื่อให้แมงตอมข้างนี้ อีกข้างนี้ก็จะใช้ได้ (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 42:18-43:02)

จากตัวอย่างที่ (34) มีการใช้รูปภาษาบางอย่างที่ตีความได้ว่าถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้อยู่ในรูปวัจนกรรมการขอร้อง สังเกตได้จากคำว่า “ช่วยหน่อย” ซึ่งเป็นคำที่แสดงความหมายในเชิงขอร้องให้ผู้ฟังช่วยกระทำให้บางสิ่งบางอย่าง แต่จากบริบทอุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำร้องขอกล่าวคือ ไม่ได้ต้องการให้รัฐบาลผลิตหลอดสองแ่งออกมาจริงๆ แต่ต้องการระบายเรื่องรำคาญใจในธรรมชาติของแมลงวันที่มีจะมาตอมบริเวณปลายหลอด ทำให้ตนไม่สามารถดูน้ำได้ ผู้ชมที่เคยมีประสบการณ์ร่วมในเรื่องนี้ก็จะเกิดอารมณ์ขันไปด้วย

(35) อุดมเล่าประสบการณ์หลังจากที่ตนไปสวนล้างลำไส้ที่คลินิกแห่งหนึ่ง

“ไม่เคยเลยนะเนี่ย ในชีวิตไม่เคยเลย แบบเจออะไรที่มันอนาถเท่านี้ นึกออกปะ มีคนดันใจเราอยู่ (ฮา) แล้วนอนมองขี้ตัวเอง (ฮา) แล้วที่สำคัญอีกคุณเจ๊บบนี่คอยชี้จิมว่า “คุณโน้ตไปทานอันนี้มาทำไมอะคะ อันนี้เผ็ดนะคะ ไม่ดีต่อสุขภาพ” (อุดมเลียนเสียงพยาบาล) (ฮา) ต้องให้กุมาระลึกชาติอีกว่ากูไปแดกอะไรมา กูไม่ไปอีกแล้ว คุณเจ๊บบบอกต้องมาเจ็ดครั้ง ไล่จะสะอาด (ฮา) ทีไปแทนผมได้มัยครับ (อุดมเดินมาพูดกับผู้ชมคนหนึ่งที่นั่งอยู่แถวหน้า) (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5/ 45:21-45:53)

จากตัวอย่างที่ (35) อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันกับผู้ชมคนหนึ่งที่นั่งอยู่แถวหน้าในถ้อยคำที่ว่า “พี่ไปแทนผมได้มั๊ยครับ” หากพิจารณาตามรูปภาพ ถ้อยคำนี้จัดอยู่ในรูปวิจารณ์กรรมการขอร้องสังเกตได้จากคำว่า “ได้มั๊ยครับ” ซึ่งเป็นคำลงท้ายที่มักใช้แสดงการขอร้องให้ผู้ฟังช่วยเหลือบางสิ่งบางอย่าง แต่เมื่อพิจารณาจากบริบท อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมท่านนั้นกระทำตามคำร้องขอที่ตนกล่าวจริงๆ กล่าวคือ อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมท่านนั้นไปสวนลำไส้แทนตน ในที่นี้อุดมแสวงหาข้อร้องผู้ชม เพื่อต้องการจะประชดประชันคลินิกแห่งนั้นว่า ใครๆ ก็ไม่ปรารถนาที่จะไป ไม่มีใครกล้าไปรับบริการที่นั่น จนถึงขั้นที่ตนต้องขอร้องให้ผู้อื่นไปแทน เนื่องจากความทุลักทุเลของขั้นตอนในการสวนลำไส้และการบริการที่ไม่เป็นที่พอใจนัก หากผู้ชมพิจารณาจากบริบทก็จะทราบอยู่แล้วว่า การสวนลำไส้ นั้นไม่สามารถกระทำแทนกันได้ ดังนั้น ผู้ชมก็จะทราบได้ทันทีว่า อุดมกำลังใช้ถ้อยคำนัยผกผันอยู่

(36) อุดมเล่าประสบการณ์ที่ตนไปซื้อครีมบำรุงกับพนักงานขายเครื่องสำอาง แต่ตนไม่เข้าใจว่า เหตุใดครีมต่างๆ จึงต้องแยกประเภทละเอียดดยย่อยยให้วุ่นวาย เช่น ห้ามมิให้นำครีมทาออกไปทาที่ผิวหน้า ห้ามมิให้นำครีมทาหน้าทาปนกับครีมรอบดวงตา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้อุดมจึงรู้สึกว่สิ่งเหล่านี้ยุ่งยากและทำให้ตนเบื่อหน่าย “กูเบื่อกับไอครีมนี้มากเลย ซักบริษัทหนึ่งมีมัย ทำคลุกข้าวกินก็ได้ กูเบื่อมากเลย (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5 / 1:03:46–1:03:53)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตัวอย่างที่ (36) ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้จัดอยู่ในรูปวิจารณ์กรรมการขอร้อง เพราะมีเนื้อความที่อุดมขอให้ผู้ฟังทำอะไรบางอย่าง แต่จากบริบท อุดมไม่ได้ต้องการให้บริษัทเครื่องสำอางบริษัทใดบริษัทหนึ่งผลิตเครื่องสำอางแบบรับประทานคลุกกับข้าวได้จริงดังเช่นที่ตนร้องขอ แต่ต้องการประชดประชัน และระบายความคับข้องใจในการแยกประเภทเครื่องสำอางที่ละเอียดดยย่อยยและวุ่นวาย ทำให้ตนรู้สึกยุ่งยากและเบื่อหน่าย จนถึงขั้นต้องแสวงหาข้อร้องขอให้บริษัทเครื่องสำอางบริษัทใดบริษัทหนึ่งผลิตเครื่องสำอางที่ตนสามารถคลุกกับข้าวกินได้ง่ายๆ ไม่ต้องยุ่งยาก การที่อุดมเลือกใช้คำว่า “คลุกข้าวกิน” ก็เป็นการกล่าวในสิ่งที่คนคิดไม่ถึง เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับหลักการของเครื่องสำอาง แต่อุดมเลือกใช้คำนี้เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นชัดๆถึงความสะดวก ความง่ายของการใช้เครื่องสำอางนั้นๆ อย่างที่ตนต้องการ จากตัวอย่าง หากพิจารณาจากบริบทผู้ชมก็จะทราบอยู่แล้วว่า เครื่องสำอางเป็นสิ่งที่รับประทานไม่ได้ และเป็นไปไม่ได้ที่จะมีบริษัทที่ผลิตเครื่องสำอางเช่นนั้นออกมา ผู้ชมก็จะทราบได้ทันทีว่าการขอร้องของอุดมนั้นเป็นเพียงการแสวงหาข้อร้องเท่านั้น ถ้อยคำแวดล้อมที่ว่า “กูเบื่อกับ

ไอครีมนั้นมากเลย” และ “กุเบื้อ่มากเลย” ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่แนะนำให้ผู้ชมทราบได้เช่นกันว่าอุดมกำลังสื่อความนัยแฝงผ่นอยู่

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ถ้อยคำนัยแฝงผ่นในรูปวัจนกรรมการขอร้องนี้ อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำร้องขอของตนจริงๆ แต่จงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนี้เพื่อต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชัน รวมไปถึงระบายความคับข้องใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยแสดงออกมาในรูปแบบของการแสร้งขอร้อง ถ้อยคำแหวดล้อมจะเป็นเครื่องแนะนำให้ผู้ชมทราบถ้อยคำนัยแฝงผ่นเหล่านี้ได้

3.2.2.4 ถ้อยคำนัยแฝงผ่นในรูปวัจนกรรมการอนุญาต

วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2547) ได้เสนอนิยามของวัจนกรรมการอนุญาตไว้ว่าหมายถึง วัจนกรรมที่ผู้พูดแสดงเจตนาว่าตนยินยอมให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่ผู้ฟังได้ขออนุญาต (วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2547: 72) ผู้วิจัยเห็นด้วยกับนิยามดังกล่าว เซิร์ล (Searle, 1969, 1976) ได้จัดให้วัจนกรรมการอนุญาตจัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ เนื่องจากเป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นั่นก็คือ การกระทำตามคำอนุญาต ดังนั้น เงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการอนุญาตก็คือผู้พูดให้ผู้ฟังกระทำตามคำอนุญาตนั้น แต่หากผู้พูดกล่าววัจนกรรมการอนุญาตโดยที่ผู้พูดไม่ได้มีเจตนาให้ผู้ฟังกระทำตามคำอนุญาตนั้นจริง จะถือว่าผู้พูดจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนี้ เพื่อต้องการสื่อความนัยแฝงผ่น จากข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยแฝงผ่นในรูปวัจนกรรมการอนุญาตทั้งสิ้น 4 ถ้อยคำ ดังตัวอย่าง

(37) ในช่วงเริ่มแรกของการแสดง อุดมกล่าวถึงผู้ชมกลุ่มที่ซื้อบัตรในราคาต่ำสุด

“400 ผมว่ากลับไปได้แล้วครับ (ฮา ปรบมือ) ผมคิดว่าพวกคุณคุ้มตั้งแต่พวกสินเจริญไปแล้วนะฮะ (ฮา ปรบมือ) สำหรับตรงนี้ (อุดมชี้มาทางแถวหน้า) ก็ตามสบายนะครับ (ฮา) อยากเอาตีนพาดขึ้นมาก็ได้ เดี๋ยวนวดตีนให้ นะครับ (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5/ 1:36-1:57)

จากตัวอย่างที่ (37) พบถ้อยคำนัยแฝงผ่นทั้งสิ้น 3 แห่ง แต่ถ้อยคำนัยแฝงผ่นในรูปวัจนกรรมการอนุญาตคือถ้อยคำที่ว่า “อยากเอาตีนพาดขึ้นมาก็ได้” จะเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ในรูป

วิจารณ์กรรมการอนุญาต เพราะมีเนื้อความบางอย่างที่อุดมยินยอมให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ในที่นี้ อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำอนุญาตนั้นจริง กล่าวคือ ไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมแหงหน้าเอาเท้าขึ้นมาพาดไว้บนเวทีจริงๆ ดังเช่นความหมายตามรูป แต่ตั้งใจประชดประชันแบบหยิกแกมหยอก ผู้ชมแหงหลังที่ซื้อบัตรในราคาถูก (เพียง 400 บาท) แต่กลับได้ดูการแสดงจนคุ้มค่าตั้งแต่ดวงดนตรีสินเจริญบราเธอร์สที่อุดมเชิญมาเล่นก่อนที่ตนจะแสดงแล้ว อุดมจึงกล่าวประชดประชันผู้ชมแหงหลัง โดยการแสรังอนุญาตให้ผู้ชมแหงหน้าเอาเท้าขึ้นมาพาดวางบนเวทีได้เลย เสมือนเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ชมแหงหน้าอย่างเต็มที่ให้สมกับราคาบัตรที่ซื้อมาในราคาแพง และเป็นสิทธิพิเศษที่ผู้ชมแหงหลังไม่ได้รับนั่นเอง

จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันกับผู้ชมที่อยู่แหงหน้า แต่เป้าหมายของการประชดประชันนั้นไม่ใช่ผู้ชมแหงหน้า แต่เป็นผู้ชมแหงหลัง ตัวอย่างนี้จึงสื่อให้เห็นว่า เมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำนัยผกผันไปสู่ผู้ฟัง ไม่จำเป็นที่ผู้ฟังจะตกเป็นเป้าหมายของการประชดประชันเสมอไป ผู้พูดอาจกล่าวถ้อยคำนัยผกผันกับผู้ฟัง แต่เป้าหมายของการประชดประชันอาจเป็นอีกบุคคลหนึ่งก็เป็นได้

(38) ระหว่างแสดง อุดมกล่าวถามผู้ชม แต่ไม่มีผู้ชมคนใดตอบตนกลับมา

“ความเชื่อที่ทำตามต่อๆ กันมานะครับ ที่เล่ามาตั้งแต่ตอนต้น เกิดจากอะไร รู้มั๊ยครับ ความกลัวครับ ความกลัว ความกลัวตอนไหนครับ เรากลัวกันมาตั้งแต่เกิดครับ ตั้งแต่เราเกิดเราก็ฝังความกลัวนี้ไว้ที่ตัวเราแล้วนะครับ โดยเฉพาะชาวไทย นะครับ เราเกิดมาเป็นอะไรครับ (อุดมกล่าวถามผู้ชม แต่ไม่มีผู้ชมคนใดตอบตนกลับมา) เอ่อ...ขอบคุณทุกคนที่ร่วม ที่ร่วมคุยกับผมนะครับ (ฮา) ไม่เป็นไรครับ ท่านซื้อบัตรมา เต็มๆผมทำของผมเองได้ (ฮา) ไม่ต้องรบกวนหัวเราะก็ได้ นะครับ อยากจะหลับก็หลับไปเลยนะครับ (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5/ 1:56:08–1:56:47)

จากตัวอย่างที่ (38) พบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสิ้น 3 แห่ง แต่ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจารณ์กรรมการอนุญาตคือถ้อยคำที่ว่า “ไม่ต้องรบกวนหัวเราะก็ได้ นะครับ อยากจะหลับก็หลับไปเลยนะครับ” จะเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ในรูปวิจารณ์กรรมการอนุญาต เพราะมีเนื้อความบางอย่างที่อุดมยินยอมให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำอนุญาตนั้นจริง กล่าวคือ ไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมนั่งชมการแสดงของตนเฉยๆ โดยที่ไม่หัวเราะหรือให้ผู้ชมหลับระหว่างที่ตนแสดงได้จริงดังเช่นความหมายตามรูป เพราะในความเป็นจริง นักแสดงทุกคนย่อมต้องการให้ผู้ชมสนใจการแสดงของตนอยู่แล้ว แต่ต้องการประชดประชันผู้ชมที่ไม่ยอมตอบคำถามเวลาที่ตนถาม

ในที่นี้ความหมายที่อุดมต้องการสื่อจะต้องพลิกกลับเป็นตรงกันข้าม นั่นคือ อุดมต้องการให้ผู้ชมโต้ตอบหรือมีปฏิกริยาตอบสนองต่อคำถามที่ตนถามและการแสดงของตนบ้างนั่นเอง

(39) อุดมเล่าประสบการณ์จริงหลังจากที่ตนหลงเชื่อเพื่อนไปเข้าพิธีสูหนัตของอิสลาม อุดมก็ไปสถานีนามัยเพื่อรักษาแผล

“พยาบาลฝึกหัด มากับเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ ผู้หญิงซึ่งไม่เคยเห็นเคยเห็น แล้วมาคุยกันไว้ เจ็ดชีวิตถ้วน (ฮา) ผมนอนอยู่ที่เตียง เนี่ย เนี่ย เปลือยกาย ถอดเสื้ออยู่ มีเสื้อแค่เนี่ย มีเสื้อถลกขึ้นมาแค่เนี่ยนะ เปลือยหมด นอนอยู่ มีพยาบาล 7 ชีวิต ยืนล้อมรอบเตียง ไว้อาลัยแหมนอย่างสุขสงบ (ฮา) แล้วทุกคนก็พินิจพิจารณา โอว่าเศสนี้มันไม่เคยเห็น ก็ดูกันชะงูแบบ อ้อหือออ...อยากจะหายตัว ธรมณ์แยก สนุกไปได้มัยเนี่ย ก็ดูกันไป ดูกันๆๆ ดูกันเข้าไป ดูกันไปเลยยยยย”

(เดี่ยว 7/ 2:27:18-2:28:07)

จากตัวอย่างที่ (39) พบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสิ้น 2 แห่ง แต่ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจารณ์กรรมการอนุญาตคือถ้อยคำที่ว่า “ก็ดูกันไป ดูกันๆๆ ดูกันเข้าไป ดูกันไปเลยยยยย” จะเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ในรูปวิจารณ์กรรมการอนุญาต เพราะมีเนื้อความบางอย่างที่อุดมยินยอมให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาจากบริบท อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำอนุญาตนั้นจริง กล่าวคือ ไม่ได้ต้องการให้พยาบาลฝึกหัดและเจ้าหน้าที่มาดูอวัยวะเพศของตนเองจริงดังเช่นความหมายตามรูป เพราะในความเป็นจริง ทุกคนย่อมรู้สึกอายเมื่อประสบกับเหตุการณ์เช่นนี้แท้จริงแล้ว อุดมต้องการประชดประชันพยาบาลและเจ้าหน้าที่หลายคนที่มารุมกันจ้องมองอวัยวะเพศของตนอย่างพินิจพิจารณา โดยที่ไม่คิดว่าคนไข้จะรู้สึกอายมากเพียงใดนั่นเอง

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจารณ์กรรมการอนุญาตนี้ อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำอนุญาตของตนจริงๆ แต่จงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวิจารณ์นี้เพื่อต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชันไปสู่บุคคลที่เป็นเป้าหมาย การที่ผู้ชมจะตีความถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ได้จะต้องสังเกตจากถ้อยคำแวดล้อมหรือเนื้อเรื่องที่อุดมเล่าให้ฟังก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ซึ่งจะช่วยแนะให้ผู้ชมทราบว่ อุดมต้องการให้กระทำตามคำอนุญาตของตนจริงๆ หรือเพียงต้องการสื่อความหมายนัยผกผันนั่นเอง

3.2.2.5 ถ้อยคำนัยแฝงในรูปวัจนกรรมการทำทนาย

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1979) วัจนกรรมการทำทนายจัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้้นำ เนื่องจากเป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นั่นก็คือ การกระทำตามคำทำทนาย ก่อนอื่นผู้วิจัยจะขอแยกเงื่อนไขวัจนกรรมการทำทนายทั้ง 4 ข้อ ตามที่เซิร์ล (Searle, 1979) ได้เสนอไว้ เพื่อมาใช้เป็นกรอบในการบ่งชี้ว่าวัจนกรรมนั้นเป็นวัจนกรรมการทำทนายหรือไม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขเนื้อความ (propositional condition) คือ การกระทำของผู้ฟังในอนาคต
2. เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory precondition) คือ 1. ผู้พูดเชื่อว่าตนเองอยู่ในสถานภาพที่สูงกว่าหรือทัดเทียมกับผู้ฟัง 2. ผู้ฟังไม่ตั้งใจจะทำการที่ผู้พูดทำทนายอยู่ก่อนแล้ว
3. เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) คือ ผู้พูดต้องการช่วยให้ผู้ฟังกระทำในสิ่งที่ยากลำบากหรือไม่สามารถทำได้
4. เงื่อนไขจำเป็น (essential condition) คือ จัดเป็นความพยายามที่จะช่วยให้ผู้ฟังกระทำในสิ่งนั้น

(Searle, 1979: 14 อ้างถึงใน อิงอร พึ่งจะงาม, 2554: 122)

จากเงื่อนไขวัจนกรรมทั้ง 4 ข้อนี้จะเห็นว่า เงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการทำทนายคือ ผู้พูดต้องการช่วยให้ผู้ฟังกระทำตามคำทำทนาย ถ้อยคำนัยแฝงในรูปแบบของวัจนกรรมการทำทนายจึงเกิดจากการที่ผู้พูดละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนี้ นั่นก็คือ ผู้พูดไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำทำทนายนั้น แต่ต้องการสื่อความหมายนัยแฝงไปสู่ผู้ฟัง จากข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยแฝงในลักษณะนี้ทั้งสิ้น 1 ถ้อยคำ ดังนี้

(40) อุดมกล่าวถึงชื่ออาหารและขนมที่ตั้งชื่อราวกับว่าจะจะเป็นอาหารของประเทศนั้นๆ แต่กลับไม่เป็นเช่นนั้น

“กูไปโตเกียว กูเดินหาขนมโตเกียวกิน ไม่เคยเจอ (ฮา ปรบมือ) ขนมโมจิ เป็นขนมของประเทศญี่ปุ่น จูๆ เป็นของดีประจำจังหวัดนครสวรรค์เฉยเลย (ฮา

ปรบมือ) Thailand only ใครไปเมืองจีน ซื้อขนมจีนกลับมาได้ ถูกราบตีนเลย
(อุตมทำท่ายกมือกราบ) (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 8/ 1:16:44–1:17:17)

จากตัวอย่างที่ (40) อุตมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในถ้อยคำที่ว่า “ใครไปเมืองจีน ซื้อขนมจีนกลับมาได้ ถูกราบตีนเลย” จะเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ในรูปวัจจนกรรมการทำทนาย เพราะมีเนื้อความบางอย่างที่อุตมช่วยผู้ฟังกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ยากลำบากหรือไม่สามารถทำได้นั้นก็คือ การหาซื้อขนมจีนจากประเทศจีน แต่ในที่นี้อุตมไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังไปหาซื้อขนมจีนจากประเทศจีนจริงๆ และไม่ได้มีความตั้งใจที่จะกราบเท้าผู้ที่สามารถซื้อขนมจีนจากประเทศจีนกลับมาได้จริงดังเช่นความหมายตามรูป แต่ต้องการระบายความคับข้องใจที่ซื้ออาหารและขนมที่ตั้งชื่อราวกับว่าจะเป็นอาหารของประเทศนั้นๆ แต่เมื่อเดินทางไปยังประเทศนั้นๆ กลับไม่สามารถหาอาหารและขนมนั้นๆ เจอ ในที่นี้อุตมจึงสร้างใช้วัจจนกรรมการทำทนายว่า ตนจะกราบเท้าบุคคลที่สามารถซื้อขนมจีนจากประเทศจีนกลับมาได้ เสมือนเป็นการยอมรับในความสามารถอย่างสูงสุดของบุคคลที่สามารถกระทำเช่นนั้นได้ ซึ่งในความเป็นจริง อุตมทราบดีอยู่แล้วว่า ไม่มีใครสามารถกระทำเช่นนั้นได้อย่างแน่นอน การทำทนายในสิ่งที่อุตมทราบดีอยู่แล้วว่าไม่มีใครสามารถทำได้นั้นเป็นสิ่งที่แนะนำให้ผู้ชมทราบได้ว่า อุตมกำลังใช้ถ้อยคำนัยผกผันอยู่ นอกจากนั้น การที่อุตมเล่นคำในคำว่า “เมืองจีน” กับ “ขนมจีน” ยังเป็นอีกกลวิธีที่ช่วยให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันด้วย

สรุปได้ว่า การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจจนกรรมชี้ขานี้ เกิดจากการที่อุตม “จงใจ” ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจจนกรรมกลุ่มนี้ นั่นคือ อุตมไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามถ้อยคำที่ตนชี้ขานี้ โดยอุตมสร้างชี้ขานี้ให้ผู้ฟังตอบคำถาม สร้างชี้ขานี้ให้กระทำตามคำแนะนำ สร้างชี้ขานี้ให้กระทำตามคำขอร้อง สร้างชี้ขานี้ให้กระทำตามคำอนุญาต และสร้างชี้ขานี้ให้กระทำตามคำทำทนาย แต่ไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามที่ตนชี้ขานี้จริงๆ ถ้อยคำแวดล้อมและบริบทจะเป็นสิ่งที่แนะนำให้ผู้ชมทราบได้ว่าอุตมกำลังใช้การชี้ขานี้ในเชิงประชดประชันอยู่

3.2.3 ถ้อยคำนัยผูกพันในกลุ่มวจนกรรมผูกมัด (commissives)

ถ้อยคำนัยผูกพันในกลุ่มวจนกรรมผูกมัด (commissives) คือวจนกรรมที่ผู้พูดผูกมัดตนเองว่าจะกระทำการใดสิ่งหนึ่งในอนาคต เช่น การสัญญา การขู่ การเสนอให้ การปฏิญาณตน ฯลฯ เงื่อนไขความจริงใจของวจนกรรมกลุ่มนี้คือ ผู้พูด “มีความตั้งใจ” ที่จะกระทำการใดสิ่งหนึ่งในอนาคต (Searle, 1969) เพราะวจนกรรมนี้เป็นวจนกรรมที่ผูกมัดผู้พูดกับถ้อยคำที่กล่าว หากผู้พูดกล่าวไว้ว่าจะกระทำการใดสิ่งหนึ่งในอนาคต ต้องมีความตั้งใจจริงที่จะกระทำตามสิ่งที่ตนกล่าว ถ้อยคำนัยผูกพันในลักษณะนี้จึงเกิดจากการที่ผู้พูดละเมียดเงื่อนไขความจริงใจของวจนกรรมในกลุ่มนี้ กล่าวคือ ผู้พูดไม่ได้มีความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติตามคำพูดที่ตนกล่าวไว้นั้นจริงๆ แต่ใช้การละเมียดเงื่อนไขความจริงใจของวจนกรรมนั้นๆ เพื่อสื่อความหมายนัยผูกพันไปสู่ผู้ฟัง

จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยผูกพันในกลุ่มวจนกรรมนี้ทั้งสิ้น 3 วจนกรรม ได้แก่ วจนกรรมการสัญญา วจนกรรมการเสนอให้ และวจนกรรมการขู่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.3.1 ถ้อยคำนัยผูกพันในรูปวจนกรรมการสัญญา

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969, 1976) วจนกรรมการสัญญาจัดอยู่ในกลุ่มวจนกรรมผูกมัด เนื่องจากเป็นวจนกรรมที่ผู้พูดผูกมัดตนเองว่าจะกระทำการใดสิ่งหนึ่งในอนาคต นั่นก็คือการกระทำตามคำสัญญา ก่อนอื่นผู้วิจัยจะขอยกเงื่อนไขวจนกรรมการสัญญาทั้ง 4 ข้อ ตามที่เซิร์ล (Searle, 1969) ได้เสนอไว้ เพื่อมาใช้เป็นกรอบในการบ่งชี้ว่าวจนกรรมนั้นเป็นวจนกรรมการสัญญาหรือไม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขเนื้อความ (propositional condition) คือ การกระทำของผู้พูดในอนาคต
2. เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory precondition) คือ 1. การกระทำนั้นต้องเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง ผู้ฟังต้องการให้ผู้พูดทำสิ่งนั้น และผู้พูดก็เชื่อว่าผู้ฟังต้องการให้ผู้พูดทำสิ่งนั้น (เป็นการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง) 2. การกระทำนั้นต้องไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอยู่แล้วเป็นปกติวิสัย
3. เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) คือ ผู้พูดมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามคำสัญญานั้น

4. เงื่อนไขจำเป็น (essential condition) คือ จัดเป็นความตั้งใจแน่วแน่ของผู้พูดในการปฏิบัติตามคำสัญญานั้น

(Searle, 1969 อ้างถึงใน ทรงธรรม อินทจักร, 2550: 52-59)

จากเงื่อนไขวัจนกรรมทั้ง 4 ข้อนี้จะเห็นว่า เงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการสัญญาคือผู้พูด “มีความตั้งใจ” ที่จะปฏิบัติตามคำสัญญานั้น (the intention to perform the act promised) (Searle, 1969: 62) แต่หากผู้พูดกล่าววัจนกรรมการสัญญาโดยที่ผู้พูดไม่ได้มีความตั้งใจจริงที่จะกระทำตามคำสัญญานั้น จะถือว่าผู้พูดจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนี้ เพื่อต้องการสื่อความนัยผกผัน จากข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการสัญญาทั้งสิ้น 1 ถ้อยคำ ดังนี้

(41) อุดมเล่าเหตุการณ์ที่เพื่อนของอุดมแนะนำให้ตนไปสวนล้างลำไส้ที่คลินิก
แชม ยูรนันท์

“เข้าไปปั๊บบ๊ว ชื้นไปชื้น 2 จะเจอกับพยาบาลชั้นบน คนที่ทำหน้าที่เนี่ย ชื่อคุณเจ๊ียบ หน้ามึนๆ ป้านๆ มึนๆ ร้ายๆ หนึ่งๆ บุคลิกเหมือนแบบว่า อยู่ในการ์ตูนญี่ปุ่นที่แบบว่า เหมือนในการ์ตูนที่แบบว่า เวลาเราเดินทางไป ไปที่พักร้างทางละมีผู้หญิงคนนึงเดินมาเฉยๆ เหมือนผีจิ้งจอกอะ ผมก็เข้าไปอยู่ในห้องสองต่อสอง เคื่อก็อายุประมาณน่าจะ 30 แถวๆ เนี่ย 30 อาจจะไม่ถึงด้วย “ถอดเสื้อผ้าคะ” (อุดมเลียนเสียงพยาบาล) (ฮา) คนไม่รู้จักกันอยู่ๆ จะมาแก้ผ้าได้ใจ นึกออกปะ นึกออกปะ ไม่ใช่หมอด้วย “ถอดเสื้อผ้าคะ ไม่ต้องอายคะ” (อุดมเลียนเสียงพยาบาล) (ฮา) เสือกรู้อีก ผมก็ถอดเสื้อออก “ไม่ต้องอายคะ เดี่ยวมีกางเกงให้ใส่” (อุดมเลียนเสียงพยาบาล) เป็นกางเกงผ้าฝ้ายสีฟ้าครับ มีมาให้ใส่ สั้นขนาดนี้ กางเกงม่อฮ่อม สั้นขนาดนี้ แบบมีเชือกผูกเอว เอามาให้ใส่ จะได้ไม่อาย ผม...ถอดเสื้อผ้า ใส่เสร็จปั๊บบ๊ว อิมมมม...กูไม่อายเลย เข้าแม่งไม่มี (ฮา) แม่งตัดไปเหลี่ยมอย่างจี้เลยครับ ตัดไปเหลี่ยมอย่างจี้ (ฮา) กูไม่เห็นจะอายตรงไหนเลย (ฮา) เห็นพวกเครื่องปรุงแบบว่าครบเซ็ทเลย (ฮา) น้ำพริก น้ำปลา ซอส ถั่วแระ เป็นพวก ไม่อายเลย (ฮา) แล้วเรากะเค้าเนี่ยเพิ่งเคยเจอกัน เมื่อกี้เนี่ย อยู่ๆ โห้วพวกเครื่องปรุงใส่กันซะงั้น (ฮา) ถ้ามีเสานี้กูเดินจริงๆ นะเนี่ย (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5/ 36:57-38:42)

จากตัวอย่างที่ (41) ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้จัดเป็นถ้อยคำนัยผกผันทั้งสิ้น แต่ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการสัญญาคือถ้อยคำที่ว่า “ถ้ามีเสานี้กูเดินจริงๆ นะเนี่ย” จะเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ในรูปวัจนกรรมการสัญญา เพราะมีเนื้อความบางอย่างที่อุดมผูกมัดตนเองว่าจะกระทำให้บางสิ่งบางอย่างในอนาคต นั่นก็คือ หากมีเสา ตนจะเดินรูดเสาชัวร์ แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้มีความตั้งใจจริงที่จะเดินรูดเสาชัวร์จริงดังเช่นความหมายตามรูป แต่ตั้งใจประชดประชันพยาบาลที่น่ากางเกงขาสั้นมาให้เห็นก่อนที่จะทำการสวนล้างลำไส้ เนื่องจากกางเกงขาสั้นนั้นถูกตัดช่องตรงกลางไว้ทำให้นางพยาบาลเห็นอวัยวะเพศของอุดมทั้งหมด ด้วยความที่อุดมเกิดความรู้สึกอายเป็นอย่างมาก จึงกล่าวประชดประชันโดยการแสร้งสัญญาว่า หากมีเสา ตนจะเดินชัวร์จริงๆ เนื่องจากตนรู้สึกว่าการกางเกงที่พยาบาลให้ตนมาเปลี่ยนนั้นไปมาก รวกับการแต่งกายของผู้ที่จะไปเดินรูดเสาตามสถานบันเทิงต่างๆ จะเห็นว่า อุดมไม่ได้มีความตั้งใจจริงที่จะกระทำตามคำกล่าวของตน สิ่งนี้จึงเป็นเครื่องแนะนำให้ผู้ชมทราบได้ว่าอุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ ในขณะเดียวกัน ถ้อยคำนัยผกผันในตัวอย่างนี้ก็สามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมที่นึกภาพตามได้ด้วยเช่นกัน

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการสัญญานี้ อุดมไม่ได้มีความตั้งใจจริงที่จะกระทำตามคำสัญญาของตน แต่ตั้งใจละเมียดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนี้เพื่อต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชันไปสู่บุคคลที่เป็นเป้าหมาย หรือต้องการระบายความข้องใจที่มีต่อเหตุการณ์นั้นๆ ปรียบทก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมทราบได้ว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งผู้ชมสามารถสังเกตจากถ้อยคำแวดล้อมและเนื้อเรื่องที่อุดมได้เล่าให้ฟังก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ชมสามารถตีความถ้อยคำนัยผกผันได้ง่ายขึ้น

3.2.3.2 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการเสนอให้

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1979) วัจนกรรมการเสนอให้จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมผูกมัด เนื่องจากเป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดผูกมัดตนเองว่าจะกระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต นั่นก็คือ การกระทำตามคำเสนอของตนเอง เงื่อนไขวัจนกรรมการเสนอให้ทั้ง 4 ข้อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขเนื้อความ (propositional condition) คือ การกระทำในอนาคตของผู้พูด
  2. เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory precondition) คือ 1. ผู้ฟังอาจจะยอมรับ หรือปฏิเสธการกระทำนั้นของผู้พูด 2. ผู้พูดเชื่อว่า ผู้ฟังตั้งใจให้การกระทำนั้นสำเร็จ
  3. เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) คือ ผู้พูดตั้งใจที่จะกระทำสิ่งนั้นจริงๆ
  4. เงื่อนไขจำเป็น (essential condition) คือ จัดเป็นความตั้งใจของผู้พูดที่จะกระทำสิ่งนั้นจริงๆ และเป็นความปรารถนาที่จะให้การกระทำของผู้ฟังนั้นสำเร็จ
- (Searle, 1979: 14 อ้างถึงใน Ad-Darraj, 2012: 2-4)

จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการเสนอให้คือ ผู้พูด “ตั้งใจ” กระทำสิ่งนั้นจริงๆ แต่หากผู้พูดกล่าววัจนกรรมการเสนอให้โดยที่ผู้พูดไม่ได้มีความตั้งใจที่จะกระทำสิ่งนั้นอย่างจริงจัง ก็แสดงให้เห็นว่าผู้พูดจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนี้ เพื่อต้องการสื่อความนัยผกผันไปสู่ผู้ฟัง จากข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยค่านัยผกผันในรูปวัจนกรรมการเสนอให้ทั้งสิ้น 2 ถ้อยคำ ดังนี้

(42) อุดมพูดถึงปัญหาต้นไม้ริมทางเท้า

“ต้นไม้ริมทางเท้า คูติ ดูวัฒนธรรมไทยเรา ต้นไม้ คนปลูก ปลูกไปนะ แผนกนี้ เทศกิจรับผิดชอบต้นไม้ ทิวทัศน์ริมทางเท้า ปลูกครบ เทศกิจรดน้ำ รดๆๆๆๆ ดูแล โตๆๆๆๆ เขียวๆๆๆๆ ใบสะพรั่งๆๆๆ ชนสายไฟ พิก!!! การไฟฟ้ามาตัด! (ฮา) ยกแก๊งมาตัดเลย พีบๆๆๆๆ ตัดแม่งหงิกๆ งอๆ ตัดแบบ ريبอะ เมียเสียบเตารีดไว้ ต้องรีบกลับอะ มันจะเกิดอะไรขึ้น ต้นไม้มันไม่เคยได้โต เต็มฟอร์มมันอะ แล้วมันจะเป็นอย่างเงี้ยจากไหน จากวันเนี่ยจนไปถึงรุ่นลูกเรา ต้นไม้แม่งไม่เคยสวยเลย ไม่เห็นวัฒนธรรมไทยไปทำอะไร มีง 2 ฝ่ายทำไม่คุยกันอะ มีงไม่มีเบอร์โทร เอเบอร์ที่กูมัย (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 10/ 2:26:53-2:27:49)

จากตัวอย่างที่ (42) ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้จัดอยู่ในรูปวัจนกรรมการเสนอให้ เพราะมีเนื้อความบางอย่างที่อุดมผูกมัดตนเองว่าจะกระทำตามคำเสนอของตนเอง และจากรูปภาษาในคำว่า “เอา...มัย” ก็แสดงความหมายที่อุดมพยายามเสนอบางสิ่งบางอย่างให้ผู้ฟัง แต่จากบริบท อุดมไม่ได้

ต้องการกระทำตามคำเสนอของตนจริงๆ เพียงแต่ใช้การแสวงเสนอให้เพื่อประชดประชันฝ่ายเทศกาล และฝ่ายการไฟฟ้าที่ไม่มีภาระประสานงานและปรึกษาหารือกันในเรื่องปัญหาต้นไม้ริมทางเท้า ฝ่ายหนึ่งปลูกและดูแลต้นไม้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งตัดทิ้งเมื่อเกิดปัญหาต้นไม้ชนสายไฟ ต้นไม้จึงไม่สามารถเจริญเติบโตได้อย่างเต็มที่ การที่อุดมเสนอให้เอาเบอร์โทรศัพท์จากตน ไม่ใช่ว่าอุดมคิดว่าทั้งสองฝ่ายไม่มีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกันได้จริง ในทางตรงกันข้าม ความหมายที่แท้จริงที่อุดมต้องการจะสื่อคือ เหตุใดจึงไม่มีการคุยปรึกษาหารือกันในเรื่องดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย

(43) ในช่วงเริ่มแรกของการแสดง อุดมกล่าวถึงผู้ชมกลุ่มที่ซื้อบัตรในราคาต่ำสุด

“400 ผมว่ากลับไปได้แล้วครับ (ฮา ปรบมือ) ผมคิดว่าพวกคุณคุ้มตั้งแต่พวกสินเจริญไปแล้วนะฮะ (ฮา ปรบมือ) สำหรับตรงนี้ (อุดมชี้มาทางแถวหน้า) ก็ตามสบายนะครับ (ฮา) อยากเอาคืนพาดขึ้นมาก็ได้ เดียวนวดคืนให้ นะครับ (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5/ 1:36-1:57)

จากตัวอย่างที่ (43) พบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสิ้น 3 แห่ง แต่ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการเสนอให้คือถ้อยคำที่ว่า “เดี๋ยวนวดคืนให้ นะครับ” จะเห็นว่าถ้อยคำนี้มีเนื้อความบางอย่างที่อุดมกล่าวอาสาตัวหรือเสนอตัวว่าจะกระทำการสิ่งหนึ่งในอนาคตเพื่อผู้ชม นั่นก็คือ การนวดเท้าให้กับผู้ชมแถวหน้านั่นเอง แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้มีความตั้งใจที่จะนวดเท้าให้กับผู้ชมแถวหน้าจริงดังเช่นความหมายตามรูป แต่ต้องการประชดประชันผู้ชมแถวหลัง ที่ซื้อบัตรในราคาถูกที่สุด (400 บาท) แต่กลับได้ดูการแสดงจนคุ้มค่าตั้งแต่วางดนตรีสินเจริญบราเธอร์สที่อุดมเชิญมาเล่นก่อนที่ตนจะแสดงแล้ว อุดมจึงกล่าวประชดประชันแบบหยิกแกลมหยอกผู้ชมแถวหลังโดยการแสวงเสนอตัวว่าจะนวดเท้าให้ผู้ชมแถวหน้า เสมือนเป็นการอำนวยความสะดวกและเอาอกเอาใจผู้ชมแถวหน้าอย่างเต็มที่ให้สมกับราคาบัตรที่ซื้อมาในราคาแพง และเป็นสิทธิพิเศษที่ผู้ชมแถวหลังไม่ได้รับนั่นเอง

จากตัวอย่างจะเห็นว่า อุดมไม่ได้มีความตั้งใจจริงที่จะนวดเท้าให้กับผู้ชมแถวหน้า แต่ใช้การแสวงเสนอให้ (offer) เพื่อประชดประชันบุคคลเป้าหมาย นั่นก็คือ ผู้ชมแถวหลังนั่นเอง ในขณะเดียวกันถ้อยคำนัยผกผันในตัวอย่างนี้ก็สามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการเสนอให้เป็นการแสวงเสนอตัวหรืออาสาทำสิ่งต่างๆ ทั้งๆ ที่ตนก็ไม่ได้มีความต้องการที่จะกระทำตามคำเสนอของตนจริงๆ ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการประชดประชันหรือหยิกแกลมหยอกไปยังบุคคลเป้าหมาย ซึ่งบุคคลเป้าหมายที่อุดมต้องการประชดประชันอาจเป็นได้ทั้งบุคคลที่อุดมเสนออาสาทำประโยชน์ให้โดยตรง

หรืออาจเป็นการแสวงเสนาอวดอสาทำประโยชน์ให้กลุ่มบุคคลหนึ่งเพื่อประชดประชันกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มหนึ่งก็เป็นได้ ผู้ชมสามารถรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันนี้ได้โดยสังเกตจากบริบท หรือถ้อยคำ แวดล้อมที่จะช่วยแนะให้ผู้ชมทราบได้ว่าอุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่

3.2.3.3 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการชู้

ตามแนวคิดของเซอร์ล (Searle, 1969, 1976) วัจนกรรมการชู้จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมผูกมัด เนื่องจากเป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดผูกมัดตนเองว่าจะกระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต นั่นก็คือ การกระทำตามคำชู้ของตนเอง เงื่อนไขวัจนกรรมการชู้ทั้ง 4 ข้อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขเนื้อความ (propositional condition) คือ การกระทำหรือการละเลยการกระทำบางอย่างของผู้พูดในอนาคต
2. เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory precondition) คือ การกระทำในอนาคตนั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ฟัง หรืออย่างน้อยทำให้ผู้ฟังเชื่อและปฏิบัติตาม
3. เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) คือ ผู้พูดมีความตั้งใจให้ผู้ฟังเกรงกลัวและปฏิบัติตามผู้พูด
4. เงื่อนไขจำเป็น (essential condition) คือ จัดเป็นการที่ผู้พูดสร้างข้อผูกมัดหากผู้ฟังไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้พูดกำหนด

(Searle, 1979 อ้างถึงใน Blanco Salgueiro, 2010: 217-218)

จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการชู้คือ ผู้พูด “มีความตั้งใจ” ให้ผู้ฟังเกรงกลัวและปฏิบัติตามผู้พูด แต่หากผู้พูดกล่าววัจนกรรมการชู้โดยที่ผู้พูดไม่ได้มีความตั้งใจที่จะทำให้ผู้ฟังเกิดความเกรงกลัวหรือให้ปฏิบัติตามผู้พูด ก็แสดงให้เห็นว่าผู้พูดจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนี้ เพื่อต้องการสื่อความนัยผกผันไปสู่ผู้ฟัง จากข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการชู้ทั้งสิ้น 1 ถ้อยคำ ดังนี้

(44) อุดมสมมติว่าถ้าตนเองเป็นพ่อ คงตอบคำถามลูกหลายๆ เรื่องไม่ได้

“ “พ่อฮะ ทำไมเวลาเราขึ้นเครื่องบินอะฮะ เค้มาถึงห้ามเอาของเหลวขึ้นเครื่องฮะพ่อ” (อุดมเลียนเสียงเด็กผู้ชาย) เจอมี๊ย แซมพูเนาะ ที่เราหวงอะ ทิ้ง

น้ำหอม ทั้ง ครีมครีม ทั้ง ของผมนี่มีโคโลญจน์ิดเดียวเอง เฮ้ย น้อง พี่ขอหອะ เหลือขวดสุดท้ายเนี่ย “ไม่ได้ครับ ของเหลวนี่ขึ้นเครื่องไม่ได้นะอะ มันอาจจะนำไป บรรจุเป็นวัตถุระเบิด ก่อวินาศกรรมบนเครื่องได้ครับ” (อุดมเลียนเสียงเจ้าหน้าที่) หี! ก่อวินาศกรรม หน้าอย่างกูเนี่ยนะ ก่อวินาศกรรม กูจะก่อกับมึงตรงนี้ก่อนนะ”

(เดี่ยว 10/ 35:49-36:25)

จากตัวอย่างที่ (44) ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้ “กูจะก่อกับมึงตรงนี้ก่อนนะ” จัดอยู่ในรูปวัจนกรรม การขู่ เพราะมีเนื้อความที่อุดมผูกมัดตนเองว่าจะกระทำในสิ่งที่เป็นผลร้ายกับผู้ฟัง ให้ผู้ฟังเกรงกลัว และปฏิบัติตามตนเอง แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้มีความตั้งใจที่จะให้เจ้าหน้าที่สนามบินเกิดความเกรงกลัวใน คำขู่ที่ตนจะก่อวินาศกรรมกับเจ้าหน้าที่ แต่ตั้งใจประชดประชันเจ้าหน้าที่สนามบินที่ห้ามตนไม่ให้ นำ ของเหลวขึ้นเครื่องบิน ด้วยเหตุผลที่ว่า ของเหลวนั้นอาจนำไปบรรจุเป็นวัตถุระเบิดในการก่อ วินาศกรรมบนเครื่องบินได้ ด้วยความที่อุดมรู้สึกว่าการพูดดังกล่าวไม่สมเหตุสมผล เพราะเมื่อผ่าน เข้าไปในส่วน duty free ก็สามารถซื้อของเหลวขึ้นเครื่องไปได้ง่ายตาย อีกทั้งอุดมก็รู้สึกว่า หน้าตาของตนนั้นไม่ได้โหดร้ายถึงขั้นที่จะสามารถก่อวินาศกรรมเช่นนั้นได้ อุดมจึงกล่าวประชด ประชันเจ้าหน้าที่สนามบินด้วยการใช้วัจนกรรมการขู่ที่ละเมียดเนียนไขความจริงใจว่า ตนจะก่อ วินาศกรรมกับเจ้าหน้าที่ตรงนี้ก่อน เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนนั้นไม่พอใจกับกฎของสนามบินในเรื่องนี้ มากเสียจนตนสามารถจะก่อวินาศกรรมกับเจ้าหน้าที่ได้

อย่างไรก็ตาม ถ้อยคำนี้ยผกผันที่อุดมใช้ในตัวอย่างนี้อาจเป็นเพียงการแสดง (performance) ของอุดม ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมด อุดมอาจไม่ได้กล่าวคำขู่เช่นนั้นกับยามที่ สนามบินจริงๆ แต่ทำเสมือนว่าตนได้กล่าวคำขู่เช่นนั้นกับยาม เพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ถ้อยคำนี้ยผกผันในรูปวัจนกรรมการขู่นี้ อุดมไม่ได้มี ความตั้งใจที่จะทำให้ผู้ฟังเกิดความเกรงกลัวต่อคำขู่ของตน แต่ตั้งใจละเมียดเนียนไขความจริงใจของ วัจนกรรมนี้เพื่อต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชันและทัศนคติด้านลบต่อเรื่องนั้นๆ การที่ ผู้ชมจะตีความถ้อยคำนี้ยผกผันในตัวอย่างนี้ได้นั้นจะต้องสังเกตจากความจริงใจในการกล่าววัจนกรรม การขู่ อีกทั้งบริบทก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ชมทราบได้ว่ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งอุดม มักจะเล่าให้ผู้ชมฟังก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนี้ยผกผันเสมอ และเพียงแคผู้ชมสังเกตจากถ้อยคำ แวดล้อม ก็จะเข้าใจได้ว่า อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป แต่ต้องการสื่อความหมายนี้ยผกผัน นั้นเอง

สรุปได้ว่า หากเป็นการกล่าววิจารณ์ในกลุ่มผู้มัดโดยทั่วไปแล้ว ถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าวจะผูกมัดผู้พูดกับถ้อยคำนั้น และผู้พูดจะต้องมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะปฏิบัติตามถ้อยคำที่ตนได้กล่าวไว้ เช่น ความตั้งใจแน่วแน่ในการปฏิบัติตามคำสัญญาของตน ความตั้งใจแน่วแน่ในการปฏิบัติตามคำขู่ของตน ความตั้งใจแน่วแน่ในการปฏิบัติตามคำเสนอให้ของตน แต่ในกรณีของถ้อยคำนัยผกผันนั้น ผู้พูดจะไม่มี ความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามคำกล่าวของตน แต่เป็นเพียงการสร้างสัญญา สร้างข่มขู่ สร้างเสนอให้ ฯลฯ เพื่อสื่อความหมายในเชิงประชดประชันและทัศนคติด้านลบไปยังบุคคลที่เป็นเป้าหมายนั่นเอง ผู้ชมที่ทราบบริบทในเรื่องนั้นๆ อยู่แล้วจะสามารถเข้าใจถ้อยคำนัยผกผันได้ทันที แต่อุดมก็มักจะมีถ้อยคำแวดล้อมหรือเล่าเนื้อเรื่องให้ฟังก่อนเสมอ ดังนั้นผู้ชมที่แม้จะไม่ทราบบริบทก็สามารถรับรู้และเข้าใจได้ว่าอุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่

3.2.4 ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวิจารณ์แสดงความรู้สึก (expressives)

ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวิจารณ์แสดงความรู้สึก (expressives) คือวิจารณ์ที่ผู้พูดใช้เพื่อสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกหรือสภาวะทางจิตใจของตนเอง เช่น การขอบคุณ การแสดงความยินดี การขอโทษ ฯลฯ เจาะใจความจริงใจของวิจารณ์กลุ่มนี้คือ ผู้พูด “มีความรู้สึก” ภายในจิตใจ เช่นนั้นจริงๆ (Searle, 1969: 66-67) แต่หากผู้พูดจงใจละเมียดเจื้อยความจริงใจของวิจารณ์กลุ่มนี้ โดยการกล่าววิจารณ์ที่ผู้พูดไม่ได้มีความรู้สึกเช่นนั้นจริงๆ แสดงว่าผู้พูดกำลังใช้ถ้อยคำนัยผกผันอยู่เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวิจารณ์นี้ทั้งสิ้น 2 วิจารณ์ ได้แก่ วิจารณ์การชม และวิจารณ์การขอบคุณ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.4.1 ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจารณ์การชม

Holmes (1988, 1995) ได้เสนอนิยามของวิจารณ์การชม (compliment) ไว้ว่าหมายถึง วิจารณ์ที่เป็นการให้ชื่อเสียงหรือชื่นชมยกย่องบุคคลๆ หนึ่งมากกว่าตัวผู้พูด ซึ่งโดยส่วนมากมักจะเป็นการยกย่องชื่นชมผู้ฟังในบางสิ่งบางอย่างว่า “ดี” เช่น สิ่งที่ครอบครอง บุคลิกภาพ ทักษะต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านั้นมีคุณค่าสำหรับผู้พูดและผู้ฟัง (Holmes, 1988, 1995 อ้างถึงใน Jucker, 2009: 1612) ผู้วิจัยเห็นด้วยกับนิยามดังกล่าว เซิร์ล (Searle, 1969, 1976) ได้จัดให้วิจารณ์การชมอยู่ในกลุ่มวิจารณ์แสดงความรู้สึก เนื่องจากเป็นวิจารณ์ที่ผู้พูดใช้เพื่อสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึก

หรือสภาวะทางจิตใจของตนเอง นั่นก็คือ สื่อความรู้สึกชื่นชมต่อการกระทำนั้นๆ ดังนั้น เงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการชมก็คือ ผู้พูดรู้สึกชื่นชมหรือพึงพอใจต่อการกระทำนั้นของผู้ฟัง แต่หากผู้พูดกล่าววัจนกรรมการชมโดยที่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกชื่นชมหรือพึงพอใจต่อการกระทำนั้นของผู้ฟังจริงๆ จะถือว่าผู้พูดจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมนี้ เพื่อต้องการสื่อความนัยแฝงผันจากข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยแฝงผันในลักษณะนี้ทั้งสิ้น 9 ถ้อยคำ ดังตัวอย่าง

(45) อุดมพูดถึงแก๊งโอรส ที่ขณะนั้นกำลังโด่งดังในโลกอินเทอร์เน็ตในลักษณะท่าทางของการเป็นอันทพาล

“นี่หัวหน้าแก๊งค์ก็เพิ่งโดนจับไปหนิ นะ...คุณตี ตี โอรส ไข่ปะ ผมได้คูคลิกก่อนที่เค้าจะโดนจับ เค้ามาโพส เค้าเมายาหนิ เมายาแล้วมาโพส หุยเมามากเลย ไม่รู้ยาอะไร แล้วมาโพส คือเมากจนควบคุมปากมันไม่ได้ “เฮ้ย...น้อง...พี่อยากเจอน้องมาก” (อุดมเลียนเสียงและลักษณะการพูดของตี โอรส) มันโพสบ๊ีบ ไม่กี่วันตำรวจตามล่า หนิไปกบดาน หนิไปกบดานอยู่ที่หัวหิน กบดานอยู่ได้ 5 วัน ตำรวจรวบตัวได้ เพราะอะไรรู้มัยครับ โปสลงเฟสบุ๊ค (ฮา) เช็คอินหัวหิน (ฮา ปรบมือ) ฉลาดสมเป็นหัวหน้าแก๊งจริงเลยสาตดตด! (ฮา ปรบมือ) มึงหนิไปกบดาน มึงเลือกเช็คอินให้เค้ารู้อีก (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 1:17:22-1:18:34)

จากตัวอย่างที่ (45) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยแฝงผันในถ้อยคำที่ว่า “ฉลาดสมเป็นหัวหน้าแก๊งจริงเลยสาตดตด!” หากพิจารณาตามรูปภาษาจะเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ในรูปวัจนกรรมการชมสังเกตได้จากคำว่า “ฉลาด” ซึ่งมีความหมายในแง่บวก และมีเนื้อความที่เป็นการชื่นชมยกย่องหรือให้คุณค่าแก่ผู้ฟัง แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้รู้สึกชื่นชมหรือเห็นว่าการกระทำของตี โอรส ฉลาดจริง แต่ต้องการประชดประชันตี โอรส ซึ่งเป็นถึงหัวหน้าแก๊งอันทพาล แต่กลับไม่มีความเฉลียวใจว่า การที่ตนเองหนิการจับกุมของตำรวจและไปกบดานอยู่ที่หัวหิน แต่กลับเช็คอินลงในเฟสบุ๊คนั้น จะทำให้ตำรวจสามารถรู้ที่หลบซ่อนและตามไปจับกุมได้

นอกจากนั้น การที่อุดมใช้คำบริภาษ “สาตดตด!” ควบคู่ไปกับการใช้ถ้อยคำนัยแฝงผันในลักษณะของวัจนกรรมการชม ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่แนะนำให้ผู้ชมทราบได้ว่า อุดมไม่ได้รู้สึกชื่นชมในการกระทำของตี โอรส จริงๆ เพราะการชมที่จริงใจจะไม่ปรากฏคำบริภาษอยู่ด้วย

จะเห็นได้ว่า บริบทต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นคำบริภาษที่ปรากฏควบคู่ไปกับการใช้วัจนกรรมการชม และบริบทในเรื่องที่ตี โอรส หนิไปกบดานแต่กลับเช็คอินลงในเฟสบุ๊คนั้น มีส่วนสำคัญที่แนะนำให้ผู้ชม

ทราบได้ว่า ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้นั้น อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความหมายตามรูป แต่ต้องการสื่อความหมายที่ตรงกันข้าม ผู้ชมจะต้องพลิกกลับความหมายของถ้อยคำดังกล่าวเป็นตรงกันข้าม จึงจะเข้าใจความหมายนัยแฝงที่อุดมต้องการสื่อได้ นั่นก็คือ “ดี โอรส ไม่เฉลียวฉลาดสมเป็นหัวหน้าแก๊ง” นั่นเอง

(46) อุดมกล่าวถึงสภาพการจราจรที่ติดขัดในกรุงเทพฯ และกล่าวโยงไปถึงเรื่องรถเมล์ฟรี

“ ♪ รถติดติดอยู่ในรถ เงินเติมน้ำมันก็หมด เงินผ่อนรถก็ไม่มี ขาดส่งโดนยึดทำไงอะ ขาดส่งโดนยึดทำไง จะไปแคร่อะไร เรายังมีรถเมล์ฟรี ♪ (ฮา) รถเมล์ฟรีที่แบบ อาทิศย์นั่งผ่านมาคันนี้ ร้อนๆ คนขับมารยาทดีมากกก (อุดมใช้เสียงสูง) (ฮา)”

(เดี๋ยวล 10/ 2:04:02-2:04:27)

จากตัวอย่างที่ (46) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยแฝงในถ้อยคำที่ว่า “คนขับมารยาทดีมากกกก” หากพิจารณาตามรูปภาษาจะเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ในรูปวิจรรย์กรรมการชม สังเกตได้จากคำว่า “มารยาทดีมาก” และมีเนื้อความที่เป็นการชื่นชมยกย่องหรือให้คุณค่าแก่ผู้ฟัง แต่หากพิจารณาจากบริบท ผู้ชมที่เคยมีประสบการณ์นั่งรถโดยสารประจำทางที่ไม่เสียค่าโดยสาร หรือที่เรียกว่ารถเมล์ฟรีนั้น ก็จะทราบว่าส่วนใหญ่แล้ว คนขับรถเมล์ฟรีมักจะไม่ค่อยมีมารยาทต่อผู้โดยสาร อีกทั้งยังขับเร็วและผิดกฎจราจรอยู่บ่อยครั้ง ในที่นี้จะเห็นว่า แท้จริงแล้วอุดมไม่ได้รู้สึกชื่นชมหรือพึงพอใจต่อการขับรถของคนขับรถเมล์ฟรี และไม่ได้ต้องการให้คนขับรถเมล์ฟรีเข้าใจว่าตนชื่นชมว่ามารยาทดีมากดังเช่นความหมายตามรูป แต่ต้องการประชดประชันคนขับรถเมล์ฟรีที่ไม่มีมารยาทในการขับรถและการบริการผู้โดยสารนั่นเอง

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงทัศนคติในด้านลบของผู้ชมส่วนใหญ่ที่มีต่อคนขับรถเมล์ฟรีอย่างชัดเจน ผู้ชมที่มีประสบการณ์ร่วมจะเข้าใจและตีความถ้อยคำนัยแฝงนี้ได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การที่อุดมใช้เสียงสูงในพยางค์ท้ายในคำว่า “มาก” ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่แนะนำให้ผู้ชมทราบได้ว่า อุดมไม่จริงจังในการกล่าวคำชมนี้ การใช้เสียงสูงร่วมกับการกล่าวถ้อยคำนัยแฝงก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สื่อให้เห็นว่าผู้พูดอาจกำลังสื่อความนัยแฝงอยู่ ซึ่งรายละเอียดในเรื่องอวัจนภาษาที่ประกอบถ้อยคำนัยแฝงต่างๆ นี้ ผู้วิจัยจะกล่าวอธิบายอย่างละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

(47) อุดมกล่าวถึงเรื่องการอ่านของเด็กไทย

“ 🎵 ผู้ใหญ่ควรอ่านให้เด็กเห็นเป็นเยี่ยงอย่าง อ่านให้เด็กเห็นบ้างเป็นตัวอย่างที่ดี ตัวอย่างมีอยู่ถมไป ไม่ต้องดูอื่นไกลนายกรัฐมนตรี (ฮา ปรบมือ) ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย แคมีไผ่ยื่นให้ ก็อ่านได้ทันที (ฮา ปรบมือ) 🎵 ”

(เดี่ยว 10/ 2:14:01-2:14:31)

จากตัวอย่างที่ (47) ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้ “ตัวอย่างมีอยู่ถมไป ไม่ต้องดูอื่นไกล นายกรัฐมนตรี” จัดอยู่ในรูปวิจารณ์การชม เพราะมีเนื้อความแวดล้อมหรือบริบทก่อนหน้าที่เป็น การชื่นชมยกย่องหรือให้คุณค่าแก่น.ส.ยิ่งลักษณ์ เช่นในคำว่า “ตัวอย่างที่ดี” แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้รู้สึก ชื่นชมในการอ่านของนายกรัฐมนตรี ซึ่งในขณะนั้นคือ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร จริงๆ ดังเช่น ความหมายตามรูป เพราะหากสังเกตจากบริบทที่อุดมกล่าวถัดมาว่า “ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย แคมีไผ่ยื่นให้ ก็อ่านได้ทันที” ก็จะทราบได้ทันทีว่า อุดมต้องการ ประชดประชัน น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ที่มีจะถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่ บ่อยครั้งที่ออกมาแถลงข่าว ให้สัมภาษณ์นักข่าว หรือการกล่าวปาฐกถาที่ประเทศต่างๆ ก็มักจะต้อง คอยอ่านสคริปต์อยู่เสมอ และมักจะถูกวิจารณ์ในเรื่องการอ่านคำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษแบบ ผิดๆ อยู่บ่อยครั้ง จากบริบทจะเห็นว่าอุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป ผู้ชมจะต้องพลิกกลับ ความหมายของถ้อยคำดังกล่าวเป็นตรงกันข้าม จึงจะเข้าใจความหมายนัยแฝงที่อุดมต้องการสื่อได้ นั่นก็คือ อุดมไม่ได้รู้สึกชื่นชมว่านายกรัฐมนตรีเป็นตัวอย่างของนักอ่านที่ดีนั่นเอง

CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น การใช้ถ้อยคำนัยแฝงในรูปวิจารณ์การชมนี้สื่อให้ เห็นถึงทัศนคติด้านลบที่อุดมมีต่อบุคคลผู้เป็นเป้าหมายหรือเรื่องราวต่างๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า ถ้อยคำนัยแฝงในรูปวิจารณ์การชมมักจะพบคำในด้านบวก เช่น ฉลาด ดี ฯลฯ ปรากฏอยู่ในถ้อยคำนั้น แต่ความหมายที่แท้จริงที่ผู้พูดต้องการสื่อจะเป็นความหมายใน ด้านลบ ซึ่งผู้ชมจะสังเกตได้จากเนื้อเรื่องที่อุดมเล่าหรือถ้อยคำแวดล้อมที่มักจะขัดแย้งกับคำชมของ อุดม ผู้ชมจะตีความความหมายนัยแฝงในลักษณะนี้ได้โดยการพลิกกลับถ้อยคำนั้นให้เป็น ความหมายที่ตรงกันข้าม

3.2.4.2 ถ้อยคำนัยแฝงในรูปวัจนกรรมการขอบคุณ

ตามแนวคิดของเซิร์ล (Searle, 1969, 1976) วัจนกรรมการขอบคุณจัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรม แสดงความรู้สึก เนื่องจากเป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดใช้เพื่อสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกหรือสภาวะทางจิตใจ ของตนเอง นั่นก็คือ สื่อความรู้สึกซาบซึ้งและเป็นหนี้บุญคุณต่อการกระทำนั้น ก่อนอื่นผู้วิจัยจะขอยกเงื่อนไขวัจนกรรมการขอบคุณทั้ง 4 ข้อ ตามที่เซิร์ล (Searle, 1969) ได้เสนอไว้ เพื่อมาใช้เป็นกรอบในการบ่งชี้ว่าวัจนกรรมนั้นเป็นวัจนกรรมการขอบคุณหรือไม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขเนื้อความ (propositional condition) คือ การกระทำของผู้ฟังในอดีต
2. เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory precondition) คือ การกระทำนั้นเป็นประโยชน์ต่อผู้พูด และผู้พูดก็เชื่อว่าการกระทำนั้นเป็นประโยชน์ต่อตนเอง
3. เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) คือ ผู้พูดรู้สึกซาบซึ้งและเป็นหนี้บุญคุณต่อการกระทำนั้น
4. เงื่อนไขจำเป็น (essential condition) คือ จัดเป็นถ้อยคำแสดงความรู้สึกซาบซึ้งและเป็นหนี้บุญคุณ

(Searle, 1969: 67)

จากเงื่อนไขวัจนกรรมทั้ง 4 ข้อนี้จะเห็นว่า เงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการขอบคุณคือ ผู้พูดรู้สึกซาบซึ้งและเป็นหนี้บุญคุณต่อการกระทำนั้น แต่หากผู้พูดกล่าววัจนกรรมการขอบคุณโดยปราศจากความรู้สึกซาบซึ้งหรือเป็นหนี้บุญคุณผู้ฟัง นั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการขอบคุณ เพื่อต้องการสื่อความหมายนัยแฝงไปสู่ผู้ฟังนั่นเอง จากข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยแฝงในลักษณะนี้ทั้งสิ้น 6 ถ้อยคำ ดังตัวอย่าง

(48) อุดมเล่าเหตุการณ์ขณะที่ตนอยู่บนรถที่พาเที่ยวชมสัตว์ ณ สวนสัตว์ ไนท์ ซาฟารี และตอนนี้เป็นตอนที่โกด์ได้อธิบายลักษณะของม้าลายให้ผู้ชมฟัง

“แล้วพระเอกของที่นี่เลยนะคะ ก็คือ..ม้าลาย ม้าลาย ม้าลายคะ ม้าลายมาจากแอฟริกันนะคะ ม้าลายนี้เป็นสัตว์ที่พื้นขาวนะคะ แล้วก็ลายสีดำ นะคะ อ่า... หรือบางทีอาจจะพื้นดำ แล้วลายสีขาวคะ (อุดมเลียนเสียงโกด์ที่พาชมสัตว์) (ฮา) อ่อ...หรือ อืมม.. ขอใบ้บอ (ฮา)”

(เด็ยว 9.5/ 28:00-28:17)

จากตัวอย่างที่ (48) อุดมกล่าวถ้อยคำนี้ผกผันในถ้อยคำที่ว่า “ขอใบ้บอ” หากพิจารณาตามรูปภาษาจะเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ในรูปวัจนกรรมการขอบคุณ สังเกตได้จากคำว่า “ขอใบ้” แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้รู้สึกซาบซึ้งต่อการให้ความรู้เกี่ยวกับม้าลายของโกด์ สังเกตได้จากบริบทที่โกด์อธิบายลักษณะของม้าลายว่า ม้าลายเป็นสัตว์ที่พื้นขาว ลายสีดำ หรือบางทีก็พื้นดำ ลายสีขาว ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลกลับไปกลับมา และเป็นลักษณะที่ไม่ได้แตกต่างกัน อีกทั้งลักษณะดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่ทุกคนทราบกันดีอยู่แล้ว โกด์ไม่ได้ให้ข้อมูลใดที่เป็นประโยชน์หรือเป็นความรู้ใหม่ แท้จริงแล้วอุดมต้องการประชดประชันโกด์ในเรื่องการบรรยายลักษณะของม้าลายที่เป็นการให้ข้อมูลกลับไปกลับมา และเป็นลักษณะที่ใครๆ ก็ทราบกันดีอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องเน้นย้ำก็ได้ ควรจะให้รายละเอียดในเรื่องอื่นๆ เพิ่มเติมมากกว่า ในที่นี้อุดมจึงได้ประชดประชันด้วยการสร้างกล่าวขอบคุณ เสมือนว่าตนรู้สึกขอบคุณโกด์ที่ให้ความรู้กับตน ซึ่งในความเป็นจริงนั้น ตนไม่ได้รู้สึกว่าคุณได้ให้ความรู้ใดๆ เกี่ยวกับม้าลายเพิ่มเติมเลย

(49) อุดมเล่าถึงสาเหตุมากมายที่ทำให้ตนต้องการจะย้ายบ้าน และนี่ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่ง

“ถัดบ้านผมไป 5 หลังเนี่ย ผมมีเพื่อนบ้านเป็นเจ้าแม่กวนอิมเว้ย (ฮา) ป้ายตัวแดงนะ พื้นแดง อักษรสีทอง ตำนานประทับเจ้าแม่กวนอิม (ฮา) คือผมนี่ไม่เดือดร้อนนะที่มีเพื่อนบ้านเป็นเจ้าแม่กวนอิม (ฮา) ตอนกลางวันท่านจะเข้าทรงช่วยเหลือชาวโลก ให้อั่งให้เลข ผมไม่เดือดร้อน ตอนเช้าตรู่ๆ เห็นเจ้าแม่กวนอิมออกมาตากกางเกงในเสื้อในผมไม่มีปัญหา (ฮา) บ่ายๆ เจอเจ้าแม่กวนอิมที่เดอะมอลล์ บางกะปิ (ฮา) ชื่อของ sale อยู่ก็ไม่เดือดร้อน (ฮา) ตอนเย็นๆ ไปที่ลานกีฬาท้ายหมู่บ้าน เห็นเจ้าแม่กวนอิมเดินแอร์บิคอยู่ (ฮา) ผมไม่เดือดร้อนอะไรเลยเว้ย ผมมีปัญหาย่อยอย่างเดียวครับ ช่วงที่เค้ากินเจ หรือว่าช่วงที่เค้าทำพิธีสำคัญของเค้าอะกินเจนี่แหละครับ จุดประทัด เริ่มพิธีเนี่ย คือประทัดที่เค้าจุดเนี่ยมันไม่ใช่ 3-4 ดอก

นีกออกมัย มัน 3-4 เมตร นีกออกมัย มันเป็นพวงใหญ่ๆ ต่อไม้ไผ่ขึ้นไปยาวๆ นะ ครับ แล้วเจ้าแม่กวอนอิมเนีย เค้าไม้จุดหน้าตำหนักตัวเองนะ (ฮา) ฮวงจ้วยมันไม่ตินะ (ฮา) มาจุดหน้าบ้านกู (ฮา) ขอบใจเลย ตรงทางสามแพร่ง โอ้โห แล้วยื่นไม้ขึ้นไป สูงๆ นี่ ห้องนอนกูเลย! (ฮา)”

(เดี่ยว 7/ 1:35:12–1:36:34)

จากตัวอย่างที่ (49) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในถ้อยคำที่ว่า “ขอบใจเลย” หากพิจารณาตามรูปภาษาจะเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ในรูปวัจนกรรมการขอบคุณ สืบเกิดได้จากคำว่า “ขอบใจ” แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้รู้สึกซาบซึ้งหรือเป็นหนี้บุญคุณต่อเพื่อนบ้านของตนที่มาจุดประทัดบริเวณหน้าบ้านของตน เพราะในความเป็นจริง การจุดประทัดมักจะมีเสียงดังรบกวนอย่างมาก จึงเป็นไปได้ที่อุดมจะรู้สึกดีที่เพื่อนบ้านกระทำเช่นนั้น จากบริบทจะเห็นได้ชัดเจนว่า อุดมตั้งใจประชดประชันเพื่อนบ้านของตนที่เป็นร่างทรงเจ้าแม่กวอนอิมซึ่งไม่ยอมจุดประทัดหน้าตำหนักของตัวเอง แต่กลับมาจุดที่หน้าบ้านของตน สร้างความเดือดร้อนและความรำคาญให้กับตนอย่างมาก และเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้อุดมรู้สึกว่าสภาพแวดล้อมบริเวณที่ตนอาศัยอยู่นั้นไม่น่าอยู่ และต้องการจะย้ายไปอยู่ที่อื่น การกล่าวขอบคุณในที่นี้จึงเสมือนเป็นการแสวงกล่าวเพื่อประชดประชันเพื่อนบ้านของตนนั่นเอง

(50) อุดมร้องเพลงแร็ปเกี่ยวกับการเมือง และตอนนี้เป็นตอนที่อุดมกำลังจะกล่าวถึงนักการเมืองบุคคลหนึ่งคือ ร้อยตำรวจเอก ดร.เฉลิม อยู่บำรุง

“ 🎵 มีคนละเค้าอยู่บำรุง 🎵 (ฮา ปรบมือ) เรามาตกลงกันก่อนว่า รอบนี้เรา รับผิดชอบร่วมกัน (ฮา) อ่าถ้าไปก็ไปกันเป็นหมู่อะ (อุดมพูดคุยตกลงกับผู้ชม) ไม่เลย หรอ! ขอบใจนะ (ฮา)”

(เดี่ยว 7/ 3:28:56–3:29:17)

จากตัวอย่างที่ (50) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในถ้อยคำที่ว่า “ขอบใจนะ” หากพิจารณาตามรูปภาษาจะเห็นว่า ถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ในรูปวัจนกรรมการขอบคุณ สืบเกิดได้จากคำว่า “ขอบใจ” แต่ในที่นี้อุดมไม่ได้รู้สึกซาบซึ้งหรือเป็นหนี้บุญคุณผู้ชม แต่ต้องการประชดประชันผู้ชม เนื่องจากไม่มีผู้ชมคนใดตอบตกลงที่จะร่วมรับผิดชอบกับตนในกรณีหากมีการฟ้องร้องเกิดขึ้นแม้สักคนเดียว อุดมจึงแสวงกล่าววัจนกรรมการขอบคุณที่ไม่จริงใจนี้ เสมือนว่าตนรู้สึกซาบซึ้งและเป็นหนี้บุญคุณผู้ชม แม้ว่าในความเป็นจริงนั้นตนจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือแต่อย่างใด ทั้งนี้ก็เพื่อสื่อให้ผู้ชม

รับทราบว่าคุณกำลังสื่อความหมายในเชิงประชดประชันอยู่ โดยที่ผู้ชมไม่ได้รู้สึกว่าเป็นการต่อว่าที่รุนแรง อีกทั้งยังเป็นการสามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้อีกด้วย

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ถ้อยคำนัยแฝงในรูปวาทกรรม การขอบคุณมักจะพบคำว่า “ขอบคุณ” “ขอใจ” ปรากฏอยู่ในถ้อยคำนั้นเสมอ แต่ผู้พูดกลับไม่ได้รู้สึกซาบซึ้งหรือเป็นหนี้บุญคุณผู้ฟังดังเช่นความหมายตามรูป ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่าผู้พูดจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวาทกรรมการขอบคุณ การใช้วาทกรรมการขอบคุณที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจเป็นอีกลักษณะหนึ่งของถ้อยคำนัยแฝงที่ช่วยให้ผู้พูดสามารถสื่อความหมายในเชิงประชดประชันไปสู่บุคคลที่เป็นเป้าหมายได้อย่างดี ไม่ว่าจะบุคคลอื่น หรือแม้กระทั่งกับผู้ชมเอง โดยที่ไม่ทำให้บุคคลที่เป็นเป้าหมายรู้สึกว่าคุณต่อว่าอย่างรุนแรง ซึ่งผลลัพธ์นี้แตกต่างจากการบริการ อีกทั้งถ้อยคำนัยแฝงในลักษณะนี้ก็สามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

สรุปได้ว่า การใช้ถ้อยคำนัยแฝงในกลุ่มวาทกรรมแสดงความรู้สึกนี้ เกิดจากการที่ผู้พูด “จงใจ” ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวาทกรรมกลุ่มนี้ นั่นคือ ผู้พูดไม่ได้มีความรู้สึกภายในจิตใจ เช่นนั้นจริงๆ กล่าวคือ ไม่ได้รู้สึกชื่นชมหรือพึงพอใจต่อการกระทำนั้น ไม่ได้รู้สึกซาบซึ้งหรือเป็นหนี้บุญคุณผู้ฟัง ซึ่งผู้พูดมักจะมีถ้อยคำแวดล้อมที่คอยแนะนำให้ผู้ชมทราบได้ว่า ตนไม่ได้ต้องการสื่อความหมายตามรูป แต่กำลังสื่อความนัยแฝงอยู่

จะเห็นว่า ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิชนั้น พบชนิดของถ้อยคำนัยแฝงที่พิจารณาตามแนวคิดวาทกรรมทั้งสิ้น 11 วาทกรรม ซึ่งสามารถจัดเป็นกลุ่มวาทกรรมได้ 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. ถ้อยคำนัยแฝงในกลุ่มวาทกรรมบอกกล่าว พบ 1 วาทกรรม คือ วาทกรรมบอกกล่าว 2. ถ้อยคำนัยแฝงในกลุ่มวาทกรรมชี้แนะ พบ 5 วาทกรรม ได้แก่ วาทกรรมคำถาม วาทกรรมการแนะนำ วาทกรรมการขอร้อง วาทกรรมการอนุญาต และวาทกรรมการทำทนาย 3. ถ้อยคำนัยแฝงในกลุ่มวาทกรรมผูกมัด พบ 3 วาทกรรม ได้แก่ วาทกรรมการสัญญา วาทกรรมการเสนอให้ และวาทกรรมการขู่ 4. ถ้อยคำนัยแฝงในกลุ่มวาทกรรมแสดงความรู้สึก พบ 2 วาทกรรม ได้แก่ วาทกรรมการชม และวาทกรรมการขอบคุณ ลักษณะของถ้อยคำนัยแฝงทั้ง 4 กลุ่มวาทกรรมนี้สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดวาทกรรม กล่าวคือ ถ้อยคำนัยแฝงชนิดนี้เกิดจากการที่ผู้พูดจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวาทกรรมนั้นๆ เพื่อต้องการสื่อความหมายนัยแฝงไปสู่ผู้ฟัง ปรับทจะเป็นสิ่งที่แนะนำให้ผู้ชมทราบได้ว่า อุดมไม่จริงใจในการกล่าววาทกรรมนั้นๆ และยังช่วยให้ผู้ชมตีความถ้อยคำนัยแฝงที่อุดมต้องการสื่อได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาไม่พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวจนกรรมการประกาศอาทิ การประกาศการสมรส การประกาศสงคราม การไล่ออก ฯลฯ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าอาจเป็นเพราะวจนกรรมในกลุ่มนี้มักจะพบใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการและมีความจริงจัง เพราะเมื่อกล่าววจนกรรมนี้ออกไปแล้ว จะมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทันที โดยส่วนใหญ่มักจะพบในพิธีกรรมทางศาสนา การประกาศทางการเมือง ฯลฯ จึงอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ไม่พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวจนกรรมการประกาศในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ซึ่งผลการศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panpothong ที่ศึกษาถ้อยคำนัยผกผันของผู้พูดภาษาไทย โดย Panpothong ได้ให้เหตุผลที่ว่าสาเหตุที่ไม่พบผู้พูดภาษาไทยใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวจนกรรมการประกาศก็เพราะ วจนกรรมการประกาศส่วนใหญ่มีความเป็นทางการสูง แต่ถ้อยคำนัยผกผันจะไม่ใช้กับกรณีที่เป็นทางการ (Panpothong, 1996: 69)

อนึ่ง ถ้อยคำนัยผกผันซึ่งเกิดจากวจนกรรมที่ละเมียดเงื่อนไขความจริงใจนั้น แตกต่างจากการโกหก เนื่องจากการโกหกเป็นความตั้งใจของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังเข้าใจไปตามนั้นและเชื่อตามที่ผู้พูดกล่าว แต่ในกรณีของการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้น ผู้พูดไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังเชื่อตามถ้อยคำที่ตนกล่าวจริงๆ แต่ต้องการให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายนัยผกผันที่ผู้พูดต้องการจะสื่อผ่านปริบท นำเสียดสี กิริยาท่าทาง การใช้สายตา ฯลฯ เพื่อสื่อความหมายในเชิงประชดประชันและทัศนคติเชิงลบที่ผู้พูดมีอยู่ ซึ่งแฝงอยู่ภายใต้ถ้อยคำที่เป็นเชิงบวก ดังเช่นที่ Panpothong (1969: 53) ได้อธิบายไว้ว่า ความแตกต่างระหว่างถ้อยคำนัยผกผันในรูปวจนกรรมการบอกกล่าวกับการโกหกคือ ผู้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นจะแสดงให้ผู้ฟังเห็นอย่างชัดเจนว่าผู้พูดละเมียดเงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition) แต่ผู้ที่โกหกนั้นจะจงใจให้ผู้ฟังเชื่อว่าสิ่งที่ตนกล่าวนั้นเป็นความจริง

จากการวิเคราะห์ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช พบว่า นอกจากอุดมจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันในหลายลักษณะดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังพบลักษณะการใช้ถ้อยคำนัยผกผันที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัวของอุดมคือ อุดมมักจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันหลายลักษณะในข้อความตอนเดียว ดังตัวอย่าง

(51) ระหว่างการแสดง อุดมมีการกล่าวถามผู้ชม แต่ไม่มีผู้ชมคนใดตอบตนกลับมา

“ความเชื่อที่ทำตามต่อๆ กันมานะครับ ที่เล่ามาตั้งแต่ตอนต้น เกิดจากอะไร รุ้มั๊ยครับ ความกลัวครับ ความกลัว ความกลัวตอนไหนครับ เรากลัวกันมาตั้งแต่เกิดครับ ตั้งแต่เราเกิดเราก็อึ้งความกลัวนี้ไว้ที่ตัวเราแล้วนะครับ โดยเฉพาะชาวไทย

นะครับ เราเกิดมาเป็นอะไรครับ (อุดมกล่าวถามผู้ชม แต่ไม่มีผู้ชมคนใดตอบกลับมา)
เอ่อ...ขอบคุณทุกคนที่ร่วม ที่ร่วมคุยกับผมนะครับ (ฮา) ไม่เป็นไรครับ ท่านซื้อบัตร
มา เตียวผมทำของผมเองได้ (ฮา) ไม่ต้องรบกวนหัวเราะก็ได้ นะครับ อยากจะกลับก็
กลับไปเลยนะครับ (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5 / 1:56:08–1:56:47)

จากตัวอย่างที่ (51) จะเห็นว่าอุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะที่หลากหลาย ถ้อยคำที่ว่า “เอ่อ...ขอบคุณทุกคนที่ร่วม ที่ร่วมคุยกับผมนะครับ” จัดเป็นถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการขอบคุณ ที่อุดมใช้เพื่อประชดประชันผู้ชม เนื่องจากไม่มีผู้ชมคนใดตอบคำถามที่ตนถามในระหว่างการแสดง

ส่วนถ้อยคำที่ว่า “ไม่เป็นไรครับ ท่านซื้อบัตรมา เตียวผมทำของผมเองได้” จัดเป็นถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการบอกกล่าว เนื่องจากอุดมไม่ได้เชื่อตามถ้อยคำที่ตนกล่าว ทั้งนี้เพื่อประชดประชันผู้ชมที่ไม่มีการโต้ตอบหรือมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อคำถามที่ตนถามในระหว่างการแสดง ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูปว่า ผู้ชมซื้อบัตรมาเพื่อมาชม ตนควรที่จะแสดงด้วยตนเอง แต่ความหมายนัยผกผันที่อุดมต้องการสื่อจริงๆ คือ แม้ว่าผู้ชมจะซื้อบัตรเพื่อมาชมการแสดงที่ตนเป็นผู้แสดง แต่ก็ควรจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบหรือมีส่วนร่วมกับตนในการแสดงบ้างนั่นเอง

ส่วนถ้อยคำที่ว่า “ไม่ต้องรบกวนหัวเราะก็ได้ นะครับ อยากจะกลับก็กลับไปเลยนะครับ” จัดเป็นถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการอนุญาต ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมกระทำตามคำอนุญาตของตน กล่าวคือ ไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมนั่งชมการแสดงของตนเฉยๆ โดยที่ไม่หัวเราะหรือให้ผู้ชมหลับระหว่างที่ตนแสดงได้จริงดังเช่นความหมายตามรูป เพราะในความเป็นจริง นักแสดงทุกคนย่อมต้องการให้ผู้ชมสนใจการแสดงของตนอยู่แล้ว ทั้งนี้อุดมต้องการประชดประชันผู้ชมที่ไม่ยอมตอบคำถามเวลาที่ตนถาม โดยการสร้างอนุญาตให้ผู้ชมไม่ต้องหัวเราะระหว่างที่ตนแสดงและอนุญาตให้ผู้ชมหลับระหว่างที่ตนแสดงได้ ในที่นี้ความหมายที่อุดมต้องการสื่อจะต้องพลิกกลับเป็นตรงกันข้าม นั่นคือ อุดมต้องการให้ผู้ชมโต้ตอบหรือมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อคำถามที่ตนถามและการแสดงของตนบ้างนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า ในข้อความสั้นๆ ระยะเวลาไม่ถึง 1 นาที แต่อุดมสามารถใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะที่หลากหลายได้มากถึง 3 ลักษณะ ได้แก่ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการขอบคุณ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการบอกกล่าว และถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการอนุญาต

นอกจากนั้นจากตัวอย่างนี้ยังแสดงให้เห็นว่า ในขณะที่อุดมสื่อสารโต้ตอบกับผู้ชมก็น่าสนใจว่า เขาก็ใช้ถ้อยคำนัยผกผันในการประชดประชันผู้ชมด้วยเช่นกัน และการใช้ถ้อยคำนัยผกผันตอบกลับผู้ชมในลักษณะเช่นนี้ก็พบอยู่บ่อยครั้ง ตัวอย่างอื่นๆเพิ่มเติม เช่น

(52) อุดมเปรียบเทียบวิธีการนำปลากะพงไปทำอาหารของคนญี่ปุ่นกับคนไทย

“ญี่ปุ่นกินอาหารเป็นศิลปะ ทุกอย่างที่เราทำเป็นศิลปะ ดูวิธีที่เราทำนะ มันทำให้ของแพงขึ้น ยกตัวอย่างร้านไทยกับร้านญี่ปุ่น ไปตลาดพร้อมกัน ไปซื้อปลากะพงขาวมาคนละ 1 ตัว 1 กิโลกรัม 100 บาท คนไทยเอามาทำอะไรครับ เอาไปทอด ปลากะพงทอด กลับหน้า กลับหลัง ใส่ในจาน อย่าลืมเอาผักรองจานด้วย (ฮา) น้ำซอสหวานๆ 3 รส ปีบ รับมา 100 ขาย 130 บาท ได้กำไรเท่าไร? (อุดม กล่าวถามผู้ชม แต่มีผู้ชมบางคนตอบว่า ได้กำไร 5 บาท) 5 บาท มีงเรียนหนังสือกันมัยเนี่ย (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5 / 2:09:04–2:09:58)

จากตัวอย่างที่ (52) อุดมถามผู้ชมว่า รับปลากะพงมา 100 บาท ขาย 130 บาท ได้กำไรเท่าไร? มีผู้ชมบางคนตอบอุดมกลับมาว่า ได้กำไร 5 บาท อุดมจึงใช้ถ้อยคำนัยผกผันโต้ตอบผู้ชมกลับได้ทันทีว่า “มีงเรียนหนังสือกันมัยเนี่ย” ซึ่งจัดเป็นถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม แต่อุดมเพียงแค่แสร้งใช้การถามเพื่อประชดประชันแบบหยิกแกมหยอกผู้ชมบางคนที่คำนวณตัวเลขง่ายๆ ผิด รวากับว่าไม่ได้เรียนหนังสือมานั่นเอง

(53) อุดมแจกของให้กับผู้ชมก่อนการแสดง

“แต่ละรอบนะฮะ เรามีผ้าห่มแจกอุ่นๆ กันทุกรอบนะครับ รอบสุดท้ายปีนี้ โชะๆๆๆ ทำไมอยากได้กันนักหนากับอีของเล็กๆ น้อยๆ แค่นี้ อยากรได้มัยฮะ (ผู้ชมส่งเสียงตอบกลับพร้อมกันว่า “อยาก”) อืมหืมมม เจนสัมผัสถึงพลังงานบางอย่างที่กุดตันขึ้นมาบนเวที (ฮา ปรบมือ) เป็นพลังงานแห่งความหิวกระหาย (ฮา) ปนความโลภนิดๆ (ฮา) คืออึ้งผมไปทำสัญญาประชาคมกับรอบอื่นๆ แล้วไงว่า รอบสุดท้ายปีนี้เราจะไม่แจก คือถ้าแจกไปก็ผิดสัญญา ก็คือโกงใจ เค้ากำลังรณรงค์โตไปไม่โกงนะ (ฮา) เอจี้ๆ เป็นไปได้มะ เราแจกละเราแบบแอบๆ แจกกันได้ปะ (ผู้ชมส่งเสียงกรี๊ดและปรบมือ) เราอย่าไปบอกเค้าละกันนะ เอจี้เป็นการแจกแบบแอบๆ แบบว่า ถ้าเป็นราชการก็คือว่า เวลาเค้าให้ของกัน เค้าให้กันได้โต๊ะนะครับ แต่ว่าเราไม่มีโต๊ะ เราให้ของกันได้เก้าอี้ครับ อะล้วงครับ ล้วง ล้วง ครับ ล้วงครับ ล้วงครับ (ผู้ชมส่งเสียงกรี๊ดด้วยความดีใจ) อ้อหืม สีหน้าเข้มขึ้นเหลือเกิน ฮะฮะฮ่า ผีนรกนะครับ ผีนสีเขียวให้ด้วยความสืหนะหะครับ ผีนสีชมพูให้เป็นคำปิดปากอย่าไปบอกใคร อะโบกๆๆ อ่าว เอจี้ล่องเล่นwave เล่นwave มาจากทางนี้ก่อนมา

ไอ้โห อะหยุดๆ พันนิ่ง พันห้าไม่ต้องเลย พันนิ่ง พันห้าเฉยๆ เลย สองผืนเกินราคา
บัตรละ (ฮา) เธอห่มละนอนไปเลยดีกว่า (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 10:32-13:25)

จากตัวอย่างที่ (53) อุดมกล่าวโต้ตอบผู้ชมด้วยการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ในที่นี้อุดมต้องการจะประชดประชันผู้ชมกลุ่มที่ซื้อบัตรในราคาเพียง 1,000 และ 1,500 บาทว่าไม่ต้องโบกผ้า เล่น wave หรือร่วมแสดงความดีใจไปกับผู้ชมคนอื่นๆ เพราะการได้ของแจกเป็นผ้าห่มสองผืนก็ถือว่าคุ้มค่าเกินราคาบัตรแล้ว การที่อุดมกล่าวว่า “เธอห่มละนอนไปเลยดีกว่า” จึงถือเป็นการแสสร้งแนะนำเพื่อประชดประชันผู้ชมกลุ่มนี้ที่ซื้อบัตรในราคาถูก ราวกับว่าได้ผ้าห่มสองผืนนี้แล้วนอนหลับไปโดยไม่ต้องชมการแสดงใดๆ ก็คุ้มค่ามากแล้วนั่นเอง

จะเห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันที่เกิดขึ้นบ่อยๆ แม้ในขณะที่สื่อสารโต้ตอบกับผู้ชมนั้น แสดงให้เห็นว่า อุดมเป็นคนที่มีความสามารถในการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในการประชดประชันเรื่องราวต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยยังพบอีกว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในความถี่สูง กล่าวคือในการแสดงแต่ละครั้งอุดมจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันอย่างต่ำทุกๆ 5-10 นาทีโดยประมาณ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในลักษณะที่หลากหลายและด้วยความถี่ที่สูงเช่นนี้บ่งชี้ให้เห็นชัดเจนว่าถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นกลวิธีเด่นกลวิธีหนึ่งในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช และการที่อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันโต้ตอบกับผู้ชมได้ทันทีก็แสดงให้เห็นว่าถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษาที่อุดมถนัดหรือเป็นลีลาส่วนตัวของเขาด้วยเช่นกัน

3.3 ความถี่ของลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามลักษณะ

จากการวิเคราะห์ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ที่พิจารณาตามลักษณะสามารถสรุปความถี่เป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงความถี่ของลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามลักษณะในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช

ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามลักษณะ	ความถี่
การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล	45
การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก	29
การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง	22
การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับ	3
รวม	99

จากตารางจะเห็นว่า ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามลักษณะ พบทั้งสิ้น 99 ครั้ง โดยอุดมเลือกใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผลมากที่สุดถึง 45 ครั้ง สาเหตุที่อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้มากที่สุดอาจเนื่องมาจาก การกล่าวถึงสิ่งที่ไม่สมเหตุสมผลหรือเป็นไปไม่ได้ในความเป็นจริง จะช่วยแนะให้ผู้ชมทราบได้ทันทีว่าอุดมกำลังใช้ถ้อยคำนัยผกผันอยู่ แม้ผู้ชมจะไม่ทราบปริบท ก็จะตระหนักได้จากความไม่สมเหตุสมผลของถ้อยคำที่กล่าวกับความเป็นจริงของโลก อีกทั้งความไม่สมเหตุสมผลนี้ยังสามารถช่วยสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม ซึ่งเป็นเป้าหมายหนึ่งของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนอีกด้วย รองลงมาคือ ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก พบ 29 ครั้ง ซึ่งการกล่าวเน้นให้เกินจริงนี้นอกจากจะสื่อความนัยผกผันได้แล้ว ยังสามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้อย่างดีอีกด้วย รองลงมาคือ การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง พบ 22 ครั้ง ซึ่งถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้ชมที่ไม่ทราบปริบททางสังคมเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ มาก่อน สามารถจะเข้าใจความหมายเป็นนัยผกผันที่อุดมต้องการสื่อได้ โดยสังเกตได้จากถ้อยคำหลังที่ตามมาหรือถ้อยคำใกล้เคียง ซึ่งมักจะมี ความหมายขัดแย้งกันอย่างเห็นได้ชัด ความขัดแย้งกันนี้บ่งชี้ให้ทราบความหมายนัยผกผันที่อุดมต้องการสื่อได้อย่างดี รองลงมาคือ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับ พบ 3 ครั้ง ซึ่งต้องเป็นกรณีของการนำถ้อยคำของบุคคลอื่น หรือความคิดที่เชื่อว่าบุคคลอื่นมีอยู่มากกล่าวซ้ำ จึงมักพบในการสนทนาของกลุ่มสนทนาในชีวิตประจำวันของผู้พูดมักจะนำถ้อยคำของกลุ่มสนทนาที่เคยกล่าวไว้มากกล่าวซ้ำทันที เพื่อสื่อทัศนคติในเชิงประชดประชันไปยังกลุ่มสนทนา อย่างไรก็ตาม จากข้อมูล ไม่พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการใช้ระดับภาษาที่ไม่เหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า อาจเป็นเพราะถ้อยคำนัยผกผันลักษณะนี้ ผู้พูดมักจะมีเป้าหมายเพื่อประชดประชันกลุ่มสนทนาโดยเฉพาะ ด้วยการใช้ระดับภาษาที่ขัดแย้งกับสถานภาพของกลุ่มสนทนา

จึงน่าจะพบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ในการสนทนากับคู่สนทนาในชีวิตประจำวันมากกว่าจะพบเจอในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องราวด้วยตัวผู้แสดงเพียงคนเดียว

3.4 ความถี่ของลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรม

จากการวิเคราะห์ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรม สามารถสรุปความถี่เป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงความถี่ของลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรมในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช

ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรม	ความถี่
วัจนกรรมการถาม	91
วัจนกรรมการบอกกล่าว	30
วัจนกรรมการแนะนำ	23
วัจนกรรมการชม	9
วัจนกรรมการขอบคุณ	6
วัจนกรรมการขอร้อง	5
วัจนกรรมการอนุญาต	4
วัจนกรรมการเสนอให้	2
วัจนกรรมการทำทนาย	1
วัจนกรรมการสัญญา	1
วัจนกรรมการขู่	1
รวม	173

จากตารางจะเห็นว่า ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรมพบทั้งสิ้น 173 ครั้ง โดยอุดมเลือกใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถามมากที่สุดถึง 91 ครั้ง สาเหตุที่อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้มากที่สุดอาจเนื่องมาจากการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนมักจะมีการวิพากษ์วิจารณ์สังคมในเรื่องต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง และอุดมก็มักจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้เมื่อ

กล่าวถึงเหตุการณ์และปัญหาต่างๆ ที่ควรจะมีการแก้ไข อาทิ ปัญหาสังคม ปัญหาการจราจร ปัญหาระบบขนส่งมวลชน ฯลฯ โดยใช้วิธีการถามที่ไมต้องการคำตอบนี้ เพื่อระบายความคับข้องใจในเรื่องที่ประสบร่วมกัน

รองลงมาคือ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิธีการบอกกล่าว พบ 30 ครั้ง ซึ่งถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ อุดมไม่ได้เชื่อตามถ้อยคำที่ตนกล่าว และก็ไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมเชื่อเช่นนั้นด้วย วิธีการบอกกล่าวที่ละเมียดเนียนไขความจริงใจนี้สามารถสื่อความหมายในเชิงประชดประชันได้อย่างดี

รองลงมาคือ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิธีการแนะนำ พบ 23 ครั้ง ซึ่งปรับทจะเป็นสิ่งที่แนะนำให้ผู้ชมทราบได้ว่า อุดมเพียงแสร้งแนะนำในเรื่องนั้นๆ เท่านั้น ไม่ได้ต้องการให้กระทำตามคำแนะนำของตนจริงๆ แต่ต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชันนั่นเอง

รองลงมาคือ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิธีการชม พบ 9 ครั้ง ซึ่งการชมที่ปราศจากความจริงใจ จะทำให้ผู้ฟังทราบได้ทันทีว่า ผู้พูดกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่

รองลงมาคือ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิธีการขอบคุณ พบ 6 ครั้ง ซึ่งการขอบคุณที่ปราศจากความจริงใจนี้ ผู้ชมจะเข้าใจได้ทันทีว่าผู้พูดไม่ได้หมายความตามรูป โดยสังเกตได้จากปรับทที่ขัดแย้งกัน กล่าวคือ การกระทำดังกล่าวนั้นไม่ได้ทำให้ผู้ฟังรู้สึกซาบซึ้งหรือเป็นหนี้บุญคุณในทางตรงกันข้าม กลับเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกไม่พอใจเสียด้วย

รองลงมาคือ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิธีการขอร้อง พบ 5 ครั้ง ซึ่งอุดมมักจะใช้เพื่อระบายความคับข้องใจที่มีต่อเรื่องนั้นๆ หรือบุคคลนั้น โดยแสดงออกมาในรูปแบบของวิธีการขอร้องที่ละเมียดเนียนไขความจริงใจ

รองลงมาคือ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิธีการอนุญาต พบ 4 ครั้ง ซึ่งอุดมมักจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้เมื่อรู้สึกขัดเคืองใจหรือไม่พอใจต่อเหตุการณ์ต่างๆ หรือใช้เมื่อต้องการจะประชดประชันบุคคลที่เป็นเป้าหมาย โดยแสดงออกมาในรูปแบบของวิธีการอนุญาตที่ละเมียดเนียนไขความจริงใจนั่นเอง

รองลงมาคือ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิธีการเสนอให้ พบเพียง 2 ครั้ง สาเหตุที่พบถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้จำนวนน้อย อาจเนื่องมาจากเนื้อหาที่นำมาวิพากษ์วิจารณ์อาจไม่ค่อยมีเรื่องที่ต้องใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการเสนอให้

รองลงมาคือ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิธีการท้าทาย พบเพียง 1 ครั้ง สาเหตุที่พบถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้จำนวนน้อย อาจเนื่องมาจากเนื้อหาที่นำมาวิพากษ์วิจารณ์อาจไม่ค่อยมีเรื่องที่ต้องใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการท้าทาย

รองลงมาคือ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิธีการสัญญา พบเพียง 1 ครั้ง ผู้วิจัยเห็นว่าการสัญญาเป็นการผูกมัดผู้กล่าวสัญญาว่าจะทำตามนั้น เป็นวิธีการที่จริงจัง ยากที่จะนำมาใช้เป็น

ถ้อยคำนัยผกผัน ในขณะที่ถ้อยคำนัยผกผันจะมีลักษณะของการประชดประชัน การหยิกแกมหยอก ที่เล่นทีจริง และมักสื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่าผู้พูด “ไม่จริงใจ” ในการกล่าวถ้อยคำนั้น นี่จึงอาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่พบถ้อยคำนัยผกผันในรูปวาทกรรมการสัญญาค่อนข้างน้อย และด้วยลักษณะของวาทกรรมการสัญญาดังที่กล่าวไปข้างต้น วาทกรรมการสัญญาจึงอาจจะนำมาใช้ วิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่างๆ ได้ไม่ดีเท่าวาทกรรมประเภทอื่นๆ

อันดับสุดท้ายคือ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวาทกรรมการขู่ พบน้อยที่สุด เพียง 1 ครั้ง ซึ่งสาเหตุที่ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้พบเป็นจำนวนน้อย ผู้วิจัยเห็นว่า เหตุผลน่าจะเหมือนกับ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวาทกรรมการเสนอให้ที่พบเป็นจำนวนน้อยเช่นกัน เนื่องจากเรื่องราวที่อุดม นำมาเล่าในการแสดงอาจยังไม่มีเรื่องราวที่เอื้อให้ใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ อีกทั้งลักษณะของวาทกรรมการขู่เน้นดูเป็นการใช้ถ้อยคำที่สื่อออกมาในด้านลบอย่างชัดเจน ซึ่งขัดแย้งกับลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่มักจะแสดงความหมายตามรูปออกมาในด้านบวกมากกว่า หากไม่มีเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประชดประชันในรูปแบบของการสร้างขมขู่ อุดมก็มักจะไม่ใช่ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้

นอกจากนั้น จากตารางยังแสดงให้เห็นอีกว่า อุดม แต่พานิช ใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่ม วาทกรรมขี้นำบ่อยที่สุด รองลงมาคือกลุ่มวาทกรรมบอกกล่าวและกลุ่มวาทกรรมแสดงความรู้สึก ส่วนถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มที่มีการใช้น้อยที่สุด คือกลุ่มวาทกรรมผูกมัด ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panpothong ที่ศึกษาถ้อยคำนัยผกผันของผู้พูดภาษาไทย โดย Panpothong ได้สรุปไว้ว่า ผู้พูดภาษาไทยมักจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวาทกรรมขี้นำและกลุ่มวาทกรรมแสดงความรู้สึกอยู่บ่อยครั้ง ในขณะที่ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวาทกรรมผูกมัดจะไม่ค่อยพบการใช้ในผู้พูดภาษาไทย (Panpothong, 1996: 121)

3.5 ลักษณะเด่นของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช

จากการศึกษาลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ในบทนี้ ทำให้เห็นว่า อุดม แต่พานิช มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะที่หลากหลายและความถี่สูง ซึ่งสังเกตได้จากอุดมจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันในทุกๆ 5-10 นาทีของการแสดงโดยประมาณ ซึ่งการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะที่หลากหลายและความถี่สูงเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีเด่นกลวิธีหนึ่งในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง The Construction of Humor in Note's (Udom Taeapanich) 4th Episode Standup Comedy” (การสร้างอารมณ์ขันในงานแสดง

เดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 4 ของโน้ต อุดม แต่พานิช) โดย Mr.Chaiyaporn Rukroum (2012) ได้กล่าวถึงกลวิธีทางภาษาที่โน้ต อุดม ใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมในเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 4 ไว้ว่า “อุดมมักจะใช้การเล่นคำ และคำพูดประชดประชันถากถาง ผสมผสานกับกลวิธีทางภาษาอื่นๆ เช่น การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย การล้อเลียน และการใช้ภาษาท่าทางเพื่อสร้างเสียงหัวเราะให้แก่ผู้ชม” (Chaiyaporn Rukroum, 2012: iv, 64) อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยดังกล่าว ไม่ได้มีการกล่าวถึงความถี่ของแต่ละกลวิธีไว้อย่างเด่นชัด อีกงานวิจัยหนึ่งที่มีการศึกษากลวิธีทางภาษาเพื่อความขบขันของนักพูดท่านอื่น คืองานวิจัยของวิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ (2542) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า “กลวิธีทางภาษาที่ทิวพัฒน์ใช้เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกขบขันนั้นมี 10 กลวิธี แต่กลวิธีที่ทิวพัฒน์ใช้มากที่สุดในการแสดงคือ การใช้คำที่สื่อความหมายเกี่ยวกับเรื่องเพศ” (วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ, 2542: 92) จะเห็นได้ว่า นักพูดท่านอื่นๆ ก็มีกลวิธีทางภาษาที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัวในการแสดงทอล์คโชว์ ซึ่งอุดมเป็นนักพูดที่แตกต่างจากนักพูดท่านอื่นๆ ตรงที่มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีเด่นกลวิธีหนึ่งในการแสดง และถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีที่สามารถทำให้อุดมประสบความสำเร็จในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนและตอบโจทย์ของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดมที่มักจะมีการหยิบยกประเด็นต่างๆ ในสังคมและการเมืองมาวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมเลือกมาใช้เป็นกลวิธีเด่นนั้นสามารถประชดประชันเป้าหมายไปพร้อมๆ กับการสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชม สิ่งนี้จึงทำให้ความตลกที่อุดมสร้างแตกต่างไปจากความตลกของการแสดงในรูปแบบอื่น

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังพบลักษณะเด่นของถ้อยคำนัยผกผันที่อุดม แต่พานิช ใช้ในการแสดงที่แตกต่างจากถ้อยคำนัยผกผันที่พบใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวันและอาจกล่าวได้ว่าเป็นลีลาการใช้ภาษาอย่างหนึ่งของอุดม ซึ่งสามารถอธิบายได้เป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 อุดมจะมีลีลาการใช้ถ้อยคำนัยผกผันที่ค่อนข้างเฉพาะตัว คือ ใช้การเล่าเรื่องมาก่อน แล้วปิดท้ายด้วยการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ซึ่งการให้รายละเอียดหรือเล่าเรื่องราวมาก่อนนั้นจะช่วยให้การประชดประชันนั้นเด่นชัดขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้ผู้ชมเข้าใจถ้อยคำนัยผกผันได้ทันทีอีกด้วย

ประเด็นที่ 2 บ่อยครั้งที่อุดมมักจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันหลายครั้งและหลายลักษณะในข้อความตอนเดียว ระยะเวลาไม่ก่นาที และยังใช้ถ้อยคำนัยผกผันบ่อยทุกๆ 5-10 นาทีของการแสดงโดยประมาณ ถือเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัวของอุดม

ประเด็นที่ 3 อุดมมักมีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันได้ตอบกับผู้ชมได้ทันทีในระหว่างการแสดง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอุดมเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการใช้ถ้อยคำนัยผกผันได้อย่างดีและเป็นลีลาการใช้ภาษาประการหนึ่งของเขา

ประเด็นที่ 4 ชนิดของบริบทที่ช่วยให้ผู้ชมสามารถรับรู้ถ้อยคำนัยแฝงได้แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1. ข้อความแวดล้อม (co-text) ซึ่งเป็นข้อความที่อยู่แวดล้อมถ้อยคำนัยแฝง และหมายรวมถึงเนื้อเรื่องที่ผู้ชมฟังก่อนที่จะใช้ถ้อยคำนัยแฝง 2. บริบท (context) ที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำนัยแฝงที่ศึกษา ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขต่างๆ ที่รายล้อมเหตุการณ์นั้นๆ หรือข้อมูลความรู้โดยรวมที่เกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้นๆ ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้ชมรับรู้และตีความถ้อยคำนัยแฝงได้ง่ายขึ้น และ 3. พื้นความรู้ (background knowledge) ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานของผู้ชม หรือเป็นสิ่งที่ผู้ชมได้เคยประสบมาด้วยตัวเอง จากการศึกษาลักษณะของถ้อยคำนัยแฝงในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช พบว่า ส่วนใหญ่อุดมมักจะมีข้อความแวดล้อมหรือเล่าเนื้อเรื่องให้ผู้ชมฟังก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยแฝงเสมอ และไม่ใช้แค่เพียงเรื่องส่วนตัวของอุดมเท่านั้น แต่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสังคมหรือการเมือง อุดมก็มักจะมีถ้อยคำแวดล้อมที่ช่วยให้ผู้ชมสามารถรับรู้ถ้อยคำนัยแฝงได้ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้อยคำแวดล้อม (co-text) จะช่วยให้ผู้ชมเข้าใจความหมายและสังเกตรู้ถ้อยคำนัยแฝงได้ในระดับหนึ่ง แต่ระดับความเข้าใจและการตีความถ้อยคำนัยแฝงได้ลึกซึ้งระดับใดนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ชมแต่ละคน การที่ผู้ชมมีพื้นความรู้หรือประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ หรือทราบบริบทในเรื่องนั้นๆ มาก่อนก็จะช่วยให้รับรู้ถ้อยคำนัยแฝงได้ง่ายขึ้น ซึ่งมีส่วนช่วยต่อการตีความถ้อยคำนัยแฝง อีกทั้งในบางกรณียังเกิดอารมณ์ขันได้มากกว่าและไวกว่าผู้ที่ไม่ทราบบริบทหรือมีพื้นความรู้ในเรื่องนั้นๆ มาก่อน

ประเด็นที่ 5 ระดับความแรง-เบาของการประชดประชันที่อุดมใช้มีหลายระดับ โดยอุดมจะใช้ถ้อยคำนัยแฝงในการประชดประชันในประเด็นต่างๆ ที่หลากหลาย ตั้งแต่เรื่องเล็กๆ ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องแมลงวันตอมปลายหลอด ฯลฯ ไปจนถึงเรื่องใหญ่ๆ ในสังคมและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประชดประชันบุคคลผู้มีอำนาจทางการเมืองอย่างนักการเมือง ดังเช่นกรณีที่อุดมใช้ถ้อยคำนัยแฝงเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ความขัดแย้งของนักการเมืองไทย หรือการวิพากษ์วิจารณ์ความสามารถของผู้นำประเทศ ดังที่อุดมประชดประชันน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นในเรื่องการอ่านโผย ดังตัวอย่าง

(54) อุดมร้องเพลงแร็ปเกี่ยวกับ AEC ในตอนนี้อุดมพูดถึงเรื่องความขัดแย้งทางการเมืองของนักการเมืองไทย

“ 🎵 ซาดิอื่นเค้าขยันขายค้ำ เราขยันขายหน้า แบ่งพรรคแบ่งสี ซาดิไทยเราสู้
 เค้าได้ ไม่ต้องทำอะไร แค่หยุดทะเลาะตบตี ปากบอกรองดอง แต่ก็ยังจ้องแวง
 เห็นแล้วไม่เกรน กำเริบทุกที จะไปรวมกับเค้าทั้งหลาย รวมกันเองยังไม่ได้ อายเค้า
มัยนี้ 🎵 (ปรบมือ)”

(เดี่ยว 10/ 2:15:02-2:15:36)

(55) อุดมกล่าวถึงเรื่องการอ่านของเด็กไทย

“ 🎵 ผู้ใหญ่ควรอ่านให้เด็กเห็นเป็นเยี่ยงอย่าง อ่านให้เด็กเห็นบ้างเป็นตัวอย่างที่ดี ตัวอย่างมีอยู่ถมไป ไม่ต้องดูอื่นไกล นายกรัฐมนตรี (ฮา ปรบมือ) ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย แคมีโพยยื่นให้ ก็อ่านได้ทันที (ฮา ปรบมือ) 🎵 ”

(เดี่ยว 10/ 2:14:01-2:14:31)

จากตัวอย่างที่ (54) จะเห็นได้ว่าอุดมใช้การตั้งคำถามเพื่อประชดประชันคนไทยในขณะนั้นที่มีความขัดแย้งกัน จนนำไปสู่การแบ่งพรรคแบ่งสี และขาดความสามัคคี ถ้อยคำ “อายุเค้ามีนี่” จึงเป็นการถามเพื่อให้คนไทยในขณะนั้นได้ฉุกคิดว่า ก่อนที่ประเทศไทยจะไปรวมเป็นหนึ่งในสมาชิกของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น เราควรจะมีควมสามัคคีกันในชาติก่อน การที่คนไทยยังขาดความสามัคคีและมีการทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เป็นประจำเช่นนี้จึงเป็นสิ่งที่ควรจะละอายใจ ส่วนตัวอย่างที่ (55) อุดมก็ตั้งใจใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการแซ่ซิ้ม เพื่อประชดประชันและวิพากษ์วิจารณ์ความสามารถของผู้นำประเทศที่มักจะต้องคอยอ่านสคริปต์อยู่เสมอ และมักจะถูกวิจารณ์ในเรื่องการอ่านคำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษแบบผิดๆ อยู่บ่อยครั้ง ความหมายที่อุดมต้องการสื่อซึ่งตรงข้ามกับความหมายตามรูปคือ นายกรัฐมนตรีไม่ใช่ตัวอย่างของนักอ่านที่ดีนั่นเอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอุดมวิพากษ์วิจารณ์ผู้นำประเทศในประเด็นที่เกี่ยวกับความน่าเชื่อถือและภาวะผู้นำ แต่เมื่ออุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นเครื่องมือในการวิพากษ์วิจารณ์จึงทำให้ถ้อยคำที่สื่อออกมาดูเป็นลักษณะของการ “หยิกแกลมหยอก” อีกทั้งการวิพากษ์วิจารณ์ยังกระทำภายใต้ “กรอบการเล่น” (playful frame) ผู้ถูกวิจารณ์ไม่ควรถือเป็นเรื่องจริงจัง (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2549: 136) ในที่นี้นักการเมืองควรถือว่าการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนเป็นเพียงการแสดง ไม่ใช่เรื่องจริงจัง กรอบการเล่นจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้อุดมสามารถวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่างๆ ได้โดยอ้อม และช่วยปกป้องอุดมจากการถูกฟ้องร้องได้ จะเห็นได้ว่า อุดมสามารถใช้ถ้อยคำ นัยผกผันมาวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องที่เสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องได้ ทำให้ผู้ชมรู้สึกถูกใจอย่างมาก เสมือนว่าอุดมได้เป็น “กระบอกเสียง” แทนผู้ชมในการพูดและระบายสิ่งที่อยู่ในใจของผู้ชมที่รู้สึกร่วมกันออกมา

ในประเด็นของเนื้อเรื่องและกลุ่มเป้าหมายที่อุดมเลือกนำมาประชดประชันนี้ ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และอธิบายอย่างละเอียดอีกครั้งในบทที่ 5 ต่อไป

ประเด็นที่ 6 อุดมมีลีลาการเล่าเรื่องเสมือนว่ามาร่วมพูดคุยกับผู้ชม มาร่วมวงซุบซิบเรื่องราวต่างๆ ในสังคม และคล้อยคลึงกับการเล่าข่าว แต่ต่างจากการเล่าข่าวในแง่ที่การเล่าข่าวไม่ได้ทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน ในขณะที่การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดมทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันด้วยกลวิธีทางภาษาอย่างถ้อยคำนัยผกผันนั่นเอง

นอกจากนั้นลักษณะเด่นในประเด็นต่างๆ ที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วนั้น อุดมยังมีการใช้อวัจนภาษาต่างๆ อาทิ การใช้ทำนองเสียงที่สูงผิดปกติ การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมต่างไปจากปกติ ฯลฯ เป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัวที่สามารถแนะนำให้ผู้ชมทราบได้ว่าขณะนั้นตนกำลังสื่อความนัยแฝงอยู่ ซึ่งผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และอธิบายอย่างละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะขอสรุปลักษณะของถ้อยคำนัยแฝงในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช เป็นแผนภูมิ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิสรุปลักษณะของถ้อยคำนัยแฝงที่พบในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช

บทที่ 4

อวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช

โดยปกติมนุษย์มักใช้อวัจนภาษาและอวัจนภาษาคบคู่กันไปเพื่อซ้ำความหมาย เน้นย้ำ หรือขยายความเพื่อให้คู่สื่อสารเข้าใจความหมายของสารได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (สุรัตน์ ตรีสุกุล, 2547: 160) ในการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแต่ละครั้งก็เช่นเดียวกัน ในบางครั้งอวัจนภาษาเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้ใช้ถ้อยคำนัยผกผันจะแสดงออกมาร่วมกับการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน เพื่อช่วยสื่อความหมายนัยผกผันให้ผู้ฟังทราบ บ่อยครั้งที่อวัจนภาษาช่วยให้ผู้ฟังสามารถรับรู้ได้ว่า ผู้พูดไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป และมีความหมายเป็นนัยบางอย่างที่ซ่อนอยู่ ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนซึ่งมีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีเด่นกลวิธีหนึ่งในการแสดง นอกจากปริบทที่ช่วยสื่อความนัยผกผันให้กับผู้ชมได้แล้ว อวัจนภาษาก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยแนะให้ผู้ชมทราบได้ว่า อุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ในบทนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์อวัจนภาษาที่อุดม แต่พานิช ใช้เพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันว่ามีอะไรบ้าง การใช้อวัจนภาษาต่างๆ นั้นจะสามารถช่วยสื่อความหมายนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ได้อย่างไร

ก่อนอื่นผู้วิจัยจะขอกำหนดนิยามของ “อวัจนภาษา” และประเภทของอวัจนภาษาเพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

สวานิต ยมาภย์ (2526) ได้ให้นิยามของ “อวัจนภาษา” ไว้ว่าหมายถึง กิริยาอาการต่างๆ ที่ปรากฏออกมาทางร่างกายของมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ และสามารถสื่อความหมายได้ อวัจนภาษาส่วนใหญ่แล้วจะบ่งบอกให้ทราบความรู้สึกและบุคลิกลักษณะของบุคคลนั้น เช่น อาการยิ้มแย้มบนใบหน้าบ่งบอกความรู้สึกพึงพอใจ อาการหัวเราะเยาะบ่งบอกความรู้สึกดูหมิ่น เป็นต้น (สวานิต ยมาภย์, 2526:72-73)

นอกจากนั้น สวานิต ยมาภย์ (2526) ยังได้แบ่งประเภทของอวัจนภาษาออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. เทศภาษา (สถานที่และช่วงระยะ) หมายถึง ภาษาที่ปรากฏขึ้นจากลักษณะของสถานที่และช่วงระยะที่บุคคลทำการสื่อสารกันอยู่ ทั้งสถานที่และช่วงระยะจะบ่งบอกความหมายบาง

ประการได้ชัดเจนพอสมควร เช่น บุคคลสองคนต่างเพศกันนั่งอยู่บนม้านั่งตัวเดียวกัน (สถานที่) และนั่งชิดกันประมาณหนึ่งคืบ (ช่วงระยะ) บ่งบอกให้เห็นถึงความสัมพันธ์เป็นพิเศษของทั้งสองบุคคลที่ไม่ใช่เพียงผู้รู้จักกันธรรมดา

2. กาลภาษา (กาลเวลา) หมายถึง อวัจนภาษาที่ใช้เวลาเป็นเครื่องสื่อความหมาย แบ่งย่อยได้ 2 ลักษณะดังนี้ ลักษณะแรกคือ เวลาที่จุดใดจุดหนึ่ง เช่น เวลानัดหมาย บุคคลที่เปิดติดต่อดูระตรงตามเวลานัดหมาย ก็จะมีโอกาสที่ธุระของตนจะสำเร็จได้มากกว่าบุคคลที่ไปผิดเวลา ลักษณะที่สองคือ ช่วงเวลาที่ใช้ เช่น มีบุคคลหนึ่งมารอพบเรานานถึง 1 ชั่วโมง แสดงให้เห็นว่าบุคคลนี้ต้องมีธุระที่สำคัญมาก

3. นัยนภาษา (สายตา) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้ดวงตาหรือสายตา เพื่อสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความประสงค์ และทัศนคติบางประการในตัวผู้ส่งสาร พฤติกรรมของดวงตาของคนเราในการสื่อสารนอกจากการมอง การจ้อง การชำเลื่อง การทอดสายตาให้ต่ำลงแล้ว ยังมีการหรี่ตาให้เล็กลง ซึ่งแสดงความสงสัยหรือไม่แน่ใจ หรือการลืมตาให้โพลง แสดงออกถึงความพิศวง ความตื่นเต้น และความต้องการอย่างรุนแรง เป็นต้น

4. สัมผัสภาษา (การสัมผัส) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้อาการสัมผัส เพื่อสื่อสารความรู้สึกและอารมณ์ ตลอดจนความปรารถนาที่ฝังลึกอยู่ในใจของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร เช่น การสัมผัสแขนของคนไข้ที่กำลังนอนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลเพียงเบาๆ สื่อสารถึงความเห็นอกเห็นใจ และก่อให้เกิดกำลังใจแก่คนเจ็บได้อย่างดี

5. อาการภาษา (กิริยาท่าทาง) หมายถึง อวัจนภาษาที่อยู่ในรูปของการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อสื่อสาร ได้แก่ การเคลื่อนไหวศีรษะ แขน ขา และลำตัว เป็นต้น

6. วัตถุภาษา (วัตถุหรือสิ่งของ) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้และการเลือกวัตถุมาใช้ เพื่อแสดงความหมายบางประการให้ปรากฏ อันหมายรวมถึงสิ่งของทุกขนาดทุกลักษณะที่ใช้ส่งสารบางประการได้ รวมถึงเครื่องแต่งกายด้วย ตัวอย่างเช่น การเลือกใช้รถยนต์เพื่อเป็นเครื่องแสดงฐานะ เป็นต้น

7. ปริภาษา (น้ำเสียง) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้น้ำเสียงประกอบถ้อยคำที่พูดออกไป น้ำเสียงที่เปล่งออกไปไม่ใช่ถ้อยคำ แต่แนบสนิทอยู่โดยรอบถ้อยคำ จนยากที่จะแยกออกจากถ้อยคำได้ ตามปกติในการสื่อสารระหว่างบุคคล น้ำเสียงมีความสำคัญมากในการสื่อความหมายและพื้นอารมณ์ของผู้พูด เช่น แม้ว่าจะใช้ถ้อยคำอย่างเดียวกัน น้ำเสียงอาจแสดงความหมายฉันมิตร หรือแสดงความหมายในเชิงประชดประชันก็ได้ ฯลฯ นอกจากนั้น ปริภาษายังสามารถแบ่งลักษณะย่อยได้อีกหลายลักษณะ ได้แก่ ความดัง ความทุ้มแหลม ความเร็ว จังหวะ ความชัดเจน ซึ่งแต่ละลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับผู้ใช้น้ำเสียงว่าจะบังคับหรือกำหนดให้มีความหมายพิเศษเช่นใด

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะยึดนิยามและนำการจัดแบ่งประเภทอวัจนภาษาของ สวณิต ยมาภัย (2526) มาใช้ในการวิเคราะห์และจัดประเภทอวัจนภาษาประกอบถ้อยคำนัยผกผันที่พบในการแสดง เดี่ยวไมโครโฟนของอุตม แต่พานิช

4.1 ประเภทของอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุตม แต่พานิช

ขอบเขตความหมายของ “อวัจนภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน” ในงานวิจัยนี้หมายถึง กิริยาอาการต่างๆ ที่อุตม แต่พานิช แสดงออกมาทางร่างกาย ที่ไม่ใช้การกล่าวถ้อยคำ เพื่อช่วยสื่อความหมายนัยผกผัน อาจจะเป็นการเคลื่อนไหวร่างกาย การแสดงออกทางสีหน้า การใช้ท่าทางประกอบ การใช้สายตา รวมไปถึงการใช้น้ำเสียง จังหวะในการพูด ระดับเสียง หรือการเน้นน้ำหนักเสียง เป็นต้น อวัจนภาษาเหล่านี้จะต้องเป็นอวัจนภาษาที่ปรากฏใช้ควบคู่ไปกับการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน โดยในหนึ่งถ้อยคำนัยผกผันนั้น อาจพบการใช้อวัจนภาษามากกว่าหนึ่งอย่างได้

เกณฑ์ในการวิเคราะห์ว่าอวัจนภาษาใดเป็นอวัจนภาษาเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันหรือไม่นั้น ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ พิจารณาจากอวัจนภาษาที่เกิดขึ้นกับถ้อยคำนัยผกผันทุกๆ ครั้ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุตม แต่พานิช พบว่าอุตม แต่พานิช ใช้อวัจนภาษาเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันเป็นจำนวนมากถึง 311 ครั้ง โดยสามารถแบ่งประเภทของอวัจนภาษาที่พบได้เป็น 3 ประเภทตามชนิดของอวัจนภาษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 อาการภาษา (การแสดงออกทางสีหน้า)

อาการภาษา คือ อวัจนภาษาที่อยู่ในรูปของการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อสื่อสาร ได้แก่ การเคลื่อนไหวศีรษะ แขน ขา และลำตัว เป็นต้น (สวณิต ยมาภัย, 2526: 82) รวมไปถึงการแสดงออกทางสีหน้า ซึ่งก็คือเป็นการเคลื่อนไหวอวัยวะของร่างกายเช่นเดียวกัน สุรัตน์ ตรีสุกุล (2547, 161) กล่าวไว้ว่า โดยปกติอวัยวะต่างๆ บนใบหน้าของมนุษย์นั้นจะมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และความรู้สึก เช่น มีความสุข มีความทุกข์ พอใจ ไม่พอใจ เบื่อหน่าย สงสัย ฯลฯ มนุษย์จึงสามารถรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของคู่สื่อสารได้โดยสังเกตจากสีหน้าของคู่สนทนา

จากการศึกษาข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุตม แต่พานิช พบว่า อุตมมีการแสดงออกทางสีหน้าในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันในหลายลักษณะ โดยมักจะเป็นการแสดงสีหน้าที่

ไม่เข้ากันกับวัจนกรรมที่กล่าวหรือขัดแย้งกับปริบท ความขัดแย้งกันนี้เองที่ช่วยแนะให้ผู้ชมทราบว่า ขณะนั้นอุดมไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป แต่มีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่ หรือบางครั้งก็เป็นการแสดงสีหน้าที่ผิดไปจากปกติที่ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ชม และนำไปสู่การรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้อีกทั้งการแสดงออกทางสีหน้ายังช่วยสื่ออารมณ์และความรู้สึกของอุดมที่มีต่อเรื่องราวต่างๆ ได้เป็นอย่างดี จากข้อมูลพบว่า อุดมมีการแสดงออกทางสีหน้าที่สื่อถ้อยคำนัยผกผันจำนวน 123 ครั้ง โดยสามารถแบ่งลักษณะย่อยได้เป็น 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

4.1.1.1 การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติ

พจนานุกรมไทย คำว่า “เคร่งขรึม” นั้นเป็นคำวิเศษณ์หมายถึง ไม่เบิกบาน ไม่เล่นหัว เอาจริงเอาจัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 268) จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ผู้วิจัยพบว่า อุดมมักจะแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติควบคู่ไปกับการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน โดยอุดมมักจะแสดงออกทางสีหน้าเหมือนกำลังตรึงตรงอยู่ คล้ายการวางมาด เอาจริงเอาจัง หรืออยู่ในลักษณะของอาการนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติ ไม่แสดงอารมณ์ความรู้สึกใดๆ ออกมาทางสีหน้า ซึ่งเป็นการแสดงสีหน้าที่ต่างไปจากปกติ และมักจะพบใช้ในขณะที่กำลังกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพียงเท่านั้น การแสดงสีหน้าในลักษณะเคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติเช่นนี้มีความขัดแย้งกับปริบทหรือเรื่องที่อุดมนำมาเล่า กล่าวคือ เรื่องที่กำลังพูดถึงมิได้เป็นเรื่องสำคัญหรือจริงจังมากถึงขนาดต้องทำสีหน้าเช่นนี้ เมื่อผู้ชมเห็นความไม่เข้ากันนี้ ประกอบกับการพิจารณาจากปริบท ก็จะทราบได้ว่าอุดมมีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่ จากข้อมูลพบว่า อุดมแสดงสีหน้าในลักษณะนี้มากที่สุดถึง 34 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(56) อุดมเล่าเรื่องประสบการณ์ของทุกคนที่เคยเป็นเด็ก เมื่อเวลาไหนอะไรเข้าไปแล้วมักจะคายออกมา

“พออะไรที่เราไม่ชอบอะ “อย่าคายสิลูกอย่าคาย” (อุดมเลียนเสียงผู้หญิงที่เป็นแม่) ไม่คายได้ไง ก็เอากล้วย กล้วยดีๆ ก็ไปอมไว้ก่อน (ฮา) ดินน้ำลายอะ ดินน้ำลายละมาให้เรากิน พอเราแหวะ ภูไม่กิน “อย่าคายลูกอย่าคาย” (อุดมเลียนเสียงผู้หญิงที่เป็นแม่) อืมหืมม...ไม่ลองกินดูบ้างละ (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5 / 2:01:37–2:01:51)

ภาพที่ 1 ภาพการแสดงสีหน้าที่เครื่องขริมหรือนึ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผัน (1)¹²

จากตัวอย่างที่ (56) จะเห็นจากภาพได้ชัดเจนว่า อุดมแสดงสีหน้าที่เครื่องขริมมากเกินไปกว่าปกติ (ตามภาพที่ 1) ขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันที่ว่า “อืมหืมม...ไม่ลองกินดูบ้างละ” การแสดงสีหน้าที่เครื่องขริมหรือนึ่งเฉยนี้เป็นการแสดงสีหน้าที่ขัดแย้งกับลักษณะของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนที่ส่วนมากมักเป็นการเล่าเรื่องราวเพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน ไม่ใช่การแสดงสีหน้าในลักษณะเครื่องขริมจริงจังเช่นนี้ อีกทั้งเรื่องทีพูดถึงก็ไม่ใช่เรื่องที่สำคัญหรือจริงจังถึงขนาดต้องแสดงสีหน้าเช่นนี้ ทำให้ผู้ชมรู้สึกแปลกประหลาดใจ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทที่อุดมเล่าให้ฟังก่อนหน้าที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ก็จะทราบได้ทันทีว่า อุดมไม่ได้ต้องการแนะนำให้ผู้ที่เป็นแม่ทั้งหลายลองกินกล้วยที่มีคนอมมาก่อนจริงๆ ดังเช่นความหมายตามรูป แต่ต้องการประชดประชันผู้เป็นแม่ทั้งหลายที่มักจะเอากลับไปอมไว้ ก่อนที่จะป้อนให้ลูกกินนั่นเอง

¹² ภาพนี้มาจากการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน 7.5 ซึ่งเป็นการแสดงตั้งแต่เมื่อครั้ง พ.ศ.2551 ในขณะที่การอัดวีดีทัศน์ที่การแสดงบางช่วงบางตอนยังให้ภาพที่ไม่ชัดเท่าที่ควร

(57) อุดมเล่าขั้นตอนการนำปลากะพงขาวมาทำอาหารของคนญี่ปุ่น ซึ่งแตกต่างจากคนไทย

“คุณญี่ปุ่น คุณญี่ปุ่น ญี่ปุ่นไปตลาดเอามาเหมือนกัน เอามาไม่ต้องปรุงเลย แม่เอามาไปล้างน้ำ เอามีดคมๆ แร่ ส่วนนี้ ขี้บับบ ซอยบางๆ สไลด์บางๆ 6 ชั้น ขี้บับบๆๆ วางบนจาน กระเบื้องดินเผายาวๆ ใหญ่ๆ วางไว้ตรงมุมตรงเนี้ยเล็กๆ เหลือที่ให้เตี้ยมันจอดรถ 3 คัน (ฮา) ขูดหัวไชเท้าขาว วางโปะไป วาซาบิ 1 ก้อน น้ำซีอิ๊วซีอิ๊วหยอด มีปะการังโง่ๆ วางไว้ มีพลาสติกจิกๆๆ เหมือนเป็นหญ้าเสียบไว้ ปลาดิบ 350 บาท ตัวนี้ทำได้ 10 จาน 3,500 บาท (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5 / 2:10:00–2:10:51)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2 ภาพการแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือหนึ่งเฉยมากเกินกว่าปกติเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (2)

จากตัวอย่างที่ (57) ขณะที่อุดมกล่าวถ้อยค่านัยผกผันนั้น อุดมได้แสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมมากเกินกว่าปกติ (ตามภาพที่ 2) การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมในขณะที่กล่าวถ้อยค่านัยผกผันเช่นนี้ช่วยเน้นย้ำความไม่สมเหตุสมผลของถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าวอยู่ในขณะนั้นให้ผู้ชมรับรู้ได้ชัดเจนมากขึ้น และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะเห็นถึงความไม่เข้ากันระหว่างถ้อยคำที่อุดมกล่าวกับความเป็นจริง กล่าวคือ ที่ว่างบนจานแม้จะเหลือมากสักเพียงใด ก็ไม่สามารถนำรถมาจอดบนจานได้ ผู้ชมก็จะทราบได้ทันทีว่า อุดมต้องการจะประชดประชันคนญี่ปุ่นในเรื่องวิธีการจัดวางอาหารในจานกระเบื้องดินเผา ที่มีก้นจะใส่อาหารไว้เพียงมุมเล็กๆ มุมเดียวในจาน และเหลือพื้นที่ว่างในจานไว้อีกมาก อุดมจึงเปรียบเทียบว่า พื้นที่ที่เหลือนั้นมีมาราวกับสามารถจะจอดรถได้ 3 คันนั่นเอง

(58) อุดมพูดถึงผู้หญิงเวลาให้แฟนช่วยออกความคิดเห็น

“ชุดไหนดี ชุดไหนดี กระโปรงรีกางเกงดี ชุดไหนดี นี่! เคยสนใจอะไร มั้ย หันมาดูอะไรหน่อย หันมาดูดีๆ หน่อยซิ มาหันมา ชุดไหนดี กระโปรงรีกางเกง เร็ว จะได้เลือกออกไปใส่ได้สบาย อะนั่งอยู่นี่เดี๋ยวเค้าไปเปลี่ยนมาให้ดู ตีมั้ย ตีมั้ย” (อุดมเลียนแบบเสียงผู้หญิง) “อะ กางเกงดี กางเกงดี กางเกงใส่แล้วเทดี” (อุดมเลียนแบบเสียงผู้ชาย) “อ่า...บอกไปกางเกงดี เห็นมันเดินออกไป ใส่กระโปรง (ฮา) ถามกูทำไมครับ (ฮา)”

(เดี่ยว 7/ 4:16:04–4:16:32)

ภาพที่ 3 ภาพการแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติเพื่อสื่อถ้อยค่านัยแฝง (3)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตัวอย่างที่ (58) อุดมกล่าวถ้อยค่านัยแฝงในรูปวัจนกรรมการถามในถ้อยคำที่ว่า “ถามกูทำไมครับ” ซึ่งขณะที่อุดมกล่าวถ้อยค่านัยแฝงดังกล่าวนั้น อุดมก็ได้แสดงอวัจนภาษาคือสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติ ตามภาพที่ 3 การแสดงสีหน้าดังกล่าวมีความขัดแย้งกับบริบท เนื่องจากเรื่องที่กำลังพูดถึงมิได้เป็นเรื่องสำคัญหรือจริงจังมากถึงขนาดต้องทำสีหน้าเช่นนี้ ผู้ชมก็จะทราบได้ทันทีว่า อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป แต่ตั้งใจประชดประชันผู้หญิงที่เวลาให้แฟนช่วยออกความคิดเห็นหรือขอคำปรึกษาแฟนในเรื่องหนึ่งเรื่องใด สุดท้ายแล้วก็มักจะเลือกทำตามความคิดเห็นของตนเองเป็นส่วนใหญ่ อุดมจึงใช้ถ้อยค่านัยแฝงว่า “ถามกูทำไมครับ” เพื่อสื่อความหมายในเชิงประชดประชันว่า ถามความคิดเห็นไปก็ไร้ประโยชน์ เพราะสุดท้ายก็ไม่ได้กระทำตามคำแนะนำนั่นเอง จะเห็นว่า อวัจนภาษาในการแสดงออกทางสีหน้าที่เคร่งขรึมนี้มีส่วนช่วยแนะนำให้ผู้ชมทราบว่า อุดมกำลังสื่อความนัยแฝงอยู่

(59) อุดมเล่าประสบการณ์หลังจากที่ตนไปสวนล้างลำไส้ที่คลินิกแห่งหนึ่ง “ไม่เคยเลยนะเนี่ย ในชีวิตไม่เคยเลย แบบเจออะไรที่มันอนาถเท่านี้ นึกออกปะ มีคนดันไขเราอยู่ (ฮา) แล้วนอนมองขีตัวเอง (ฮา) แล้วที่สำคัญอีคุณเจ๊บบนี่คอยชี้จิ้มว่า “คุณโน้นไปทานอันนี้มาทำไมอะคะ อันนี้เผ็ดนะคะ ไม่ดีต่อสุขภาพ” (อุดมเลียนเสียงพยาบาล) (ฮา) ต้องให้กุมาระลึกลึกชาติอีกว่ากูไปแตกอะไรมา กูไม่ไปอีกแล้ว คุณเจ๊บบบอกต้องมาเจ็ดครั้ง ไส้จะสะอาด (ฮา) พี่ไปแทนผมได้มั๊ยครับ (อุดมเดินมาพูดกับผู้ชมคนหนึ่งที่นั่งอยู่แถวหน้า) (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5/ 45:21-45:53)

ภาพที่ 4 ภาพการแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปจนเกินกว่าปกติเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผัน (4)¹³

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตัวอย่างที่ (59) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการขอร้องกับผู้ชมที่นั่งอยู่แถวหน้าคนหนึ่งในถ้อยคำที่ว่า “พี่ไปแทนผมได้มั๊ยครับ” ซึ่งขณะที่อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันดังกล่าวนั้นอุดมก็ได้แสดงสีหน้าที่นิ่งเฉยมากเกินไปจนเกินกว่าปกติ ตามภาพที่ 4 ทำให้ผู้ชมเห็นความไม่เข้ากันระหว่างการแสดงสีหน้ากับวัจนกรรมที่อุดมใช้ เพราะหากเป็นการขอร้องจริงๆ ผู้พูดน่าจะแสดงสีหน้าที่สื่อถึงการวิงวอนหรือความต้องการการช่วยเหลือมากกว่าจะแสดงสีหน้าที่นิ่งเฉยว่างมาดเช่นนี้ เมื่อผู้ชมเห็นความไม่เข้ากันนี้ประกอบกับการพิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ทันทีว่า อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป กล่าวคือ อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมคนนั้นไปทำการสวนล้างลำไส้แทนตนจริงดังเช่นที่กล่าว แต่ต้องการประชดประชันพยาบาลที่คลินิกแห่งนั้นที่เคยกล่าวกับตนไว้ว่า ต้อง

¹³ ภาพนี้มาจากการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน 7.5 ซึ่งเป็นการแสดงตั้งแต่เมื่อครั้ง พ.ศ.2551 ในขณะที่นั้นการอัดวีดีทัศน์ที่การแสดงบางช่วงบางตอนยังให้ภาพที่ไม่ชัดเท่าที่ควร

มาสวนล้างลำไส้อีก 7 ครั้ง ลำไส้จึงจะสะอาด แต่วิธีการในการสวนล้างลำไส้ที่นั้รุกรานและสร้างความอับอายให้กับตนเป็นอย่างมาก อุดมจึงสร้างขอร้องผู้ชมประกอบกับการแสดงสีหน้าที่นิ่งเฉยมากเกินไปจนกว่าปกติ ขณะกล่าวถ้อยคำนี้ผู้ผกผันที่ว่า “พี่ไปแทนผมได้มั๊ยครับ” เพื่อสื่อความนัยผกผันว่า การรับบริการสวนล้างลำไส้ที่คลินิกแห่งนี้สร้างความทุกข์ทรมานอย่างมาก จนตนต้องขอร้องให้ผู้อื่นมารับบริการแทนนั่นเอง

4.1.1.2 การแสดงสีหน้าเข้าเหย่ สีหน้ายิ้มหรืออมยิ้ม

“เข้า” หรือ “เข้าหยอก” เป็นคำกริยา หมายถึง หยอก หยอกเข้า กระเช้าเข้าเหย่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 961) “อมยิ้ม” เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง ยิ้มน้อยๆ โดยไม่เผยอริมฝีปาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1375) ส่วนคำว่า “ยิ้ม” เป็นคำกริยา หมายถึง แสดงให้ปรากฏว่าชอบใจ เยาะเย้ย หรือเกลียดชัง ฯลฯ ด้วยริมฝีปากและใบหน้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 953) จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ผู้วิจัยพบว่า อุดมมีการแสดงสีหน้าเข้าเหย่ที่สื่อถึงอารมณ์และความรู้สึกในเชิงหยอกล้อ ไม่เคร่งเครียดจริงจัง การแสดงสีหน้าเข้าเหย่ที่ขัดแย้งกับเรื่องที่อุดมกำลังกล่าวอยู่ในขณะนั้นซึ่งเป็นเรื่องจริงจัง เช่น เรื่องการเมือง ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีการแสดงสีหน้ายิ้มหรืออมยิ้ม ที่นอกจากจะสื่อความหมายและความรู้สึกในทางบวกของผู้พูด เช่น ความรู้สึกดีใจ ชอบใจ หรือมีความสุขในขณะนั้น ความรู้สึกยินดีด้วยกับผู้ฟัง ฯลฯ แล้ว ยังสามารถสื่อความหมายในเชิงเยาะเย้ยได้อีกด้วย เช่น การยิ้มมุมปาก ฯลฯ ยิ่งไปกว่านั้นในขณะที่แสดงเดี่ยวไมโครโฟนนั้น อุดมจะใช้การยิ้มที่ขัดแย้งกับปริบท เช่น การอมยิ้มในขณะที่กล่าวถึงเรื่องที่ไม่ได้น่าดีใจหรือภาคภูมิใจแต่อย่างใด ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการประชดประชันและแสดงความรู้สึกเยาะเย้ยต่อบุคคลที่เป็นเป้าหมาย ฯลฯ ซึ่งผู้ชมจะสามารถรับรู้ได้จากปริบท และเห็นถึงความไม่เข้ากันได้อย่างชัดเจน ความไม่เข้ากันนี้จะช่วยแนะให้ผู้ชมทราบว่า อุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ จากข้อมูลผู้วิจัยพบการแสดงสีหน้าเข้าเหย่ สีหน้ายิ้มหรืออมยิ้ม เพื่อสื่อถ้อยคำนี้ผู้ผกผันจำนวนทั้งสิ้น 37 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(60) อุดมร้องเพลงแร็ป AEC เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนแรงงานและโยงไปถึง
เรื่องการแลกเปลี่ยนรัฐบาล

♫ เชื่อว่าจะมีแลกเปลี่ยนแรงงาน เรามาลองแลกรัฐบาลกันดูมั๊ยพี่ (อุดมเน้นเสียง) (ฮา พรบมือ) เอาของผมไปบริหารของท่าน เรามาลองผลัดกันคนละที สองที (ฮา) ไม่ว่าประเทศท่านรวยมาจากไหน เจอนักการเมืองไทย เดียวมึงได้เป็น

หนี้ (ฮา ปรบมือ) รับรองว่าตายยกครึ่ง ประเทศคุณจะพังไม่เกิน 3 ปี ไม่นาน
ประเทศคุณก็จะเป็นเหมือนประเทศผม เรื่องนี้อุดมขอการันตี 🎵 (ปรบมือ)

(เดี่ยว 10/ 2:15:38-2:16:40)

ภาพที่ 5 ภาพการแสดงสีหน้าเข้าหาเหยื่อเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผัน (1)

จากตัวอย่างที่ (60) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในรูปวาทกรรมการแนะนำในถ้อยคำที่ว่า “เขาว่าจะมีแลกลเปลี่ยนแรงงาน เรามาลองแลกรัฐบาลกันดูมัยพี่ เอาของผมไปบริหารของท่าน เรา มาลองผลัดกันคนละทีสองที” ขณะที่อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันดังกล่าว อุดมก็ได้แสดงสีหน้าเข้าหาเหยื่อควบคู่ไปด้วย (ดังภาพที่ 5) การแสดงสีหน้าเข้าหาเหยื่อเช่นนี้ช่วยแนะนำให้ผู้ชมรู้สึกได้ถึงอารมณ์และความรู้สึกของอุดมในการแนะนำดังกล่าวว่า ไม่ใช่คำแนะนำที่จริงจัง เป็นเพียงการหยอกล้อหรือล้อกันเล่นเพียงเท่านั้น อีกทั้งยังเป็นการแนะนำในเรื่องที่จริงจังอย่างเรื่องการเมือง แต่อุดมกลับแสดงสีหน้าในลักษณะเข้าหาเหยื่อ ล้อเล่น ไม่จริงจัง ผู้ชมก็จะเห็นถึงความไม่เข้ากันอย่างเด่นชัดและนำไปสู่การรับรู้ได้ว่าถ้อยคำดังกล่าวอุดมไม่ได้แนะนำอย่างจริงจัง ในที่นี้อุดมใช้วาทกรรมการแนะนำที่ละเมียดเจื้อนไขความจริงใจเพื่อต้องการประชดประชันรัฐบาลไทยในขณะนั้นที่นำโดย น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ว่าหากประเทศไหนได้รัฐบาลชุดนี้ไปบริหารประเทศ ก็จะเป็นหนี้ และประเทศนั้นก็พังเหมือนอย่างประเทศไทย

(61) อุดม พูดถึงการหักหลังกันของนักการเมืองในช่วงที่ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี

🎵 บริหารกันมาตั้งปี นโยบายที่มีก็ลอกพรรคเก่า (ฮา) อะไรดีเอาเข้าพรรคเรา ความช่วยเหลือแก๊งภูมิใจไทย (ฮา) เขาเคยรักภักดีพี่แมว เงินหมดแล้ว... หักหลังเป็นพวกเรา โอ๊ยๆ... (ฮา ปรบมือ) ฐู่เห่านาคบจริงจัง 🎵 (ฮา ปรบมือ)

(เดี่ยว 8/ 1:50:14–1:51:00)

ภาพที่ 6 ภาพการแสดงสีหน้าเข้าเหยเพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน (2)

จากตัวอย่างที่ (61) อุดมกล่าวถ้อยค่านัยผกผันในรูปวัจนกรรมการบอกกล่าวในถ้อยคำที่ว่า “งูเห่าน่าคบจริงๆ” ขณะที่อุดมกล่าวถ้อยค่านัยผกผันดังกล่าว อุดมก็ได้แสดงสีหน้าเข้าเหยควบคู่ไปด้วย (ดังภาพที่ 6) การแสดงสีหน้าเข้าเหยเช่นนี้ช่วยนะให้ผู้ชมรับรู้ได้ถึงอารมณ์และความรู้สึกของอุดมในการบอกเล่าข้อความดังกล่าวนี้ว่าไม่ใช่การพูดเรื่องจริง เป็นเพียงการพูดล้อเล่นหรือหยอกล้อเพียงเท่านั้น อีกทั้งการแสดงสีหน้าเข้าเหยเช่นนี้ยังขัดแย้งกับเรื่องที่อุดมกำลังพูดถึง คือเรื่องการเมืองซึ่งเป็นเรื่องจริงจัง ความไม่เข้ากันนี้จะช่วยนะให้ผู้ชมทราบได้ว่าอุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป และไม่ได้เชื่อในถ้อยคำที่ตนกล่าว แต่ต้องการประชดประชันนักการเมืองที่มักจะมีการเปลี่ยนพรรค ย้ายพรรค และหักหลังกันเองเมื่อผู้นำพรรคของตนหมดอำนาจ สังเกตได้จากคำว่า “งูเห่า” ที่มีที่มาจากนิทานอีสปของไทยเรื่องชวานากับงูเห่า งูเห่าในนิทานเรื่องนี้ไม่รู้จักบุญคุณของชวานาที่ให้ความอบอุ่นในยามเหน็บหนาว เมื่อได้รับความอบอุ่นก็กัดชวานาและเลื้อยจากไป คำว่า “งูเห่า” ที่อุดมกล่าวถึงนี้จึงเปรียบเหมือนกับนักการเมืองหรือสส.ในพรรคที่ทรยศหักหลังหัวหน้าพรรคของตนนั่นเอง อีกทั้งการที่อุดมวางคำว่า “งูเห่า” คู่กับคำว่า “น่าคบจริงๆ” นั้น ก็แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งกัน และความขัดแย้งนี้เองที่สื่อความหมายนัยผกผันให้ผู้ชมได้ทราบอีกทางหนึ่ง สรุปได้ว่า นอกจากถ้อยคำแวดล้อมและบริบททางสังคมแล้ว วัจนภาษาก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะช่วยนะให้ผู้ชมทราบได้ว่าขณะนั้นอุดมกำลังกล่าวถ้อยค่านัยผกผันอยู่ และยังมีส่วนช่วยในการตีความถ้อยค่านัยผกผันได้ชัดเจนขึ้นอีกด้วย

(62) อุดมเล่าประสบการณ์ที่ตนไปปรึกษาพนักงานประจำเคาน์เตอร์เครื่องสำอาง เพื่อให้ช่วยแนะนำและจัดครีมบำรุงผิวให้ตน

“ละก็ไปที่เคาน์เตอร์นี่ง เค้าบอกว่า เคาน์เตอร์เนี่ย ครีมเค้าดี ผมก็เอาหน้าไปให้น้องคนขายมันดู “น้อง ดูสภาพหน้าพี่ จัดมาชุดนึง” อีน้องเห็นหน้าผมปุ๊บ “อย่างพี่ต้องจัดหนักเลยคะ” (อุดมเลียนเสียงน้องคนขายที่เคาน์เตอร์) (ฮา) มันจัดหนักๆ มา อัดมาเต็มที วันนั้นแม่งทำอดน้ำดู (ฮา) มึงได้เป็นมงกุฎเพชรเครื่องสำอางแน่ๆ (ฮา) โอ้โห! มันอัดมาเต็มๆที่เลย โดนไปเป็นหมื่น”

(เดี่ยว 7/ 42:04–42:30)

ภาพที่ 7 ภาพการยิ้มมุมปากเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผัน (1)

จากตัวอย่างที่ (62) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมากในถ้อยคำที่ว่า “มึงได้เป็นมงกุฎเพชรเครื่องสำอางแน่ๆ” ขณะที่อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้น อุดมก็ได้แสดงอาการภาษาอย่างหนึ่งคือการยิ้มมุมปากควบคู่ไปด้วย (ดังภาพที่ 7) การยิ้มมุมปากนี้ช่วยแนะนำให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่า ถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าวอยู่นั้นไม่ใช่การพูดที่จริงจัง มีนัยของการเยาะเย้ยร่วมอยู่ และผู้ชมยังสามารถสังเกตได้จากถ้อยคำที่ว่า “มึงได้เป็นมงกุฎเพชรเครื่องสำอางแน่ๆ” ซึ่งเป็นการกล่าวที่เกินจริง เพราะการขายเครื่องสำอางให้แก่อุดมคนเดียววันนั้นคงไม่สามารถทำให้พนักงานคนนั้นมียอดขายเพิ่มมากขึ้นถึงขนาดได้รับรางวัลที่ยิ่งใหญ่เช่นนั้นได้ เมื่อผู้ชมสังเกตเห็นความไม่เข้ากันระหว่างการแสดงอวัจนภาษากับบริบทก็จะรับรู้ได้ทันทีว่า อุดมจงใจใช้การกล่าวเน้นให้เกินจริงนี้เพื่อประชดประชันในเชิงหยิกแกมหยอกพนักงานเคาน์เตอร์เครื่องสำอางที่จัดครีมบำรุงผิวต่างๆ ให้ตนเป็นจำนวนมาก ราวกับว่ายอดขายในครั้งนั้นสามารถที่จะทำให้พนักงานคนนั้นสามารถที่จะคว้ารางวัลมงกุฎเพชรเครื่องสำอางได้อย่างแน่นอน จะเห็นได้ว่าการยิ้มควบคู่ไปกับการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยแนะนำให้ผู้ชมรู้ว่าอุดมไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป อีกทั้งยังให้

ความรู้สึกว่าไม่ได้ประชดประชันรุนแรง แต่เป็นในเชิงหยิกแกมหยอก หรือล้อกันเล่น รวมถึงยังช่วยสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้อีกด้วย

(63) อุดมเล่าประสบการณ์การเรียนรู้ลูกเสือสมัยที่ตนยังเด็ก

“ละก็สอนให้เรามาบ้ายศบ้าย่างตั้งแต่เด็กนะ “นี่! เธอ ต้องใส่บั้ง” (อุดมเลียนเสียงคุณครู) จะมีบั้ง คำเรียกอะไรนะ อินธนู ให้เราบ้ายศบ้าย่างนะ “บั้งนี้สำคัญมากนะ เธอมีศตอนเนี้ย เป็นอย่างงี้” (อุดมเลียนเสียงคุณครู) สำคัญตรงไหน กูทำหาย กูไปซื้อคู่ละ 3บาท 50 (ฮา) “นี่! เธอต้องติดตรา” (อุดมเลียนเสียงคุณครู) นี่ให้ติดตรา ติดตราอยู่ตามวงแขน ติดตราต่างๆ นานา ให้เราภูมิใจว่า นี้อยู่หมู่แรด เราอยู่หมู่กระทิง (ฮา) โอ้โห! ภูมิใจเหลือเกิน กูอยู่หมู่กระทิง (ฮา)”

(เดี่ยว 7/ 52:31-53:04)

ภาพที่ 8 ภาพการอมยิ้มหรือยิ้มเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผัน (2)

จากตัวอย่างที่ (63) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการบอกกล่าวในถ้อยคำที่ว่า “โอ้โห! ภูมิใจเหลือเกิน กูอยู่หมู่กระทิง” ขณะที่อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้น อุดมก็ได้แสดงอาการภาษาอย่างหนึ่งคือการอมยิ้มควบคู่ไปด้วย (ดังภาพที่ 8) ซึ่งการอมยิ้มดังกล่าวมีความขัดแย้งกับปริบท เพราะเรื่องที่อุดมเล่า ไม่ใช่เรื่องที่น่ายินดีหรือภาคภูมิใจแต่อย่างใด เมื่อผู้ชมเห็นความไม่เข้ากันนี้ก็จะทราบได้ทันทีว่า ถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าว อุดมไม่ได้เชื่อเช่นนั้นจริงๆ แต่ต้องการประชดประชันคุณครูที่ใส่ความคิดให้กับเด็กๆ ว่าการได้อยู่หมู่กระทิงเป็นความภาคภูมิใจนั้นจริงๆ แล้วไม่ได้เป็นเรื่องสำคัญที่น่าภาคภูมิใจแต่อย่างใด จะเห็นได้ว่า ความไม่เข้ากันระหว่างอวัจนภาษากับปริบทมีส่วนช่วยแนะให้ผู้ชมทราบได้ว่าขณะนั้นอุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่

(64) อุดมพูดถึง 4 ประโยคคลาสสิกที่ผู้หญิงมักจะพูดกับแฟน

“ความอบอุ่น มีให้เค้านะครับ ผู้หญิงเค้าขาดไม่ได้ ตรงนี้ต้องยอม ขอให้เค้าเถอะครับ อย่าให้เค้ารู้สึกขาด ฉะนั้น ให้เค้าโทรมาเช็คได้เรื่อยๆ เอะครับว่าเรา ว่าๆเรายังอยู่ใกล้ๆ เค้าอยู่ (ฮา) อบอุ่นเค้า (ฮา) 4 ประโยคคลาสสิกนะครับที่เราต้องเจอ ผู้ชายในห้องนี้ ล้วนเคยเจอมาหมดละครับ 4 ประโยคเช็คความอบอุ่น อยู่ที่ไหน (ฮา) อยู่กับใคร (ฮา) ทำอะไร (ฮา) กลับเมื่อไหร่ (ฮา ปรบมือ) ห้ามก็ไม่ได้นะ องค์กรสิทธิสตรีโลกบัญญัติไว้อย่างนี้ (ฮา)”

(เดี่ยว 7/ 4:20:01–4:20:46)

ภาพที่ 9 ภาพการยิ้มเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผัน (3)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตัวอย่างที่ (64) อุดมได้แสดงอาการภาษาอย่างหนึ่งคือการยิ้มควบคู่ไปด้วย (ดังภาพที่ 9) ในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันที่ว่า “องค์กรสิทธิสตรีโลกบัญญัติไว้อย่างนี้” ซึ่งเป็นการกล่าวที่เกินจริง การอมยิ้มช่วยเน้นให้ถ้อยคำที่เกินจริงนี้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น และช่วยแนะให้เห็นชัดว่าถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าวอยู่นั้นไม่ใช่การพูดที่จริงจัง มีนัยของการหยอกล้อร่วมอยู่ โดยอุดมจงใจใช้การกล่าวที่เกินจริงนี้เพื่อประชดประชันผู้หญิงส่วนใหญ่ที่มีกจะถามแฟนด้วย 4 ประโยคนี้อยู่เสมอราวกับว่ามีการบัญญัติขึ้นมาจากองค์กรหรือหน่วยงานสำคัญ ซึ่งในที่นี้อุดมเปรียบเทียบกับเป็น “องค์กรสิทธิสตรีโลก” นั่นเอง จะเห็นได้ว่า การยิ้มควบคู่ไปกับการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยแนะให้ผู้ชมรู้ว่าอุดมไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป อีกทั้งยังให้ความรู้สึกที่อุดมไม่ได้ประชดประชันรุนแรง แต่เป็นในเชิงหยิกแกมหยอกหรือล้อกันเล่น รวมถึงยังช่วยสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม โดยเฉพาะผู้ชมที่เป็นผู้หญิงอีกด้วย

จากการศึกษาการแสดงออกทางสีหน้าประกอบถ้อยคำน้อยผกผันดังที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การแสดงสีหน้าเป็นอาการภาษาอย่างหนึ่งที่อุดมใช้เพื่อสื่อถ้อยคำน้อยผกผันให้ผู้ชมได้ทราบ โดยอุดมจะมีการแสดงสีหน้าเพื่อสื่อถ้อยคำน้อยผกผันในลักษณะที่หลากหลาย แต่ทุกลักษณะนั้น อุดมมีวิธีในการสื่อถ้อยคำน้อยผกผันที่เหมือนกันคือ การใช้ถ้อยคำน้อยผกผันที่ไม่เข้ากันกับวัจนกรรมที่กล่าวหรือขัดแย้งกันกับบริบท เช่น การแสดงสีหน้าเข้าเหยในขณะที่จะแนะนำในเรื่องจริงจัง การยิ้มในขณะที่กำลังถึงเรื่องที่ไม่ได้รู้สึกน่ายินดีหรือชอบใจ การแสดงสีหน้าเคร่งขรึมมากเกินไปกว่าปกติซึ่งขัดแย้งกับบริบทของ Talk Show ความไม่เข้ากันนี้เองที่ช่วยแนะนำให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าขณะนั้นอุดมไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป แต่มีความหมายน้อยผกผันที่แฝงอยู่ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทประกอบกัน ก็จะสามารถตีความและเข้าใจความหมายน้อยผกผันที่อุดมต้องการสื่อได้

ประเด็นที่ 2 การแสดงสีหน้าเข้าเหยหรืออมยิ้มในขณะกล่าวถ้อยคำน้อยผกผันช่วยให้การวิพากษ์วิจารณ์บุคคลหรือเรื่องราวต่างๆ เป็นไปในลักษณะที่ไม่ใช่การประชดประชันที่รุนแรงจนเกินไป แต่เป็นไปในเชิงหยิกแกมหยอก ซึ่งสามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมไปพร้อมกันได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า วัจนภาษาที่อุดมสื่อออกมาสามารถทำให้ผู้ชมรับรู้ความรู้สึกได้ทันที ในแง่ที่วัจนภาษาจึงเป็นเสมือนตัวช่วยที่สำคัญที่ทำให้ผู้ชมรับรู้ เข้าใจ และตีความถ้อยคำน้อยผกผันได้ง่ายยิ่งขึ้น

จากตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปอาการภาษาที่อุดมใช้สื่อถ้อยคำน้อยผกผันได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ตารางสรุปความถี่ของอาการภาษาสื่อถ้อยคำน้อยผกผัน

อาการภาษาสื่อถ้อยคำน้อยผกผัน (การแสดงออกทางสีหน้า)	ความถี่
การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไป	86
การแสดงสีหน้าเข้าเหย สีหน้ายิ้มหรืออมยิ้ม	37
รวม	123

จากตารางจะเห็นได้ว่า อุดมใช้อารมณ์ภาษาเพื่อสื่อถ้อยคำน้อยผกผันทั้งสิ้น 137 ครั้ง อาการภาษาที่อุดมใช้สื่อถ้อยคำน้อยผกผันมากที่สุดคือ การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไป ปกติ พบมากถึง 86 ครั้ง รองลงมาคือการแสดงสีหน้าเข้าเหย สีหน้ายิ้มหรืออมยิ้ม พบ 37 ครั้ง

จากการวิเคราะห์อาการภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผันทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า อุดมจะใช้อาการภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผันอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งอาจเป็นเพราะอาการภาษาเป็น อวัจนภาษาที่แสดงออกมาทางร่างกาย ซึ่งผู้ชมจะสามารถเห็นได้ง่ายและชัดเจน โดยเฉพาะการ แสดงออกทางสีหน้า อุดมจะเลือกใช้การแสดงออกทางสีหน้าที่มีความขัดแย้งกับวัจนกรรมที่กล่าว เช่น การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมกว่าปกติในขณะที่กล่าววัจนกรรมการขอร้อง หรือบางครั้งก็ใช้อาการ ภาษาที่มีความขัดแย้งกับเนื้อหาหรือบริบทที่กล่าวถึงในขณะนั้น เช่น การแสดงสีหน้าเข้าเหยใน ขณะที่กล่าวถึงเรื่องที่เคร่งเครียดจริงจัง เพื่อสื่อให้เห็นถึงความรู้สึกที่เล่นที่จริง มีนัยของการหยอก ล้อร่วมอยู่ การอึ้งมึนในขณะที่กล่าวถึงเรื่องที่ไม่ได้รู้สึกน่ายินดีหรือชอบใจเพื่อสื่อความหมายในเชิง ประชดประชัน การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมกว่าปกติในขณะที่กล่าวถึงเรื่องที่ไม่ได้รุนแรงหรือจริงจัง ขนาดที่ต้องแสดงออกเช่นนี้ อีกทั้งยังขัดแย้งกับบริบทของ Talk Show ด้วย ฯลฯ ความไม่เข้ากันนี้ จะช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทประกอบกัน ก็จะสามารถตีความความหมายนัยผกผันที่อุดมต้องการสื่อได้

4.1.2 นัยนภาษา

นัยนภาษา คือ อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้ดวงตาหรือสายตา เพื่อสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความประสงค์ และทัศนคติบางประการในตัวผู้ส่งสาร (สวณิต ยมาภย์, 2526: 82) ดังที่มีคำกล่าวว่า “ดวงตาคือหน้าต่างของหัวใจ” แม้บางครั้งผู้ส่งสารเลือกที่จะไม่สื่ออารมณ์ ความรู้สึกของตนออกมาทางวัจนภาษาหรือถ้อยคำ แต่น้อยครั้งนักที่จะสามารถเก็บงำหรือซ่อน อารมณ์ความรู้สึกของตนที่แสดงออกมาทางสายตาได้ สวณิต ยมาภย์ (2526: 82) ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมของดวงตาคอนเราในการสื่อสารนอกจากการมอง การจ้อง การชำเลื่อง การทอดสายตาให้ ต่ำลงแล้ว ยังมีการหรีตาให้เล็กลง ซึ่งแสดงความสงสัยหรือไม่แน่ใจ หรือการลืมตาให้โพลง แสดงออกถึงความพิศวง ความตื่นเต้น และความต้องการอย่างรุนแรง เป็นต้น จะเห็นได้ว่า นัยนภาษาสามารถสื่ออารมณ์ ความรู้สึก รวมไปถึงทัศนคติที่ผู้ส่งสารมีให้ผู้รับสารรับรู้ได้ เช่นเดียวกับการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน อุดมมีการใช้นัยนภาษา เช่น การลืมตาให้โพลง การไม่ สบตาผู้ชม การกลกตา ฯลฯ ประกอบการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน เพื่อช่วยสื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชม ได้ทราบ จากการศึกษาข้อมูลพบว่า อุดมมีการใช้นัยนภาษาเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันทั้งสิ้น 45 ครั้ง ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเภทย่อยต่างๆ ได้ดังนี้

4.1.2.1 การไม่สบตาผู้ชม

การไม่สบตาผู้ชม ในที่นี้เป็นนัยนภาษาอย่างหนึ่งที่เกิดจากความตั้งใจที่จะบังคับดวงตาของตนให้หลบสายตาผู้ชม ไม่สบประสานสายตากับผู้ชม ซึ่งการไม่สบสายตาสื่อให้เห็นว่าผู้พูดมีบางสิ่งบางอย่างที่ปิดบังซ่อนเร้นอยู่ และไม่จริงจังในการกล่าวถ้อยคำ จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ผู้วิจัยพบว่า อุดมใช้นัยนภาษาในลักษณะนี้เพื่อสื่อถ้อยค่านัยผกผัน 24 ครั้ง ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเภทย่อยๆ ได้อีกดังนี้

4.1.2.1.1 การทอดสายตาลงต่ำ ไม่สบตาผู้ชม

ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน อุดมตั้งใจจะไม่สบตาผู้ชม โดยการทอดสายตาลงต่ำในขณะที่กล่าวถ้อยค่านัยผกผัน เพื่อเรียกความสนใจจากผู้ชมให้จดจ่อและสนใจถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าวอยู่นั้น และเป็นการแนะนำให้ผู้ชมคิดว่า อุดมต้องการสื่อความตามรูปจริงๆ หรือไม่ และมีความหมายบางอย่างที่แอบแฝงอยู่หรือไม่ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ว่า อุดมต้องการสื่อความนัยผกผันนั่นเอง พบทั้งสิ้น 9 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(65) อุดมเล่าเรื่องที่ปีติง ลูกน้องของตนมาขอเบิกเงินล่วงหน้า เพื่อไปเปิดร้านลาบตาม ความฝัน

“การตลาดดีมากครับ การตลาดดีมากนะครับ เค้าไปแอบเปิดแถวอาแบคหน้าอาแบคเลย ในซอย การตลาดดีมาก วันที่มันเปิดเป็นวันที่อาแบคปิดเทอม (ฮา) หี! เจ็งสนิทติดทนนาน ขายได้วันละ 80 บาทอะ (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 1:37:30-1:37:54)

ภาพที่ 10 ภาพการทอดสายตาลงต่ำ ไม่สบสายตาผู้ชมเพื่อสื่อถ้อยค่านัยแฝง

จากตัวอย่างที่ (65) อุดมกล่าวถ้อยค่านัยแฝงในลักษณะของการวางถ้อยคำที่ขัดแย้งกันไว้ คู่กัน นอกจากนั้นอุดมก็ยังได้แสดงนัยนภาษาคือการทอดสายตาลงต่ำ ไม่สบตาผู้ชม (ดังภาพที่ 10) เพื่อสื่อให้เห็นถึงความไม่จริงใจในการกล่าวถ้อยคำ เพราะโดยปกติแล้วหากผู้พูดมีความจริงใจในการกล่าวถ้อยคำ ก็จะไม่มีความกล้าที่จะสบตาคู่สนทนา ในที่นี้อุดมจงใจใช้นัยภาษาดังกล่าวเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชม และแนะนำให้ผู้ชมคิดว่า อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ทันทีว่า อุดมมีความหมายนัยแฝงที่แฝงอยู่ นั่นคือ ลูกน้องของตนวางแผนการตลาดไม่ดี เพราะวันที่เปิดร้านเป็นวันที่สถานศึกษาปิดเทอม ทำให้ไม่มีลูกค้านั่นเอง จะเห็นได้ว่า การไม่สบตาผู้ชมโดยการทอดสายตาลงต่ำเป็นนัยนภาษาอย่างหนึ่งที่อุดมใช้เพื่อช่วยแนะถ้อยค่านัยแฝงให้ผู้ชมรับรู้

4.1.2.1.2 การใช้สายตาเหลือบมองด้านบน ไม่สบตาผู้ชม

ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน อุดมจงใจจะไม่สบตาผู้ชม โดยการใช้สายตาเหลือบมองด้านบนในขณะที่กล่าวถ้อยค่านัยแฝง เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชมให้ฉุกคิดว่า ถ้อยคำที่อุดมกล่าวอยู่ในขณะนั้น อุดมจริงใจในการกล่าวถ้อยคำหรือไม่ เพราะหากผู้พูดมีความจริงใจในการกล่าวถ้อยคำ ก็จะไม่แสดงนัยนภาษาด้วยการเหลือบมองด้านบนและไม่สบตาผู้ชมเช่นนี้ ความไม่เข้ากันนี้เป็นสิ่งที่อุดมจงใจใช้เพื่อแนะถ้อยค่านัยแฝงให้ผู้ชมทราบ พบทั้งสิ้น 3 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(66) อุดมเล่าเรื่องวิชากระบี่กระบองที่ตนต้องเรียนสมัยตอนเด็ก

“จับจับ ม้วนก่อน 2 รอบ (ฮา ประบมือ) ย่อ ยก ชิด จ้วง แทง (ฮา ประบมือ) ย่อ ยก ชิด จ้วง แทง ฝากคำถามไปยังกระทรวงศึกษาธิการด้วยว่า “เพื่อ?” (ฮา ประบมือ) เฮ้ย! ถ้าสอนแบบ สอนมวยไทย ผมก็ทวะ สอนมวยไทย เราตั้งแต่เด็ก นึกออกมะ ทุกวันนี้ผู้หญิงก็ไปเรียนมวยไทยได้ไซปะ เฮ้ย มันได้เหงื่อ มันได้เหงื่อไฉ่ ละมันสามารถป้องกันตัวได้ด้วย แล้วมันก็เป็นเลือดเนื้อของเรา เราต้องสืบต่อไปเรื่องมวยไทยอะ แต่กระบี่กระบองอะ เราเรียนมาตั้งแต่ตอนนั้น จนถึงอายุปุ่นนี้ นะ เคยอ่านเจอข่าวชกข่าวม๊วย หญิงสาวรอดพ้นจากการข่มขืนจากพวกบ้า กามด้วยการหักกิ่งกระถินข้างทาง จับจับ ย่อ ยก ชิด จ้วง แทง รอดมาได้! (ฮา ประบมือ)”

(เดี่ยว 10/ 33:33-35:00)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 11 ภาพการใช้สายตาเหลือบมองด้านบน ไม่สบสายตาผู้ชมเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผัน¹⁴

จากตัวอย่างที่ (66) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในรูปวีจรรย์กรรมการถาม นอกจากนั้นอุดมยังได้แสดงนัยนภาษาคือการพยายามไม่สบตาผู้ชม โดยใช้สายตาเหลือบมองด้านบน (ดังภาพที่ 11) การหลบสายตาผู้ชมเช่นนี้ช่วยแนะให้ผู้ชมเห็นว่า อุดมไม่ได้ตั้งใจที่จะถามคำถาม แต่ต้องการประชดประชันกระทรวงศึกษาธิการที่บังคับให้กระบี่กระบองเป็นวิชาหนึ่งที่เด็กนักเรียนทุกคนจะต้องเรียน ทั้งๆ ที่วิชากระบี่กระบองก็ไม่สามารถช่วยให้ใครสามารถป้องกันตัวจากการถูกทำร้ายได้ นอกจากนั้น

¹⁴ ภาพนี้มาจากวีดิทัศน์ที่กรรมการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน 10 ซึ่งการอัดวีดิทัศน์ที่กรรมการแสดงบางช่วงบางตอนยังให้ภาพที่ไม่ชัดเท่าที่ควร

อุดมยังได้เปรียบเทียบกับนักเรียนมวยไทยซึ่งได้ประโยชน์และสามารถป้องกันตัวได้มากกว่า จะเห็นได้ว่า นัยนภาษาที่อุดมแสดงออกมาด้วยการใช้สายตาเหลือบมองด้านบน ไม่สบตาผู้ชมเช่นนี้ ช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าขณะนั้นอุดมกำลังสื่อความนัยแฝงอยู่

4.1.2.1.3 การมองเพ่งตรงไปยังจุดเดียว ไม่สบตาผู้ชม

ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน อุดมตั้งใจจะไม่สบตาผู้ชม โดยการใช้สายตามองเพ่งตรงไปยังจุดเดียวในขณะที่กล่าวถ้อยค่านัยแฝง การไม่สบสายตาสื่อให้เห็นถึงความไม่จริงจังในการกล่าวถ้อยคำได้อย่างชัดเจน เพราะหากผู้ชมจริงจังในการกล่าวถ้อยคำ ก็จะมีความกล้าในการสบตาผู้ฟัง ไม่หลบสายตาสื่อเช่นนี้ อุดมตั้งใจใช้ความไม่เข้ากันนี้เพื่อแนะให้ผู้ชมทราบว่าขณะนั้นอุดมกำลังใช้ถ้อยค่านัยแฝงอยู่ พบทั้งสิ้น 2 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(67) อุดมพูดถึงคนที่ชอบยืนขวางบริเวณบันไดเลื่อนสาธารณะ

“กระโดดเลื่อน กระโดดเลื่อน วัฒนธรรมไทย ขึ้นไป ขึ้นเมื่อไหร่เป็นอันรู้ว่า จะต้องมีคนไทยยืนขวางทางกระโดดเลื่อนอยู่ เพราะคิดว่า กระโดดนี้ คุณพ่อทำให้มาเป็นของส่วนตัว (ฮา) ซาดิที่ไม่ใช่วัฒนธรรมไทย ขึ้นปี๊บ หลบซ้าย หรือขวา แล้วแต่ธรรมเนียม”

(เดี่ยว 10/ 2:29:20-2:29:41)

ภาพที่ 12 ภาพการใช้สายตามองเพ่งตรงไปยังจุดเดียว ไม่สบสายตาสื่อเพื่อสื่อถ้อยค่านัยแฝง

จากตัวอย่างที่ (67) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ หรือไม่สมเหตุสมผลในถ้อยคำที่ว่า “เพราะคิดว่า กระไดนี้ คุณพ่อทำให้มาเป็นของส่วนตัว” ขณะที่ อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน อุดมก็ได้แสดงนัยนภาษาคือ การไม่สบสายตาผู้ชม โดยใช้สายตาเพ่งตรงไปยังจุดๆ เดียว (ดังภาพที่ 12) การแสดงนัยนภาษาด้วยการไม่สบสายตาผู้ชมเช่นนี้ช่วยแนะให้ผู้ชมทราบว่า ถ้อยคำที่อุดมกล่าวนั้น อุดมไม่จริงจังในการกล่าวถ้อยคำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า อุดมไม่ได้ตั้งใจสื่อความตามรูปนั่นเอง ในที่นี้อุดมต้องการจะประชดประชันผู้ที่ชอบยื่นขวางบริเวณบันไดเลื่อนสาธารณะ ราวกับว่าบันไดเลื่อนนั้นเป็นทรัพย์สินส่วนตัวของตัวเอง จะเห็นได้ว่าการแสดงนัยนภาษาด้วยการไม่สบตาผู้ชมประกอบถ้อยคำนัยผกผันนอกจากจะเป็นการแนะให้ผู้ชมรับรู้ว่าคุณอุดมไม่ได้กำลังสื่อความตามรูปแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงทัศนคติในด้านลบที่อุดมมีต่อบุคคลที่ยื่นขวางบันไดเลื่อนสาธารณะ โดยอุดมมองว่าเป็นการกระทำที่เห็นแก่ตัว เพราะสร้างความเดือดร้อนลำบากให้แก่ผู้อื่นนั่นเอง

4.1.2.2 การลืมหูโพลง การทำตาโตหรือตาถลน

การลืมหูโพลง ในที่นี้หมายถึง การบังคับดวงตาให้เบิกโพลงขึ้น ซึ่งอาจแสดงถึงความพิศวง ความตื่นเต้น และความต้องการอย่างรุนแรง ดังที่สำนวนไทยนำมาใช้ในลักษณะของภาพพจน์ว่า “ตาลุกโพลง” หรือ “ตาลุก” นั่นเอง (สวนิต ยมาภย์, 2526: 81) ส่วนคำว่า “ถลน” เป็นคำกริยาที่ใช้กับดวงตาเช่นกัน หมายถึง ทะล้นออก ปลิ้นออก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 524) จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ผู้วิจัยพบว่า อุดมมักจะแสดงนัยนภาษาด้วยการลืมหูโพลง ทำตาโต หรือทำตาถลนให้เห็นอย่างชัดเจนในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน เพื่อดึงความสนใจจากผู้ชมให้อยู่ที่ถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าว และเมื่อผู้ชมได้สังเกตจากปริบทก็จะทราบได้ว่า แท้จริงแล้ว อุดมไม่ได้รู้สึกพิศวงหรือตื่นเต้นดังที่แสดงออกมาด้วยการทำตาโต ความไม่เข้ากันระหว่างนัยนภาษากับปริบทจะช่วยแนะให้ผู้ชมทราบได้ว่า อุดมกำลังสื่อความหมายในเชิงประชดประชันอยู่ จากข้อมูลพบการแสดงนัยนภาษาในลักษณะนี้ 17 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(68) เรื่องผู้หญิงชอบทำแก้มป่องเวลาถ่ายรูป

“ เลื่อนจานมานี้ อะเอากล่องไป เออเอากล่องไป เอากล่องไป เออๆ อะถ่ายให้กูด้วย” (อุดมเลียนเสียงเพื่อนผู้หญิง และทำท่าล้อเลียนผู้หญิงที่ชอบถ่ายรูป คู่กับอาหาร รวมถึงมักจะทำแก้มป่องๆ เวลาถ่ายรูป) (ฮา) เป็นท่าไรต้องเอาลมเข้าไป

ในปากเป็นอะไร (ฮา) เพิ่งมาเป็นยุคหลังนี่นะเนี่ย (ฮา) เป็นอะไรพวกมึง แก๊สใน
กระเพาะเยอะหรือ (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 9/ 1:31:12-1:32:53)

ภาพที่ 13 ภาพการทำตาโตเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผัน (1)

จากตัวอย่างที่ (68) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจารณ์กรรมการถามในถ้อยคำที่ว่า “เป็นอะไรพวกมึง แก๊สในกระเพาะเยอะหรือ” ขณะที่อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้น อุดมก็ได้แสดงนัยนภาษาอย่างหนึ่งคือการทำตาโตประกอบไปด้วย (ดังภาพที่ 13) เมื่อผู้ชมเห็นอุดมแสดงนัยนภาษาเช่นนี้ก็จะเกิดความรู้สึกสนใจว่ามีอะไรพิเศษในถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าวอยู่หรือไม่ การทำตาโตปกติแล้วมักจะแสดงถึงความรู้สึกพิศวง สงสัย ตื่นเต้นของผู้พูด แต่เมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะเห็นว่า แท้จริงแล้วอุดมไม่ได้รู้สึกพิศวงสงสัยต่อเรื่องดังกล่าวตามที่ทำตาโตแต่อย่างใด แต่การทำตาโตให้มากกว่าปกติเช่นนี้แฝงความรู้สึกในเชิงประชดประชันผู้หญิงส่วนใหญ่ที่ชอบทำแก้มป่องขณะถ่ายรูป รวากับว่ามีแก๊สในกระเพาะอาหารเป็นจำนวนมากจนแก๊สนั้นเอ่อล้นขึ้นมาบริเวณปากทำให้แก้มป่องนั่นเอง จะเห็นได้ว่าการแสดงนัยนภาษาด้วยการทำตาโตประกอบถ้อยคำนัยผกผันนั้น ช่วยดึงความสนใจจากผู้ชมให้อยู่ที่ถ้อยคำนัยผกผัน และนำไปให้ผู้ชมได้พิจารณาจากบริบท และเห็นความไม่เข้ากันระหว่างนัยนภาษากับบริบท ความไม่เข้ากันนี้สามารถแนะนำให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าอุดมมีความหมายในเชิงประชดประชันที่แฝงอยู่

(69) อุดมพูดถึงกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่มีมักจะยืนอยู่หลังนักร้องเมือง

“อยากรู้จักอีกกลุ่มนึงครับ พวกที่ชอบยืนอยู่หลังนักร้องเมืองอะ (ฮา) เคยสงสัยมั๊ย เวล่านักร้องเมืองถูกยื่นไมค์ให้สัมภาษณ์ ข้างหลังไม่เคยว่างเปล่า ต้องมีใครไม่รู้มายืนข้างหลัง แน่นๆ เต็มๆ (ฮา) แล้วไม่ทำอะไรด้วยนะ แล้วไม่สนใจเรื่องที่เค้า

ถามด้วย บางทีมองไปทางอื่น แกะนู่น เคี้ยวนี้ (ฮา) คือ...บางทีผมสงสัย มันเป็นใครกันวะ ทำอาชีพอะไร เป็นบอดีการ์ดเหรอ บอดีการ์ดมันจะมีแคแร็คเตอร์ของเค้า เค้าจะต้องมีแบบแว่นแว่นนี่ก็ออกมัย มีพูดที่ปกเสื้อแบบ อืมๆๆ...อ้อๆๆ... มีลักษณะแคแร็คเตอร์ของบอดีการ์ด นี่เป็นคนขับรถหรือ คนขับรถควรจะไปรอในรถดูมะตกลงทำอาชีพอะไรเนี่ย Wallpaper หรือ (ฮา)”

(เดี่ยว 7/ 1:16:35-1:17:24)

ภาพที่ 14 ภาพการทำตาโตเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผัน (2)

จากตัวอย่างที่ (69) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถามในถ้อยคำที่ว่า “wallpaper หรือ” ขณะที่อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้น อุดมก็ได้แสดงนัยนภาษาอย่างหนึ่งคือการทำตาโตประกอบไปด้วย (ดังภาพที่ 14) การทำตาโตเช่นนี้เป็นการดึงดูดความสนใจจากผู้ชมให้จดจ่ออยู่ที่ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมกำลังกล่าวอยู่ในขณะนั้น ทำให้ผู้ชมรู้สึกสงสัยว่ามีอะไรพิเศษในถ้อยคำที่อุดมกล่าวหรือไม่ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะเห็นได้ว่า แท้จริงแล้วอุดมไม่ได้ต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึกแปลกประหลาดใจ หรือพิศวงสงสัยต่อเรื่องอาชีพของบุคคลที่ยืนอยู่หลังนักร้องเมืองจริงๆ และถ้อยคำที่อุดมกล่าวแม้จะอยู่ในรูปวัจนกรรมการถาม แต่อุดมไม่ได้ต้องการคำตอบกลับมา ในที่นี้อุดมต้องการประชดประชันกลุ่มคนที่มักจะยืนอยู่หลังนักร้องเมืองอยู่เสมอราวกับว่าเป็น wallpaper โดยที่ไม่ทราบว่แท้จริงแล้วเขาเหล่านั้นทำอาชีพอะไร จะเห็นได้ว่า การทำตาโตก็เป็นนัยนภาษาลักษณะหนึ่งที่อุดมใช้เพื่อสื่อความหมายในเชิงประชดประชันให้ผู้ชมได้รับรู้ โดยผู้ชมจะรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้จากความไม่เข้ากันระหว่างนัยนภาษากับบริบท

4.1.2.3 การกลอกตา

“กลอก” เป็นคำกริยา หมายถึง เคลื่อนหรือขยับเขยื้อนกลับไปกลับมาภายในเขตของสิ่งนั้นๆ เช่น กลอกตา กลอกหน้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 75) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน อุดมมีการแสดงนัยภาษาด้วยการกลอกตาไปมาในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน การกลอกตาไปมาเช่นนี้สื่อให้เห็นถึงความไม่จริงใจในการกล่าวถ้อยคำ เพราะหากผู้พูดมีความจริงใจในการกล่าวถ้อยคำก็น่าจะสบตาผู้ฟังอย่างเป็นปกติ ไม่ใช่การกลอกตาไปมาเช่นนี้ นอกจากนั้นผู้ชมยังสังเกตได้จากความไม่เข้ากันระหว่างการกลอกตากับวัจนกรรมที่อุดมกล่าว เช่น การกลอกตาในขณะที่กล่าววัจนกรรมการถาม การกลอกตาในขณะที่กล่าววัจนกรรมการชม เป็นต้น การกลอกตาจึงเป็นนัยภาษาที่ช่วยแนะให้ผู้ชมทราบได้ว่าขณะนั้นอุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป แต่มีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่พบทั้งสิ้น 4 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(70) อุดมเล่าประสบการณ์ที่ตนต้องไปตรวจร่างกายก่อนการจัดทำการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน

“ชีวิตไม่เคยตรวจร่างกายใหญ่เลย เหมือนพวกเราอะ ใช้ชีวิตทั่วไปนะฮะ แต่ว่าก่อนเดี่ยว ทีมงานเนี่ย ส่งไปตรวจก่อนว่า ไหมมัย ถ้าไหวถึงจะได้ประกาศว่าทำเดี่ยว ถ้าไม่ไหวก็เลื่อนไปก่อน ก็ไปทำการแบบ เอาเลือด เอาปัสสาวะ เอาเซลล์เอาอะไรไม่รู้จากหัวจรดเท้า เข้าเครื่องสแกน ไปยึดกล้ามเนื้อดูว่าศักยภาพในร่างกายเราเหลือเท่าไร ชาติอะไร แล้วเค้าก็นัด 1 เดือนครึ่ง แถลงผล เหมือนฟังผลสอบเลย แฟ้มชีวิตผม 20 หน้า ไล่ตั้งแต่หัวจรดเท้าว่าเหลืออะไรบ้าง (ฮา) โอ...วันฟังผลนี่บอก ปวดร้าวมากๆ จริงๆ “คุณโน้ตครับ ในร่างกายคุณโน้ตนะครับต้องบอกว่ามีสภาพเหมือนคนอายุ 55 นะครับตอนนี้ คุณใช้ร่างกายหนักมาก คุณไม่มีวิตามินเหลืออยู่ในร่างกายเลยครับ คุณกินมะเขือครั้งสุดท้ายเมื่อไหร่ครับเนี่ย” (อุดมเลียนเสียงหมอ) (ฮา) กูจะจำได้หรือ (ฮา) อยากรู้อะไรถามมึงกินถั่วฝักยาวครั้งสุดท้ายเมื่อไหร่ (ฮา) มึงจดไดอารี่ไว้หรือ” (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 2:47:06-2:48:15)

ภาพที่ 15 ภาพการลอกตาเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผัน (1)

จากตัวอย่างที่ (70) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในถ้อยคำที่ว่า “กูจะจำได้หรือ อยากถามหมอมึงกินถั่วฝักยาวครั้งสุดท้ายเมื่อไหร่ มึงจดได้อาริไว้หรือ” ขณะที่อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน อุดมก็ได้แสดงนัยนภาษาคือการลอกสายตาจากด้านขวาไปทางด้านซ้ายควบคู่ไปด้วย (ดังภาพที่ 15) การลอกสายตาเช่นนี้สื่อให้เห็นถึงความไม่จริงจังในการกล่าวถ้อยคำ และการที่อุดมลอกสายตาในขณะที่กล่าววจนกรรมการถามเป็นการแนะนำให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่า อุดมไม่ได้ต้องการคำตอบกลับมา แต่จงใจประชดประชันหมอมึงที่ถามตนว่ากินถั่วฝักยาวครั้งสุดท้ายเมื่อไหร่ การที่อุดมกล่าวว่า “กูจะจำได้หรือ อยากถามหมอมึงกินถั่วฝักยาวครั้งสุดท้ายเมื่อไหร่ มึงจดได้อาริไว้หรือ” ก็เพื่อต้องการสื่อความหมายนัยผกผันว่า ตนจำไม่ได้ว่ากินถั่วฝักยาวครั้งสุดท้ายเมื่อใด และหากเป็นหมอมึงก็คงจำไม่ได้เช่นกัน คำถามดังกล่าวเป็นคำถามที่หมอมึงไม่ควรจะมาถามคนไข้ เพราะเป็นเรื่องที่ไม่เข้าท่า และไม่ใช่ว่าเรื่องสำคัญ และก็คงไม่มีใครจดบันทึกเอาไว้ ตนจึงไม่สามารถตอบคำถามหมอมึงได้นั่นเอง จะเห็นได้ว่า การลอกสายตาในขณะที่กล่าววจนกรรมการถามเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันและสื่อให้เห็นถึงความไม่จริงจังในการถามได้ ความไม่เข้ากันนี้เป็นสิ่งที่นัยถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบ

(71) อุดมพูดถึงชาวจันทบุรีที่มีการพัฒนาทุเรียนให้กลายเป็นทุเรียนไร้กลิ่นได้

“เรามักจะเรียงลำดับความสำคัญผิดอย่างเงี้ยแหละครับ ดูดิเราพัฒนาอะไรอะ อะมองไปทางภาคเกษตรกรรม เราเก่งนะ ไทยนี้เราเก่ง ไม่ต้องห่วงพัฒนาอะไรตอนนี้เนี่ย ชาวจันทบุรีภูมิใจครับ พัฒนาผลิตภัณฑ์ อะไม่ใช่ ผลไม้ทุเรียนไร้กลิ่น ภูมิใจกันทั้งจังหวัด เก่งจริงๆ เลยนะ ทุเรียนไร้กลิ่น แล้ว...มึงจะเกิดมาเป็นทุเรียนทำไมวะ (ฮา) เพราะทุเรียน กินทุเรียน เรากินกลิ่นด้วยไง โอพวกที่ไม่

ชอบ มึงก็ไม่ต้องชอบดิ ถูกมั๊ยอะ เรากินสตรอเบอร์รี่ เราอยากได้กลิ่นมันด้วยมั๊ย
อยากได้ เรากินมะม่วงอร่อง เราหอมอะ คือมนุษย์เราเนี่ย ประสาทสัมผัสหูดาลิ้น
จุมูกายใจมันไปพร้อมกัน คือ...ผมว่ากลิ่นอะ เอาแม่งไว้เหอะ ที่พัฒนาควรจะ
พัฒนาอันดับแรกคือมึงเอาหนามออกดีกว่า (ฮา) ปัญหาที่พวกกูมีคือมีกะหนาม! (ฮา)
เหมือนญี่ปุ่นเค้าหน้อย ญี่ปุ่นเค้าพัฒนาแดงโมไซมะพี แดงโม อะแต่ก่อนแดงโม
กลมๆ แปะคส่งลำบาก เดียวนี้จากกลมเปลี่ยนเป็นเหลี่ยม แปะคง่าย นี่คือเรียงลำดับ
ความสำคัญ ของเราแม่งไปเอาเรื่องกลิ่นออกแล้วก็ดีใจ เอาหนามออกเลย เอาให้
หนามทุ”

(เดี่ยว 8/ 1:37:58–1:39:19)

ภาพที่ 16 ภาพการกลอกตาเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผัน (2)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตัวอย่างที่ (71) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในรูปวีจรรย์กรรมการชมในถ้อยคำที่ว่า
“เราเก่งนะ ไทยนี้เราเก่ง ไม่ต้องห่วง” และ “เก่งจริงๆ เลยนะ ทูเรียนไร่กลิ่น” ขณะที่อุดมกล่าว
ถ้อยคำนัยผกผัน อุดมก็ได้แสดงนัยภาษาคือการกลอกสายตาไปมาจากด้านซ้ายไปทางด้านขวา
ควบคู่ไปด้วย (ดังภาพที่ 16) การกลอกสายตาเช่นนี้สื่อให้เห็นถึงความไม่จริงใจในการกล่าวถ้อยคำ
และการกลอกสายตาในขณะที่กล่าววีจรรย์กรรมการชมเป็นการแนะนำให้ผู้ชมเห็นว่าอุดมไม่ได้รู้สึกชื่นชม
ว่าคนไทยเก่งในเรื่องการพัฒนาทูเรียนให้กลายเป็นทูเรียนไร่กลิ่นได้จริงดังเช่นความหมายตามรูป แต่
จงใจสร้างใช้วีจรรย์กรรมการชมเพื่อประชดประชันชาวจีนทบุรีที่ภาคภูมิใจกันทั้งจังหวัดว่าสามารถ
พัฒนาทูเรียนให้กลายเป็นทูเรียนไร่กลิ่นได้ ทั้งๆที่อุดมมองว่าเป็นการพัฒนาที่ผิดจุด เพราะมนุษย์
เราทานสิ่งใดก็ย่อมต้องการที่จะได้กลิ่นของสิ่งนั้นด้วย อุดมจึงเสนอว่าควรจะต้องคิดค้นพัฒนาเอาหนาม
ของทูเรียนออกจะเป็นประโยชน์มากกว่า

จากตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปนัยภาษาที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำ นัยผกผันได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ตารางสรุปความถี่ของนัยภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน

นัยภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน	ความถี่
การไม่สบตาผู้ชม (การทอดสายตาลงต่ำ การใช้สายตาเหลือบมองด้านบน การมองเพ่งตรงไปยังจุดเดียว)	24
การลืมนำไฟโพลง การทำตาโตหรือตาลน	17
การกลอกตา	4
รวม	45

จากตารางจะเห็นได้ว่า นัยภาษาที่อุดมใช้สื่อถ้อยคำนัยผกผันมากที่สุดคือ การไม่สบตาผู้ชม พบมากถึง 24 ครั้ง รองลงมาคือการลืมนำไฟโพลง พบ 17 ครั้ง และรองลงมาคือการกลอกตา พบ 4 ครั้ง

จากการวิเคราะห์นัยภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผันทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าการแสดงออกทางสายตาสามารถสื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบได้เช่นกัน โดยสามารถสรุปได้เป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 นัยภาษาบางอย่างที่อุดมใช้จะช่วยเน้นให้ถ้อยคำที่อุดมกล่าวมีความเด่นชัดมากกว่าถ้อยคำแวดล้อม เช่น การลืมนำไฟโพลงหรือทำตาโตมากกว่าปกติ ซึ่งเป็นการดึงดูดความสนใจจากผู้ชมให้จดจ่อและสนใจถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าวอยู่นั้นกว่าถ้อยคำอื่นๆ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ทันทีว่าถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าวอยู่นั้นเป็นการสื่อความนัยผกผัน

ประเด็นที่ 2 นัยภาษาบางอย่างสื่อให้เห็นถึงความไม่จริงใจในการกล่าวถ้อยคำ เช่น การไม่สบตาผู้ชม ด้วยการทอดสายตาลงต่ำ ใช้สายตาเหลือบมองด้านบน มองเพ่งตรงไปยังจุดเดียว การกลอกตาไปมา นัยภาษาดังที่กล่าวมานี้เป็นการใช้สายตาที่ไม่ปกติ ไม่กล้าสบตาผู้ชมอย่างเต็มที่ สื่อให้เห็นว่าผู้พูดมีบางสิ่งบางอย่างที่แอบแฝงซ่อนเร้นอยู่ ไม่ตรงไปตรงมา อีกทั้งการใช้สายตาในลักษณะนี้ยังมีความขัดแย้งกับวัจนกรรมที่อุดมกล่าว เช่น การกลอกตาในขณะที่กล่าววัจนกรรมการชม การใช้สายตาเหลือบมองด้านบนในขณะที่กล่าววัจนกรรมการถาม ฯลฯ ความไม่

เข้ากันนั้นก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยแนะให้ผู้ชมทราบได้ว่าอุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป และเมื่อได้พิจารณาจากบริบทก็จะเห็นได้ว่าอุดมมีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่จริงๆ

จะเห็นได้ว่า อุดมมีความตั้งใจที่จะใช้นัยภาษาต่างๆ เหล่านี้เพื่อช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้และตีความถ้อยคำนัยผกผันได้ง่ายยิ่งขึ้น

4.1.3 ปริภาษา

ปริภาษา หมายถึง อวัจนภาษาที่เกี่ยวกับการเปล่งเสียง ซึ่งจะประกอบไปกับวัจนภาษาทำให้วัจนภาษานั้นมีความหมายที่แตกต่างกัน (อวยพร พานิช และคนอื่นๆ, 2553: 11)

อวยพร พานิช และคนอื่นๆ (2526: 16) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับปริภาษาไว้ว่า เสียงของคนเรานั้น สามารถบ่งบอกให้รู้ถึงอารมณ์ได้ นอกจากนั้นยังสามารถบอกให้รู้ถึงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อบุคคลอื่นและสิ่งอื่นๆ ได้ เช่น น้ำเสียงที่เอ่ยถึงบุคคลอื่นอย่างชื่นชมยินดี แสดงให้เห็นทัศนคติที่ดีที่มีต่อบุคคลนั้น แต่หากใช้น้ำเสียงในเชิงประชดประชัน อาจหมายถึงความไม่ชอบหน้าหรือผิดหวังบางอย่าง สอดคล้องกับที่สวิต ยมาภัย (2526: 85) ได้กล่าวไว้ว่า “น้ำเสียงมีความสำคัญมากในการสื่อความหมายและพื้นอารมณ์ของผู้พูด แม้ว่าจะใช้ถ้อยคำอย่างเดียวกัน น้ำเสียงอาจแสดงความหมายฉันทมิตร หรือแสดงความหมายในเชิงประชดประชันก็ได้”

สุรรัตน์ ตรีสุกุล (2547: 166-170) ได้จัดแบ่งประเภทของปริภาษาไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. คุณลักษณะของเสียง (Vocal Characteristics) ได้แก่

1.1 ระดับเสียง (Pitch) หมายถึง ความสูงต่ำของเสียงซึ่งใช้ในการสนทนา ระดับความสูงต่ำของเสียงที่ใช้ในประโยคสามารถเน้นความหมายหรือสื่อให้ทราบถึงเจตนาของผู้พูดได้ เช่น ต้องการถาม แสดงความเห็น ประชดประชัน ฯลฯ หากใช้ระดับเสียงสูงที่ปลายเสียงมักจะสื่อเจตนาในเชิงประชดประชัน

1.2 ระดับความดัง-เบาของเสียง (Volume) ทับบัสและมอสส์ (Tubbs, & Moss, 2000) อ้างถึงใน สุรรัตน์ ตรีสุกุล, 2547: 167) กล่าวว่า ระดับความดัง-เบาที่เหมาะสมของเสียงที่ใช้ในการพูดคือหนึ่งในบรรดาเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ ความดัง-เบาของเสียงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ผู้รับสารเกิดความสนใจในตัวผู้ส่งสารและสารที่ได้รับ หากเสียงพูดเบาเกินไปก็จะทำให้ไม่ได้ยินและน่าเบื่อหน่าย แต่หากใช้เสียงพูดที่ดังเกินไปก็อาจจะทำให้เกิดความน่ารำคาญได้

1.3 ความช้า-เร็วในการพูด (Rate or Speed) หมายถึง ระดับความช้า-เร็วในการพูดของแต่ละบุคคล เดอวิตโต (Devito, 2000 อ้างถึงใน สุรัตน์ ตรีสุกกุล, 2547: 167) อธิบายไว้ว่า ระดับความช้า-เร็วในการพูดสามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดได้ เช่น เมื่อผู้พูดพูดเร็วอาจสื่อความหมายได้ว่า ผู้พูดรู้สึกหวาดกลัว ตื่นเต้น โกรธ หรือตกใจ แต่หากผู้พูดพูดช้าอาจสื่อความหมายได้ว่า ขณะนั้นผู้พูดกำลังใช้ความคิด หรือรู้สึกเศร้าหดหู่ หรือต้องการจะให้ผู้ฟังรับฟังสิ่งที่พูดอย่างชัดเจน

1.4 น้ำเสียงหรือโทนเสียง (Tone) หรือคุณภาพของเสียง (Voice Quality) เช่น เสียงทุ้ม เสียงแหลม เสียงหวาน เสียงห้าว ฯลฯ มนุษย์มักใช้น้ำเสียงหรือโทนเสียงต่างๆ ในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตน เช่น แสดงความโศกเศร้าด้วยน้ำเสียงสะอึกสะอื้น แสดงความไม่พอใจหรือบ่นด้วยน้ำเสียงพึมพำในลำคอ แสดงอารมณ์โกรธด้วยน้ำเสียงที่ห้าว ดั่ง และเกรี้ยวกราด หรือแสดงการเชิญชวนด้วยน้ำเสียงที่เว้าวอน เป็นต้น

2. เสียงที่ไม่ใช่ถ้อยคำแต่สามารถสื่อความหมายได้ (Vocalizations or Vocal Characterizers)

เสียงดังกล่าวนี้ได้แก่ เสียงหัวเราะ เสียงร้องไห้ เสียงคราง เสียงโห่ร้อง เสียงกรีดร้อง เสียงหวา เสียงไอ เสียงหอบ เสียงร้องแสดงความตื่นเต้น เป็นต้น เสียงเหล่านี้ไม่ใช่ถ้อยคำแต่สามารถสื่อความหมายและแสดงอารมณ์ความรู้สึกของเจ้าของเสียงนั้นได้

3. การเว้นระยะการพูด (Pause) หรือการนิ่งเงียบ (Silences)

ในทฤษฎีของนักวิชาการสื่อสารถือว่า การเว้นระยะการพูด หรือการนิ่งเงียบของคู่สื่อสารถือเป็นอวัจนภาษาอย่างหนึ่งที่สามารถสื่อความหมายระหว่างกันได้ การเว้นระยะการพูดมีประโยชน์ในการสื่อสารหลายประการ เช่น ใช้ลดระดับความเร็วในการพูด ช่วยให้ผู้พูดมีโอกาสรวบรวมเรียบเรียงข้อมูลที่จะพูดต่อ และช่วยให้ผู้ฟังมีโอกาสรวบรวมเรียบเรียงเรื่องราวที่ได้รับฟังผ่านมา เพื่อจะได้เข้าใจเนื้อหาของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น หรือเป็นการบอกเป็นนัยแก่ผู้ฟังว่า สิ่งที่ผู้พูดกำลังจะนำเสนอต่อไปนี้เป็นเรื่องสำคัญหรือน่าสนใจ เป็นต้น ส่วนการนิ่งเงียบนั้นสามารถสื่อถึงอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของคู่สื่อสารได้มากมายทั้งในเชิงบวก เช่น แสดงถึงความเคารพยกย่อง ความชื่นชม การมีสมาธิจดจ่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด และในเชิงลบ เช่น แสดงถึงการเห็นด้วย แสดงถึงความไม่ใส่ใจ การปิดบังซ่อนเร้น ความรู้สึกไม่เป็นมิตร ความสับสน ความรู้สึกเศร้า ความเสียใจ การไม่เห็นด้วย ความกลัว หรือไม่กล้าแสดงออก นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงเจตนาหรือพฤติกรรมของคู่สื่อสาร เช่น การครุ่นคิดไตร่ตรอง ความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการสนทนา หรือการหลีกเลี่ยงที่จะพูดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ฯลฯ

4. เสียงหรือถ้อยคำที่ทำให้การพูดฟังดูไม่ราบรื่น (Vocal Interferences)

ในขณะที่เราฟังผู้อื่นพูด เรามักจะได้ยินเสียงที่ไม่มี ความหมาย เช่น เอ้อ อ้า อืม ฯลฯ หรือคำที่มีความหมาย เช่น แบบว่า เข้าใจไหม คุณทราบใช่ไหม รู้มั๊ย หรือแม้กระทั่งคำว่า โอเค (OK) ฯลฯ ปรากฏอยู่ในประโยคที่ผู้พูดพูดโดยไม่ได้ทำให้ความหมายของประโยคชัดเจนขึ้น หรือไป อยู่ในที่ที่ไม่ควรอยู่ หรือไม่จำเป็นต้องมีเสียงหรือถ้อยคำเหล่านั้น เสียงหรือถ้อยคำดังกล่าวทำให้การ ฟังดูไม่ราบรื่น แต่ผู้พูดก็มักจะเติมลงไป คำพูดอยู่เสมอ เวอร์เดอร์เบอร์และเวอร์เดอร์เบอร์ (Verderber, & Verderber, 2001 อ้างถึงใน สุรัตน์ ตรีสุกุล, 2547: 170) อธิบายว่า เรามักจะเติม เสียงหรือถ้อยคำเหล่านั้นลงไปเพื่อดึงความสนใจของผู้ฟัง หรือเติมเต็มช่วงต่อของข้อความที่พูด เพื่อให้มีเวลาเลือกคำหรือความคิดที่เหมาะสมสำหรับพูด แต่ผลที่เกิดขึ้นกับความรู้สึกของผู้ฟังคือ ผู้ฟังคิดว่าผู้พูดขาดความมั่นใจ สับสน และกังวลในสิ่งที่กำลังพูด หากผู้พูดจำกัดจำนวนเสียงหรือ ถ้อยคำที่ใช้ให้เหมาะสมก็จะทำให้บทสนทนานั้นไม่สร้างความน่ารำคาญให้แก่ผู้ฟัง

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะนำการจัดแบ่งประเภทปริภาษาของสุรัตน์ ตรีสุกุล มาใช้เป็นแนวทาง ในการวิเคราะห์และจัดแบ่งประเภทปริภาษาประกอบถ้อยคำน้อยผกผันที่พบในการแสดงเดี่ยว ไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช

จากการศึกษาข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน อุดมมีการใช้ปริภาษาประกอบถ้อยคำน้อย ผกผัน เพื่อสื่อความหมายน้อยผกผันให้ผู้ชมได้ทราบ อีกทั้งยังสามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกและ ทักษะคติที่อุดมมีต่อเรื่องดังกล่าวให้ผู้ชมรับรู้ได้อีกด้วย จากข้อมูลพบว่า อุดมมีการใช้ปริภาษา ประกอบถ้อยคำน้อยผกผันจำนวนทั้งสิ้น 143 ครั้ง ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเภทย่อยต่างๆ ได้ดังนี้

4.1.3.1 คุณลักษณะของเสียงประกอบถ้อยคำน้อยผกผัน

คุณลักษณะของเสียงในที่นี้คือ ลักษณะของเสียงที่ผู้พูดเปล่งออกมา ซึ่งจะแนบสนิทไปกับ ถ้อยคำ ดังที่สวนิต ยมาภัย (2526: 84-86) ได้กล่าวไว้ว่า ปริภาษาเป็นสิ่งที่แนบสนิทอยู่โดยรอบ ถ้อยคำ จนยากที่จะแยกออกจากถ้อยคำได้ เช่น ความดัง ความทุ้มแหลม ความเร็ว จังหวะ ความชัดเจน ฯลฯ ซึ่งแต่ละลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับผู้ใช้น้ำเสียงว่าจะบังคับหรือกำหนดให้มีความหมาย พิเศษเช่นใด จากการศึกษาลักษณะของเสียงประกอบถ้อยคำน้อยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช พบว่า อุดมจงใจใช้คุณลักษณะของเสียงในลักษณะต่างๆ เช่น การเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ การใช้ ระดับเสียงที่สูงหรือต่ำกว่าปกติ ฯลฯ เพื่อสื่อให้ทราบถึงเจตนาและอารมณ์ความรู้สึกของตนที่มีต่อ

เรื่องดังกล่าว อีกทั้งยังใช้คุณลักษณะพิเศษของเสียงต่างๆ นี้เพื่อแนะนำให้ผู้ชมทราบว่าตนกำลังใช้ ถ้อยคำน้อยผกผันอยู่ด้วย คุณลักษณะของเสียงประกอบถ้อยคำน้อยผกผันที่อุดมใช้ในการแสดงสามารถ แบ่งเป็นประเภทย่อยต่างๆ ได้ดังนี้

4.1.3.1.1 การเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ

การเน้นน้ำหนักเสียงมากกว่าปกติในที่นี้ คือ การเน้นน้ำหนักลงไปถ้อยคำหรือประโยค นั้นๆ มากเป็นพิเศษ ถือเป็นความตั้งใจของผู้พูดที่จะเน้นให้ถ้อยคำหรือประโยคดังกล่าวมีความ ชัดเจนขึ้น และพิเศษมากขึ้น เพื่อสื่อเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้พูด จากการศึกษาข้อมูลถ้อยคำ น้อยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนพบว่า อุดมมักจะเน้นน้ำหนักเสียงในขณะทีกล่าวถ้อยคำ น้อยผกผันมากเป็นพิเศษ บางครั้งก็เน้นเพียงบางคำ บางครั้งก็เน้นทั้งถ้อยคำ การเน้นน้ำหนักเสียงที่ ถ้อยคำน้อยผกผันมากเป็นพิเศษเช่นนี้เป็นความตั้งใจของอุดมที่จะเน้นให้ถ้อยคำน้อยผกผันเด่นชัดขึ้นมา และต่างออกไปจากถ้อยคำแวดล้อม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ชมรู้สึกสนใจในถ้อยคำนั้นเป็นพิเศษ และ เมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ว่า ถ้อยคำดังกล่าว อุดมมีความหมายน้อยผกผันที่แฝงอยู่ จากข้อมูลพบว่า อุดมใช้ปริภาษาประกอบถ้อยคำน้อยผกผันในลักษณะนี้มากที่สุด พบจำนวน 46 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(72) อุดมพูดถึงการติดตั้งกล้องตรวจฝ่าไฟแดงในกรุงเทพฯ

ที่พัฒนาละเข้าท่าที่สุดในยุครัฐบาลนี้ นะฮะ เนี่ย สีแยกอะ ตรงสีแยกอะ กล้องอะ กล้องตรวจฝ่าไฟแดง อย่างจ้แหละ! ถึงเราจะข้ามไปเป็นประเทศโลกที่สอง และที่หนึ่ง นี่คือการพัฒนาที่ดีขึ้นจริงๆ ไซ่มะ ทุกวันนี้กล้องเหล่านี้เนี่ยมีอยู่ ทั้งใน กรุงเทพฯ นะ มี 30 แยก แต่แยกในกรุงเทพฯ เนี่ย มีเป็นแสน (ฮา)

(เดี่ยว 8/ 1:44:01–1:44:39)

จากตัวอย่างที่ (72) อุดมเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษในถ้อยคำน้อยผกผันที่ว่า “ที่พัฒนา ละเข้าท่าที่สุดในยุครัฐบาลนี้ นะฮะ เนี่ย สีแยกอะ ตรงสีแยกอะ กล้องอะ กล้องตรวจฝ่าไฟแดง อย่างจ้แหละ! ถึงเราจะข้ามไปเป็นประเทศโลกที่สองและที่หนึ่ง นี่คือการพัฒนาที่ดีขึ้นจริงๆ ไซ่มะ” จากนั้นก็กล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกันต่อทันทีโดยใช้น้ำเสียงปกติ จะเห็นได้ว่า อุดมตั้งใจเน้นน้ำหนัก เสียงในขณะทีกล่าวถ้อยคำน้อยผกผันเท่านั้น เพื่อให้ถ้อยคำน้อยผกผันที่ตนกล่าวนั้นมีความเด่นชัดขึ้น และเด่นกว่าถ้อยคำแวดล้อม ประกอบกับการกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกันต่อทันทีทำให้

ผู้ชมตระหนักได้ทันทีว่า อุดมไม่ได้ต้องการจะสื่อว่า การติดกล้องวงจรปิดตามสี่แยกนั้นเป็นการพัฒนาที่ดีขึ้นจริง แต่จงใจประชดประชันรัฐบาลที่ติดกล้องวงจรปิดแค่เพียง 30 แยก ทั้งที่สี่แยกในกรุงเทพฯ มีเป็นแสนแยก

(73) อุดมยกตัวอย่างความเชื่อที่คนไทยปฏิบัติตามต่อๆ กันมาโดยที่ไม่มีเหตุผล

“ย้อนกลับไปนิดนึงดีมั๊ยครับ ย้อนกลับไปนิดดดตเดียวเอง ความเชื่อรุ่นแม่ รุ่นย่า รุ่นยายของเรา คูนๆ มัยครั้บ อย่าชี้รุ่งน่ะเดี๋ยวนี้อาจจะกุด ถ้าเจอคนตาแดง ถ้าไม่อยากติดตาแดง ให้แลบลิ้นให้หน้ามัน (อุดมทำท่าแลบลิ้น) (ฮา) ตอนเด็กๆ ทำมาแล้วครั้บ ไม่ติดตาแดงด้วยครั้บ โดนต่อยตาแตก (ฮา) หาว่าไปเยาะเย้ยเค้า (ฮา) หลานข้างบ้านกินก้างปลาติดคอ ไม่พาไปหาหมอ ไปยืมแมวมออีกบ้านนึงมาเว้ย (ฮา) เอามือแมวมมา คว่าวๆๆ (อุดมทำท่าแมวมอข่วนที่คอ) คงจะหาย (ฮา)”

(เดี่ยว 7/ 2:40:50–2:41:26)

จากตัวอย่างที่ (73) อุดมจงใจเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันที่ว่า “คงจะหาย” การเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษเช่นนี้ช่วยให้ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมกล่าวนั้นมีความเด่นชัดยิ่งขึ้นกว่าถ้อยคำแวดล้อม และเมื่อผู้ชมพิจารณาจากบริบทประกอบกันก็จะทราบได้ทันทีว่า อุดมไม่ได้ตั้งใจสื่อความตามรูป กล่าวคือ ไม่ได้ตั้งใจจะสื่อความว่า การนำมือของแมวมอข่วนที่คอจะช่วยให้อาการก้างปลาติดคอนั้นหายได้จริง แต่จงใจประชดประชันคนไทยที่มีความเชื่อดังกล่าวและปฏิบัติตามต่อๆ กันมาโดยไม่มีเหตุผล

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า อุดมจงใจใช้ปริภาษาด้วยการเน้นน้ำหนักเสียงให้มากเป็นพิเศษเพื่อเน้นให้ถ้อยคำนัยผกผันเด่นชัดกว่าถ้อยคำแวดล้อม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ชมจดจ่ออยู่ที่ถ้อยคำนัยผกผันนั้น อันจะนำไปสู่การพิจารณาบริบทประกอบกันและตีความถ้อยคำนัยผกผันได้

4.1.3.1.2 การใช้ระดับความดัง/ เบาของเสียง (Volume) ที่ต่างไปจากปกติ

ระดับความดัง-เบาของเสียง เป็นสิ่งที่ผู้พูดเป็นผู้กำหนดเองว่าจะให้ถ้อยคำของตนที่เปล่งออกไปนั้นมีระดับความดัง-เบาอย่างน้อยเพียงใด ซึ่งจะส่งผลต่อการได้ยินและรับรู้ความหมายของผู้ฟัง

อย่างไรก็ตาม ระดับความดัง-เบาของเสียงนี้ยังช่วยสื่ออารมณ์และเจตนาต่างๆ ของผู้พูดได้ด้วย จากการศึกษาข้อมูลถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนพบว่า อุดมมีการใช้ระดับความดัง-เบาของเสียงที่ต่างไปจากปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน เพื่อช่วยแนะถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบ อีกทั้งยังช่วยสื่ออารมณ์ต่างๆ และเจตนาในเชิงประชดประชันให้ผู้ชมรับรู้ได้อย่างดี จากข้อมูลพบว่า อุดมมีการใช้ปริภาษาในลักษณะนี้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันจำนวนทั้งสิ้น 27 ครั้ง ดังนี้

4.1.3.1.2.1 การใช้ระดับเสียงดังกว่าปกติ

อุดมมีการใช้ระดับเสียงที่ดังกว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ซึ่งเป็นการจงใจเปล่งเสียงให้ดังกว่าถ้อยคำอื่นๆ อย่างชัดเจน ผู้ชมจะรับรู้ได้เสมือนการเปล่งเสียงตะคอกอย่างรุนแรง การใช้ระดับเสียงดังกว่าปกตินี้มีความขัดแย้งกับวัจนกรรมที่อุดมกล่าว เช่น การใช้ระดับเสียงดังรุนแรงในขณะที่กล่าววัจนกรรมการชม เป็นต้น ความไม่เข้ากันนี้จะช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าขณะนั้นอุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ อีกทั้งยังแฝงทัศนคติในด้านลบที่อุดมมีต่อเรื่องดังกล่าวอีกด้วย พบทั้งสิ้น 17 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(74) อุดมพูดถึงแก๊งโอรส ที่ขณะนั้นกำลังโด่งดังในโลกอินเทอร์เน็ตในลักษณะท่าทางของการเป็นอันธพาล

“นี่หัวหน้าแก๊งค์ก็เพิ่งโดนจับไปหนิ นะ...คุณตี ตี โอรส ไซปะ ผมได้ดูคลิปก่อนที่เค้าจะโดนจับ เค้ามาโพส เค้าเมยาหนิ เมยาแล้วมาโพส หุยเมยามากเลย ไม่รู้ยาอะไร แล้วมาโพส คือเมจาจนควบคุมปากมันไม่ได้ “เฮ้ย...น้อง...พี่อยากเจอน้องมาก” (อุดมเลียนเสียงและลักษณะการพูดของตี โอรส) มันโพสปั๊บ ไม่กี่วันตำรวจตามล่า หนิไปกบดาน หนิไปกบดานอยู่ที่หัวหิน กบดานอยู่ได้ 5 วัน ตำรวจรวบตัวได้ เพราะอะไรรู้มั๊ยครับ โปสลงเฟสบุ๊ก (ฮา) เช็คอินหัวหิน (ฮา ปรบมือ) ฉลาดสมเป็นหัวหน้าแก๊งจริงเลยสาตดตด! (ฮา ปรบมือ) มึงหนิไปกบดาน มึงเสือกเช็คอินให้เค้ารู้อีก (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 1:17:22-1:18:34)

จากตัวอย่างที่ (74) อุดมใช้ระดับเสียงที่ดังกว่าปกติในถ้อยคำนัยผกผันที่ว่า “ฉลาดสมเป็นหัวหน้าแก๊งจริงเลยสาตดตด!” ซึ่งอุดมจงใจเปล่งเสียงให้ดังกว่าปกติขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันเท่านั้น หากพิจารณาตามรูปภาพ ถ้อยคำดังกล่าวจัดเป็นวัจนกรรมการชม ซึ่งการชมโดยปกติ

ประชันเจ้าหน้าที่และหน่วยงานเทศกิกกับการไฟฟ้าที่ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตนเอง โดยไม่เคยมีการปรึกษาหารือกันเพื่อร่วมมือแก้ไขปัญหาด้านไม้อันตรายไฟ เมื่อต้นไม้โตขึ้นจนสายไฟ การไฟฟ้าก็มาตัดต้นไม้ที่นั่นทิ้ง ทำให้ต้นไม้ไม่เคยสวยและเติบโตได้เต็มที่ การที่อุดมกล่าวว่า “มีงไม่มีเบอร์หรือ! เอาเบอร์ที่กู้มั้ย!” ก็เพื่อต้องการสื่อความนัยผกผันว่า 2 หน่วยงานนี้ไม่เคยพูดคุยปรึกษาหารือกันในเรื่องดังกล่าว ราวกับว่าไม่มีเบอร์โทรศัพท์ที่จะติดต่อเพื่อพูดคุยกันได้นั่นเอง จะเห็นได้ว่า การใช้ระดับเสียงที่ดังกว่าปกตินอกจากจะมีส่วนช่วยในการเน้นถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมได้ทราบแล้ว ยังช่วยสื่อทัศนคติด้านลบที่อุดมมีต่อหน่วยงานทั้งสองหน่วยงานอีกด้วย

(76) อุดมพูดถึงปัญหาข้างเร่รอนในประเทศไทย

“ปัญหาใหญ่ๆ ควรจะแก้ ไม่แก้ อะนี่คิดโง่ๆ แบบคนแบบไม่ต้องเรียนสูงอะไรนะ ปัญหาใหญ่ที่สุดตอนนี้ มองปั๊บ ใหญ่ๆ ข้าง (ฮา) ข้าง ไข่มะ ข้าง ก็พวกท่านบอกว่าข้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง กู้เอกราช ข้างเป็นสัตว์ที่อยู่ในธงไทยมาแต่โบราณ ข้างกำลังจะสูญพันธุ์ เรามาอนุรักษ์ข้างกันเถอะ พาข้างกลับบ้าน ทุกคนก็รณรงค์เรื่องข้าง ทุกคน เรารู้หมด แต่เราก็ยังเห็นข้างเดินอยู่ ตามถนน อยู่ทุกวันเลย เดินทำอะไร แกวงซีดี (ฮา) ทำไมเราเห็นแล้วพวกเค้าไม่เห็นนะ เรางอะ คือ... นี่คือปัญหาใหญ่ที่เค้าต้องเอาไปแก้ไขก่อนเลย ต้องให้ความสนใจ แต่มีงเอาเวลาทั้งหมดไปสนใจอะไร!!! แพนด้า!!! แพนด้ามันเคยกู่ชาติให้มีงอ้อ!!! (ฮา ปรบมือ) มันเคยมีใครบันทึกไว้มั้ย ทำวมหาอุปราชาใส่แพนด้าเข้า (ฮา) กู้เอกราช (ฮา) ดังที่ปรากฏไว้ในพงศาวดารฉบับที่ 16 บรรทัดที่ 4 วรรค 2 อ้ายด้าเอ้ย ยามศึกเช่นนี้คงมีเพียงเอ็งสองที่จะเป็นทัพหน้า (ฮา) ยามนี้พม่ารามัญบุกเข้าโอบล้อมเนินหนองไผ่เรากันอึ้งนิงมี (ฮา) โหราธิบลิ้นฆ้องชัย ธงไทยโบกสะบัด เอ็งสองตัว (ฮา) หลิน...ฮุยเลฮุย (ฮา) และเจ้าช่วงช่วงชิงชัย จงเป็นแกนนำดำขาว (ฮา) กลิ้งหลุนๆ ลงจากเนินเขา (ฮา ปรบมือ) เข้าพั้วพันขาพม่ารามัญให้มันล้มกลิ้ง (ฮา) กัดกินใบไม้และลำต้น มันให้สิ้นซาก (ฮา) อย่าให้มันเหลือไว้ทำข้าวหลามสืบไป (ฮา ปรบมือ) เมื่อพม่าไร้ซึ่งข้าวหลามแล้วไซ้ ความเป็นชัยย่อมมีแก่เรา ไชโย อะฮ่าๆๆๆ (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 8/ 1:33:27–1:36:05)

จากตัวอย่างที่ (767) อุดมใช้ระดับเสียงที่ดังกว่าปกติในถ้อยคำนัยผกผันที่ว่า “แพนด้ามันเคยกู่ชาติให้มีงอ้อ!!!” ซึ่งอุดมจงใจเปล่งเสียงให้ดังกว่าปกติขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันเท่านั้น หากพิจารณาตามรูปภาษา ถ้อยคำดังกล่าวจัดเป็นวัจนกรรมการถาม แต่อุดมกลับใช้ระดับเสียงที่ดังกว่าปกติคล้ายการตะคอก ซึ่งมีความขัดแย้งกันอย่างเห็นได้ชัด ความไม่เข้ากันนี้เองที่ช่วยเน้นให้

ผู้ชมทราบว่า ขณะนั้นอุดมไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป โดยเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทประกอบกันก็จะทราบได้ทันทีว่า อุดมตั้งใจประชดประชันกระทรวงและหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าวที่ไม่มีเวลาใส่ใจและแก้ปัญหาข้างเร่ร้อนในไทย แต่กลับมีเวลาไปให้ความสนใจหมีแพนด้า ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดทำรายการเกาะติดการใช้ชีวิตของครอบครัวหมีแพนด้าช่วงช่วง หลินฮุ่ย และหลินปิง ตลอด 24 ชั่วโมง ความหมายนัยผกผันที่อุดมต้องการจะสื่อจริงๆ จึงต้องพลิกกลับเป็นตรงกันข้ามนั่นคือ หมีแพนด้าไม่เคยกู่ชาติให้คนไทย มีแต่ข้างเท่านั้น ดังนั้นจึงควรหันมามาดูแลใส่ใจและอนุรักษ์ช้างไทยมากกว่า จะเห็นได้ว่า การใช้ระดับเสียงที่ดังกว่าปกติประกอบถ้อยค่านัยผกผันเช่นนี้ช่วยสื่ออารมณ์ความรู้สึกที่ไม่พอใจอย่างรุนแรง อีกทั้งเมื่อใช้ประกอบกับการกล่าวถ้อยค่านัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม ก็เสมือนเป็นการระบายความคับข้องใจที่อุดมมีต่อเรื่องดังกล่าว และเป็นการชักนำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ขุกคิดและอาจจะนำไปสู่การแก้ไขในเรื่องดังกล่าวได้

4.1.3.1.2.2 การใช้ระดับเสียงเบากว่าปกติ

อุดมมีการใช้ระดับเสียงที่เบากว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยค่านัยผกผัน ซึ่งเป็นการจงใจลดระดับเสียงให้เบากว่าถ้อยคำอื่นๆ อย่างชัดเจน เพื่อให้ถ้อยค่านัยผกผันมีความแตกต่างจากถ้อยคำแวดล้อม และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทประกอบกัน ผู้ชมก็จะสามารถตระหนักรู้ได้ว่า ถ้อยค่านัยผกผันที่อุดมสื่อความนัยผกผัน จากข้อมูลพบทั้งสิ้น 10 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(77) อุดมพูดถึงคนที่ชอบยื่นขางบริเวณบันไดเลื่อนสาธารณะ

“กระโดดเลื่อน กระโดดเลื่อน วัฒนธรรมไทย ขึ้นไป ขึ้นเมื่อไหร่เป็นอันรู้ว่า จะต้องมีคนไทยยื่นขางทางกระโดดเลื่อนอยู่ เพราะคิดว่า กระโดดนี้ คุณพ่อทำให้มาเป็นของส่วนตัว (ฮา) ชาติที่ไม่ใช่วัฒนธรรมไทย ขึ้นปี๊บ หลบซ้าย หรือขวา แล้วแต่ธรรมเนียม”

(เดี่ยว 10/ 2:29:20-2:29:41)

จากตัวอย่างที่ (77) อุดมกล่าวถ้อยค่านัยผกผันด้วยระดับเสียงที่เบากว่าปกติในถ้อยคำที่ว่า “เพราะคิดว่า กระโดดนี้ คุณพ่อทำให้มาเป็นของส่วนตัว” จะเห็นได้ว่า อุดมตั้งใจใช้เสียงให้เบากว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยค่านัยผกผันเท่านั้น เพื่อให้ถ้อยค่านัยผกผันมีความแตกต่างจากถ้อยคำแวดล้อม เมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทประกอบกันก็จะทราบได้ว่า อุดมไม่ได้ตั้งใจสื่อความตามรูปเช่นนั้น

แต่ต้องการประชิดประชันผู้ที่ชอบยื่นขวางบริเวณบันไดเลื่อนสาธารณะ ราวกับว่าบันไดเลื่อนนั้นเป็นทรัพย์สินส่วนตัวของตัวเอง โดยอุทรมองว่าเป็นการกระทำที่เห็นแก่ตัว เพราะสร้างความลำบากและไม่สะดวกให้แก่ผู้ใช้บันไดเลื่อนคนอื่นๆ นั่นเอง จะเห็นได้ว่า การใช้ระดับเสียงที่เบากว่าปกติก็เป็นปริภาษาอีกลักษณะหนึ่งที่อุทมิใช้เพื่อแนะนำคำนิยผกผันให้ผู้ชมทราบได้เช่นกัน อีกทั้งยังช่วยสื่อทัศนคติในเชิงลบที่อุทมิมีต่อเรื่องดังกล่าวได้อย่างดีอีกด้วย

(78) อุทมิพูดถึงผู้หญิงเวลาที่ประจำเดือนมาว่ามักจะแสดงความงี้เง่าอะไรกับแฟนของตัวเองก็ได้

“มันอยากทำอะไรกับเราก็ได้ ผู้หญิงเนี่ย เป็นเมนส์เม่งทำอะไรก็ได้ ตีสามมันอยากโทรมามันก็โทรถ้ามันอยากจะทำโทร (ฮา) “ทำอะไรอยู่อะ” (อุทมิเลียนแบบเสียงผู้หญิง) ตีสามกูเดินแอโรบิคอยู่มั่ง (ฮา) ก็นอนแล้ว ก็นอนอะ”

(เดี๋ยว 9/ 2:47:04-2:47:20)

จากตัวอย่างที่ (78) อุทมิกล่าวถ้อยคำนิยผกผันด้วยระดับเสียงที่เบากว่าปกติในถ้อยคำที่ว่า “ตีสามกูเดินแอโรบิคอยู่มั่ง” โดยอุทมิจงใจใช้เสียงให้เบากว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนิยผกผันเท่านั้น และเมื่อได้พิจารณาจากบริบทประกอบกัน ผู้ชมก็จะทราบได้ว่าถ้อยคำที่อุทมิกล่าวด้วยระดับเสียงที่เบากว่าปกติ นั้น อุทมิไม่ได้ตั้งใจที่จะบอกเล่าและสื่อความตามรูป แต่ต้องการประชิดประชันผู้หญิงที่เวลาประจำเดือนมามักจะแสดงความงี้เง่าใส่แฟนของตัวเอง ดังเช่นการโทรหาแฟนตอนตีสามเพื่อถามว่า “ทำอะไรอยู่” อุทมิจึงได้กล่าวถ้อยคำนิยผกผันด้วยระดับเสียงที่เบากว่าปกติว่า “ตีสามกูเดินแอโรบิคอยู่มั่ง” เพื่อสื่อความนิยผกผันว่า ตีสามก็คงไม่มีใครทำกิจกรรมใดๆ แล้ว เพราะเป็นช่วงเวลาของการนอนหลับพักผ่อนนั่นเอง

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า อุทมิจงใจใช้ระดับความดัง-เบาของเสียงที่ต่างไปจากปกติ ทั้งการเปล่งเสียงที่ตั้งกว่าปกติ และการลดระดับเสียงให้เบากว่าปกติ เพื่อแนะนำการสื่อความหมายอะไรที่ต่างไปจากถ้อยคำอื่นๆ หรือไม่ ปริภาษาในเรื่องระดับความดัง-เบาที่ต่างไปจากปกตินี้จะช่วยเน้นให้ถ้อยคำนิยผกผันที่อุทมิกล่าวนั้นมีความเด่นชัดกว่าถ้อยคำแวดล้อม ช่วยให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำนิยผกผันได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้การใช้ระดับเสียงที่ตั้งรุนแรงยังช่วยสื่ออารมณ์ความรู้สึกในด้านลบและเจตนาในเชิงประชิดประชันอย่างชัดเจน ในขณะที่การใช้ระดับเสียงที่เบากว่าปกติก็สามารถแนะนำถ้อยคำนิยผกผันให้ผู้ชมรับรู้ได้อย่างดี

4.1.3.1.3 การใช้จังหวะในการพูด (Rate of Speech) ที่ต่างไปจากปกติ

จังหวะในการพูดในที่นี้หมายถึง ความช้า-เร็วในการพูด (rate of speed) สุรัตน์ ตรีสุกล, 2547: 167 ได้กล่าวไว้ว่า ความช้า-เร็วในการพูดสามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดได้ จากการศึกษาข้อมูลถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนพบว่า อุดมมีการใช้จังหวะในการพูดที่ต่างไปจากปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน บางครั้งก็พูดเร็วกว่าปกติ และบางครั้งก็พูดช้ากว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันอย่างชัดเจน จากข้อมูลพบว่า อุดมมีการใช้ปริภาษาในลักษณะนี้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันจำนวนทั้งสิ้น 24 ครั้ง ดังนี้

4.1.3.1.3.1 การใช้จังหวะในการพูดที่ช้ากว่าปกติ

อุดมมีการใช้จังหวะการพูดที่ช้ากว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ซึ่งเป็นความตั้งใจของอุดมที่จะกำหนดให้จังหวะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันนั้นช้ากว่าถ้อยคำอื่นๆ เพื่อแนะผู้ชมว่าอุดมต้องการสื่ออะไรแตกต่างออกไปจากถ้อยคำแวดล้อม อีกทั้งการพูดให้ช้ากว่าปกตินั้นยังเป็นการเน้นให้ถ้อยคำนัยผกผันนั้นมีความชัดเจน และช่วยเน้นความหมายในเชิงประชดประชันให้ผู้ชมเห็นได้เด่นชัดขึ้น พบจำนวน 13 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(79) อุดมกล่าวแนะนำจุดเด่นของสถานที่ต่างๆ ในกรุงเทพฯ

♪ อยากเห็นฝรั่งให้ไปข่าวสาร อยากแต่งงานให้ไปบางรัก ถ้าอหกหักกลับมา
บางพลัด แวะพาหุรัดซื้อผ้าสุดคุ้ม ศูนย์ประชุมไปขายหนังสือ ขายมือถือไปมาบุญ
ครอง ขายทองไปเยาวราช ขายชาติ...ไปสภา (ฮา ประมมือ) ♪

(เดี่ยว 9/ 3:00:23-3:00:49)

จากตัวอย่างที่ (79) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันด้วยจังหวะการพูดที่ช้ากว่าปกติในถ้อยคำที่ว่า “ขายชาติ...ไปสภา” โดยอุดมจงใจลดจังหวะความเร็วในการพูดลง เพื่อเน้นให้ถ้อยคำนัยผกผันที่ตนกำลังกล่าวอยู่นั้นมีความเด่นชัดยิ่งขึ้น การที่อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันช้ากว่าถ้อยคำอื่นๆ เช่นนี้เป็นความจงใจที่ต้องการให้ผู้ชมรับรู้และได้ยินถ้อยคำนัยผกผันอย่างชัดเจน และยังเป็นการแนะให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าตนกำลังใช้ถ้อยคำนัยผกผันอยู่ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทประกอบกันก็จะทราบได้ทันทีว่า ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมที่ต้องการจะขายชาติให้เดินทางไปที่รัฐสภาจริงๆ

แต่ต้องการประชดประชันนักการเมืองไทยในขณะนั้นที่มีการทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้บ้านเมืองเสียหาย การที่อุดมใช้คำว่า “ไปสภา” ในที่นี้จึงเหมือนการแสวงงขึ้นนำให้ผู้ชมเห็นว่า รัฐสภาซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของเหล่านักการเมืองนั้นคือสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินงานกอบโกยและโกงกินทรัพย์สินของประเทศชาตินั่นเอง นอกจากนั้นจะสังเกตเห็นว่า อุดมใช้คำกริยา “ขาย” กับประเทศชาติ ซึ่งไม่ใช่สิ่งของที่จะสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนกันได้ง่ายๆ การขายชาติในที่นี้อุดมต้องการสื่อถึงการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองนั่นเอง จะเห็นได้ว่า นอกจากปริบทต่างๆ ที่ช่วยให้ผู้ชมรับรู้และตีความถ้อยคำนัยแฝงได้แล้ว ยังมีเรื่องของปริภาษาที่อุดมใช้ ซึ่งในที่นี้คือการใช้จังหวะการพูดที่ช้ากว่าปกติ ที่มีส่วนช่วยให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำนัยแฝงได้อีกทางหนึ่ง

(80) อุดมพูดถึงผู้หญิงเวลาให้แฟนช่วยออกความคิดเห็น

“ ชุดไหนดี ชุดไหนดี กระโปรงรีกางเกงดี ชุดไหนดี นี่! เคยสนใจอะไรมั๊ย หันมาดูอะไรหน่อย หันมาดูดีๆ หน่อยซิ มาหันมา ชุดไหนดี กระโปรงรีกางเกงเร็ว จะได้เลือกออกไปใส่ได้สบาย อะนั่งอยู่นี่เดียวเค้าไปเปลี่ยนมาให้ดู ตีมั๊ย ตีมั๊ย” (อุดมเลียนแบบเสียงผู้หญิง) “อะ กางเกงดี กางเกงดี กางเกงใส่แล้วเทดี” (อุดมเลียนแบบเสียงผู้ชาย) “อ่า...บอกไปกางเกงดี เห็นมันเดินออกไป ใส่กระโปรง (ฮา) ถามกูทำไมครับ (ฮา)”

(เดี่ยว 7/ 4:16:04-4:16:32)

จากตัวอย่างที่ (80) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยแฝงด้วยจังหวะการพูดที่ช้ากว่าปกติในถ้อยคำที่ว่า “ถามกูทำไมครับ” โดยอุดมจงใจลดจังหวะความเร็วในการพูดลง เพื่อเน้นให้ถ้อยคำนัยแฝงที่ตนกำลังกล่าวอยู่นั้นมีความเด่นชัดขึ้นกว่าถ้อยคำแวดล้อม และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากปริบทก็จะทราบได้ว่า ในที่นี้อุดมไม่ได้ต้องการคำตอบให้กับคำถามดังกล่าว เพียงแต่ต้องการประชดประชันผู้หญิงที่เวลาให้แฟนช่วยออกความคิดเห็นหรือขอคำปรึกษาแฟนในเรื่องหนึ่งเรื่องใด สุดท้ายแล้วก็มักจะเลือกทำตามความคิดเห็นของตนเองเป็นส่วนใหญ่ อุดมจึงใช้ถ้อยคำนัยแฝงว่า “ถามกูทำไมครับ” เพื่อสื่อความหมายในเชิงประชดประชันว่า ถามความคิดเห็นไปก็ไร้ประโยชน์ เพราะสุดท้ายก็ไม่ได้กระทำตามคำแนะนำนั่นเอง จะเห็นได้ว่า อุดมจงใจลดจังหวะความเร็วในการพูดลงเพื่อให้ผู้ชมได้ยินและรับรู้ถ้อยคำนัยแฝงได้ชัดเจน

4.1.3.1.3.2 การใช้จังหวะในการพูดที่เร็วกว่าปกติ

ไม่เพียงแต่อุดมจะใช้จังหวะการพูดที่ช้ากว่าปกติประกอบถ้อยคำนัยแฝงผ่าน จากข้อมูลยังพบว่าอุดมก็ใช้จังหวะการพูดที่เร็วกว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยแฝงผ่านเช่นกัน ซึ่งเป็นความตั้งใจของอุดมที่เร่งจังหวะการพูดในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยแฝงผ่านให้เร็วกว่าถ้อยคำแวดล้อมอย่างชัดเจนเพื่อเน้นถ้อยคำนัยแฝงผ่านให้ผู้ชมทราบ และการพูดเร็วกว่าปกติยังช่วยสื่อความรู้สึกในเชิงเป้าหมายรำคาญใจที่อุดมมีต่อเรื่องดังกล่าวอีกด้วย เหมือนกับว่าต้องการพูดให้จบๆ หรือผ่านไปเร็วๆ นั้นเอง จากข้อมูลพบจำนวน 11 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(81) อุดมแต่งคำขวัญจังหวัดเชียงใหม่

“...เมืองฮาเฮมากร้านเหล้า โห...จังหวัดนี้ร้านเหล้าแม่งเยอะมาก
(ฮา) เมืองฮาเฮมากร้านเหล้า มากกว่าร้านเหล้าคือร้านกาแฟ (ฮา) มึงหกล้มหัวโขกไปไหนมีกาแฟแตกอยู่แล้วละ (ฮา)”

(เดี่ยว 9.5/ 58:42-58:59)

จากตัวอย่างที่ (81) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยแฝงผ่านด้วยจังหวะการพูดที่เร็วกว่าปกติในถ้อยคำที่ว่า “มึงหกล้มหัวโขกไปไหนมีกาแฟแตกอยู่แล้วละ” โดยอุดมจงใจเร่งจังหวะความเร็วในการพูดให้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ถ้อยคำนี้ต่างไปจากถ้อยคำแวดล้อม และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ว่า แท้จริงแล้วถ้อยคำที่อุดมกล่าวเร็วกว่าปกตินั้น อุดมไม่ได้สื่อความตามรูป แต่ต้องการประชดประชันชาวจังหวัดเชียงใหม่ที่มีร้านกาแฟเป็นจำนวนมาก มีอยู่ทุกที่ราวกับว่าไม่ว่าจะหกล้มไปทางไหนก็มีกาแฟให้ทานอยู่ทุกที่นั่นเอง จะเห็นได้ว่าอุดมจงใจเร่งจังหวะการพูดให้เร็วกว่าปกติเพื่อช่วยเน้นถ้อยคำนัยแฝงผ่านให้ผู้ชมได้ทราบ และสื่อความหมายในเชิงประชดประชันได้อย่างดี

(82) อุดมพูดถึงเซเว่นในประเทศไทย

“จะมีชาติไหนที่เซเว่น อีเลเว่น เยอะเท่าชาติเราอีก (ฮา) สะดวกซื้อ กูดีใจตอนมึงมาแรกๆ ตอนหลัง เอ๋า ตรงข้ามก็มี หัวมุมก็มี ติดกัน ตรงไหนแม่งสะดวก ชีวิตกูสะดวกเกินไปรีเปล่า (ฮา)”

(เดี่ยว 8/ 1:22:18-1:22:36)

จากตัวอย่างที่ (82) อุดมกล่าวถ้อยคำนี้ผกผันด้วยจังหวะการพูดที่เร็วกว่าปกติในถ้อยคำที่ว่า “ชีวิตกุสะตวกินไปรีเปลา” ผู้วิจัยเห็นว่าอุดมจงใจเร่งจังหวะความเร็วให้มากกว่าปกติ เพื่อให้ผู้ชมเห็นความแตกต่างระหว่างถ้อยคำนี้ผกผันกับถ้อยคำแวดล้อมได้อย่างชัดเจน และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ทันทีว่า ถ้อยคำที่อุดมจงใจเร่งความเร็วขึ้นนั้น อุดมมีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่ ซึ่งในที่นี้อุดมต้องการจะประชดประชันประชดประชันเซแวนในประเทศไทยที่มีจำนวนมากและมีสาขาเปิดใหม่อยู่ตึ๊ดๆ กันจนเกินไป อุดมจึงได้กล่าวถ้อยคำนี้ผกผันว่า “ชีวิตกุสะตวกินไปรีเปลา” ซึ่งหากพิจารณาตามรูปภาพอุดมกำลังใช้วัจนกรรมการถามอยู่ แต่แท้จริงแล้วอุดมไม่ได้ต้องการคำตอบกลับมา เพียงแต่ต้องการให้ผู้ชมและกลุ่มเป้าหมายของการประชดประชันได้ถูกคิดว่า ไม่จำเป็นต้องเปิดเซแวนตึ๊ดๆ กันเช่นนี้

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปริภาษาในลักษณะของจังหวะการพูดที่ต่างไปจากปกติก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่อุดมเลือกนำมาใช้ประกอบถ้อยคำนี้ผกผัน การใช้จังหวะการพูดที่ช้ากว่าปกติช่วยเน้นให้ถ้อยคำนี้ผกผันมีความเด่นชัดกว่าถ้อยคำแวดล้อมและทำให้ผู้ชมรับรู้และได้ยินถ้อยคำนี้ผกผันได้ชัดเจน ในขณะที่การใช้จังหวะการพูดที่เร็วกว่าปกติก็ช่วยแนะให้ผู้ชมเห็นความแตกต่างระหว่างถ้อยคำนี้ผกผันกับถ้อยคำแวดล้อมได้เช่นกัน อีกทั้งยังช่วยสื่อความรู้สึกในเชิงเบื้อหน่ายรำคาญใจที่อุดมมีต่อเรื่องนั้นๆ เสมือนกับว่าอุดมต้องการพูดให้จบๆ หรือผ่านๆ ไปเร็วๆ นั้นเอง

4.1.3.1.4 การใช้ระดับเสียง (Pitch) ที่ต่างไปจากปกติ

ระดับเสียงในที่นี้หมายถึง ความสูง-ต่ำของเสียง (Pitch) ที่ผู้พูดเป็นผู้กำหนดในการกล่าวถ้อยคำแต่ละครั้ง สุรรัตน์ ตรีสุกุล (2547: 166) ได้อธิบายไว้ว่า ระดับความสูงต่ำของเสียงที่ใช้ในประโยคสามารถเน้นความหมายหรือสื่อให้ทราบถึงเจตนาของผู้พูดได้ เช่น ต้องการถาม แสดงความเห็น ประชดประชัน ฯลฯ และหากใช้ระดับเสียงสูงที่ปลายเสียงก็มักจะสื่อเจตนาในเชิงประชดประชัน จากการศึกษาข้อมูลถ้อยคำนี้ผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนพบว่า อุดมมีการใช้ระดับเสียงที่ต่างไปจากปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนี้ผกผัน บางครั้งก็ใช้ระดับเสียงสูงกว่าปกติ และบางครั้งก็ใช้ระดับเสียงต่ำกว่าปกติอย่างเห็นได้ชัด จากข้อมูลพบการใช้ปริภาษาในลักษณะนี้จำนวน 22 ครั้ง ดังนี้

4.1.3.1.4.1 การใช้ระดับเสียงสูงกว่าปกติ

อุดมมีการใช้ระดับเสียงที่สูงกว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน ซึ่งเป็นความตั้งใจของ อุดมที่จะให้ถ้อยคำน้อยผกผันที่ตนกล่าวนั้นมีระดับเสียงที่สูงกว่าถ้อยคำอื่นๆ เพื่อสื่อความน้อยผกผันให้ ผู้ชมได้ทราบ ซึ่งโดยปกติการใช้ระดับเสียงสูงในบริบททั่วไปนั้นอาจสื่อความหมายอื่นที่ไม่ใช่ ความหมายน้อยผกผันได้ เช่น การใช้ระดับเสียงสูงเพื่อแสดงถึงความสงสัยของผู้พูด ฯลฯ แต่ในกรณี นี้การใช้ระดับเสียงสูงของอุดมจะขัดแย้งกับวัจนกรรมที่อุดมกล่าว เช่น การใช้ระดับเสียงสูงใน ขณะที่กล่าววัจนกรรมการชม เพื่อแนะนำไม่ใช้การชมที่จริงจัง เป็นต้น ความไม่เข้ากันนี้จะช่วยแนะนำ ถ้อยคำน้อยผกผันให้ผู้ชมทราบ พบจำนวน 16 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(83) อุดมพูดประชดประชันคนขับรถเมล์ฟรีในเรื่องมารยาท

“ 🎵 รถติดติดอยู่ในรถ เงินเติมน้ำมันก็หมด เงินผ่อนรถก็ไม่มี ขาดส่งโดน ยึดทำไงอะ ขาดส่งโดนยึดทำไง จะไปแคะอะไร เรายังมีรถเมล์ฟรี 🎵 (ฮา) รถเมล์ ฟรีที่แบบ อาทิตย์นึงผ่านมาคันนึง ร้อนๆ คนขับมารยาทดีมาก (อุดมใช้เสียงสูง) (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 2:04:02-2:04:27)

จากตัวอย่างที่ (83) อุดมกล่าวถ้อยคำน้อยผกผันด้วยระดับเสียงที่สูงกว่าปกติในถ้อยคำที่ว่า “คนขับมารยาทดีมาก” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำว่า “มาก” อุดมจะเน้นเสียงสูงเป็นพิเศษ ซึ่งมีความขัดแย้งกับวัจนกรรมการชมที่อุดมกล่าว เพราะหากอุดมรู้สึกชื่นชมคนขับรถเมล์จริงๆ ก็จะไม่ แสดงเสียงสูงในขณะที่กล่าววัจนกรรมการชมเช่นนี้ ความไม่เข้ากันนี้และบริบทจะช่วยให้ผู้ชมทราบ ได้ทันทีว่า อุดมไม่ได้จริงจังในการชม แต่ตั้งใจประชดประชันคนขับรถเมล์ฟรีที่มักจะมารยาทไม่ดีต่อ ผู้โดยสาร ในที่นี้ความหมายน้อยผกผันที่อุดมต้องการสื่อจริงๆ จะต้องพลิกกลับเป็นตรงกันข้าม นั่นคือ คนขับมารยาทไม่ดีอย่างมากนั่นเอง จะเห็นได้ว่า การใช้ระดับเสียงที่สูงกว่าปกติเช่นนี้ช่วยแนะนำ ความหมายในเชิงประชดประชันให้ผู้ชมทราบได้อย่างชัดเจน

(84) อุดมพูดถึงร้านทำผมที่ตนเป็นลูกค้าประจำช่วงที่ตนอยู่ที่เชียงใหม่

“ผมมาอยู่นี่นะ ผมจะมีร้านประจำของผมอะ การกินอยู่ของผมก็จะอยู่วนๆ อย่างเนี้ยครับ ประจำอยู่นี่ ผมจะมีร้านทำผมร้านหนึ่งที่ผมชอบมาก อยู่ซอยฟ้าธานี นะครับ ร้านอยู่ตรงข้ามหลายๆ ร้าน ลู๊ค 2 ไปลองตัดดูได้ ตัดมาหลายครั้งละฮะ

เอกลักษณ์ร้านนี้ก็คือว่า อีเจ้คนตัดอะ หน้าป้านๆ ร้ายๆ เนี่ย ชื่อร้านลู้คอะ ไปที่ไร
 แม่งไม่เคยลุกมาทำเลย (ฮา) แม่งนอนตลอด ไปป่วยกินนอน ไปเย็นกินนอน ช่วงเช้าก็
 นอน คุณไปนะที่ร้านเค้าจะเห็นเก้าอี้ว่างๆ 4 ตัว แล้วมีขา คือจะมีมานั่งบังตา แล้ว
 ข้างหลังเป็นเก้าอี้สระผม นึกออกมะ เก้าอี้สระผม แล้วเวลาสระผมอะ ขาผมจะยื่น
 ออกมา จะเห็นคนสระ แบบเห็นตีนคนสระ ครั้งแรกๆ ผมไป ยังไม่ชินอะนะ ผมไป
 นั่ง โอ้โห ร้านนี้คนเยอะ คงสระกันอยู่ ก็ไปนั่ง มีเก้าอี้ 4 ตัว อ่านหนังสือ มันมี
 โต๊ะทีวีดู นั่งเปิดๆ ฆ่าเวลา ตั้งนานแม่งสระไม่เสร็จ มันเจ็บมากอะ ผมเดินไปดู
 อ่าวอีเจ้แม่งหลับ (ฮา) หลับตายอ้าปากอยู่เงี้ยแหละ (ฮา) ต้องไปเขย่าขา ตื่นมางงๆ
 “ว่าไง มายะหยั่ง มายะหยั่ง” (อุตมเลียนเสียงช่างทำผม) เฮ้อ...กูเอามอเตอร์ไซค์มาซ่อม
 มั้งเนี่ย (ฮา)

(เดี่ยว 7.5/ 26:33–27:50)

จากตัวอย่างที่ (84) อุตมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันด้วยระดับเสียงที่สูงกว่าปกติในถ้อยคำที่ว่า
 “เฮ้อ...กูเอามอเตอร์ไซค์มาซ่อมมั้งเนี่ย” การใช้ระดับเสียงสูงโดยทั่วไปอาจสื่อถึงความรู้สึกสงสัยของผู้พูดที่
 มีต่อเรื่องนั้นๆ แต่ในที่นี้หากพิจารณาจากบริบท อุตมไม่ได้รู้สึกสงสัยหรือต้องการคำตอบกลับมาแต่
 อยางใด แต่ตั้งใจใช้ระดับเสียงที่สูงกว่าถ้อยคำแวดล้อมเพื่อแนะนำให้ผู้ชมทราบว่า ตนไม่ได้กำลังสื่อ
 ความตามรูป แต่มีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่ ซึ่งในที่นี้อุตมไม่ได้ต้องการจะบอกว่าตนเอง
 มอเตอร์ไซค์มาซ่อมจริง แต่ต้องการประชดประชันเจ้าของร้านทำผมที่ถามตนด้วยคำถามที่ไม่ควร
 ถาม เพราะการที่ตนมาที่ร้านทำผม ก็ต้องมาตัดผมอยู่แล้ว จะมาทำอย่างอื่นเช่นการซ่อม
 มอเตอร์ไซค์นั้นเป็นไปได้ จะเห็นได้ว่า ความไม่เข้ากันระหว่างภาษากับบริบทก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่
 ช่วยแนะนำให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้ง่ายขึ้น

4.1.3.1.4.2 การใช้ระดับเสียงต่ำกว่าปกติ

อุตมมีการใช้ระดับเสียงที่ต่ำกว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ซึ่งเกิดจากความตั้งใจ
 ของอุตมที่ลดระดับเสียงให้ต่ำกว่าถ้อยคำอื่นๆ เพื่อเน้นถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมได้ทราบ โดยเมื่อ
 ผู้ชมได้ยินถ้อยคำที่เสียงต่ำกว่าถ้อยคำแวดล้อม และได้พิจารณาจากบริบทประกอบกัน ก็จะทราบได้
 ว่าอุตมมีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่จริงๆ พบจำนวน 6 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(85) เพื่อนของอดัมแนะนำให้อดัมไปสวนล้างลำไส้ที่คลินิกแชม ยูรนนท์ อดัมจึงมาเล่าประสบการณ์การไปสวนล้างลำไส้ที่คลินิกแห่งนั้นให้ผู้ชมฟัง

“เข้าไปปั๊บบ๊ว ชื่นไปชั้น 2 จะเจอกับพยาบาลชั้นบน คนที่ทำหน้าที่เนี่ย ชื่อ คุณเจ็บบ หน้ามึนๆ ป้านๆ มึนๆ ร้ายๆ นิ่งๆ บุคลิกเหมือนแบบว่า อยู่ในการ์ตูน ญี่ปุ่นที่แบบว่า เหมือนในการ์ตูนที่แบบว่า เวลาเราเดินทางไป ไปที่พักร้างทางละมี ผู้หญิงคนนึงเดินมาเฉยๆ เหมือนผีจिनอะ ผมก็เข้าไปอยู่ในห้องสองต่อสอง เคื่อก็อายุ ประมาณน่าจะ 30 แถวๆ เนี่ย 30 อาจจะไม่ถึงด้วย “ถอดเสื้อผ้าคะ” (อดัมเลียนเสียงพยาบาล) (ฮา) คนไม่รู้จักกันอยู่ๆ จะมาแก้ผ้าได้ไง นึกออกปะ นึกออกปะ ไม่ใช่หมอด้วย “ถอดเสื้อผ้าคะ ไม่ต้องอายคะ” (อดัมเลียนเสียงพยาบาล) (ฮา) เสือก รู้อีก ผมก็ถอดเสื้อออก “ไม่ต้องอายคะ เดี่ยวมีกางเกงให้ใส่” (อดัมเลียนเสียง พยาบาล) เป็นกางเกงผ้าฝ้ายสีฟ้าครึบ มีมาให้ใส่ สั้นขนาดนี้ กางเกงม่อฮ่อม สั้น ขนาดนี้ แบบมีเชือกผูกเอว เอามาให้ใส่ จะได้ไม่อาย ผม...ถอดเสื้อผ้า ใส่เสร็จปั๊บบ อืมมม...กูไม่อายเลย เข้าแม่งไม่มี (ฮา) แม่งตัดไปเหลี่ยมอย่างจี้เลยครึบ ตัดไป เหลี่ยมอย่างจี้ (ฮา) กูไม่เห็นจะอายตรงไหนเลย (ฮา) เห็นพวกเครื่องปรุงกูแบบว่าครบ เซ็ทเลย (ฮา) น้ำพริก น้ำปลา ซอส ถั่วแระ เป็นพวก ไม่อายเลย (ฮา) แล้วเรากะ เคื่กเนี่ยเพิ่งเคยเจอกันเมื่อกี้เนี่ย อยู่ๆ โห้วพวกเครื่องปรุงใส่กันซะงั้น (ฮา) ถ้ามีเสานี้กู เดินจริงๆ นะเนี่ย (ฮา)

(เดี่ยว 7.5/ 36:57–38:42)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตัวอย่างที่ (85) อดัมตั้งใจใช้ระดับเสียงที่ต่ำกว่าถ้อยคำแวดล้อม ในขณะที่กล่าวถ้อยคำ นัยผกผันที่ว่า “กูไม่อายเลย” “กูไม่เห็นจะอายตรงไหนเลย” และ “ไม่อายเลย” การใช้ระดับเสียงที่ ต่ำกว่าถ้อยคำแวดล้อมเช่นนี้เป็นการดึงความสนใจของผู้ชมและทำให้ผู้ชมจดจ่อที่ถ้อยคำนั้นเป็น พิเศษ เพื่อแนะนำให้ผู้ชมทราบว่าถ้อยคำนั้นไม่ได้สื่อความตามรูป และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบท ประกอบกันก็จะเห็นว่า ความหมายตามรูปกับบริบทที่อดัมเล่านั้นมีความขัดแย้งกัน เพราะหากใคร ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องถอดเสื้อผ้าและใส่กางเกงที่ไม่มีเป้าเช่นนั้น ก็ต้องรู้สึกอายอย่างแน่นอน ผู้ชมก็จะสามารถตีความความหมายนัยผกผันที่อดัมต้องการสื่อได้ นั่นคือ ตนรู้สึกอายอย่างมาก นั้นเอง จะเห็นได้ว่า การใช้ระดับเสียงที่ต่ำกว่าปกติก็เป็นปริภาษาอย่างหนึ่งที่อดัมใช้เพื่อช่วยสื่อ ความนัยผกผันให้ผู้ชมทราบได้เช่นกัน

(86) อุดมพูดถึงการประกาศของสำนักงานเขตที่ให้ชาวบ้านในหมู่บ้านปิดประตูให้มิดชิดเพื่อจะได้ทำการฉีดยากันยุง

“ยุ่งเยอะ โทรไปแจ้งสำนักงานเขตมาช่วยปราบปรามหน่อย คือเราไม่ฆ่าสัตว์ แต่ยังมีคนอื่นฆ่าก็ได้ มาเลยครับ “ครับ...พ่อแม่พี่น้องครับ วันนี้ครับ เราได้รับความอนุเคราะห์นะครับ จากท่านสุธารัตน์นะครับ ท่านจะมาช่วยกำจัดยุงลายให้เรานะครับ ก็ขอให้พ่อแม่พี่น้องนะครับ นำสัตว์เลี้ยงแสนรักของท่านนะครับ เอาเข้าไว้ในบ้านนะครับ แล้วก็ปิดประตูให้มิดชิดนะครับ เราจะทำการฉีดยากันยุงนะครับ ปิดประตูให้มิดชิดครับ” (อุดมเลียนเสียงผู้ใหญ่บ้าน) ปิดทำไม (ฮา) ยุ่งอยู่ในบ้านกู (ฮา) มึงกลับไปทีไร ยุ่งเท่าเดิมทุกทีเลย ปิดทำไมครับ”

(เดี่ยว 7/ 1:07:26-1:08:17)

จากตัวอย่างที่ (86) อุดมใช้ระดับเสียงที่ต่ำกว่าถ้อยคำแวดล้อมในขณะกล่าวถ้อยค่านัยผกผันที่ว่า “ปิดทำไม” และ “ปิดทำไมครับ” หากพิจารณาตามรูปภาษาถ้อยคำดังกล่าวจัดอยู่ในรูปวัจนกรรมการถาม ซึ่งโดยปกติผู้พูดมักจะใช้ระดับเสียงสูงประกอบวัจนกรรมการถามเพื่อสื่อถึงความสงสัยมากกว่าที่จะใช้ระดับเสียงต่ำเช่นนี้ ความไม่เข้ากันนี้จะช่วยให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่า ถ้อยคำที่อุดมกล่าวนั้นอุดมไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป กล่าวคือ ไม่ได้ต้องการคำตอบกลับมา แต่จงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวัจนกรรมการถามเพื่อประชดประชันสำนักงานเขตที่ประกาศให้ชาวบ้านปิดประตูบ้านให้มิดชิดก่อนที่จะเจ้าหน้าที่จะฉีดยากันยุง ทั้งๆ ที่ยุ่งมักจะอยู่ในบ้านของชาวบ้าน ทำให้การฉีดยากันยุงในหมู่บ้านนั้นไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร จะเห็นได้ว่า ความไม่เข้ากันของปริภาษากับวัจนกรรมที่อุดมกล่าวช่วยแนะถ้อยค่านัยผกผันให้ผู้ชมทราบ อีกทั้งการใช้ระดับเสียงที่ต่ำกว่าถ้อยคำแวดล้อมเช่นนี้ ก็ทำให้ถ้อยค่านั้นมีความเด่นชัดขึ้นมา และส่งผลให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยค่านัยผกผันได้ง่ายขึ้น

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปริภาษาในลักษณะของระดับเสียงที่ต่างไปจากถ้อยคำแวดล้อมก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่อุดมเลือกนำมาใช้ประกอบถ้อยค่านัยผกผัน เพื่อแนะให้ผู้ชมทราบว่าขณะนั้นตนกำลังใช้ถ้อยค่านัยผกผันอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับเสียงสูงกว่าถ้อยคำแวดล้อมที่พบใช้ประกอบถ้อยค่านัยผกผันบ่อยกว่าระดับเสียงต่ำ และสามารถสื่ออารมณ์และเจตนาในเชิงประชดประชันได้อย่างดี

4.1.3.1.5 การใช้น้ำเสียงหรือโทนเสียงในการพูด (Tone) ที่ต่างไปจากปกติ

น้ำเสียงหรือโทนเสียงในที่นี้หมายถึง เสียงที่ผู้พูดเปล่งออกมาให้มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เช่น เสียงทุ้ม เสียงแหลม เสียงหวาน เสียงห้าว ฯลฯ (สุรัตน์ ตรีสุกุล, 2547: 168) ซึ่งน้ำเสียงก็เป็นปริภาษาอย่างหนึ่งที่สามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดได้ จากการศึกษาข้อมูล ถ้อยคำนักผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนพบว่า อุดมมีการใช้น้ำเสียงที่ต่างไปจากถ้อยคำแวดล้อม ในขณะที่กล่าวถ้อยคำนักผกผัน โดยพบเพียง 1 ลักษณะคือ การใช้น้ำเสียงหวานกว่าปกติ ดังนี้

4.1.3.1.5.1 การใช้น้ำเสียงหวานกว่าปกติ

อุดมมีการใช้น้ำเสียงที่หวานกว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนักผกผัน ซึ่งผู้ชมจะสังเกตเห็นชัดเจนว่าน้ำเสียงของถ้อยคำนั้นจะฟังดูหวานนุ่มละมุนและอ่อนโยนกว่าถ้อยคำอื่นๆ ทำให้ถ้อยคำนักผกผันที่อุดมกล่าวนั้นมีความเด่นชัดขึ้นมากกว่าถ้อยคำอื่นๆ ส่งผลให้ผู้ชมรู้สึกสะดุดหู สนใจถ้อยคำนั้นเป็นพิเศษ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ทันทีว่า ถ้อยคำนั้นอุดมต้องการสื่อความนักผกผันนั่นเอง พบจำนวน 1 ครั้ง ดังนี้

(87) อุดมกำลังสร้างแนะนำให้ผู้ชมช่วยกันฝ่าสัญญาณไฟแดง เพราะการฝ่าสัญญาณไฟแดงแต่ละครั้งจะทำให้เสียค่าปรับ และตำรวจจะนำค่าปรับจากการฝ่าสัญญาณไฟแดงนี้ไปซื้อกล้องวงจรปิดติดตั้งตามสี่แยกต่างๆ เพื่อตรวจจับผู้ขับซึ่รถที่ฝ่าสัญญาณไฟแดง โดยในตอนนี้อุดมได้ประชดประชันถึงจำเลยซึ่งเป็นหุ่นตำรวจจรจรด้วย

“คนละครึ่ง เดือนละครึ่ง อะกรุงเทพฯ มีกี่ล้านคน เอาแค่ล้านคนก็พอ เราฝ่ากันไ่มะ ล้านคน...เดือนนึ่งก็ 500 ล้าน ไซ่ปะ 500 ล้าน ต่อจากนั้น เราก็จะมีกล้องตรวจจับเนี่ยทุกแยก เสร็จแล้วปั๊บ ก็ไม่ต้องไปเหน้อยตำรวจนี่ออกปะ สงสารเค้า เค้าร้อนเค้าเหน้อย ละก็ไม่ต้องไปลำบากจำเลย (ฮา) จำเลย จำเลย (ฮา) จำเลยที่เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาราจรจรในช่วงที่ผ่านมา (ฮา)”

(เด็ยว 8/ 1:44:40-1:45:03)

จากตัวอย่างที่ (87) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันด้วยน้ำเสียงที่หวานกว่าปกติในถ้อยคำที่ว่า “จำเอยที่เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาราจรใน ช่วงที่ผ่านมา” ผู้ชมจะเห็นความแตกต่างของน้ำเสียงที่อุดมใช้ในการกล่าวถ้อยคำนี้กับถ้อยคำแวดล้อมอย่างชัดเจน การที่อุดมใช้น้ำเสียงหวานกว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันเช่นนี้เป็นการเน้นให้ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมกล่าวมีความเด่นชัดยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ชมรู้สึกสนใจถ้อยคำนั้นเป็นพิเศษ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะเห็นว่า จำเอยเป็นเพียงหุ่นตำรวจจราจรที่มีการตั้งไว้ตามสี่แยกต่างๆ ในกรุงเทพฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ขับขีรถเคารพกฎจราจร เปรียบเสมือนว่ามีตำรวจคอยเฝ้าดูอยู่ตลอดเวลา แต่ในความเป็นจริงนั้น ผู้ขับขีรถต่างก็ทราบดีอยู่แล้วว่าเป็นเพียงหุ่นตำรวจ ไม่ใช่ตำรวจจริง จึงไม่ได้เกรงกลัวและปฏิบัติตามกฎจราจรจากบริบทดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ทราบได้ว่า ถ้อยคำ “จำเอยที่เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาราจรในช่วงที่ผ่านมา” ที่อุดมใช้ระดับเสียงหวานกว่าถ้อยคำแวดล้อมนั้น อุดมไม่ได้จริงจังใจในการกล่าวถ้อยคำนั้น และไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป แต่จงใจสื่อความในเชิงประชดประชัน และความหมายนัยผกผันที่แท้จริงจะต้องพลิกกลับเป็นตรงกันข้าม นั่นคือ หุ่นตำรวจจำเอยไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาราจรได้นั่นเอง จะเห็นได้ว่า น้ำเสียงที่หวานกว่าถ้อยคำแวดล้อมเช่นนี้เป็นปริภาษาอย่างหนึ่งที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันเพื่อแนะความหมายในเชิงประชดประชันให้ผู้ชมรับรู้ได้เช่นกัน

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า นอกจากบริบทที่ช่วยให้ผู้ชมตีความถ้อยคำนัยผกผันได้แล้ว การใช้ น้ำเสียงที่ต่างไปจากถ้อยคำแวดล้อมก็ช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าอุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ สิ่งที่น่าสังเกตคือ โดยปกติแล้วมนุษย์จะใช้น้ำเสียงในการแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึก (สุรัตน์ ตรีสุกุล, 2547: 168) เช่น เสียงหวาน ก็น่าจะสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกในด้านบวก แต่จากการศึกษาถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนพบว่า อุดมกลับใช้น้ำเสียงในด้านลบ ดังเช่นน้ำเสียงหวาน เพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกในด้านลบหรือในเชิงประชดประชัน ดังตัวอย่างที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า น้ำเสียงหวานกว่าปกติที่อุดมใช้กลับสื่อความรู้สึกและทัศนคติในด้านลบที่อุดมมีต่อนโยบายของตำรวจไทยที่นำหุ่นตำรวจจำเอยมาตั้งไว้ โดยที่ไม่เกิดประโยชน์และไม่ได้ช่วยให้ปัญหาราจรดีขึ้นนั่นเอง ซึ่งความขัดแย้งกันระหว่างปริภาษาที่อุดมแสดงออกมากับบริบทก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้อย่างดี

4.1.3.2 การใช้เสียงที่ไม่ใช่ถ้อยคำแต่สามารถสื่อความหมายได้ประกอบถ้อยคำ

นัยผกผัน

สุรรัตน์ ตรีสุกุล (2547) จัดให้เสียงที่ไม่ใช่ถ้อยคำแต่สามารถสื่อความหมายได้เป็นปริภาษาอย่างหนึ่ง เช่น เสียงหัวเราะ เสียงร้องไห้ เสียงคราง เสียงโห่ร้อง เสียงกรี๊ดร้อง เสียงแสดงความตื่นเต้น ฯลฯ เสียงเหล่านี้แม้จะไม่ใช่ถ้อยคำ แต่ก็สามารถสื่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้พูดได้ จากการศึกษาข้อมูลถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนพบว่า อุดมมีการใช้เสียงที่ไม่ใช่ถ้อยคำแต่สามารถสื่อความหมายได้ควบคู่ไปกับกรกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน เพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบ จากข้อมูลพบการใช้ปริภาษาในลักษณะนี้จำนวน 18 ครั้ง ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเภทย่อยๆ ได้ดังนี้

4.1.3.2.1 การใช้เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ!) ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน

อุดมมีการใช้เสียงหัวเราะในลำคอ หึ! หรือ หึๆๆ! ก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน เสียงดังกล่าวเป็นเสียงที่แสดงความรู้สึกในแง่ลบ สามารถสื่ออารมณ์ในเชิงประชดประชันหรือเบื่อหน่าย ซึ่งอุดมต้องการสื่ออารมณ์ความรู้สึกนี้ไปยังผู้ชม บุคคลที่เป็นเป้าหมาย หรือเรื่องที่กำลังกล่าวถึง เมื่อใช้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันก็ยิ่งทำให้ผู้ชมรับรู้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าถ้อยคำนั้นอุดมต้องการสื่อความหมายนัยผกผัน พบจำนวน 4 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(88) อุดมนั่งพักที่เก้าอี้ขณะแสดงมาได้สักประมาณ 1 ชั่วโมง และจับสมุนไพรรูปในแก้วที่วางไว้ แต่ผู้ชมที่นั่งชมอยู่นั้นได้ขูบขิบนินทาด้วยความสงสัยว่าอุดมกำลังทานอะไรอยู่

“หึๆๆ ชีวิตของเราเนี่ยหนอ คิดไปแล้วก็น่าขัน เล่นมาเหนื่อยๆ กะอีแค่นี้ นั่งจับอะไรให้มันข่มคอหน่อย ก็ยังไม่พ้นเสียงครหานินทามาตามสายลม (ฮา) “มึงว่ามันแตกเหี้ยไรวะ” (อุดมเลียนเสียงผู้ชม) (ฮา พรบมือ) สมุนไพรรูป 38 ชนิด ช่วยให้ข่มคอ คุณนายทองสุขงมาให้ มีทุกอย่าง ยกเว้นรสชาติที่ดี (ฮา) ลงเวทีลงไปชี้แตกทุกวัน ไม่กินก็ไม่ได้ งอน น้อยใจ เหมือนแม่พวกเราอะ ยังไงเค้าก็ยังเห็นเราเป็นเด็ก ม.6 อยู่

ตลอดเวลาอะ ไม่กินก็บ่นจ้มน่า “ใช่สิ มันไม่อร่อย...” (อุตมเลียนเสียงคุณนายทอง
 สุก) จู้จี้จี้ จู้จี้จี้ หี! การชี้แตกเป็นการแสดงความกตัญญูแบบหนึ่งครับ (ฮา
 ปรบมือ)”

(เดี่ยว 10/ 1:05:51-1:07:13)

จากตัวอย่างที่ (88) อุตมใช้เสียงหัวเราะในลำคอ “หี!” ก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันที่ว่า
 “การชี้แตกเป็นการแสดงความกตัญญูแบบหนึ่งครับ” การหัวเราะในลำคอเช่นนี้สามารถสื่ออารมณ์
 ความรู้สึกในเชิงประชดประชันที่อุตมมีต่อคุณแม่ของตนให้ผู้ชมทราบได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังช่วย
 แนะนำให้ผู้ชมทราบว่า ถ้อยคำดังกล่าวไม่ได้สื่อความตามรูป ผู้ชมจะทราบได้ทันทีว่า อุตมต้องการจะ
 ประชดประชันคุณแม่ของตน (คุณนายทองสุก) ที่มีกะโหลกและน้อยใจเวลาที่ตนไม่กินสมุนไพรนั้น
 ใดๆ ที่ตนกินแล้วต้องเสียทุกครั้ง แต่คุณนายทองสุกก็ยังคงต้องการให้ตนกิน ในที่นี้อุตมไม่ได้ต้องการ
 สื่อความตามรูปว่า “การที่ตนต้องเสียจากการกินสมุนไพร 38 ชนิดที่คุณแม่ของตนซงมาให้ นั่นเป็น
 การแสดงออกถึงความกตัญญู” หรือ “การยอมต้องเสีย (ชี้แตก) จากการกินสมุนไพรของคุณแม่นั้น
 เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูที่ลูกพึงปฏิบัติต่อผู้เป็นแม่” จะเห็นได้ว่าเสียงหัวเราะในลำคอ “หี!”
 แม้จะไม่ใช้ถ้อยคำ แต่ก็สามารถสื่อความหมายและอารมณ์ความรู้สึกในเชิงประชดประชันได้อย่างดี

(89) อุตมพูดถึงผู้หญิงที่ชอบบ่นกับแฟนว่าอ้วน และให้แฟนช่วยห้ามเมื่อ
 เห็นตนจะกินช็อกโกแลต

“ “ไม่รู้แหละ ไม่รู้แหละ ต่อไปอะ ต้องคอยห้าม ทุกครั้งเลยนะ พอเห็น
 เคঁาะจะกินช็อกโกแลตนะ คอยห้ามเวลาเคঁาะจะกินช็อกโกแลต” (อุตมเลียนแบบเสียง
 ผู้หญิง) หีๆๆ! ภารกิระดับชาติ (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 7/ 4:17:47-4:18:01)

จากตัวอย่างที่ (89) อุตมใช้เสียงหัวเราะในลำคอ “หีๆๆ!” ก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน
 ที่ว่า “ภารกิระดับชาติ” เสียงหัวเราะในลำคอเช่นนี้ช่วยสื่อความหมายในเชิงประชดประชันให้ผู้ชม
 ทราบว่าอุตมต้องการจะประชดประชันผู้หญิงที่ให้แฟนคอยห้ามเมื่อเห็นตนกินช็อกโกแลต การที่อุตม
 หัวเราะในลำคอ “หีๆๆ!” พร้อมกับกล่าวว่า “ภารกิระดับชาติ” ก็เพื่อจะสื่อความหมายนัยผกผัน
 ว่า การห้ามผู้หญิงไม่ให้กินช็อกโกแลตนั้นถือเป็นเรื่องยากมากๆ ราวกับว่าเป็นภารกิระดับชาติ
 และสื่อความในเชิงประชดประชันผู้หญิงที่ให้แฟนต้องมาคอยช่วยห้ามในเรื่องเล็กๆ ที่ไร้สาระ และ
 พยายามทำเรื่องเล็กๆ นั้นให้กลายเป็นเรื่องใหญ่

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า อุดมใช้เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ! หรือ หึๆๆ!) ควบคู่ไปกับการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน เพื่อสื่อความหมายในเชิงประชดประชันอย่างชัดเจน นับว่าเป็นปริิษาอีกลักษณะหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้ชมรับรู้และตีความถ้อยคำนัยผกผันรวมถึงเจตนาที่แท้จริงในการสื่อความหมายของอุดมได้ง่ายขึ้น

4.1.3.2.2 การใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจประกอบถ้อยคำ

นัยผกผัน

อุดมมีการใช้เสียงอุทานที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกประหลาดใจประกอบถ้อยคำนัยผกผัน เช่น “อืมหืมม...” “อ้อหืออ้อ...” “โอโห” ฯลฯ โดยอุดมมักจะใช้เสียงเหล่านี้ก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่ ถ้อยคำที่กำลังจะพูดต่อไปนี้เป็นถ้อยคำที่น่าสนใจหรือมีความสำคัญ การใช้เสียงอุทานที่แสดงอารมณ์ประหลาดใจประกอบถ้อยคำนัยผกผันเช่นนี้จะช่วยให้ผู้ชมรู้สึกจดจ่อและสนใจถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมกล่าวมากขึ้น อีกทั้งโดยปกติแล้วเสียงอุทานเหล่านี้ยังแสดงถึงความรู้สึกว่าผู้พูดประหลาดใจหรืออัศจรรย์ใจอย่างมากต่อเรื่องนั้นๆ แต่ในกรณีนี้ อุดมใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจนี้กับเรื่องที่ไม่ได้นำประหลาดใจหรืออัศจรรย์ใจใดๆ เลย เมื่อผู้ชมเห็นความขัดแย้งกันระหว่างเสียงอุทานที่อุดมแสดงออกมากับบริบท ผู้ชมก็จะรับรู้ได้ทันทีว่าอุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า บางครั้งอุดมก็ไม่ได้ใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจนี้ในลักษณะที่ขัดแย้งกับบริบทโดยตรง แต่เป็นการใช้เสียงอุทานนี้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการกล่าวเน้นให้เกินจริง เพื่อเน้นย้ำความหมายของความเกินจริงให้เด่นชัดขึ้น จนทำให้ผู้ชมทราบได้ว่า อุดมจงใจกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมากเพื่อสื่อความหมายในเชิงประชดประชัน ในแง่นี้เสียงอุทานแสดงความประหลาดใจจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยเน้นความหมายในเชิงประชดประชันที่อุดมต้องการสื่อให้ผู้ชมรับรู้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น พบจำนวน 8 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(90) อุดมเล่าประสบการณ์การเรียนรู้ลูกเสือและเครื่องแบบต่างๆ ที่ต้องสวมใส่

“ละก็สอนให้เราบ้ายศบ้ายอย่างตั้งแต่เด็กนะ “นี่! เธอ ต้องใส่บั้ง” (อุดมเลียนเสียงคุณครู) จะมีบั้ง เค้าเรียกอะไรนะ อินธนู ให้เราบ้ายศบ้ายอย่างนะ “บั้งนี้สำคัญมากนะ เรอมียศตอนเนี่ย เป็นอย่างงี้” (อุดมเลียนเสียงคุณครู) สำคัญตรงไหน กูทำหาย กูไปซื้อคู่ละ 3บาท 50 (ฮา) “นี่! เธอต้องติดตรา” (อุดมเลียนเสียงคุณครู)

นี่ให้ติดตรา ติดตราอยู่ตามวงแขน ติดตราต่างๆ นานา ให้เราภูมิใจว่า นี้อยู่หมู่แรด
เราอยู่หมู่กระต๊อง (ฮา) โอ้โห! ภูมิใจเหลือเกิน กูอยู่หมู่กระต๊อง (ฮา)

(เดี่ยว 7/ 52:31-53:04)

จากตัวอย่างที่ (90) อุดมใช้เสียงอุทาน “โอ้โห!” ก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันที่ว่า “ภูมิใจเหลือเกิน กูอยู่หมู่กระต๊อง” จะเห็นได้ว่าเสียงอุทานนี้มีความขัดแย้งกับบริบท เนื่องจากอุดมไม่ได้รู้สึกอศรรยใจหรือภาคภูมิใจที่ได้อยู่หมู่กระต๊อง เมื่อผู้ชมเห็นความไม่เข้ากันของปริภาษาและบริบทก็จะทราบได้ทันทีว่าอุดมต้องการประชดประชันคุณครูของตนที่คอยบังคับให้ตนและเพื่อนๆ ต้องติดตราประจำหมู่ตามแขนเสื้อในขณะที่ใส่ชุดลูกเสือเพื่อให้ตนรู้สึกภาคภูมิใจในหมู่ของตน การที่อุดมกล่าวว่า “โอ้โห! ภูมิใจเหลือเกิน กูอยู่หมู่กระต๊อง” นั้น อุดมต้องการจะสื่อความหมายที่ตรงกันข้าม นั่นคือ การได้อยู่หมู่กระต๊องนั้นไม่ได้เป็นเรื่องที่น่าภาคภูมิใจแต่อย่างใดนั่นเอง จะเห็นได้ว่า ผู้ชมจะสามารถรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้ง่ายขึ้นจากความไม่เข้ากันระหว่างปริภาษาที่อุดมแสดงออกมากับบริบท

(91) อุดมยกตัวอย่างบทสนทนาระหว่างแฟน โดยประชดประชันผู้หญิงที่มักจะซื้อลิปสติกเก็บไว้เป็นจำนวนมาก

“ “ตัวเองว่าเค้าไปซื้อลิปสติกอีกตี๋มย้อ เค้าเห็นลิปสติกสีนี้แล้วใจเค้าจะละลาย (ฮา) ตัวเองเนียเค้ามีเป็นแถวเลยเนีย อย่างที่เค้าชอบอะ มาสะสมอะ เค้าเรียงเป็นรถไฟ เนียเค้าอยากได้หัวขบวนซักประมาณ 20 กว่าอันเนีย สีเหมือนกันน่ารักดี” (อุดมเลียนเสียงผู้หญิง) (ฮา) มึงไม่ต้องออกความคิดเห็น (ฮา) เดี่ยวแม่งก็มา (ฮา) เดี่ยวหัวขบวนแม่งก็มา (ฮา) คือกูได้แต่คิดในใจ อ้อหืม...ลำพังที่มีอยู่เนี่ยนะ ปากมึงปากเดียวเนี่ย ทาไปได้ถึงภพหน้าเลย (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 7.5 / 2:36:07-2:36:37)

จากตัวอย่างที่ (91) อุดมใช้เสียงอุทาน “อ้อหืม...” ก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันที่ว่า “ลำพังที่มีอยู่เนี่ยนะ ปากมึงปากเดียวเนี่ย ทาไปได้ถึงภพหน้าเลย” การใช้เสียงอุทานประกอบถ้อยคำนัยผกผันเป็นการเพิ่มน้ำหนักความน่าสนใจให้กับถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมกล่าว อีกทั้งถ้อยคำที่อุดมกล่าวในขณะนั้นเป็นถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการกล่าวเน้นให้เกินจริง ดังนั้นการใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจควบคู่ไปด้วยนั้น ก็จะช่วยเน้นให้ถ้อยคำที่กล่าวเกินจริงนั้นมีความเด่นชัดและสื่ออารมณ์และความหมายที่เกินจริงอย่างมาก จนทำให้ผู้ชมตระหนักได้ว่า อุดมไม่จริงจังในการกล่าวถ้อยคำ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ว่าอุดมจงใจกล่าวเน้นให้

เกินจริงอย่างมากเพื่อประชดประชันผู้หญิงที่มักจะซื้อลิปสติกเก็บไว้เป็นจำนวนมากจนเสมือนว่าสามารถจะทาไปได้ยาวนานจนถึงภพหน้า ความหมายนัยแฝงที่อุดมต้องการจะสื่อก็คือ ผู้หญิงส่วนมากซื้อลิปสติกมากเกินไปจนความจำเป็นนั่นเอง จะเห็นได้ว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยแฝงในลักษณะของการกล่าวเน้นให้เกินจริง เพื่อเน้นให้ผู้ชมเห็นถึงความขัดแย้งกันของถ้อยคำกับบริบท ส่วนการใช้เสียงอุทาน “อ้อหืม...” เป็นการใช้ปริภาษาเพื่อช่วยเน้นความหมายที่เกินจริงของถ้อยคำให้เด่นชัดขึ้นจนทำให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าขณะนั้นอุดมกำลังสื่อความในเชิงประชดประชันอยู่

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจนับว่าเป็นปริภาษาอย่างหนึ่งที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำนัยแฝง โดยเสียงอุทานนี้เมื่อมาประกอบถ้อยคำนัยแฝงแล้วพบว่าสามารถทำหน้าที่ได้ 2 อย่างคือ 1. ทำหน้าที่ขัดแย้งกับบริบทเพื่อให้ผู้ชมเห็นถึงความไม่เข้ากันและรับรู้ถ้อยคำนัยแฝงได้ 2. ทำหน้าที่เน้นให้ถ้อยคำนัยแฝงในลักษณะของการกล่าวเกินจริงมีความเด่นชัดและสื่ออารมณ์ที่เกินจริงอย่างมาก จนทำให้ผู้ชมตระหนักได้ว่าอุดมจงใจกล่าวเน้นให้เกินจริงเพื่อสื่อความนัยแฝง

4.1.3.2.3 การใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม..” ประกอบถ้อยคำ

นัยแฝง

อุดมมีการใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม..” ประกอบถ้อยคำนัยแฝง โดยอุดมมักจะใช้เสียงเหล่านี้ก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยแฝง เพื่อเน้นอารมณ์ของการตอบรับและเห็นด้วยกับถ้อยคำที่ตนกำลังจะกล่าวถัดมา ซึ่งหากผู้ชมพิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ว่า อุดมไม่ได้รู้สึกเห็นด้วยกับคำกล่าวของตนจริงๆ แต่เป็นการแสร้งทำที่ว่าเห็นด้วยเพื่อสื่อความหมายในเชิงประชดประชัน ดังนั้น การใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม...” ซึ่งมีความขัดแย้งกับบริบทเช่นนี้ จึงเป็นสิ่งที่ช่วยแนะนำให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่า อุดมกำลังสื่อความนัยแฝงอยู่ จากข้อมูลพบจำนวน 2 ครั้ง ดังนี้

(92) อุดมเล่าเหตุการณ์ขณะที่ตนอยู่บนรถที่พาเที่ยวชมสัตว์ ณ สวนสัตว์ไนท์ ซาฟารี และตอนนี้เป็นตอนที่ไกด์ได้อธิบายลักษณะของม้าลายให้ผู้ชมฟัง

“แล้วพระเอกของที่นี่เลยนะคะ ก็คือ..ม้าลาย ม้าลาย ม้าลายคะ ม้าลายมาจากแอฟริกานะคะ ม้าลายนี้เป็นสัตว์ที่พื้นขาวนะคะ แล้วก็ลายสีดำ นะคะ อ่า...หรือบางทีอาจจะพื้นดำ แล้วลายสีขาวคะ (อุดมเลียนเสียงไกด์ที่พาชมสัตว์) (ฮา) อ้อ...หรือ อืมม...ขอบใจนะที่บอก (ฮา)”

(เดี่ยว 9.5/ 28:00-28:17)

จากตัวอย่างที่ (92) อุดมใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม...” ก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำწყผกผันที่ว่า “ขอบใจนะที่บอก” โดยปกติแล้วเสียง “อืมมม...” จะสื่อถึงการตอบรับหรือเห็นด้วย แต่จะสังเกตได้ว่าเสียงดังกล่าวนี้มีความขัดแย้งกับบริบท เนื่องจากอุดมไม่ได้รู้สึกซาบซึ้งต่อการให้ความรู้เกี่ยวกับมัลลาลายของโกดต์จริงๆ สังเกตได้จากบริบทที่โกดต์อธิบายลักษณะของมัลลาลายว่า มัลลาลายเป็นสัตว์ที่พื้นขาว ลายสีดำ หรือบางทีก็พื้นดำ ลายสีขาว ซึ่งเป็นลักษณะที่ไม่ได้แตกต่างกัน อีกทั้งลักษณะดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่ทุกคนทราบกันดีอยู่แล้ว จากบริบทจึงทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า อุดมไม่ได้รู้สึกเห็นด้วยกับถ้อยคำที่ตนกล่าว ในที่นี้คือ ไม่ได้รู้สึกซาบซึ้งในการให้ความรู้ของโกดต์จริงๆ แต่สร้างใช้วัจนกรรมการขอบคุณประกอบกับการใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม...” เพื่อประชดประชันโกดต์ในเรื่องการบรรยายลักษณะของมัลลาลายที่ใครๆ ก็ทราบกันดีอยู่แล้ว และเป็นลักษณะที่ไม่จำเป็นต้องเน้นย้ำก็ได้ ควรจะให้รายละเอียดในเรื่องอื่นๆ เพิ่มเติมมากกว่า

(93) อุดมเล่าเหตุการณ์ที่ตนไปสวนสัตว์ไนท์ ซาฟารี จังหวัดเชียงใหม่ และโกดต์พาขึ้นรถเที่ยวชมสัตว์ ระหว่างที่เล่นนั้น อุดมก็เลียนแบบเสียงและท่าทางของโกดต์ด้วย

“ “โอ้...ต่อไปนะคะ ก็คือ...โอ้..เจ้าหมาตัวนี้ดูร้ายมากคะ เราเรียกมันว่าไฮยีน่าคะ ไฮยีน่ามาจากแอฟริกานะคะ แล้วมันก็...อืมมม..เห็นมัยคะ มันดูร้าย มันชอบกินเนื้อสัตว์คะ ชอบกินสัตว์ที่ตายแล้ว ชอบกินเนื้อสดๆ ชอบกินไก่สดๆ มากเลยคะ เราเลยไม่ให้ลงไปไหนคะ ต้องมีการกั้นลวดเห็นมัยคะ ถ้าเราอยากจะทำอาหารมันก็...โยนกล้วยลงไปให้มันเลยคะ (อุดมเลียนเสียงโกดต์ที่พาชมสัตว์) (ฮา) เออ...เมื่อกี้ไหนน้องบอกว่า มันชอบกินสัตว์ ชอบกินไก่ (อุดมกล่าวด้วยความสงสัย) “อ่อม...อ่า...ก็คือ...หลังจากที่มันมาอยู่ประเทศไทย มันก็ปรับตัวเป็นมังสวิรัตแล้วคะ” (อุดมเลียนเสียงโกดต์ที่พาชมสัตว์) (ฮา ปรบมือ) อืมมม...ไฮยีน่ามากินเจที่ประเทศกู (ฮา)”

(เดี่ยว 9.5/ 31:10-31:56)

จากตัวอย่างที่ (93) อุดมใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม...” ก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำწყผกผันที่ว่า “ไฮยีน่ามากินเจที่ประเทศกู” โดยปกติแล้วเสียง “อืมมม...” จะสื่อถึงการตอบรับหรือเห็นด้วย แต่จะสังเกตได้ว่าเสียงดังกล่าวนี้มีความขัดแย้งกับบริบท เนื่องจากอุดมไม่ได้รู้สึกเห็นด้วยกับถ้อยคำที่ตนกล่าว กล่าวคือ อุดมไม่ได้เชื่อว่าไฮยีน่ามากินเจที่ประเทศไทยจริง อีกทั้งโกดต์ก็เคยกล่าวไว้ก่อนหน้านี้ว่า ไฮยีน่าเป็นสัตว์ดุร้าย ชอบกินเนื้อสัตว์สดๆ ความขัดแย้งกันระหว่างเสียง “อืมมม...” กับบริบทนี้ช่วยแนะนำให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่า ถ้อยคำที่อุดมกล่าวนั้นอุดมไม่ได้หมายความตามรูป ในที่นี้อุดมนำถ้อยคำของโกดต์ที่เคยกล่าวไว้ก่อนหน้านั้นมากล่าวซ้ำ เพื่อสื่อทัศนคติด้านลบต่อคำกล่าวนั้น เพราะตนไม่เชื่อว่า

สัตว์ที่มีชื่อว่า ไฮยีน่านั้นจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกินมากินแต่ผลไม้อย่างกล้วย ดังเช่นที่โคดแนะนำให้โยนกล้วยให้มัน จึงได้แสร้งกล่าวซ้ำคำพูดของโคดเพื่อต้องการประชดประชันโคดที่พูดจាកลับไปกลับมา ไม่ให้ข้อมูลที่ถูกต้องหวังเพียงผลกำไรในการขายกล้วยเพื่อเป็นอาหารให้กับสัตว์ อีกทั้งยังแก้ตัวแบบน้ำขุ่นๆ ด้วยเหตุผลที่เป็นไปไม่ได้อีกด้วย

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งกันระหว่างเสียงตอบรับในลำคอ (อืมมม...) กับบริบทสามารถช่วยแนะให้ผู้ชมทราบได้ว่าอุดมกำลังสื่อความนัยแฝงอยู่ เพราะบริบทจะเป็นตัวแนะให้เห็นได้ชัดเจนว่า อุดมไม่ได้รู้สึกเช่นนั้นจริงๆ และไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป แต่มีความหมายนัยแฝงที่แฝงอยู่นั่นเอง

4.1.3.2.4 การใช้เสียงหัวเราะประกอบถ้อยคำนัยแฝง

เสียงหัวเราะประกอบถ้อยคำนัยแฝงในที่นี้หมายถึง เสียงหัวเราะที่อุดมเปล่งออกไปพร้อมๆ กับการกล่าวถ้อยคำนัยแฝง แม้ว่าเสียงหัวเราะจะไม่ใช้ถ้อยคำ แต่ก็จัดเป็นปริภาษาอย่างหนึ่งเพราะถูกใช้ประกอบไปกับการกล่าวถ้อยคำ และสามารถแนะความหมายนัยแฝงให้ผู้ชมทราบได้ โดยผู้ชมจะสามารถรับรู้ถ้อยคำนัยแฝงได้จากความไม่เข้ากันระหว่างเสียงหัวเราะกับวัจนกรรมที่อุดมกล่าว เช่น การหัวเราะในขณะที่กล่าววัจนกรรมการแนะนำ การหัวเราะในขณะที่กล่าววัจนกรรมการถาม ฯลฯ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอุดมไม่ได้จริงจังในการกล่าวถ้อยคำนั้นๆ และไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป แต่มีความหมายนัยแฝงที่แฝงอยู่ พบจำนวน 3 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(94) อุดมพูดถึงการขึ้นรถไฟฟ้า

“รถไฟฟ้าไทยนะครับ ถ้าคุณได้ขึ้นรถไฟฟ้า อย่าลืมเลยนะครับ อย่าลืมเข้าห้องน้ำ (ฮา) ขอเลย ก่อนลง ขอซั๊กดอกหนึ่ง (ฮา)”

(เดี่ยว 9/ 2:13:53-2:14:05)

จากตัวอย่างที่ (94) อุดมหัวเราะในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยแฝงที่ว่า “ถ้าคุณได้ขึ้นรถไฟฟ้า อย่าลืมเลยนะครับ อย่าลืมเข้าห้องน้ำ” เสียงหัวเราะในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยแฝงช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าอุดมไม่ได้จริงจังในการกล่าวถ้อยคำ เพราะหากผู้พูดตั้งใจจะแนะนำผู้ฟังเช่นนั้นจริงๆ ผู้พูดก็จะไม่หัวเราะไปด้วยในขณะที่กล่าววัจนกรรมการแนะนำ ในที่นี้การหัวเราะควบคู่ไปกับการกล่าววัจนกรรมการแนะนำนั้นสื่อความหมายในเชิงประชดประชัน ซึ่งผู้ชมที่เคยมีประสบการณ์การ

ขึ้นรถไฟไทยก็จะทราบว่ ห้องน้ำบนรถไฟนั้นไม่เหมือนห้องน้ำทั่วไป เพราะเมื่อขับถ่ายลงไปแล้ว สิ่งปฏิกูลต่างๆ ก็จะตกลงไปที่พื้นดินด้านล่างเลย นอกจากนั้นยังมีเรื่องของกลิ่นเหม็นและความไม่สะอาดอีกด้วย เมื่อผู้ชมพิจารณาจากบริบทและความไม่เข้ากันระหว่างเสียงหัวเราะกับวงนกรรรมการแนะนำ ผู้ชมก็จะทราบได้ทันทีว่าอุดมเพียงแค่สร้างแนะนำเพื่อสื่อความนัยผกผัน ไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมกระทำตามคำแนะนำของตนจริงๆ นั่นเอง

(95) อุดมเล่าเรื่องเพลงที่ตึก ชิโร่แต่ง

“คืออะไรก็เป็นเพลงได้แล้วที่นี่ (ฮา) พี่ตึกได้ข้ามพรมแดนไปสู่อีกดินแดนหนึ่งที่เราไม่ค่อยเข้าใจ คือนั่นผมอยู่ไอ้โห่ ที 2 กว่าๆ โดนไปอีกหลายดอก “น้ำเงี้ยว” คຸ້ນๆ มั้ยสะน้ำเงี้ยว ผมเห็นชื่อเพลงก็นึกว่า อ้อ...แกคงไปเชียงใหม่มาแล้ว ติดใจวัฒนธรรมการกินของชาวเชียงใหม่ คงแบบว่าจะเป็เพลงแบบคุณสุนทรี เวชานนท์ ♪ ต่อ่อนยอน ตะน้ำเงี้ยว ตะน้ำเงี้ยว น้ำเงี้ยว น้ำเงี้ยว...♪ อะไรก็ว่ากันไป อันนี้ อินโทรขึ้นเป็นเสียงเคาะจาน เปิงๆๆๆ แมวร้อง เมี้ยวๆๆๆ หมาเห่า โส้งๆๆๆ ♪ รักหายไปแล้ว เหลือแต่แมวกับหมา อ๊ะๆๆๆๆๆ ♪ (ฮา) แล้วก็ม็เสียงกีตาร์ สวานขึ้นมาเว้ย ♪ แวงงะงะแวง งะงะแวง งะงะแวงๆๆแวง งะงะแวง ♪ ไม่ใช่เสียงกีตาร์เว้ย แกล็ดด้วยปากแกเอง (ฮา) ♪ แวงงะงะแวง งะงะแวง งะงะแวงๆๆแวง งะงะแวง ♪ เข้าท่อนร้อง รักหายไปแล้ว เหลือแต่แมวกับหมา เพื่อนมันคงจะว่า ไม่มีน้ำยาไซมัย หากแบ่งใจมา จะหาน้ำยาให้ใหม่ จ๊กโกก็มีหัวใจ คือ...ตั้งแต่เริ่มมาถึงเนี่ย ยังไม่รู้ว่พี่เค้าจะบอกอะไรเลย (ฮา) จ๊กโกก็มีหัวใจ เข้าท่อนสร้อยครับ ♪ น้ำเงี้ยววาววว น้ำเงี้ยววาววว เขี้ยวเรายังมี ♪ (ฮา ปรบมือ) หา... ฮิฮิฮิ...อย่างนี้ เรียกว่าเพลงทรอ (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 7/ 32:06–34:00)

จากตัวอย่างที่ (95) อุดมหัวเราะในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันที่ว่า “อย่างนี้เรียกว่าเพลงทรอ” โดยสังเกตได้จากเสียงหัวเราะ “ฮิฮิฮิ” ของอุดมก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน และยังหัวเราะต่อเนื่องไปในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันด้วย หากพิจารณาตามรูปภาพจะเห็นว่าถ้อยคำดังกล่าวอยู่ในรูปวงนกรรรมการถาม แต่อุดมกลับใช้เสียงหัวเราะควบคู่ไปด้วยในขณะที่กล่าววงนกรรรมการถาม ซึ่งขัดแย้งกันอย่างเห็นได้ชัด เพราะการถามที่จริงใจมักจะไม่ม็เสียงหัวเราะควบคู่ไปด้วย การหัวเราะในขณะที่กล่าววงนกรรรมการถามนั้นสื่อให้เห็นถึงการหยอกเย้า และแนะนำให้ผู้ชมทราบว่อุดมไม่ได้ต้องการคำตอบกลับมา ในที่นี้อุดมจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวงนกรรรมการถามเพื่อประชดประชันตึก ชิโร่ ในเรื่องการแต่งเนื้อเพลงที่ทั้งเพลงไม่ได้มีความเกี่ยวข้อง

กัน และไม่รู้จักสื่อความอะไร อุดมจึงได้กล่าวว่า “อย่างนี้เรียกว่าเพลงทรอ” เพื่อสื่อความนัยผกผันว่า เพลงที่ดีก็ ชิโร่แต่ง เรียกว่าเป็นเพลงไม่ได้ เพราะเนื้อหาไม่มีความสอดคล้องกันเลยนั่นเอง

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปริภาษาในลักษณะของเสียงหัวเราะที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันนั้นสามารถแนะนำให้ผู้ชมทราบได้ว่าอุดมไม่ได้จริงจังในการกล่าวถ้อยคำ แต่มีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่ อีกทั้งเสียงหัวเราะยังสื่อความหมายในแง่ของการเข้าหยอกและประชดประชันได้อย่างดี ซึ่งผู้ชมจะสามารถรับรู้ได้จากความไม่เข้ากันระหว่างเสียงหัวเราะกับวัจนกรรมที่อุดมกล่าว

4.1.3.2.5 การใช้เสียงถอนหายใจประกอบถ้อยคำนัยผกผัน

การถอนหายใจ คือลักษณะของการสูญหายใจเข้าลึกๆ และปล่อยลมหายใจออกอย่างหนัก ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว การถอนหายใจสามารถสะท้อนอารมณ์ต่างๆ ของบุคคลนั้นได้ และโดยส่วนมากมักจะเป็นความรู้สึกในด้านลบ เช่น ความหนักใจ ความเหน็ดเหนื่อย ความเบื่อหน่าย ความรำคาญ ฯลฯ จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ผู้วิจัยพบว่า อุดมมีการแสดงปริภาษาด้วยการถอนหายใจก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันต่อทันที ซึ่งการถอนหายใจประกอบถ้อยคำนัยผกผันเช่นนี้เป็นการสื่ออารมณ์ความรู้สึกในด้านลบของอุดมให้ผู้ชมรับรู้ได้อย่างชัดเจน ผู้ชมจะรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้จากความไม่เข้ากันระหว่างเสียงถอนหายใจกับวัจนกรรมที่อุดมกล่าว เช่น การใช้เสียงถอนหายใจในขณะที่กล่าววัจนกรรมการถาม เป็นต้น ผู้ชมก็จะทราบได้ทันทีว่าถ้อยคำที่อุดมกล่าวนั้น อุดมมีความรู้สึกในเบื่อหน่ายรำคาญใจต่อเรื่องนั้นๆ และไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป ในแง่นี้เสียงถอนหายใจจึงเป็นปริภาษาอย่างหนึ่งที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันเพื่อช่วยแนะความหมายนัยผกผัน และความรู้สึกในด้านลบที่อุดมมีต่อเรื่องนั้นๆ ให้ผู้ชมรับรู้ พบจำนวน 1 ครั้ง ดังนี้

(96) อุดมเลียนเสียงพนักงานประจำเคาน์เตอร์เครื่องสำอางที่ต่อว่าตนเรื่องการใช้ครีมบำรุงผิวผิวดส่วน

“ ตายยย...ไม่ได้ค่ะพี่ไม่ได้ พี่เอาครีมทาออกไปทาหน้าได้ยังไง ละครอบดวงตา โอ้ยยย...ตรงนั้นเซนส์ซีทีฟมาก พี่ใช้อย่างอื่นไม่ได้นะคะ รอบดวงตาที่ต่างหาก แชนด์ครีมหนูให้ไปแล้วไง ตัวเล็บอีกตัว ตัวเล็บอีกตัว” (อุดมเลียนเสียงพนักงานประจำเคาน์เตอร์เครื่องสำอาง) ฮีมมมม....(อุดมถอนหายใจหนักๆ) มือกับเล็บห่างกันแค่นี้ มึงจะเว้นหาเตี้ยมึงอ้อ (ฮา พรบมือ)”

(เดี่ยว 7/ 45:49-46:14)

จากตัวอย่างที่ (96) อุดมถอนหายใจอย่างหนักก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนี้ผกผันที่ว่า “มือกับเล็บห่างกันแค่นี้มึงจะเว้นหาเตี้ยมึงอ้อ” การถอนหายใจประกอบถ้อยคำนี้ผกผันเช่นนี้สื่ออารมณ์ความรู้สึกเบื่อหน่ายของอุดมอย่างเห็นได้ชัด เพราะในที่นี่อุดมต้องการจะประชดประชันพนักงานประจำเคาน์เตอร์เครื่องสำอางที่ต่อว่าตนเรื่องการใช้ครีมบำรุงผิวผิวดส่วน เช่น การนำครีมบำรุงผิวมือไปใช้ร่วมกับเล็บด้วย ซึ่งอุดมมองว่า ไม่จำเป็นต้องแยกครีมบำรุงทุกส่วนของร่างกายให้ละเอียดียบย่อยถึงขนาดนี้ โดยเฉพาะเล็บกับมือซึ่งเป็นส่วนที่อยู่ใกล้ชิดกัน จึงน่าจะใช้ครีมบำรุงชนิดเดียวกันได้ ในที่นี้ผู้ชมจะรับรู้ถ้อยคำนี้ผกผันได้จากความไม่เข้ากันระหว่างเสียงถอนหายใจกับวัจนกรรมการถาม เพราะโดยปกติผู้ถามจะไม่แสดงปริภาชาด้วยการถอนหายใจเช่นนี้ การถอนหายใจในที่นี้เป็นกรสื่ออารมณ์ความรู้สึกเบื่อหน่ายและความไม่พอใจของอุดมที่มีต่อเรื่องดังกล่าวให้ผู้ชมรับรู้ได้อย่างชัดเจน และยังเป็นปริภาชาอีกลักษณะหนึ่งที่ช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าอุดมกำลังสื่อความนี้ผกผันอยู่

CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า เสียงบางอย่าง แม้จะไม่ใช่ถ้อยคำ แต่ก็สามารถสื่อความหมายและอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดให้ผู้ฟังรับรู้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเสียงนั้นประกอบเข้ากับถ้อยคำนี้ผกผันก็สามารถสื่อความนี้ผกผันและอารมณ์ความรู้สึกในด้านลบให้ผู้ชมรับรู้ได้อย่างดี ในที่นี้ผู้ชมจะสามารถรับรู้ถ้อยคำนี้ผกผันจากเสียงเหล่านี้ได้ 4 วิธีหลักๆ ดังนี้

1. ความไม่เข้ากันระหว่างเสียงนั้นๆ กับวัจนกรรมที่อุดมกล่าว เช่น การใช้เสียงหัวเราะในขณะที่กล่าววัจนกรรมการแนะนำ การใช้เสียงถอนหายใจในขณะที่กล่าววัจนกรรมการถาม ฯลฯ ความไม่เข้ากันนี้จะช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำนี้ผกผันได้

2. ความไม่เข้ากันระหว่างเสียงนั้นๆ กับบริบท เช่น การใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจต่างๆ ที่จากบริบทอุดมไม่ได้รู้สึกประหลาดใจหรืออัศจรรย์ใจต่อเรื่องดังกล่าว การใช้เสียงตอบรับ “ฮีมมมม...” ที่เสมือนว่าอุดมเห็นด้วยกับถ้อยคำนั้นๆ แต่เมื่อพิจารณาจากบริบทจะเห็นชัดว่าอุดมไม่ได้เห็นด้วยจริงๆ ความไม่เข้ากันนี้จะช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำนี้ผกผันได้อีกทางหนึ่ง

3. เสียงบางเสียงเป็นเสียงที่สื่ออารมณ์และความรู้สึกในด้านลบอยู่แล้ว เช่น เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ!) และเมื่ออุตมใช้เสียงนี้ควบคู่ไปกับการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ผู้ชมก็จะทราบได้ทันทีว่า ถ้อยคำที่อุตมกล่าวอยู่นั้น อุตมต้องการสื่อความหมายในเชิงประชดประชัน

4. การใช้เสียงๆ นั้นเพื่อดึงความสนใจจากผู้ชม และเน้นย้ำความหมายของถ้อยคำนัยผกผันให้เด่นชัดขึ้น เช่น กรณีของการใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจ ซึ่งมักจะใช้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการกล่าวเน้นให้เกินจริง เพื่อเน้นย้ำความหมายของความเกินจริงให้เด่นชัดขึ้น จนทำให้ผู้ชมตระหนักได้ว่า อุตมจงใจกล่าวเน้นให้เกินจริงเพื่อสื่อความนัยผกผัน

4.1.3.3 การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติ

การลากเสียงในที่นี้คือ การยืดเสียงท้ายคำหรือท้ายประโยคให้ยาวมากกว่าปกติ ซึ่งเป็นความตั้งใจของอุตมที่จะเน้นให้ถ้อยคำนัยผกผันที่ตนกล่าวมีความเด่นชัดและพิเศษมากขึ้น เพื่อให้ผู้ชมสนใจถ้อยคำนั้นเป็นพิเศษ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ว่า อุตมจงใจลากเสียงให้ยาวเพื่อแนะให้ผู้ชมทราบว่า ถ้อยคำนั้นอุตมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป แต่กำลังประชดประชันอยู่ จากการศึกษาข้อมูลถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนพบว่า อุตมมีการลากเสียงให้ยาวกว่าปกติในขณะทีกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ซึ่งบางครั้งก็ลากเสียงยาวเพียงคำแรก แต่ส่วนมากจะเป็นการลากเสียงยาวท้ายถ้อยคำ พบจำนวน 5 ครั้ง ดังตัวอย่าง

(97) อุตมพูดบทกวี “น้ำตาตัวแม่” ที่ตนแต่งขึ้น โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการระบายความอัดอั้นตันใจของผู้หญิง

♫ มาหาว่ากูเง้ง่า กูก็เป็นของกูอย่างจี้ มึงไม่แหกตามาดูดี ๆ ตอนมึงมาจับกูใหม่ ๆ (ฮา พรบมือ) มาหาว่ากูเรียกร้อง แคะทวงของที่กูเคยมี มันผิดตรงไหนกันนี้ ทวงของดีที่กูเคยได้ (ฮา) กูแยะอย่างจั้นอย่างจี้ ทีตัวเองอ่ะดีจนเว่อ โธ...พ่อมารีไอ้ เมาเร่อ (ฮา) ฟังแล้วอยากอ้วกใส่ ♫

(เดี่ยว 8/ 3:32:28–3:32:54)

จากตัวอย่างที่ (97) อุตมลากเสียงให้ยาวกว่าปกติในถ้อยคำแรกคือคำว่า “โธ...” พร้อมทั้งกับกล่าวถ้อยคำนัยผกผันต่อไปว่า “พ่อมารีไอ้ เมาเร่อ” การลากเสียงยาวมากกว่าปกติในคำว่า “โธ” จะช่วยดึงความสนใจจากผู้ชมให้สนใจถ้อยคำที่อุตมกำลังกล่าวอยู่นั้นเป็นพิเศษ และเมื่อได้พิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ว่า ในที่นี้อุตม (ในฐานะที่เป็นปากเสียงแทนผู้หญิง) ต้องการจะ

ประชดประชันผู้ชายที่มักจะคิดว่าผู้หญิงไม่ดีในหลายๆ เรื่อง และมีความคิดชื่นชมและหลงตัวเองว่าดีแทบทุกเรื่อง การที่อุดมกล่าวถึง “มาริโอ้ เมาเร่อ” นั้น เนื่องจากมาริโอ้เป็นนักแสดงชายที่มักจะรับบทบาทเป็นพระเอกและกำลังโด่งดังอยู่ในขณะนั้น จึงเป็นเสมือนการเปรียบเทียบในเชิงประชดประชันผู้ชายที่คิดว่าตนนั้นดีราวกับพระเอกในละคร นอกจากนั้นหากสังเกตถ้อยคำถัดมาที่ว่า “ฟังแล้วอยากอ้วกใส่” ยิ่งสื่อให้เห็นถึงทัศนคติด้านลบที่ผู้หญิงมีต่อความคิดของผู้ชายที่คิดเช่นนั้น ในที่นี้ความหมายนัยแฝงที่อุดมต้องการสื่อคือ พวกผู้ชายไม่ใช่คนดีเหมือนพระเอก ดังนั้นอย่าชื่นชมและหลงตัวเอง อย่ามัวแต่ว่าผู้หญิง ให้นึกย้อนกลับไปดูตัวเองด้วยนั่นเอง จะเห็นได้ว่า นอกจากปริบทที่ช่วยให้ผู้ชมสามารถตีความถ้อยคำนัยแฝงได้แล้ว การใช้ปริภาษาในลักษณะของการลากเสียงให้ยาวกว่าปกติก็ช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าขณะนั้นอุดมกำลังสื่อความนัยแฝงอยู่

(98) อุดมพูดถึงเรื่องคนที่ชอบเขียนบทกลอนบนประตูห้องน้ำสาธารณะ

“มีปรารภนาที่จะใช้ชีวิตคู่ด้วยกันก็มี “เธอเป็นใครมาจากไหนช่วยวานบอก จะลงหลอกหรือจริงใจใคร่อยากรู้ ฝากเว็บไซต์หรือ Hi5 ที่ประตู (ฮา) จะรอวันเคียงคู่...ซี้กับเธอ” (ฮา ปรบมือ) แล้วมันวาดภาพประกอบ เป็นตุต ตุตติดกัน 2ตุตซี้ในโถเดียว (ฮา) ซี้ลงมาในโถเดียว มิ่งโรแมนติค มิ่งเกาหลีมามากกกกกกก (ฮา)”

(เดี่ยว 7/ 1:22:08–1:22:47)

จากตัวอย่างที่ (98) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยแฝงในถ้อยคำที่ว่า “มิ่งโรแมนติค มิ่งเกาหลีมามากกกกกกก” และอุดมก็ลากเสียงให้ยาวกว่าปกติในถ้อยคำหลังคือคำว่า “มาก” ด้วย การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติเช่นนี้เกิดจากความตั้งใจเน้นให้ถ้อยคำนั้นยาวกว่าถ้อยคำอื่นๆ เป็นพิเศษ และทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจและจดจ่อที่ถ้อยคำนั้นกว่าถ้อยคำอื่นๆ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทประกอบกันก็จะยิ่งเข้าใจได้ชัดเจนว่าถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าวอยู่นั้นไม่ได้สื่อความตามรูป เพราะลักษณะการแต่งกลอนและการวาดรูปดังกล่าวไม่ได้แสดงออกถึงความโรแมนติคหรือความเป็นเกาหลีสักอย่างใด ในที่นี้อุดมต้องการจะประชดประชันผู้แต่งบทกลอนและภาพวาดบนประตูห้องน้ำดังกล่าวที่มีความคิดที่แปลกประหลาดจนน่าขบขันอย่างมากนั่นเอง จะเห็นได้ว่า การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติประกอบถ้อยคำนัยแฝงเช่นนี้สามารถช่วยสื่อความหมายในเชิงประชดประชันให้ผู้ชมรับรู้ได้อีกทางหนึ่ง

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติจัดเป็นปริภาษาอีกลักษณะหนึ่งที่อุดมจงใจลากเสียงให้ยาวเพื่อเน้นถ้อยคำดังกล่าวให้ผู้ชมสนใจเป็นพิเศษ และเมื่อผู้ชม

ได้พิจารณาจากบริบทที่จะทราบได้ว่าอุดมจิตใจลากเสียงให้ยาวเพื่อเน้นความหมายในเชิงประชดประชันให้ผู้ชมทราบ

จากตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปภาษาที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำน้อยผกผันได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ตารางสรุปความถี่ของภาษาสื่อถ้อยคำน้อยผกผัน

ภาษาสื่อถ้อยคำน้อยผกผัน	ความถี่
คุณลักษณะของเสียงสื่อถ้อยคำน้อยผกผัน	
การเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ	46
การใช้ระดับเสียงดังกว่าปกติ	17
การใช้ระดับเสียงสูงกว่าปกติ	16
การใช้จังหวะการพูดที่ช้ากว่าปกติ	13
การใช้จังหวะการพูดที่เร็วกว่าปกติ	11
การใช้ระดับเสียงเบากว่าปกติ	10
การใช้ระดับเสียงต่ำกว่าปกติ	6
การใช้น้ำเสียงหวานกว่าปกติ	1
การใช้เสียงซึ่งไม่ใช่ถ้อยคำแต่สามารถสื่อความหมายได้ประกอบถ้อยคำน้อยผกผัน	
การใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจประกอบถ้อยคำน้อยผกผัน	8
การใช้เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ!) ประกอบถ้อยคำน้อยผกผัน	4
การใช้เสียงหัวเราะประกอบถ้อยคำน้อยผกผัน	3
การใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม..” ประกอบถ้อยคำน้อยผกผัน	2
การใช้เสียงถอนหายใจประกอบการกล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน	1
การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติ	
การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติ	5
รวม	143

จากตารางจะเห็นได้ว่า ภาษาที่อุดมใช้สื่อถ้อยคำน้อยผกผันมากที่สุดคือ การเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ พบมากถึง 46 ครั้ง รองลงมาคือการใช้ระดับเสียงดังกว่าปกติ พบ 17 ครั้ง รองลงมาคือการใช้ระดับเสียงสูงกว่าปกติ พบ 16 ครั้ง รองลงมาคือการใช้จังหวะการพูดที่ช้ากว่า

ปกติ พบ 13 ครั้ง รองลงมาคือการใช้จังหวะการพูดที่เร็วกว่าปกติ พบ 11 ครั้ง รองลงมาคือการใช้ระดับเสียงเบาว่าปกติ พบ 10 ครั้ง รองลงมาคือการใช้เสียงอุทานที่แสดงความรู้สึกประหลาดใจ ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน พบ 8 ครั้ง รองลงมาคือการใช้ระดับเสียงต่ำกว่าปกติ พบ 6 ครั้ง รองลงมาคือการลากเสียงให้ยาวกว่าปกติ พบ 5 ครั้ง รองลงมาคือการใช้เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ!) ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน พบ 4 ครั้ง รองลงมาคือการใช้เสียงหัวเราะประกอบถ้อยคำนัยผกผัน พบ 3 ครั้ง รองลงมาคือการใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม...” ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน พบ 2 ครั้ง และปริภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผันที่พบน้อยที่สุดคือ การใช้น้ำเสียงหวานกว่าปกติ และการใช้เสียงถอนหายใจประกอบการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน พบเพียง 1 ครั้ง

จากการวิเคราะห์ปริภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผันทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ปริภาษาที่อุดมใช้สื่อถ้อยคำนัยผกผันนั้นส่วนมากมักจะ เป็นความตั้งใจที่จะใช้ปริภาษาที่ต่างไปจากถ้อยคำแวดล้อม เพื่อเน้นให้ถ้อยคำนั้นเด่นชัดขึ้นมา และทำให้ผู้ชมสนใจและจดจำที่ถ้อยคำนั้นเป็นพิเศษ เช่น การเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ การใช้ระดับเสียงที่ดังหรือเบาว่าปกติ การใช้ระดับเสียงสูงหรือต่ำกว่าปกติ การใช้จังหวะการพูดที่ช้าหรือเร็วกว่าปกติ ฯลฯ เมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทประกอบกัน ก็จะรับรู้ได้ว่าอุดมตั้งใจเน้นถ้อยคำนั้นๆ ให้ต่างไปจากถ้อยคำแวดล้อมเพื่อแนะถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบ

ประเด็นที่ 2 ผู้ชมยังสามารถรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้จากปริภาษาที่ขัดแย้งกับวัจนกรรมหรือบริบท เช่น การใช้ระดับเสียงที่ดังกว่าปกติในขณะที่กล่าววัจนกรรมการชมหรือวัจนกรรมการถาม ฯลฯ ความไม่เข้ากันนี้ช่วยสื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมรับรู้ได้อีกทางหนึ่ง

ประเด็นที่ 3 ปริภาษาซึ่งไม่ใช่ถ้อยคำแต่สามารถสื่อความหมายได้ เช่น การใช้เสียงหัวเราะ การใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม...” ฯลฯ ก็จัดเป็นปริภาษาอย่างหนึ่งที่อุดมใช้เพื่อช่วยแนะถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบได้จากความไม่เข้ากันระหว่างเสียงนั้นๆ กับวัจนกรรมหรือบริบท และจากความน่าสนใจเป็นพิเศษที่อุดมตั้งใจดึงดูดผู้ชมให้สนใจและจดจำถ้อยคำนั้นเป็นพิเศษด้วยการลากเสียงให้ยาวกว่าปกติ ฯลฯ อันจะนำไปสู่การรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้

ประเด็นที่ 4 เสียงบางเสียงสื่อทัศนคติในด้านลบอยู่แล้ว เช่น เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ!) เสียงถอนหายใจ ฯลฯ การใช้เสียงเหล่านี้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันช่วยสื่ออารมณ์ความรู้สึกในด้านลบที่อุดมมีต่อเรื่องนั้นๆ ได้อย่างดี และทำให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าขณะนั้นอุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป แต่มีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่

4.1.4 อวัจนภาษาที่เป็นการล้อเลียนบุคคล

จากการศึกษาผู้วิจัยยังพบอีกว่า นอกเหนือจากการใช้อวัจนภาษาประกอบถ้อยคำนัยแฝงผัน ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น อุดมยังมีการใช้อวัจนภาษาในการแสดง ซึ่งเป็นลีลาของการล้อเลียนบุคคล ที่กล่าวถึง ได้แก่ การล้อเลียนด้วยท่าทาง และการล้อเลียนด้วยเสียง ดังตัวอย่าง

4.1.4.1 การล้อเลียนด้วยท่าทาง

อุดมมักจะใช้ท่าทาง การเคลื่อนไหวร่างกายต่างๆ ประกอบในระหว่างการแสดงหรือ ขณะกล่าวถ้อยคำนัยแฝง เพื่อล้อเลียนบุคคลต่างๆ ดังตัวอย่าง

(99) อุดมพูดถึงผู้หญิงเชียงใหม่เวลาขี่มอเตอร์ไซด์

“สาวเชียงใหม่ นะครับ เวลาขี่มอเตอร์ไซด์ นะครับ ขับเจ็ย หมุนอย่างเจ็ย บิด แดดเปรี้ยงๆ (อุดมทำท่ายกมือซ้ายขึ้นบังแดดบริเวณหน้าผาก) (ฮา) มึงบังได้ตรงไหนวะเนี่ย (ฮา) ก็แม่งทั้งตัวเลยเนี่ย แดดเนี่ย ก็บังได้เสี้ยวเนิ้ง คอยหลบๆ เอาตามหลบๆ เอาตามทิศทางของแดด (ฮา) ที่เห็นบ่อๆ คือทำเนี่ย กุ้งมาก (อุดมทำท่ายกมือซ้ายขึ้นบังแดดบริเวณหน้าด้านขวา) (ฮา) บังอะไร! บังอะไร! มีจังหวัดไหนเค้าทำกันบ้างเนี่ย! (เน้นเสียง) (ฮา) มึงอยากได้เงินซื้อร่มมั้ย กูจะซื้อให้ (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 7.5/ 15:25–16:10)

ภาพที่ 17 ภาพการแสดงการล้อเลียนท่าทางการบังแดดของสาวเชียงใหม่

จากตัวอย่างที่ (99) อุดมยกมือขึ้นมาไว้เหนือและด้านข้างศีรษะ (ดังภาพที่ 17) เพื่อเป็นการล้อเลียนท่าทางการบังแดดของสาวเชียงใหม่ ซึ่งการแสดงท่าทางดังกล่าว สามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นอุดมยังใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการถาม (ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้) เพื่อสื่อความประชดประชันผู้หญิงเชียงใหม่ขณะขี่มอเตอร์ไซค์ที่มักจะใช้มือป้องบริเวณหน้าผากเพียงเล็กน้อย ซึ่งไม่ได้ช่วยบังแดดในขณะขี่มอเตอร์ไซค์ได้เลย และเป็นท่าทางการบังแดดที่ไม่มีใครเขาทำกัน

4.1.4.2 การล้อเลียนด้วยเสียง

ในระหว่างการแสดงหรือขณะกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน อุดมมักจะเลียนแบบเสียงหรือถ้อยคำที่บุคคลต่างๆ เคยกล่าวไว้ก่อน ทั้งนี้เพื่อเป็นการล้อเลียนให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน ดังตัวอย่าง

(100) อุดมเล่าเหตุการณ์ที่ตนไปสวนสัตว์ไนท์ ซาฟารี จังหวัดเชียงใหม่ และโกด์พาขึ้นรถเที่ยวชมสัตว์ ระหว่างที่เล่านั้น อุดมก็เลียนแบบเสียงและท่าทางของโกด์

“ “โ้อ...ต่อไปนะคะ ก็คือ...โ้อ...เจ้าหมาตัวนี้ดูร้ายมากคะ เราเรียกมันว่าไฮยีน่าคะ ไฮยีน่ามาจากแอฟริกันนะคะ แล้วมันก็...อืมมม..เห็นมัยคะ มันดูร้าย มันชอบกินเนื้อสัตว์คะ ชอบกินสัตว์ที่ตายแล้ว ชอบกินเนื้อสดๆ ชอบกินไก่สดๆ มากเลยคะ เราเลยไม่ให้ลงไปไหนคะ ต้องมีการกั้นลวดเห็นมัยคะ ถ้าเราอยากจะทำอาหารมันก็...โยนกล้วยลงไปให้มันเลยคะ” (อุดมเลียนเสียงโกด์ที่พาชมสัตว์) (ฮา) เอ่า...เมื่อกี้ไหนน้องบอกว่า มันชอบกินสัตว์ ชอบกินไก่ไ้ (อุดมกล่าวด้วยความสงสัย) “อ่อม...อ่า...ก็คือ...หลังจากที่มันมาอยู่ประเทศไทย มันก็ปรับตัวเป็นมังสวิรัตแล้วคะ” (อุดมเลียนเสียงโกด์ที่พาชมสัตว์) (ฮา ปรบมือ) อืมมม...ไฮยีน่ามากินเจที่ประเทศกู (ฮา)”

(เดี่ยว 9.5/ 31:10-31:56)

จากตัวอย่างที่ (100) อุดมใช้ลีลาการล้อเลียนด้วยการเลียนเสียงโกด์ที่พาชมสัตว์ (ถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้ชมจะเปล่งเสียงหัวเราะและปรบมือหลังจากได้ยินการล้อเลียนของอุดม แสดงให้เห็นว่า ลีลาการล้อเลียนด้วยเสียงเช่นนี้เป็นอีกลีลาหนึ่งของอุดมที่สร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้อย่างดี จากตัวอย่างอุดมแสร้งกล่าวซ้ำคำพูดของโกด์เพื่อต้องการประชดประชันโกด์ที่พูดจากรับไปกลับมา ไม่ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง หวังเพียงผลกำไรในการขายกล้วยเพื่อเป็นอาหารให้กับสัตว์ อีกทั้งยังแก้ตัวแบบน้ำขุ่นๆ ด้วยเหตุผลที่เป็นไปไม่ได้อีกด้วย

นอกจากนี้ยังพบอีกว่า บ่อยครั้งที่อุตมใช้วจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผันควบคู่กันไปมากกว่า 1 ลักษณะ ดังตัวอย่าง

(101) อุตมพูดถึงการขึ้นรถไฟไทย

“รถไฟไทยนะครับ ถ้าคุณได้ขึ้นรถไฟไทย อย่าลืมเลยนะครับ อย่าลืมเข้าห้องน้ำ (ฮา) ขอเลย ก่อนลง ขอช็อคโกนึ่ง (ฮา)”

(เดี่ยว 9/ 2:13:53-2:14:05)

ภาพที่ 18 ภาพแสดงอวัจนภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน

จากตัวอย่างที่ (101) อุตมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในถ้อยคำที่ว่า “ถ้าคุณได้ขึ้นรถไฟไทย อย่าลืมเลยนะครับ อย่าลืมเข้าห้องน้ำ” ขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน อุตมก็ได้แสดงอาการภาษา คือ การอมยิ้มเล็กน้อย และแสดงปริภาษาด้วยการเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ อีกทั้งยังหัวเราะในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันด้วย จะเห็นได้ว่า อุตมใช้วจนภาษาถึง 3 ลักษณะเพื่อช่วยแนะความหมายนัยผกผันให้ผู้ชมทราบ การอมยิ้มและการหัวเราะประกอบถ้อยคำนัยผกผันสื่ออารมณ์ความรู้สึกในเชิงหยอกล้อ ซึ่งช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าอุตมไม่ได้จริงจังในการกล่าวถ้อยคำนั้น และไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป ส่วนการเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ เป็นการใช้อวัจนภาษาที่ช่วยเน้นถ้อยคำนั้นๆ เด่นชัดขึ้นมากกว่าถ้อยคำแวดล้อม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ชมสนใจและจดจ่ออยู่ที่ถ้อยคำนั้น และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทหรือเคยมีประสบการณ์การขึ้นรถไฟไทยก็จะทราบว่าห้องน้ำบนรถไฟนั้นไม่เหมือนห้องน้ำทั่วไป เพราะเมื่อขับถ่ายลงไปแล้ว สิ่งปฏิกูลต่างๆ ก็จะตกลงไปที่พื้นดินด้านล่างเลย นอกจากนั้นยังมีเรื่องของกลิ่นเหม็นและความไม่สะอาดอีกด้วย จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้ชมพิจารณาจากบริบทและอวัจนภาษาทั้งหลายประกอบกันก็จะทราบได้ทันทีว่าอุตมเพียงแค่แสร้งแนะนำ ไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมกระทำตามคำแนะนำของตนจริงๆ แต่ต้องการจะประชดประชันห้องน้ำบนรถไฟไทยที่สกปรกมากนั่นเอง การที่อุตมใช้อวัจนภาษาหลายอย่างประกอบกันในการ

กล่าวถ้อยคำน้อยผกผันเพียงถ้อยคำเดียวนั้น เป็นการช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำน้อยผกผันได้ในหลายๆ ทาง ในกรณีของผู้ชมที่ไม่ทราบปริบท ก็จะสามารถรับรู้ถ้อยคำน้อยผกผันได้จากอวัจนภาษาต่างๆ เหล่านี้ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มความน่าสนใจให้การแสดง และสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้อีกด้วย

4.2 สรุปลักษณะ ความถี่ และหน้าที่ของอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำน้อยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช

4.2.1 สรุปลักษณะและความถี่ของอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำน้อยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช

จากการศึกษาอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำน้อยผกผันทั้งหมดสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 8 ตารางสรุปความถี่ของอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำน้อยผกผันทั้งหมด

อวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำน้อยผกผัน	ความถี่
การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติ	86
การเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ	46
การแสดงสีหน้าเข้าหยาบ สีหน้ายิ้มหรืออมยิ้ม	37
การไม่สบตาผู้ชม (การทอดสายตาลงต่ำ การใช้สายตาเหลือบมองด้านบน การมองเพ่งตรงไปยังจุดเดียว)	24
การลืมตาให้โพล่ง การทำตาโตหรือตาลน	17
การใช้ระดับเสียงดังกว่าปกติ	17
การใช้ระดับเสียงสูงกว่าปกติ	16
การใช้จังหวะการพูดที่ช้ากว่าปกติ	13
การใช้จังหวะการพูดที่เร็วกว่าปกติ	11
การใช้ระดับเสียงเบากว่าปกติ	10
การใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจประกอบถ้อยคำน้อยผกผัน	8
การใช้ระดับเสียงต่ำกว่าปกติ	6
การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติ	5

การกลอกตา	4
การใช้เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ!) ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	4
การใช้เสียงหัวเราะประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	3
การใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม..” ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	2
การใช้น้ำเสียงหวานกว่าปกติ	1
การใช้เสียงถอนหายใจประกอบการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน	1
รวม	311

ตารางข้างต้นนี้เป็นการสรุปลำดับความถี่ของอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผันทั้งหมดที่พบในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช โดยเรียงลำดับจากอวัจนภาษาที่พบใช้มากที่สุดไปจนถึงอวัจนภาษาที่พบใช้น้อยที่สุด จากตารางจะเห็นว่า อวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินกว่าปกติ การเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ และการแสดงสีหน้าเข้าเหย่ สีหน้ายิ้มหรืออมยิ้ม ผู้วิจัยเห็นว่า การที่อุดมใช้อวัจนภาษาเหล่านี้มากที่สุดอาจเป็นเพราะอุดมเห็นว่าอวัจนภาษาเหล่านี้สามารถช่วยสื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบได้ชัดเจนที่สุด ดังเช่น การแสดง สีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินกว่าปกติซึ่งพบใช้บ่อยที่สุด เนื่องจากเป็นอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมเห็นได้อย่างชัดเจน การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมนี้มีความขัดแย้งกับบริบท Talk Show และเรื่องที่อุดมนำมาเล่าที่ไม่ได้เป็นเรื่องสำคัญหรือจริงจังมากถึงขนาดต้องทำสีหน้าเช่นนี้ ดังนั้นเมื่ออุดมแสดงสีหน้าดังกล่าวในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ผู้ชมก็จะเกิดความสนใจเป็นพิเศษ และคิดว่าอุดมต้องการสื่อความตามรูปจริงๆ หรือไม่ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบท ก็จะทราบว่าอุดมมีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่ ส่วนการเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ ซึ่งพบใช้บ่อยเป็นอันดับ 2 เนื่องจากเสียงเป็นสิ่งที่สามารถสื่ออารมณ์ได้ชัดเจนที่สุดอย่างหนึ่ง ดังนั้นการเน้นน้ำหนักเสียงที่ถ้อยคำใดมากเป็นพิเศษ แสดงให้เห็นว่าถ้อยคำนั้นต้องมีความพิเศษ หรือผู้พูดตั้งใจจะเน้นหรือสื่อความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้ฟังรับรู้ ทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจ และรู้ว่าเป็นถ้อยคำสำคัญ ประกอบกับการพิจารณาจากบริบทก็จะทำให้ผู้ชมตระหนักรู้ได้ว่าอุดมกำลังสื่อความหมายนัยผกผันอยู่ ส่วนการแสดงสีหน้าเข้าเหย่ สีหน้ายิ้มหรืออมยิ้มก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่พบใช้เพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันบ่อยเช่นกัน โดยพบใช้บ่อยเป็นอันดับที่ 3 เนื่องจากการแสดงสีหน้าเข้าเหย่หรือยิ้มในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันจะช่วยแนะให้ผู้ชมเห็นว่า ถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าวอยู่นั้นไม่ใช่การพูดที่จริงจังมีนัยของการหยอกล้อร่วมอยู่ ทำให้ผู้ชมทราบได้ว่าอุดมไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป อีกทั้งการอมยิ้มหรือการยิ้มก็ไม่ใช่อวัจนภาษาในด้านลบ จึงช่วยช่วยลดความรุนแรงของการวิพากษ์วิจารณ์หรือการประชดประชันลงไปได้ และให้

ความรู้สึกในเชิงหยิกแกมหยอกแทน อีกทั้งยังช่วยสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้อีกด้วย จะเห็นได้ว่า อุดมใช้อวัจนภาษาที่หลากหลายเพื่อสื่อถ้อยค่านัยแฝงผ่น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม อวัจนภาษาเหล่านี้ก็มี จุดร่วมเดียวกันคือ ช่วยแนะถ้อยค่านัยแฝงผ่นให้ผู้ชมทราบได้เช่นกัน

4.2.2 สรุปหน้าที่ของอวัจนภาษาที่อุดมใช้ประกอบถ้อยค่านัยแฝงผ่นในการแสดงเดี่ยว ไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช

กิติมา สุรสุนธิ (2542: 30) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของอวัจนภาษาไว้ว่า อวัจนภาษามี ความสำคัญและมีบทบาทในการสื่อสารอย่างมาก ทั้งเป็นการย่นระยะเวลาในการทำความเข้าใจสาร นั้น และทำให้สิ่งที่กำลังสื่อความหมายนั้นมีความชัดเจนมากขึ้นด้วย

อาร์คแมนและฟริสเซน (Paul Ekman and W.V. Friesen, 1969 อ้างถึงใน กิติมา สุรสุนธิ, 2542: 30-31) ได้กล่าวไว้ว่า อวัจนภาษาที่มีความสัมพันธ์กับวัจนภาษาใน 5 ลักษณะ ดังนี้

1. ทำหน้าที่ซ้ำกัน เป็นการใช้อวัจนภาษาในการย้ำให้ความหมายของผู้พูดมีความหนักแน่น ชัดเจนขึ้น เช่น ในขณะที่เราพูดแนะนำเส้นทางให้นักท่องเที่ยว เราอาจชี้นิ้วมือประกอบไปด้วย เช่น ชี้มือให้ตรงไป หรือเลี้ยวซ้าย เป็นต้น

2. ทำหน้าที่เสริมกัน เป็นการใช้อวัจนภาษาในการเพิ่มน้ำหนักความน่าสนใจ นำต้นต้น ให้กับวัจนภาษามากยิ่งขึ้น เช่น เมื่อเล่าเหตุการณ์เราอาจใช้มือแสดงท่าทางประกอบเพื่อให้เกิด ความน่าสนใจหรือชัดเจนมากขึ้นไปอีก เช่น การแสดงท่าทางมือออกหรือหุบมือให้เล็กลงเพื่อ บรรยายว่าสิ่งที่เราเห็นนั้นมีขนาดใหญ่มากหรือเล็กมาก เป็นต้น

3. ทำหน้าที่เน้นกัน เป็นการใช้อวัจนภาษาในการเน้น ย้ำ ในจุดที่สำคัญๆ และต้องการให้ เกิดความเด่นชัดให้มาก เช่น การพูดด้วยน้ำเสียงที่ช้าและดังกว่าคำหรือประโยคอื่นๆ เป็นต้น

4. ทำหน้าที่แย้งกัน เป็นการใช้อวัจนภาษาที่ขัดแย้งกับวัจนภาษา จะเกิดขึ้นบ่อยในกรณี ที่ผู้ฟังไม่กล้าพูดตามความเป็นจริงที่รู้สึก เช่น เราชวนเพื่อนไปเที่ยว แต่เพื่อนไม่ค่อยสนุกสนาน เมื่อ เราถามว่าเบื่อหรือเปล่า เขาอาจตอบเราว่า เปล่าก็ได้ ทั้งๆ ที่ท่าทางเขาแสดงความรู้สึกว่ากำลังเบื่อ มาก เป็นต้น จะเห็นได้ว่าท่าทางที่ผู้พูดแสดงออกมามีความขัดแย้งกับถ้อยคำที่กล่าวอย่างเห็นได้ชัด

5. ทำหน้าที่แทนกัน เป็นการใช้อวัจนภาษาในกรณีที่ผู้พูดอาจไม่ต้องการใช้การพูด ซึ่งอาจ เป็นเพราะความไม่พร้อม เช่น เสียงแหบแห้งจากอาการเจ็บคอ หรืออยู่ในที่ๆ ไม่อาจพูดได้ เช่น ในห้องประชุมเราอาจใช้มือหรือสายตาแทนคำพูดในการสื่อความหมายแทนก็ได้ เป็นต้น

จากการศึกษาอวัจนภาษาที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน อุดมมีหน้าที่ของอวัจนภาษาตามกรอบหน้าที่ตั้งที่กิตติมากล่าวไว้ดังนี้

4.2.2.1 อวัจนภาษาทำหน้าที่ “ให้เห็นความขัดแย้ง” กับวัจนกรรมหรือปริบท (แย้งกัน)

หน้าที่ที่แย้งกันของอวัจนภาษาดังที่กิตติมากล่าวนั้นเป็นกรณีของการที่ผู้พูดแสดงท่าทาง ออกมาให้ขัดแย้งกับถ้อยคำที่กล่าว ซึ่งจะใช้ในกรณีที่ผู้พูดไม่ต้องการพูดตามความจริงที่รู้สึก เพราะผู้พูดต้องการรักษาความสุภาพ (politeness) แต่ในกรณีของอุดมนั้น อุดมตั้งใจใช้อวัจนภาษาที่ขัดแย้งกันกับวัจนกรรมหรือปริบทเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบ ไม่ใช่เพื่อรักษาความสุภาพ

จากการศึกษาพบว่า อุดมมักจะใช้อวัจนภาษาที่มีความขัดแย้งกับวัจนกรรม เพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบ เช่น การแสดงสีหน้าเข้าเหยหยหรือใช้เสียงหัวเราะในขณะที่กล่าววัจนกรรม การแนะนำ เพื่อสื่อให้ผู้ชมเห็นว่าเป็นคำแนะนำที่ไม่จริงจัง มีนัยของการหยอกล้อรวมอยู่ การไม่สบตาผู้ชมในขณะที่กล่าววัจนกรรมการถาม การกลอกสายตาในขณะที่กล่าววัจนกรรมการชม เพื่อสื่อให้ผู้ชมเห็นว่าอุดมไม่จริงจังในการกล่าวถ้อยคำ และไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ในขณะที่อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันที่สื่อความหมายในด้านบวก แต่อุดมกลับใช้อวัจนภาษาที่สื่อความหมายในด้านลบ เช่น การใช้ระดับเสียงที่ดังกว่าปกติในขณะที่กล่าววัจนกรรมการชม ฯลฯ ถ้อยคำที่อุดมกล่าวกับอวัจนภาษาที่อุดมแสดงออกมานั้นมีความขัดแย้งกัน อย่างเห็นได้ชัด และความขัดแย้งนี้เองที่ช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าอุดมไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป แต่มีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่

อุดมไม่เพียงแต่ใช้อวัจนภาษาที่ขัดแย้งกับวัจนกรรมเท่านั้น แต่จากการศึกษายังพบว่าอุดมมีการใช้อวัจนภาษาที่ขัดแย้งกับปริบทเพื่อช่วยสื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม..” ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน อุดมมักจะใช้เสียงตอบรับในลำคอก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน เพื่อเสริมสื่อความหมายในเชิงตอบรับและเห็นด้วยกับถ้อยคำที่ตนกำลังจะกล่าวถัดมา แต่เมื่อผู้ชมพิจารณาจากปริบทก็จะทราบได้ว่า อุดมไม่ได้รู้สึกเห็นด้วยกับคำกล่าวถัดมาของตนจริงๆ แต่ใช้ปริภาษาดังกล่าวเป็นการเสริมทำให้เห็นว่าเห็นด้วยเพื่อสื่อความหมายในเชิงประชดประชัน ความขัดแย้งกันระหว่างเสียงตอบรับในลำคอ (อืมมมม...) กับปริบทสามารถช่วยแนะให้ผู้ชมทราบได้ว่าอุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ นอกจากนี้ยังมีการใช้เสียงอุทาน ที่แสดงความประหลาดใจกับเรื่องที่ไม่น่าประหลาดใจหรืออัศจรรย์ใจใดๆ เลย ฯลฯ ความไม่เข้ากันระหว่างอวัจนภาษากับปริบทจะช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าอุดมกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่

4.2.2.2 อวัจนภาษาทำหน้าที่ “เน้น” ถ้อยคำนัยผกผันให้เด่นชัดขึ้นกว่าถ้อยคำ แวดล้อม เพื่อ “ดึงดูดความสนใจ” จากผู้ชม และแนะนำให้ผู้ชมเห็นว่าถ้อยคำดังกล่าวเป็นถ้อยคำ สำคัญ (เน้นกัน)

อวัจนภาษาบางอย่างที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันนั้น ทำหน้าที่เน้น เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชม เพื่อแนะนำให้ผู้ชมเห็นว่าถ้อยคำดังกล่าวเป็นถ้อยคำสำคัญ โดยอุดมจะจงใจเน้นถ้อยคำ นั้นให้เด่นเป็นพิเศษกว่าถ้อยคำแวดล้อม เพื่อเป็นการแนะนำให้ผู้ชมทราบว่า อุดมต้องการสื่อ ความหมายพิเศษ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทก็จะทราบได้ว่าอุดมมีความหมายนัยผกผันที่ แฝงอยู่ อวัจนภาษาประเภทนี้มักเป็นอวัจนภาษาประเภทที่เข้ามาช่วยเสริมหรือเพิ่มความน่าสนใจ ให้กับถ้อยคำนัยผกผัน ทำให้ถ้อยคำนัยผกผันนั้นเด่นและแตกต่างไปจากถ้อยคำแวดล้อม พบบ่อยใน บริภาษ เช่น การเน้นน้ำหนักเสียงที่ถ้อยคำนัยผกผันมากเป็นพิเศษ การใช้ระดับเสียงที่ดังหรือเบา กว่าถ้อยคำแวดล้อม การใช้ระดับเสียงสูงหรือต่ำกว่าถ้อยคำแวดล้อม การใช้จังหวะการพูดที่ช้าหรือ เร็วกว่าถ้อยคำแวดล้อม การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ฯลฯ เมื่อผู้ชม ได้พิจารณาจากบริบทประกอบกัน ก็จะรับรู้ได้ว่าอุดมจงใจใช้อวัจนภาษาเหล่านี้ในการเน้นถ้อยคำนัย ผกผันให้ต่างไปจากถ้อยคำแวดล้อม เพื่อแนะนำให้ผู้ชมทราบว่าขณะนั้นตนกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่

นอกจากการใช้แนวคิดของกิตติมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์หน้าที่ของอวัจนภาษาสื่อ ถ้อยคำนัยผกผันแล้ว ผู้วิจัยยังพบหน้าที่ของอวัจนภาษาเพิ่มเติม ดังนี้

4.2.2.3 อวัจนภาษาทำหน้าที่ “สื่อ” อารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติในด้านลบ

อวัจนภาษาที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนนั้นสามารถสื่อ อารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติของอุดมให้ผู้ชมรับรู้ได้อย่างดี เช่น โดยเฉพาะบริภาษต่างๆ เช่น การใช้ระดับเสียงที่ดังหรือรุนแรงกว่าปกติ เพื่อสื่อความรู้สึกไม่พอใจ การใช้เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ!) ซึ่งเป็นเสียงที่แสดงความรู้สึกในแง่ลบ และสามารถสื่อความหมายในเชิงประชดประชันได้อย่างดี การใช้เสียงถอนหายใจเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อเรื่องนั้นๆ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า อวัจนภาษาดังกล่าวช่วยเปิดเผยอารมณ์ความรู้สึกในด้านลบที่อุดมมีต่อเรื่องนั้นๆ ให้ผู้ชมได้รับรู้ และ เมื่อผู้ชมรับรู้อารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติต่างๆ ผ่านทางอวัจนภาษาเหล่านี้แล้วก็จะช่วยให้ผู้ชม ตีความถ้อยคำนัยผกผันได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาไม่พบอวัจนภาษาที่ทำหน้าที่ซ้ำความหมายของถ้อยคำนัยพจน์ อวัจนภาษาที่ทำหน้าที่เสริมความหมายของถ้อยคำนัยพจน์ และอวัจนภาษาที่ทำหน้าที่แทนการกล่าวถ้อยคำนัยพจน์ เนื่องจาก 1. อวัจนภาษาที่ทำหน้าที่ซ้ำความหมายของถ้อยคำนัยพจน์ ไม่ได้สื่อหรือบ่งบอกความหมายนัยพจน์ให้ผู้ชมทราบ เป็นเพียงการทำท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง ซึ่งเพียงแต่ช่วยซ้ำหรือย้ำถ้อยคำให้ผู้ชมเห็นภาพในเรื่องนั้นๆ ชัดเจนขึ้นเท่านั้น อีกทั้งยังเป็นอวัจนภาษาที่ไม่ได้ใช้ในขณะทีกล่าวถ้อยคำนัยพจน์อีกด้วย เช่น ในขณะที่อุตมเล่าเรื่องท่าเรียนกระบี่กระบอง อุตมก็ยกมือขึ้นมาทำท่าจิบคล้ายกับการรำประกอบไปด้วย อวัจนภาษาดังกล่าวจึงเป็นเพียงอวัจนภาษาประกอบการเล่าเรื่องเท่านั้น ไม่ใช่อวัจนภาษาสื่อถ้อยคำนัยพจน์ 2. อวัจนภาษาที่ทำหน้าที่เสริมอวัจนภาษาดังที่กิตติมากล่าวนั้นเป็นกรณีของการที่ผู้พูดเล่าเหตุการณ์แล้วแสดงท่าทางประกอบเพื่อเสริมให้อวัจนภาษานั้นชัดเจนขึ้น ดังเช่นที่อุตมใช้มือข้างหนึ่งแสดงท่าทางเสมือนกำลังตักอาหารเข้าปาก ในขณะที่กำลังเล่าเรื่องเกี่ยวกับการรับประทานโจ๊ก ซึ่งเป็นอวัจนภาษาที่อุตมแสดงเพื่อทำให้ผู้ชมเข้าใจและเห็นภาพชัดเจนขึ้นในเรื่องที่ตนเล่า แต่อวัจนภาษาดังกล่าวไม่ได้สื่อความหมายนัยพจน์ให้ผู้ชมทราบ 3. อวัจนภาษาที่ทำหน้าที่แทนการกล่าวถ้อยคำนัยพจน์ ซึ่งอาจจะเป็นอวัจนภาษาที่สามารถใช้แทนการกล่าวถ้อยคำนัยพจน์และสื่อความนัยพจน์ให้ผู้ชมทราบได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องกล่าวถ้อยคำใดๆ เท่าที่ผู้วิจัยศึกษาในข้อมูล ก็ยังไม่พบว่าอุตมจะใช้อวัจนภาษาแทนการกล่าวถ้อยคำนัยพจน์โดยตรง พบแต่เพียงอวัจนภาษาที่ใช้ควบคู่ไปกับการกล่าวถ้อยคำนัยพจน์เท่านั้น อย่างไรก็ตามในส่วนนี้เป็นสิ่งที่ยกนอกเหนือขอบเขตการวิจัย เพราะในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะอวัจนภาษาที่ “ประกอบ” ถ้อยคำนัยพจน์เท่านั้น จึงเป็นข้อสังเกตหนึ่งสำหรับผู้สนใจที่จะสามารถศึกษาเพิ่มเติมต่อไปได้

4.2.3 สรุปและอภิปรายในประเด็นอื่นๆ ที่น่าสนใจ

จากการศึกษาอวัจนภาษาสื่อถ้อยคำนัยพจน์ในบทนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปและอภิปรายเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ในบรรดาอวัจนภาษาสื่อถ้อยคำนัยพจน์ทั้งหมด อุตมใช้ปริภาษาในการสื่อถ้อยคำนัยพจน์จำนวนมากที่สุด ซึ่งพบมากถึง 143 ครั้งจากจำนวนอวัจนภาษาทั้งหมด 311 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับที่กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย (2550: 83) ได้อธิบายไว้ว่า “มนุษย์สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตนออกมาทางเสียงหรือน้ำเสียง เสียงในที่นี้หมายรวมถึง จังหวะซ้ำเร็ว โทนต่ำสูง หัวแหลม หรือเสียงหวาน ซึ่งการแสดงอารมณ์ความรู้สึกผ่านทางเสียงสามารถสื่อ

ความหมายได้ดีพอๆ กับการแสดงออกทางสีหน้า และบางครั้งอาจสื่อความหมายได้ดีกว่า” การที่อุดมเลือกใช้ภาษาเพื่อสื่อถ้อยคำน้อยผกผันเป็นจำนวนมาก สื่อให้เห็นว่า ภาษานี้สามารถแนะนำความหมายน้อยผกผันและสื่ออารมณ์ความรู้สึกในเชิงประชดประชันให้ผู้ชมรับรู้ได้อย่างดี ดังที่ Planalp (1998 อ้างถึงใน กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย, 2550: 83) ได้กล่าวไว้ว่า เสียงเป็นสัญลักษณ์ที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถบ่งบอกอารมณ์ได้ดีที่สุด รองลงมาคืออาการภาษา ซึ่งหมายถึงการแสดงสีหน้าต่างๆ พบมากถึง 123 ครั้ง ส่วนนัยภาษาเป็นอวัจนภาษาที่อุดมเลือกใช้เพื่อสื่อถ้อยคำน้อยผกผันน้อยที่สุด พบเพียง 45 ครั้ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าอาจเป็นเพราะนัยภาษาอาจจะสื่อถ้อยคำน้อยผกผันให้ผู้ชมรับรู้ได้ไม่ชัดเจนเท่ากับภาษาหรืออาการภาษา ซึ่งเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนกว่าการแสดงออกทางสายตา และเนื่องจากการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนนั้นมีผู้ชมเป็นจำนวนมาก บางครั้งผู้ชมที่นั่งอยู่ไกลจากเวทีก็จะเห็นการแสดงออกทางสายตาที่อุดมแสดงออกมาได้ไม่ชัดเจนเท่ากับการแสดงออกทางเสียงหรือสีหน้าท่าทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงออกทางเสียงซึ่งแม้ไม่เห็นภาพอากัปภิกิริยาใดๆ ประกอบ ก็สามารถรับรู้ถ้อยคำน้อยผกผันได้ทันที จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่อุดมเลือกใช้ภาษาประกอบถ้อยคำน้อยผกผันจำนวนมากที่สุด อีกทั้งภาษานั้นเป็นเสมือนส่วนประกอบหนึ่งของถ้อยคำ ยากที่จะแยกออกจากถ้อยคำได้ จึงอาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ภาษาเป็นอวัจนภาษาสื่อถ้อยคำน้อยผกผันที่เด่นที่สุดในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช

ประเด็นที่ 2 อวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำน้อยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดมนั้น หากอยู่ในบริบทอื่นๆ ที่ไม่ได้ประกอบถ้อยคำน้อยผกผันก็จะสามารถสื่อความหมายอื่นได้ เช่น การทำตาโตหรือตาลุกโพล่งอาจสื่อได้ว่าผู้พูดรู้สึกแปลกใจหรือตกใจ การยิ้มอาจสื่อได้ว่าผู้พูดกำลังมีความสุขหรือยินดีกับผู้ฟัง การใช้เสียงสูงอาจสื่อได้ว่าผู้พูดกำลังรู้สึกสงสัย เป็นต้น แต่เมื่ออวัจนภาษาเหล่านี้ถูกนำมาใช้ควบคู่ไปกับการกล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน จะทำให้ผู้ชมเห็นถึงความไม่เข้ากัน (incongruity) ระหว่างอวัจนภาษากับวัจนกรรมที่อุดมกล่าว เช่น การแสดงสีหน้าเย้าแหย่ในขณะที่แนะนำเรื่องที่เคร่งเครียดจริงจัง การกลอกสายตาในขณะที่กล่าววัจนกรรมการชม การใช้ระดับเสียงดังกว่าปกติในขณะที่กล่าววัจนกรรมการชม เป็นต้น หรือบางกรณีอุดมก็ตั้งใจใช้อวัจนภาษาให้ขัดแย้งกับบริบท เช่น การใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจกับเรื่องที่ไม่น่าประหลาดใจหรืออัศจรรย์ใจใดๆ เลย การใช้เสียงตอบรับในลำคอ (อืมมม...) เพื่อเสริมว่าตนเห็นด้วยแต่จริงๆ แล้วตนไม่ได้เห็นด้วยกับถ้อยคำนั้น การอมยิ้มในขณะที่กล่าวถึงเรื่องที่ไม่ได้รู้สึกน่ายินดีหรือชอบใจ เป็นต้น ความไม่เข้ากันนี้เองที่ช่วยแนะนำให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าอุดมไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป แต่มีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่

อย่างไรก็ตาม อวัจนภาษาบางลักษณะอาจไม่ได้แสดงความขัดแย้งกัน (incongruity) เพื่อสื่อถ้อยคำน้อยผกผันอย่างชัดเจน แต่เป็นอวัจนภาษาที่ทำให้ถ้อยคำน้อยผกผันเด่นชัดขึ้นมา และ

แตกต่างไปจากถ้อยคำแวดล้อม เพื่อให้ผู้ชมสนใจ ตั้งใจฟังถ้อยคำนั้นๆ ซึ่งบริบทจะมีส่วนช่วยให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่า ขณะนั้นอุดมกำลังกล่าวถ้อยคำนั้นๆ และใช้อวัจนภาษาเหล่านั้นเพื่อช่วยสื่อความนัยแก่ผู้ชมได้ทราบ พบบ่อยในปริภาษา เช่น การเน้นน้ำหนักเสียงที่ถ้อยคำนั้นๆ มากเป็นพิเศษ การใช้ระดับเสียงที่ดังหรือเบากว่าถ้อยคำแวดล้อม การใช้ระดับเสียงสูงหรือต่ำกว่าถ้อยคำแวดล้อม การใช้จังหวะการพูดที่ช้าหรือเร็วกว่าถ้อยคำแวดล้อม การใช้น้ำเสียงหวานกว่าถ้อยคำแวดล้อม การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติในขณะที่กล่าวถ้อยคำนั้นๆ ฯลฯ

ประเด็นที่ 3 อวัจนภาษาที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำนั้นๆ สามารถสื่อทัศนคติในด้านลบได้ เช่น การใช้ระดับเสียงดังหรือรุนแรงกว่าปกติคล้ายการตะคอก สื่อถึงความรู้สึกไม่พอใจต่อเรื่องนั้นๆ การใช้เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ!) สื่อถึงความรู้สึกในแง่ลบ การใช้เสียงถอนหายใจ สื่ออารมณ์ความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อเรื่องนั้นๆ เป็นต้น ในแง่นี้ อวัจนภาษาถือเป็นอีกสิ่งหนึ่งซึ่งช่วยเปิดเผยอารมณ์ความรู้สึกในด้านลบที่อุดมมีต่อเรื่องนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังช่วยแนะความหมายในเชิงประชดประชันให้ผู้ชมรับรู้ได้ง่ายมากขึ้น

ประเด็นที่ 4 ความถี่ในการใช้อวัจนภาษาเพื่อสื่อถ้อยคำนั้นๆ ของอุดมนั้นสูงมาก ทุกๆ ครั้งที่อุดมกล่าวถ้อยคำนั้นๆ อุดมจะใช้อวัจนภาษาประกอบไปด้วยทุกครั้ง ซึ่งจากข้อมูลพบถ้อยคำนั้นๆ ทั้งหมด 272 ถ้อยคำ แต่พบอวัจนภาษาประกอบถ้อยคำนั้นๆ ทั้งหมด 311 ครั้ง แสดงให้เห็นว่า อุดมใช้อวัจนภาษาประกอบถ้อยคำนั้นๆ บ่อยมาก และบางกรณีในหนึ่งถ้อยคำนั้นๆ ก็พบว่าอุดมใช้อวัจนภาษาควบคู่ไปด้วยมากกว่าหนึ่งลักษณะ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเสริมให้เห็นชัดเจนว่าถ้อยคำที่กล่าวอยู่นั้นเป็นถ้อยคำนั้นๆ เพราะหัวใจของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนคือผู้ชมจะต้องรับรู้และเข้าใจหลายๆ ของอุดมจึงจะเกิดอารมณ์ขึ้นได้ ในกรณีของถ้อยคำนั้นๆ ก็เช่นกัน อุดมจะต้องทำให้ผู้ชมรับรู้และตีความถ้อยคำนั้นๆ ที่อุดมต้องการสื่อให้ได้จึงจะประสบความสำเร็จซึ่งผู้ชมบางส่วนอาจรับรู้ได้จากบริบทหรือถ้อยคำแวดล้อมได้ทันที ในขณะที่บางส่วนของอวัจนภาษานี้เองที่จะเป็นตัวช่วยแนะให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำนั้นๆ ได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอุดมใช้อวัจนภาษาเป็นกลวิธีสำคัญเพื่อสื่อถ้อยคำนั้นๆ ไม่ได้ใช้เพียงแค่ประกอบถ้อยคำนั้นๆ เท่านั้น

ประเด็นที่ 5 การใช้อวัจนภาษาควบคู่ไปกับการกล่าวถ้อยคำนั้นๆ เพื่อสื่อความหมายนัยแก่ผู้ชมนั้นเป็นลีลาส่วนตัวที่เป็นอัตลักษณ์ของอุดม ความหลากหลายของอวัจนภาษาที่อุดมเลือกมาใช้ทำให้การกล่าวถ้อยคำนั้นๆ ซึ่งเป็นกลวิธีเด่นและอุดมใช้บ่อยที่สุดกลวิธีหนึ่งในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนนั้นไม่น่าเบื่อ ช่วยเพิ่มความน่าสนใจและสื่อความหมายในเชิงประชดประชันให้ผู้ชมรับรู้ได้

อย่างดี นอกจากนั้นการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดมมีลักษณะไม่เหมือนการแสดง Talk Show ของนักพูดท่านอื่นทั่วไป ที่เป็นการยืนพูดเฉยๆ บนเวที แต่เดี่ยวไมโครโฟนของอุดมมีลักษณะกึ่งการแสดง อุดมจึงได้ใช้วัจนภาษาต่างๆ เพื่อช่วยในการสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมด้วย แม้ว่าการแสดงของอุดมจะมุ่งเน้นไปที่การวิพากษ์วิจารณ์สังคม ไม่ใช่ตลกประเภทตลกคาเฟ่ แต่อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญของการแสดง Talk Show ก็คือการสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม อุดมจึงได้พยายามใช้วัจนภาษาต่างๆ เหล่านี้ ทั้งสีหน้าท่าทาง สายตา และน้ำเสียง เพื่อช่วยให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันด้วย

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะขอสรุปอวัจนภาษาสื่ออภัยคำนัยผกผันที่พบในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช เป็นแผนภูมิ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น

แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิสรุปวจนภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผันที่พบในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช

บทที่ 5

หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10

ของอุดม แต่พานิช

จากบทที่ผ่านมา เราได้ทราบลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน และอวัจนภาษาประกอบถ้อยคำ
นัยผกผันที่อุดมเลือกมาใช้แล้ว ในบทนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาว่า ถ้อยคำนัยผกผันสามารถช่วยให้อุดม
บรรลุวัตถุประสงค์ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนได้อย่างไร

Roberts (1992 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 101) ได้กล่าวถึงการศึกษาหน้าที่ของภาษา
ไว้ว่า อาจทำได้ 2 ทาง คือ

1. พิจารณาว่ากลวิธีทางภาษานั้นช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสารได้อย่างไรบ้าง
2. สัมภาษณ์ผู้ใช้ภาษาว่า ใช้กลวิธีนั้นๆ เพื่อวัตถุประสงค์ใด

ในกรณีของงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยไม่ได้ใช้การสัมภาษณ์ผู้ใช้ภาษา (อุดม แต่พานิช) แต่เป็น
การมุ่งศึกษาว่า กลวิธีทางภาษาอย่างถ้อยคำนัยผกผันช่วยให้อุดมบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสารใด

เกณฑ์ในการวิเคราะห์หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของ
อุดม แต่พานิช ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1. พิจารณาจากหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันที่มีนักวิจัยนปฏิบัติศาสตร์ศึกษาไว้
2. พิจารณาจากประเภทของปริจเฉท ซึ่งเป็นกรอบการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดของเกณฑ์ในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันที่มีนักวิจัยนปฏิบัติศาสตร์ศึกษาไว้

นักวิจัยนปฏิบัติศาสตร์แต่ละท่านได้ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันไว้ดังต่อไปนี้

มายเออร์ (Myers, 1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 93-94) ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำ
นัยผกผันในปริจเฉทการสนทนาในชีวิตประจำวัน และได้แบ่งถ้อยคำชนิดนี้ออกเป็น 3 ประเภทตาม
หน้าที่ ดังนี้

1. ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน (sarcasm irony) คือถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้เพื่อโจมตีหรือทำให้ผู้ที่เป่าหมายรู้สึกเจ็บปวดใจ ถ้อยคำชนิดนี้ช่วยให้ผู้พูดไม่ต้องรับผิดชอบในคำพูดของตนที่อาจทำให้ผู้ฟังเกิดความขุ่นเคืองใจ และยังช่วยให้ผู้พูดรักษาความสัมพันธ์ไว้ได้อีกด้วย
2. ถ้อยคำนัยผกผันแบบกำกวม (ambiguous irony) คือถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดใช้ในบริบทที่ไม่ชัดเจน โดยพยายามทำให้สถานการณ์หรือคำพูดนั้นๆ ดูกำกวม หรือทำให้ผู้ฟังตีความไปได้มากกว่าหนึ่งอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองสามารถบอกรับผิดชอบในกรณีที่ถูกผู้ฟังตีความไม่พอใจได้ โดยการอ้างว่าตนหมายความว่าตามรูปภาษา
3. ถ้อยคำนัยผกผันแบบหยอกล้อ (playful irony) คือถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้หยอกล้อกันเล่นในกลุ่มเพื่อนสนิท ใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขัน โดยไม่ได้มีเจตนาโจมตีผู้ใด การใช้ถ้อยคำนัยผกผันชนิดนี้มักใช้ในกลุ่มเพื่อนสนิทเท่านั้น เพราะมีฉะนั้นผู้ฟังอาจตีความเจตนาที่ผู้พูดต้องการจะล้อเล่นผิดไปกลายเป็นคำพูดเสียดสีหรือประชดประชันได้

ทฤษฎีความสุภาพของลีช (Leech 1983) และบราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson, 1978, 1987) กล่าวถึงถ้อยคำนัยผกผันว่าเป็นกลวิธีหนึ่งในการแสดงความสุภาพ บราวน์และเลวินสันจัดให้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีความสุภาพแบบกลวิธีอ้อม (off-record) กลวิธีหนึ่งเพื่อลดการคุกคามหน้าของผู้ฟัง และผู้พูดก็สามารถเลี่ยงความรับผิดชอบหรือการผูกมัดตนเองกับวัจนกรรมนั้นๆ ส่วน ลีชมองว่า การที่ผู้พูดเลือกใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีในการโจมตีผู้ฟังนั้นทำให้ผู้พูด “ดูเหมือน” สุภาพและถ้อยคำนัยผกผันมีความรุนแรงน้อยกว่าการบริภาษอย่างตรงไปตรงมา เพราะการบริภาษอย่างตรงไปตรงมาอาจจะก่อให้เกิดการโต้ตอบที่รุนแรงกลับมาได้ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันจึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยลดการเผชิญหน้าดังกล่าวได้

โรเบิร์ตส (Roberts, 1992 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 99) ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันจากผู้พูดภาษาอังกฤษพบว่า ผู้พูดภาษาอังกฤษใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อหน้าที่ในการสื่อสาร 2 ประการหลักๆ คือ เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกด้านลบ และเพื่อสร้างอารมณ์ขัน นอกจากนี้ยังพบหน้าที่ในการสื่อสารอื่นๆ อีก คือ เพื่อเน้นย้ำ เพื่อให้ชัดเจน เพื่อกระตุ้นให้ตอบสนอง เพื่อลดหรือบรรเทาความอึดอัดหรือความไม่สบายใจ เพื่อเรียกร้องความสนใจ เพื่อควบคุมการสนทนา และเพื่อกลบเกลื่อนหรือซ่อนความคิดบางประการ

Panpothong (1996) ได้ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันจากมุมมองของผู้พูดภาษาไทยไว้ในงานวิจัยเรื่อง “A pragmatic study of verbal irony in Thai” พบว่า ผู้พูดภาษาไทยใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันมากที่สุด นอกจากนี้ยังใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขัน เพื่อลดความเครียดหรือ

ระบายความคับข้องใจ และเพื่อเสริมสร้างความสนิทสนมอีกด้วย ทั้งนี้ถ้อยคำนัยผกผันอาจทำหน้าที่ 2 อย่างได้พร้อมๆ กัน กล่าวคือ ประชดประชันผู้ตกเป็นเป้า และทำให้ผู้ฟังคนอื่นๆ รู้สึกขบขันไปพร้อมๆ กัน

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันทั้งหมดข้างต้น พบว่า ถ้อยคำนัยผกผันมีหน้าที่หลากหลายประการ หน้าที่ที่เด่นชัดเห็นจะได้แก่ การประชดประชัน และการสร้างอารมณ์ขัน และมีหน้าที่แตกต่างกันไปตามปริจเฉทแต่ละประเภท สำหรับในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดต่างๆ ที่ได้จากการทบทวนงานวิจัยข้างต้นมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ต่อไป

2. ประเภทของปริจเฉท

ประเภทของปริจเฉทมีส่วนสำคัญในการวิเคราะห์หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผัน เพราะถ้อยคำนัยผกผันในปริจเฉทแต่ละประเภทจะมีหน้าที่สำคัญแตกต่างกัน ในที่นี้ประเภทของปริจเฉทคือ การแสดงเดี่ยวไมโครโฟน (stand-up comedy) ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษาในรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 พิจารณาจากลักษณะและวัตถุประสงค์ของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน

การแสดงเดี่ยวไมโครโฟน หรือ Stand-up comedy โดยทั่วไปหมายถึง การที่นักแสดงตลกพูดหันหน้าไปทางคนดูโดยตรง โดยมีไมโครโฟนเป็นเครื่องขยายเสียงให้ได้ยินกันทั่ว หรือมีเครื่องเคราประกอบการแสดงบ้าง เช่น ดนตรี อุปกรณ์ หรือมายากล ลักษณะเด่นคือเรื่องที่เล่ามักมีจังหวะเร็วและต่อเนื่อง ฟังมุขตลกเรียกเสียงหัวเราะไว้เป็นระยะ บ้างเป็นมุขสั้นๆ บ้างเป็นมุขยาวๆ หลายครั้งมักเกี่ยวข้องกับการเมือง ชนชาติ หรือเซ็กส์ ในเชิงประชดประชัน (จักรพันธ์ุ ขวัญมงคล, บรรณาธิการ, ม.ป.ป.: 21)

การแสดงเดี่ยวไมโครโฟน (stand-up comedy) ของอุดม แต่พานิชนั้น ก็มีลักษณะดังกล่าวข้างต้นคือ มิใช่การแสดงตลกเพื่อสร้างความขบขันให้กับผู้ชมเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการแสดงที่มีการหยิบยกประเด็นหรือเรื่องราวต่างๆ ในสังคมมากล่าวถึงในเชิงประชดประชันเสียดสี ทั้งการเมืองและสังคม การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงของอุดมจึงเป็นการใช้เพื่อช่วยให้อุดมบรรลุวัตถุประสงค์ของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน นั่นคือ การประชดประชันวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่างๆ ในสังคม

2.2 พิจารณาจากเนื้อหาของถ้อยคำนั้น กล่าวคือ ถ้อยคำนั้นมีการกล่าวถึงหรือพาดพิงถึงบุคคลใดหรือเรื่องใด

2.3 พิจารณาจากเสียงหัวเราะของผู้ชม ซึ่งมีส่วนแสดงให้เห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันนั้นๆ ช่วยในการสร้างอารมณ์ขัน

จะเห็นได้ว่า ประเภทของปริศนา ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของปริศนา วัตถุประสงค์ของปริศนา เนื้อความ และปฏิกริยาของผู้ชม สามารถบอกได้ว่าถ้อยคำนัยผกผันที่ใช้ในปริศนานั้นๆ ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ใด ซึ่งผู้วิจัยก็จะนำมาเกณฑ์ในการวิเคราะห์ต่างๆ เหล่านี้มาใช้ในการวิเคราะห์หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ตามเกณฑ์การวิเคราะห์หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันที่กล่าวไว้ข้างต้นพบว่า อุดม แต่พานิช ใช้ถ้อยคำนัยผกผันโดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ 1. ประชดประชัน 2. สร้างอารมณ์ขัน และ 3. ลดความเครียดหรือระบายความคับข้องใจของอุดมและผู้ฟัง ผู้วิจัยพบว่า ถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช นั้น ทำหน้าที่ทั้ง 3 อย่างนี้ไปพร้อมๆ กัน ผู้วิจัยจะกล่าวถึงหน้าที่แต่ละด้านดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 ประชดประชัน

การประชดประชัน (sarcasm) เป็นหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันหน้าที่หนึ่ง มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเจ็บปวดให้แก่บุคคลผู้เป็นเป้าหมาย (Panpothong, 1996: 21)

จากข้อมูลการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนพบว่า ส่วนใหญ่อุดมมักจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประชดประชันประเด็นและเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองในขณะนั้นเป็นหลัก ผู้วิจัยพิจารณาจากเนื้อหาของถ้อยคำนั้นว่ามีถ้อยคำกล่าวถึงหรือพาดพิงถึงเป้าหมายของการประชดประชัน ผลการศึกษาสอดคล้องกับที่ Panpothong (1996) ได้ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันจากมุมมองของผู้พูดภาษาไทยไว้ และพบว่าผู้พูดภาษาไทยมักจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อการประชดประชันเป็นหลักเช่นกัน (Panpothong, 1996: 109-110) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน อุดมก็ใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันและสื่ออารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติในด้านลบไปยังเป้าหมาย ผลการวิจัยพบว่า เรื่องที่อุดมมักจะทำมาประชดประชันหรือกลุ่มเป้าหมายที่อุดมมักจะประชดประชันอยู่บ่อยครั้งนั้น สามารถสรุปเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

5.1.1 คนใกล้ชิดหรือประสบการณ์ส่วนตัวของอุดม

อุดมมักจะนำเรื่องราวที่เกี่ยวกับคนใกล้ชิด อาทิ บุคคลในครอบครัว หรือเรื่องที่เป็นประสบการณ์ส่วนตัวที่ตนเคยประสบมา มาเล่าให้ผู้ชมฟังในเชิงประชดประชัน โดยใช้ถ้อยคำ นัยแฝงเป็นเครื่องมือในการประชดประชันบุคคลใกล้ชิดของตัวเอง เช่น การประชดประชัน คุณนายทองสุขซึ่งเป็นคุณแม่ของตนเองในเรื่องที่บังคับให้ตนกินสมุนไพร 38 ชนิด ทุกครั้งในระหว่างการแสดง แต่สมุนไพรนั้นกลับทำให้ตนท้องเสีย อุดมจึงได้ประชดประชันแม่ของตนโดยกล่าวถ้อยคำ นัยแฝงว่า “การท้องเสียเป็นการแสดงความกตัญญูแบบหนึ่งครับ” การประชดประชันพี่ชายของตนที่สอนตนขับรถแล้วตำหนิไม่ให้ตนมองเกียร์ อุดมจึงได้กล่าวถ้อยคำ นัยแฝงว่า “เข้าเกียร์ก็ต้องมองเกียร์ดิ มึงจะให้กูเหม่อมองท้องฟ้าหรือ วันนี้เมฆเป็นรูปอะไร” การประชดประชันบ่เต็งซึ่งเป็นลูกน้องของตนในเรื่องที่บ่เต็งได้ขอยืมเงินไปเปิดร้านลาบแถวอาแบค แต่กลับเปิดร้านในวันที่อาแบคปิดเทอม จึงทำให้ธุรกิจล้มเหลว อุดมจึงได้กล่าวประชดประชันว่า “การตลาดดีมาก” นอกจากนี้ อุดมยังใช้ถ้อยคำ นัยแฝงในขณะที่ตนเล่าประสบการณ์ส่วนตัว เช่นกรณีที่ตนไปเที่ยวประเทศจีน และพบเจอห้องน้ำที่ประเทศจีนซึ่งมีประตูเพียงเสมอเขา ทำให้ตนรู้สึกอายและแปลกประหลาดใจอย่างมาก อุดมจึงได้กล่าวประชดประชันว่า “บ้านมึงไม่น้อยขนาดนี้เลยหรือ” เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าอุดมหยิบยกเรื่องราวของคนใกล้ชิดและประสบการณ์ส่วนตัวที่ตนได้เคยประสบมา มากล่าวถึงในเชิงประชดประชันด้วยการใช้ถ้อยคำ นัยแฝงในลักษณะที่หลากหลาย แต่ด้วยความที่เป้าหมายของการประชดประชันนั้นเป็นบุคคลใกล้ชิดของอุดมเอง ความสนิทสนมจึงเป็นสิ่งที่ช่วยไม่ให้บุคคลที่เป็นเป้าหมายรู้สึกโกรธกับถ้อยคำของอุดมมากนัก การใช้ถ้อยคำ นัยแฝงกับคนใกล้ชิดในกรณีของอุดมนี้จึงเป็นเสมือนการหยอกล้อ (หยิกแกมหยอก) เสียเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้มุ่งหมายหรืออาฆาตมาดร้ายให้เป้าหมายเจ็บปวดใจมากมายกับถ้อยคำของตน อีกทั้งการกล่าวประชดประชันบุคคลใกล้ชิดนี้ยังทำภายใต้กรอบการแสดง ซึ่งมีผู้ชมรับฟังอยู่ ผู้ชมซึ่งไม่ใช่เป้าหมายของการประชดประชันก็จะรู้สึกเกิดอารมณ์ขันไปกับการประชดประชันดังกล่าวด้วย

5.1.2 เรื่องที่เป็นประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่อุดมและผู้ชมประสปร่วมกันมา

อุดมมักจะนำเรื่องราวที่ตนและผู้ชมต่างก็เคยประสปร่วมกันมาในชีวิตประจำวันหรือในสังคม มากล่าวถึงในเชิงประชดประชัน โดยใช้ถ้อยคำ นัยแฝงเป็นเครื่องมือ เช่น การประชดประชันการขายป๊อปคอร์นหน้าโรงหนังที่มีราคาแพงมาก โดยใช้ถ้อยคำ นัยแฝงว่า “ตกลงรายได้หลักจากโรงหนังมึงมาจากข้าวโพดคั่วไขมัน มึงเอาพันธุอะไรมาปลูก พันธุ์กษัตริย์บรูโน้ออ” การประชด

ประชันรถคันหลังที่มักจะบีบแตรทันทีเมื่อสัญญาณไฟจราจรเปลี่ยนเป็นไฟเขียว อุดมจึงได้กล่าว ถ้อยคำนี้ยผผผันว่า “ขอเวลากรุณาเมื่อเอื้อมไปจับเกียร์หน่อยได้มั๊ย รถบ้านมึงใช้กระแสดิจิทัลแล้วพุ่งไปเลยหรือ” การประชันประชันเรื่องการจัดงานแต่งงานของคนไทย ไม่ว่าจะป็นของชำร่วยที่ไม่มีประโยชน์ต่อแขกที่มาร่วมงาน น้ำแข็งแกะสลักที่มักจะมึในทุกๆ งานและไม่ได้เป็นประโยชน์ใดๆ การกล่าวอวยพรที่ยืดยาวของนักรบเมืองท้องถิ่นหรือผู้อาวุโสในงานแต่งงาน หรือเพลงที่ใช้เปิดในงานแต่งงานที่มักจะใช้แต่เพลงซ้ำๆ กัน ฯลฯ นอกจากนั้นอุดมยังได้กล่าวประชันประชันเรื่องราว ความทรงจำต่างๆ สมัยวัยเด็กที่ทุกคนต่างเคยประสบมา เช่น เพลงต่างๆ ที่ร้องและเล่นตบแปะกับกลุ่มเพื่อนในวัยเด็กกราวกับว่าเป็นพิธีกรรมอะไรสักอย่าง หรือเรื่องวิชาเรียนที่ถูกครูพร่ำสอนและบังคับให้เรียนอย่างหนัก แต่โตมากลับไม่ได้ใช้ประโยชน์ใดๆ จากวิชานั้นๆ เลย เช่น พายอาร์ยกกำลังสองในวิชาคณิตศาสตร์ ทำให้อุดมกล่าวถ้อยคำนี้ยผผผันว่า “สอนซะจนคิดความมันสำคัญที่สุดในชีวิต” เพลงร้องรอบกองไฟในวิชาลูกเสือที่ถูกสอนให้ท่องจำมากมาย แต่เมื่อถึงวันออกค่ายลูกเสือเพลงที่ได้ใช้จริงๆ มีเพียงเพลงสามัคคีชุมนุม อุดมจึงได้กล่าวถ้อยคำนี้ยผผผันว่า “แล้วที่เหลืออีก 30 กว่าเพลงมึงให้กูเอาไปทำอะไร” นอกจากนั้นยังมีการประชันประชันประสบการณ์เกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ เช่น ความเชื่อที่ว่าเมื่อก้างปลาติดคอให้เอามือแมวมามาชวนคอแล้วจะหาย อุดมก็ได้กล่าวประชันประชันความเชื่อดังกล่าวนี้ว่า “คงจะหาย” เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า เรื่องราวเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้ชมต่างก็เคยประสบร่วมกันมา การที่อุดมเลือกนำเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นเรื่องใกล้ตัวของผู้ชมมากกล่าวถึงในเชิงประชันประชันเป็นลักษณะเด่นและเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม อีกทั้งยังทำให้ผู้ชมเข้าใจถ้อยคำนี้ยผผผันที่อุดมต้องการสื่อความในเชิงประชันประชันได้ง่ายและชัดเจน เพราะผู้ชมทราบบริบทและมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ร่วมกัน

5.1.3 บุคคลที่มีชื่อเสียง หรือบุคคลที่กำลังตกเป็นข่าวในสังคมอยู่ในขณะนั้น

ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน อุดมมักจะนำเรื่องราวของบุคคลที่มีชื่อเสียง ไม่ว่าจะป็นบุคคลในแวดวงการบิน เติ้ง ดารา นักร้อง ศิลปิน ที่กำลังตกเป็นประเด็นของสังคมอยู่ในขณะนั้นมากกล่าวถึงในเชิงประชันประชัน เช่น กรณีของดี โอรส ซึ่งเป็นหัวหน้าแก๊งโอรสที่ขณะนั้นกำลังโด่งดังในโลกโซเชียลในลักษณะท่าทางของการเป็นอันธพาลก็เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่ถูกอุดมกล่าวถึงในเชิงประชันประชันในเรื่องที่ดี โอรสเป็นถึงหัวหน้าแก๊ง แต่กลับโง่เขลาอินสถานที่ที่ตนกบดานตัวลงเฟสบุ๊ค จึงทำให้ตำรวจสามารถตามไปจับกุมตัวได้ อุดมจึงได้กล่าวประชันประชันว่า “ฉลาดสมเป็นหัวหน้าแก๊งจริงเลยสาตดตด!” นอกจากนั้นก็ยังมีการตีของตึก บงกช ที่ถูกอุดมกล่าวประชันประชัน

ว่าแต่งงานกับเจ้าสัวบุญชัยเพราะเห็นแก่ฐานะและความร่ำรวยของเจ้าสัวบุญชัย โดยคุณแม่ของตึก บงกช ก็ได้เคยให้สัมภาษณ์ไว้ว่าการยกลูกสาวให้ในครั้งนี้ไม่ได้เห็นแก่สมบัติหรือความร่ำรวยของ เจ้าสัวบุญชัย แต่เพราะเห็นว่าเจ้าสัวบุญชัยเป็นคนดี อุดมจึงได้นำคำพูดดังกล่าวมากล่าวซ้ำอีกครั้ง หนึ่งด้วยทัศนคติในแง่ลบประกอบกับน้ำเสียงและการแสดงท่าทางต่างๆ ว่า “เงินไม่สำคัญเท่าการ ตั้งครรภ์รู้มัย” ซึ่งเป็นถ้อยคำที่สื่อความหมายในเชิงประชดประชันอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ยังมี กรณีของไบเตย อาร์สยาม ที่อุดมก็ได้ประชดประชันในเรื่องการนุ่งสั้นของเธอ ดังที่อุดมได้กล่าวว่า “ไบเตย อ้าสยาม อ้าความมดงามเปล่งรัศมี เนื้อเพลงเราไม่ต้องสนใจ เอาให้เธอนุ่งสั้นเข้าไว้ เอา ให้เสมอ...” อีกทั้งยังมีการประชดประชันตึก ซีโร่ ในเรื่องการแต่งเพลงที่ไม่มีความเข้ากันและเนื้อ เพลงไม่รู้ว่าจะต้องการสื่ออะไรให้คนฟังเข้าใจ ดังที่อุดมได้กล่าวประชดว่า “อย่างนี้เรียกว่าเพลงทรอ” และยังได้กล่าวประชดท่าทางการจับไมโครโฟนของตึก ซีโร่ว่า “เอาอะไรคิดเนี่ย” เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่อุดมจะหยิบยกเรื่องราวที่ไม่ค่อยดีนักหรือเป็นเรื่องราวที่น่าอับอาย ของบุคคลที่มีชื่อเสียงมากล่าวถึงอีกครั้ง ด้วยการกล่าวซ้ำคำพูดที่บุคคลเหล่านั้นเคยพูดไว้ก่อน หรือ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะต่างๆ เพื่อสื่อความหมายในเชิงประชดประชัน การที่อุดมเลือกนำ บุคคลที่มีชื่อเสียงมากล่าวถึงในการแสดงอาจเป็นเพราะบุคคลเหล่านี้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และ ส่วนใหญ่ผู้ชมก็ทราบปริบทหรือข่าวไม่ดีต่างๆ ของบุคคลเหล่านี้อยู่แล้ว ผู้ชมก็จะสามารถรับรู้ ความหมายของถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมสื่อว่าเป็นความหมายในเชิงประชดประชันได้อย่างชัดเจน อีกทั้งเรื่องราวต่างๆ ก็กำลังตกเป็นประเด็นที่น่าสนใจของสังคมอยู่ในขณะนั้น การนำเรื่องราวเหล่านี้มา กล่าวถึงในการแสดงทำให้เดี่ยวไมโครโฟนเป็นการแสดงที่ทันสมัยและทันต่อสถานการณ์ และยัง แสดงให้เห็นถึงความสามารถของอุดมที่สามารถนำเรื่องราวที่ไม่ดีของบุคคลเหล่านี้มากล่าวถึงในเชิง ประชดประชันด้วยการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นเครื่องมือ ประกอบกับการแสดงท่าทางต่างๆ ในเชิง ล้อเลียนบุคคลเหล่านี้ ทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า บางตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า คนดังส่วนใหญ่เป็นที่จับตามอง ของคนในสังคม เช่น หากคนอื่นๆ ที่ไม่ใช่คนดังในสังคมมีพฤติกรรมหรือแสดงออกในลักษณะของ การนุ่งสั้นอย่างไบเตย อาร์สยาม ก็คงไม่เป็นที่น่าสนใจและไม่ถูกนำมาล้อเลียน อีกทั้งการนุ่งสั้นก็ ถือเป็นเรื่องปกติทั่วไปของวัยรุ่นไทยในสังคมไปเสียแล้ว จึงน่าสนใจว่า พฤติกรรมที่เหมือนกัน แต่ หากเป็นบุคคลที่อยู่ในแวดวงบันเทิงหรือเป็นคนที่มีชื่อเสียง จะมีกรอบบางอย่างของสังคมที่ห้ามไว้ว่า จะต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี ถ้าดาราประพฤติตนไม่ดี ก็จะถูกประณามและติฉินนินทา มากกว่าบุคคลทั่วไปในสังคมหลายเท่า ดังตัวอย่างของตึก บงกช ที่ถูกนำมาล้อเลียนประชดประชัน ในเดี่ยว 10 เช่นกัน เนื่องจากในช่วงนั้นมีข่าวดังกวว่า ตึก บงกช แต่งงานกับเจ้าสัวบุญชัยเพราะหวัง ทรัพย์สมบัติและความสุขสบาย ซึ่งจริงๆ แล้วในสังคมมีตัวอย่างของบุคคลที่แต่งงานข้ามฐานะกันอยู่ มาก แต่เมื่อเป็นดาราที่มีชื่อเสียงจึงถูกจับจ้องเป็นพิเศษ นอกจากนี้ การตัดสินว่าพฤติกรรมใดดี

หรือไม่ดีล้วนมาจากสายตาของประชาชนทั้งสิ้น เช่น การตัดสินใบเตยเพียงแคเห็นจากการแต่งตัวภายนอก ทั้งๆ ที่ภาพลักษณ์ของใบเตยนั้น อาจจะเป็นภาพลักษณ์ที่สร้างขึ้นให้ดูดีเช่นนั้นเพื่อประโยชน์ในด้านธุรกิจการแสดง ซึ่งอัตลักษณ์หรือตัวตนจริงๆ ของใบเตยอาจจะไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้ ดังนั้นการที่อุดมนำบุคคลที่มีชื่อเสียงต่างๆ เหล่านี้มาวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงล้อเลียนหรือประชดประชัน จึงเป็นเสมือนการต่อย้ำความคิดแง่ลบหรืออุดมการณ์บางอย่างให้เด่นชัดขึ้นว่าคนดังเหล่านั้นจะต้องประพาดตัวอย่างไรตามกรอบของสังคม หากไม่เป็นเช่นนั้นก็จะถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ดี และสมควรที่จะนำมาล้อเลียน

5.1.4 ผู้หญิง

ผู้หญิงเป็นอีกกลุ่มบุคคลหนึ่งที่มีมักจะถูกอุคมหยิบยกมาล้อเลียนหรือประชดประชันอยู่เสมอในการแสดง ยิ่งไปกว่านั้นอุดมยังได้แต่งเพลงฉ่อยโดยเปรียบเทียบกับผู้หญิงว่าเป็น “อาร์ทตัวแม่” เนื่องจากอุดมเห็นว่าผู้หญิงส่วนใหญ่เปรียบเหมือนศิลปะที่เปี่ยมล้นไปด้วยจินตนาการ อยู่เหนือเหตุผล และไม่ต้องการความเข้าใจ เรื่องที่อุคมหยิบยกมาประชดประชันผู้หญิงนั้นก็หลากหลาย เช่น เรื่องความสวยความงาม การแต่งหน้าแต่งตัว การช้อปปิ้ง อาหารการกิน ความอ้วน การออกกำลังกาย การโทรจิกแฟน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น อุดมเล่าว่าผู้หญิงส่วนใหญ่มักจะชอบชวนแฟนไปกินข้าวตามร้านอาหารนอกบ้าน เพราะอยากเปลี่ยนบรรยากาศ และผู้หญิงก็มักจะชอบสั่งอาหารมามากเอง แต่กลับมาโวยวายเมื่อเห็นอาหารเต็มโต๊ะ อุดมจึงได้กล่าวประชดว่า “แล้วกูสั่งที่ไหนอะ” อีกทั้งยังชอบบ่นว่าอ้วน แล้วโทษแฟนว่าชวนออกไปกินทำไม ทำให้อุคมกล่าวประชดอีกว่า “กูชวนมึงหรอดอนแรกเนี่ย” นอกจากนั้นยังมีการกล่าวประชดประชันผู้หญิงในเรื่องการแต่งหน้าว่าผู้หญิงส่วนใหญ่ชอบแต่งหน้าหนาจนอุคมกล่าวประชดว่า “กูอยากจะถามจริงๆ มึงจะหนาไปไหน มึงจะเอาไว้กันกระสุนหรือ” และยังประชดประชันผู้หญิงที่ชอบซื้อลิปสติกเก็บไว้เป็นจำนวนมากว่า “อ้อหืม...ลำพังที่มีอยู่เนี่ยนะ ปากมึงปากเดียวเนี่ย ทาไปได้ถึงภพหน้าเลย” อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นเรื่องของการประชดประชันผู้หญิงที่เมื่อมีแฟนก็จะโทรจิกแฟนหลายมิสคอล อุดมได้กล่าวประชดว่า “มันโทรจิกหยั่งกับมีแม่เป็นไก่” นอกจากนั้นยังประชดประชันผู้หญิงเรื่องการช้อปปิ้ง โดยอุคมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “ช้อปปิ้งนี่คือความหมายของการดำรงชีวิตอยู่ของผู้หญิงนะครับ” และบ่อยครั้งที่ผู้หญิงมักจะเอาความเครียดมาเป็นข้ออ้างสำหรับการช้อปปิ้ง อุดมก็ได้กล่าวประชดว่า “สงสัยจริงๆ ใครมันสอนไว้” อีกทั้งบ่อยครั้งที่ผู้หญิงเห็นป้าย sale ไม่ได้ ก็จะรีบวิ่งเข้าหาทันที ดังที่อุคมกล่าวประชดไว้ว่า “เธอกระโจนเห็นๆ เหมือนโดนบูรี่จี้รังไข่” และประชดผู้หญิงที่เห็นป้าย sale ไวและชัดเจนมากกว่า “เอาประสาทอะไรดมกลิ่น” อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นเรื่องการประชดประชัน

ผู้หญิงที่ชอบบ่นกับแฟนว่าอ้วน และให้แฟนช่วยห้ามเมื่อเห็นตนจะกินช็อกโกแลต อุดมก็ได้กล่าว ประชดประชันผู้หญิงในเรื่องนี้ว่า “หึๆๆ ภรรจิกจะระดับชาติ” ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า อุดมจะหยิบยกเอาเรื่องราวที่เป็นความจุกจิกของผู้หญิงมาประชดประชัน ประกอบกับการแสดงท่าทางและน้ำเสียงของผู้หญิงในเชิงล้อเลียน ผู้ชมที่เป็นผู้หญิงก็จะทราบได้ทันทีว่าอุดมกำลังประชดประชันอยู่ แต่เป็นการประชดประชันแบบหยิกแกมหยอก ทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน และเป็นความรู้สึกขำตัวเองเพราะเป็นเรื่องจริง ส่วนผู้ชมที่เป็นผู้ชายและเคยมีประสบการณ์มีแฟนเช่นนี้ก็จะรู้สึกโดนใจในการประชดประชันของอุดมอย่างมาก เสมือนว่าอุดมเป็นกระบอกเสียงแทนผู้ชาย และเป็นกระจกสะท้อนให้ผู้หญิงได้เห็นตัวตนและลักษณะส่วนใหญ่ของผู้หญิงในเรื่องต่างๆ โดยมีถ้อยคำนัยผกผันเป็นเครื่องมือที่สร้างสีสันในการแสดงและทำให้ผู้ชมตระหนักชัดเจนว่าอุดมกำลังสื่อความประชดประชันอยู่

5.1.5 พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ต่างๆ

อุดมมักจะประชดประชันพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ต่างๆ ทั้งในเรื่องคำพูดและพฤติกรรมของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่เหล่านั้น รวมถึงล้อเลียนด้วยน้ำเสียงและท่าทางประกอบด้วย ตัวอย่างเช่น การประชดประชันเจ้าหน้าที่บนเครื่องบินที่ห้ามไม่ให้ขาของเหลวขึ้นเครื่องบิน แต่เมื่อเข้าไปในส่วน du te free กลับสามารถซื้อของเหลวขึ้นเครื่องบินได้อย่างเสรี ทำให้อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันว่า “อ้อ ตกงกุจ่ายตั้งมึงตรงนี้ ฎไปทาระเบิดได้ตามกฎหมายใช้มัย” ซึ่งในที่นี้เป็น การบิดเบือนข้อมูลเพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน อุดมไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับกฎของสนามบิน ทั้งหมด เพราะในความเป็นจริงทางสนามบินมีระบบป้องกันที่มากกว่านี้ ก่อนผู้โดยสารจะขึ้นเครื่อง ก็ต้องผ่านระบบตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง จากข้อมูลยังพบการประชดประชันพนักงานใน ห้างสรรพสินค้าที่ชอบพูดกับลูกค้าว่า “ดูก่อนได้นะคะ” และมักจะเดินตามลูกค้าตลอดเวลาที่เลือก ชุมสินค้า ทำให้อุดมกล่าวประชดคำพูดของพนักงานเหล่านั้นว่า “ดูก่อนได้อะไร ได้น้ำ 2 ขวดหรือ” อีกทั้งยังมีการประชดประชันพนักงานประจำเคาน์เตอร์เครื่องสำอางที่ต่อว่าตนว่าใช้เครื่องสำอางผิด วัตถุประสงค์ของเครื่องสำอางประเภทนั้นๆ เช่น ต่อว่าที่ตนเอาครีมทาเมื่อไปใช้ทาเล็บ ทำให้อุดม กล่าวประชดว่า “มือกับเล็บห่างกันแค่นี้ มึงจะเว้นทาเตียมึงอ้อ” และอุดมยังกล่าวประชดต่อไปอีก ว่า “ถ้าเกิดวันนึงเราเอาครีมทาออกมาทาหน้าละมันจะเป็นยังไง ลูกกระตือกมึงจะโตขึ้นมาจากมูกรึไร” “แล้วถ้าวันไหนเราเผื่อเอาครีมทาครอบดวงตาไปทาครอบดวงตูดเราเล่น ตูดมึงจะเป็นยังไง จะกระพริบ ได้หรือ” นอกจากนั้นอุดมยังประชดประชันเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยที่เมื่อจับคดียาบ้าได้ครั้งใด จะต้อง นำยาบ้าแต่ละเม็ดมาเรียงเป็นตัวอักษรทุกครั้ง ซึ่งไม่เคยมีตำรวจชาติใดที่เคยทำเช่นนี้มาก่อน อุดม

จึงได้กล่าวประชดประชันโดยเสร้างแนะนำให้นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ซึ่งก็คือนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้ไปจดลิขสิทธิ์เอาไว้ อีกทั้งยังแนะนำว่า หากมีการจับคนเมาแล้วขับได้ก็ให้ตอนคนเหล่านั้นมานอนเรียงเป็นตัวอักษร เสมือนกับว่าตำรวจไทยจับคดีอะไรได้ก็คงจะนำสิ่งนั้นๆ มาเรียงกันเหมือนอย่างที่เรียงยาบ้า เพราะนี่เป็นลักษณะเฉพาะของไทยนั่นเอง อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นการกล่าวประชดประชันผู้ใหญ่บ้านที่ชอบประกาศให้ชาวบ้านปิดประตูหน้าต่างบ้านให้มืดสนิทเมื่อมีเจ้าหน้าที่มาฉ้อยากันอยู่ในหมู่บ้าน ทำให้ผู้คุมต้องกล่าวประชดประชันไปว่า “ปิดทำไม ยุงอยู่ในบ้านกู” อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นการกล่าวประชดประชันกบว.หรือคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่มีการเซนเซอร์หน้าอกของชีซูกะซึ่งเป็นตัวละครจากการ์ตูนเรื่องโดราเอมอน ทั้งๆที่ภาพเปลือยของตัวการ์ตูนเหล่านี้ไม่ได้ทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ทางเพศขึ้นมาได้ ผู้คุมจึงได้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการเสร้างถามว่า “คิดอะไรกันอยู่ มึงคิดว่ากูดมชีซูกะจะเกิดอารมณ์ปึงปึงตึงตึงขึ้นมาหรือ เลือดไหลออกจมูกอย่างเจ็ยอะหรือ” ตัวอย่างสุดท้ายเป็นการกล่าวประชดประชันกลุ่มคนที่มักจะยืนอยู่หลังนักรการเมืองอยู่เสมอราวกับว่าเป็น wallpaper โดยที่ไม่ทราบว่แท้จริงแล้วเขาเหล่านั้นทำอาชีพอะไร เพราะไม่มีหน้าที่ใดเลยนอกจากการยืนอยู่เฉยๆ ทำให้ผู้คุมกล่าวประชดประชันด้วยการเสร้างถามว่า “ตกลงทำอาชีพอะไรเนี่ย wallpaper หรือ”

จะเห็นได้ว่า พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ต่างๆ ก็เป็นอีกกลุ่มบุคคลที่ถูกผู้คุมเหยียดมาประชดประชันอย่างไม่ไว้หน้า บ้างก็เป็นการทำงานหรือการทำหน้าที่ที่ผิดพลาด บ้างก็เป็นการทำในสิ่งที่ไม่ถูกใจตัวผู้คุมเองและคนส่วนใหญ่ และผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าการใช้ถ้อยคำนัยผกผันกับบุคคลกลุ่มนี้เกือบทั้งหมดจะเป็นการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวจนกรรมการถาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะถ้อยคำนัยผกผันในรูปวจนกรรมการถามจะสามารถช่วยให้พนักงานและเจ้าหน้าที่เหล่านั้นถูกคิด เป็นเสมือนการตั้งคำถามกับการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ต่างๆ เช่น ตำรวจ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจมากกลุ่มหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าถ้อยคำนัยผกผันเป็นเครื่องมือที่ใช้วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจเหล่านี้ได้อย่างดี ทำให้ผู้ชมรู้สึกถูกใจและเกิดอารมณ์ขันได้เป็นอย่างมาก เสมือนว่าผู้คุมเป็นตัวแทนของผู้ชมในการระบายความในใจที่ผู้ชมมีต่อบุคคลกลุ่มนี้ อีกทั้งยังสะท้อนทัศนคติในด้านลบที่ผู้คุมและคนส่วนใหญ่มีต่อบุคคลเหล่านี้ให้เห็นได้ชัด

5.1.6 นักรการเมืองและสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น

นักรการเมืองถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจมากกลุ่มหนึ่ง และไม่ค่อยพบว่ามีใครที่จะนำนักรการเมืองมาวิพากษ์วิจารณ์อย่างเปิดเผย แต่ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนนั้นกลับพบว่า ผู้คุมมักจะเหยียดความสามารถและการทำงานของนักรการเมืองทั้งระดับผู้นำประเทศและระดับ

คณะรัฐมนตรีทั่วไปมาวิพากษ์วิจารณ์อยู่บ่อยครั้ง โดยใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นเครื่องมือ โดยอุตมมักจะนำเรื่องราวของนักการเมืองที่กำลังตกเป็นประเด็นวิพากษ์วิจารณ์ของคนในสังคมในขณะนั้นมากล่าวประชดประชัน เช่น การกล่าวประชดประชันน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี โดยอุตมก็ได้กล่าวประชดประชันในเรื่องที่น.ส.ยิ่งลักษณ์มักจะอ่านโผผิตอยู่เสมอ และเปรียบเทียบให้เห็นว่าเป็นตัวอย่างของการอ่านที่ไม่ดี ที่ได้ก็ๆ ไม่ควรเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ด้วยการใช้อ้อยคำนัยผกผันว่า “ตัวอย่างมีอยู่ถมไป ไม่ต้องดูอื่นไกลนายกรัฐมนตรีภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย แค่มิโผผิตให้ก็อ่านได้ทันที” และยังประชดประชันด้วยการยกตัวอย่างการอ่านโผผิตๆ และไม่ฝึกเตรียมอ่านมาให้ดีก่อนของน.ส.ยิ่งลักษณ์ ซึ่งสร้างความน่าอับอายให้กับคนไทยเป็นอย่างมาก ด้วยการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันล้อเลียนว่า “อ่านมากๆ มันก็มีพลาดผิด ถนนคอ-นก-ริต ประเทศชิตินีย์ ตอนอ่านจะเก็ทหรือไม่เก็ท แต่พออ่านเสร็จจอย่ำลิ้ม Thank you 3 ที Thank you three times” นอกจากการประชดประชันผู้นำประเทศแล้ว อุตมยังกล่าวประชดประชันนักการเมืองคนอื่นๆ อีกมากมาย เช่น การกล่าวประชดประชันลิ้งจิงในเรื่องการพูดว่า “ปากเธอเหมือนนางฟ้า ไม่เกรงหน้าไหน เธอก็พร้อมจะไผ่วรรถถึงฝั่งธน เฉลิมก็ยงกั้ว ชูวิทย์ไม่กล้าทำขน รับรองเธอตากระจายถึงแม่ได้ทุกคน” ฯลฯ

นอกจากนั้นยังมีตัวอย่างที่อุตมได้ประชดประชันนักการเมือง โดยพุ่งเป้าไปที่เรื่องนโยบายและการทำงานของรัฐบาลที่มีผู้วิจารณ์ว่าสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติ หรือการทำงานที่ไร้ประสิทธิภาพ เช่น การประชดประชันนโยบายรถยนต์คันแรกที่รัฐบาลน.ส.ยิ่งลักษณ์ในขณะนั้นคิดขึ้นมา แต่กลับทำให้การจราจรในเมืองติดขัดมากยิ่งขึ้น ด้วยการใช้อ้อยคำนัยผกผันว่า “นโยบายชาติไหนช่างเขา รัฐบาลของเรานโยบายอินดี้ โครงการรถยนต์คันแรก ทั้งแถมทั้งแจกช่วยลดภาษี แยกจองกันฝุ่นตลบ กว่าจะได้รถครบก็ตั้งสามสี่ปี ถอยรถออกมาเป็นล้าน มีรถทุกบ้านแต่ถนนไม่มี” นอกจากนั้นอุตมยังได้สร้างแนะนำให้ประเทศอื่นๆ ลองมาแลกเปลี่ยนรัฐบาลกับของประเทศไทยดู ด้วยการใช้อ้อยคำนัยผกผันว่า “เขาว่าจะมีแลกเปลี่ยนแรงงาน เรามาลองแลกเปลี่ยนกันดูมัยพี เอาของผมไปบริหารของท่าน เรามาลองผลัดกันคนละทีสองที ไม่ว่าประเทศท่านรวยมาจากไหน เจอนักการเมืองไทย เดี่ยวมึงได้เป็นหนี รับรองว่าตายยกครึ่ง ประเทศคุณจะพังไม่เกิน 3 ปี ไม่นานประเทศคุณก็จะเป็นเหมือนประเทศผม เรื่องนี้อุตมขอการันตี” นอกจากนั้นยังประชดประชันนักการเมืองในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันด้วยการสร้างแนะนำผู้ชมว่า “อยากเห็นฝรั่งให้ไปข้าวสาร อยากแต่งงานให้ไปบางรัก ถ้าออกหักกลับมาบางพลัด แวะพาหุรัดซื้อผ้าสุดคุ้ม ศูนย์ประชุมไปขายหนังสือ ขายมือถือไปมาบุญครอง ขายทองไปเยาวราช ขายชาติ...ไปสภา” แม้กระทั่งการปฏิวัติรัฐประหารที่เกิดขึ้นในช่วงปีพ.ศ.2549 ที่นำโดย พลเอกสนธิ บุญยรัตกลินเป็นหัวหน้าคณะโค่นคณะรัฐมนตรีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนและวิกฤตสำคัญทางการเมืองของไทยในขณะนั้น อุตมก็ได้หยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาประชดประชันเช่นเดียวกัน เนื่องจากหลังเกิดการ

ปฎิวัติรัฐประหาร เศรษฐกิจไทยก็อยู่ในช่วงย่าแย่ อุดมได้กล่าวถ้อยคำนัยผกผันต่อเรื่องดังกล่าวไว้ว่า “1 ปีที่ผ่านมา คมช.ทำอะไรไว้ ก็ไม่ถึงกับแย่ เศรษฐกิจจวอดวายก็ไม่ก็แสนล้าน ชาวบ้งชาวบ้านก็แค่ไม่มีจะกิน ลำบากยากจนเป็นหนี้เป็นสิน ไอที่ไม่ไหวจริงๆ ก็ปล้นชิงวิ่งราวกันไป 1 ปีที่ผ่านมาลำบากครับ ลำบากครับ จนครับ แต่ว่าจนแบบเข้าใจเราเข้าใจว่าพวกท่านเป็นนักปฏิวัติมือใหม่ ช่วงชิงอำนาจมาได้ไว้ แต่ยังใช้กันไม่เป็น เหมือนท่านไปยึดรถเค้ามมา ทำได้ก็แค่เซ็น ก็ตื่นเสือกทำไม เป็น ประเทศมันก็เลยเหมือนหวานเย็น ค่อยๆ เซ็น ค่อยๆ ดัน ค่อยๆ ดุนกันไป เหมือนถุชิ นั่งรถเซ็น อย่าตกใจ อย่าจะบอกว่าให้พวกท่านใจเย็นๆ ทำครั้งแรกมันก็ดูโอในเซ็น ปฏิวัติครั้งแรกมันก็ดูเหมือนไม่เป็น ของอย่างนี้ต้องทำบ่อยๆ จะได้เก่งๆ ปฏิวัติอีกสิครับ ปฏิวัติอีกสิพี่ ปฏิวัติอีกซึกที ถ้าพี่ไม่มีอะไรจะทำ” นอกจากนั้นยังได้กล่าวประชดประชันคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ที่เข้ามาดูแลบริหารประเทศชั่วคราวในขณะนั้นว่ามีแต่ผู้ที่มีอายุไล่และมีอายุมากกันทั้งนั้น จนได้สมญานามว่าเป็น “รัฐบาลชิงแก่” อุดมได้กล่าวประชดประชันคมช.ในเรื่องนี้ว่า “คมช.แปลว่าเค้าเข้ามาช่วย คมช.แปลว่าเค้าเข้ามาช่วย อะไรที่เฮงชวย มาช่วยแก่ ช่วยแก่ รู้ก็รู้กันอยู่มีโกงกินกันบ้าง คมช.ก็ล้างบางให้เรียบแป้ แล้วก็ตั้งพวกพ้องเข้ามาบริหารในสไตล์รัฐบาลชิงแก่ (ฮา) ชิงแก่ (ฮา) รู้ก็รู้ว่าชิงนั้นมีประโยชน์ แต่ที่รับขอโทษ...นี่ไม่ใช่บ้านบางแค!” จะเห็นได้ว่าอุดมไม่ได้ตั้งใจบอกเล่าให้ผู้ชมทราบว่า “รัฐสภาไม่ใช่บ้านบางแค” ดังความหมายตามรูป แต่ต้องการประชดประชันคมช.ในขณะนั้นที่มีแต่ผู้ที่มีอายุมากเข้ามาดูแลบริหารประเทศ โดยใช้กลวิธีการเปรียบเทียบว่ารัฐสภาขณะนั้นมีลักษณะไม่ต่างจากบ้านบางแคที่มีแต่คนแก่มารวมตัวกันอยู่ และอาจแฝงความหมายว่ารัฐสภานี้ไร้สมรรถภาพในการบริหารประเทศเปรียบเหมือนกับผู้ที่อายุมากซึ่งไร้สมรรถภาพทางร่างกายแล้วอีกด้วย

จากตัวอย่างการใช้ถ้อยคำนัยผกผันของอุดมดังที่กล่าวไปข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่าอุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันมาเป็นเครื่องมือในการวิพากษ์วิจารณ์ผู้นำประเทศหรือนักการเมืองที่ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีอำนาจสูงอย่างไม่เกรงกลัว แม้ว่าอุดมจะมีการแสดงที่ทำเสมือนว่าเกรงกลัวอำนาจของนักการเมืองเหล่านั้น ด้วยการกล่าวกับผู้ชมเสมอๆ ก่อนที่จะพูดถึงนักการเมืองว่า “เรามาตกลงกันก่อนว่า รอบนี้เรารับผิดชอบร่วมกัน อ่าถ้าไปก็ไปกันเป็นหมู่อะ” ฯลฯ แต่การกล่าวประชดประชันที่ถือได้ว่าเป็นการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของนักการเมืองโดยตรงนั้นแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งกับท่าทีที่อุดมแสดงออกมาก่อนแล้ว สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าอุดมมั่นใจว่าการใช้ถ้อยคำนัยผกผันจะสามารถปกป้องเขาจากการถูกฟ้องร้องได้อย่างดี ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้ อุดมพุ่งไปที่เป้าประชด (target) ในที่นี้คือเหล่านักการเมือง ซึ่งแม้ว่าเป้าหมายที่อุดมกล่าวถึงจะไม่ได้มาอยู่ร่วมฟัง ณ ที่นั้น แต่การประชดประชันเป้าหมายเหล่านั้น ก็สามารถสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชม และเสียงหัวเราะของผู้ชมก็เป็นเสมือนสิ่งหนึ่งที่จะกลับไปวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของบุคคลนั้นๆ ไม่มากก็น้อย ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้ในการแสดงจึงมุ่งให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันมากกว่า ไม่ได้ตั้งใจให้เป้าหมายรู้สึก

เจ็บปวดใจโดยตรง แตกต่างจากวรรณกรรมแนวเสียดสี ที่มุ่งสร้างความขบขันอย่างเย้ยหยันให้ผู้ที่ เป็นเป้าหมายของเรื่องเกิดความอับอายและโกรธแค้น เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดเหล่านั้น และไม่กระทำอีก ด้วยจุดประสงค์ที่ต้องการให้มีการปรับปรุงแก้ไข (ไกล์รุ่ง อามระดิษ, 2533: 215) แตกต่างจากอุดมที่ไม่ได้ตั้งใจให้มีการแก้ไขปัญหาสังคม แต่เพียงหยิบยกประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ และเป็นเรื่องที่คนในสังคมรับรู้ร่วมกันขึ้นมาวิพากษ์วิจารณ์ ให้คลายความคับข้องใจ และสร้าง อารมณ์ขันให้กับผู้ชม อุดมสามารถทำให้ผู้ชมถูกใจและเรียกเสียงปรบมือได้อย่างกึกก้องทุกครั้ง ที่ อุดมกล่าวประชดประชันนักการเมือง ซึ่งก็สะท้อนให้เห็นทัศนคติในด้านลบและความเอือมระอาที่ อุดมและผู้ชมส่วนใหญ่มีต่อนักการเมืองและสถานการณ์การเมืองของไทยเช่นกัน การแสดงเดี่ยว ไมโครโฟนแต่ละครั้งนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความคิดและทัศนคติต่อเรื่องการเมืองที่แฝงอยู่ในใจของผู้ชม ส่วนมากออกมามีเห็นได้ชัด โดยส่วนมากมักจะมองว่านักการเมืองไทยเป็นผู้ที่ขาดความสามารถ คอร์รัปชัน ทะเลาะเบาะแว้ง แบ่งพรรคแบ่งสี และไม่เป็นที่เคารพยำเกรงหรือน่าเชื่อถือในสายตา ของประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นผ่านปริบทและเรื่องราวที่อุดมหยิบยกมาประชดประชัน

5.1.7 ความไม่ก้าวหน้าของประเทศไทยในเรื่องต่างๆ หรือเรื่องที่น่าอับอายของไทย

อุดมมักจะหยิบยกเรื่องความไม่ก้าวหน้าของประเทศไทยในด้านต่างๆ หรือเรื่องที่น่าอับอาย ของไทย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่ผู้ชมทราบปริบทกันดี มากกล่าวถึงในเชิงประชดประชัน โดยใช้ ถ้อยคำนัยผกผันเป็นเครื่องมือ เรื่องที่ถูกลำมาประชดประชันในแง่ของความไม่ก้าวหน้าและความน่า อับอายของไทยพบว่ามักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับระบบขนส่งมวลชนของไทย สัญญาณโทรศัพท์และ สัญญาณอินเทอร์เน็ต แวดวงกีฬา และการพัฒนาผิใดๆ ในเรื่องต่างๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.7.1 ระบบขนส่งมวลชนของไทย

ระบบขนส่งมวลชนของไทยเป็นเรื่องที่ถูกอุดมนำมาประชดประชันในแง่ของความไม่ก้าวหน้า และไม่ค่อยได้รับการพัฒนา ตัวอย่างเช่น รถไฟไทย อุดมประชดประชันว่ารถไฟไทยนั้นสร้างขึ้น มา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยไม่มีการปรับปรุงหรือพัฒนาเท่าใดนัก ทำให้ การเดินทางด้วยรถไฟนั้นใช้เวลานานมาก ไม่สะดวก และเกิดปัญหาขึ้นบ่อยครั้ง ดังที่อุดมกล่าว ถ้อยคำนัยผกผันว่า “เรามีระบบขนส่งมวลชนที่คนไทยทุกคนควรภูมิใจเต็มที่ รถไฟนี้เชิดหน้าชูตา ตั้งแต่สมัย ร.5 ใช้มาถึงวันนี้” และ “นี้ได้ข่าวเวียดนามกับพม่า เร่งสร้างรถไฟฟ้า แชนหน้าด่วนจี๋ ของไทยจากกรุงเทพฯ ไปสุราษฎร์ ใช้เวลาครึ่งชาติหอยตากเรียกพี่” นอกจากนั้นยังประชดประชัน

ห้องน้ำบนรถไฟที่ผู้ชมต่างทราบกันดีว่ามีความแตกต่างจากห้องน้ำทั่วไป เพราะเมื่อขับถ่ายลงไปแล้ว สิ่งปฏิกูลต่างๆ ก็จะตกลงไปที่พื้นดินด้านล่างเลย นอกจากนั้นยังมีเรื่องของกลิ่นที่เหม็นมากๆ และความไม่สะอาดอีกด้วย โดยเรื่องนี้ผู้ชมได้ประชดประชันด้วยการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการแสร้งแนะนำผู้ชมว่า “รถไฟไทยนะครับ ถ้าคุณได้ขึ้นรถไฟไทย อย่าลืมเลยนะครับ อย่าลืม เข้าห้องน้ำ ขอเลย ก่อนลง ขอซักดอกนึง” ไม่เพียงแต่รถไฟเท่านั้น เรือข้ามฟากหรือเรือด่วนก็เป็นอีกระบบขนส่งมวลชนหนึ่งของไทยที่ถูกอุตมกล่าวถึงในเชิงประชดประชันเรื่องน้ำในคลองแสนแสบที่เหม็นมาก โดยใช้การแสร้งแนะนำให้ผู้ชมลองมานั่งเรือในคลองแสนแสบ แล้วลองให้น้ำในคลองกระเด็นโดนหน้าดู ดังข้อความที่ว่า “แต่ที่เด็ดอยากให้คุณๆ ลองมาเล่นอยู่ในคลองแสนแสบแห่งนี้ หางยาวๆ บนน้ำหมักเหม็นๆ ลองให้มันกระเด็นโดนหน้าดูดี ขาวอมชมพูทันที ดูอ่อนกว่าวัย ไม่ต้องพึ่งยันฮี” นอกจากนั้นยังประชดประชันมารยาทและการให้บริการที่ไม่ดีนักของผู้ให้บริการรถสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นคนขับรถแท็กซี่ คนขับรถโดยสารประจำทาง (รถเมล์) หรือวินมอเตอร์ไซด์ ตัวอย่างเช่น อุตมประชดประชันคนขับรถแท็กซี่ที่มักจะปฏิเสธผู้โดยสารที่เป็นคนไทยอยู่บ่อยครั้ง และมักจะอ้างว่าส่งรถไม่ทัน ดังที่อุตมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “คนขับมันก็เป็นคนไทย แต่ต่างชาติ โบกเมื่อไหร่ มึงไปทุกที่ พอไทยกันเองโบกบ้าง โบกจนกล้ามเนื้อขึ้นแขน 2 ข้าง มึงก็ไม่ไปซักที ไกลหน่อยมึงก็ไม่ไป ไกลหน่อยมึงก็ไม่ไป ฝนตกมึงก็ไม่ไป ฝนไม่ตกมึงก็ไม่ไป ที่ไหนที่ไหนมึงก็ไม่ไป มึงมาขับทำไม มึงช่วยบอกกูทีดี” อีกทั้งยังประชดประชันโครงการจุดจอดรถแท็กซี่อัจฉริยะที่ไม่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพว่า “พัฒนาอะไรอีกอะ ช่วงนี้ ที่นำตีนตาดิ้นใจช่วงนี้ก็น่าจะเป็นนี้ จุด...จุดรถ...แท็กซี่...อัจฉริยะ เคยไปลองยัง เคยไปลองยัง เค้าเป็นแบบเทคโนโลยีแบบว่า พอไปกดแล้ว อี้้อะๆ แล้ว แท็กซี่ที่เรากดเนี่ย แม่งจะมาจอด เคยไปลองมาแล้ว อัจฉริยะมากเลย แม่งไม่เคยมาเลย คันที่มาจอดคือคันที่กูออกไปโบกเองทั้งนั้นเลย” คนขับรถโดยสารประจำทาง (รถเมล์) ก็ถูกอุตมประชดประชันในเรื่องมารยาทในการขับรถว่า “คนขับมารยาทดีมากกก” และประชดประชันการเปลี่ยนสีรถเมล์จากสีเขียวเป็นสีส้มว่า “เปลี่ยนทำไม เปลี่ยนสีละจะได้อะไรขึ้นอะ จะได้อะไรขึ้น อะ” “มึงเปลี่ยนสีละนิสัยมึงจะดีขึ้นหรือ” รวมไปถึงการประชดประชันการให้บริการที่ไม่คุ้มกับภาษีที่ประชาชนต้องเสียไปว่า “สุขสรวณรถเมล์ฟรี จากภาษีกูนี่หนอ ต้องยืนรอ 3 ชั่วโมง แต่ห้ามโกรธเพราะมันฟรี” มอเตอร์ไซด์รับจ้างก็เป็นอีกกลุ่มบุคคลที่ถูกอุตมนำเรื่องราวการให้บริการในชีวิตประจำวันมาประชดประชันเช่นเดียวกัน โดยประชดประชันวินมอเตอร์ไซด์ด้วยถ้อยคำนัยผกผันว่า “ซ้อนมอเตอร์ไซด์นี่แหละเจ๋งสุด ทั้งสวนเลนทั้งมืดไม่กลัวเป็นผี เข้าเขี้ยวกูไม่ต้องสนใจ ถูรถเล็กกรถใหญ่ อี้म्मม... กระจกใคร มึงเอาดี อี้้อ... อ้า... กูเจ็บแต่กูให้อภัย เพราะอะไร รุ้มัย หมวกมึงหอมดี หี! กูขอบราในหมวกมึงอะ”

จากตัวอย่างจะเห็นว่า เรื่องระบบขนส่งมวลชนของไทยที่อุตมนำมาประชดประชันนั้นเป็นเรื่องที่ผู้ชมส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่ประสบกันอยู่ในชีวิตประจำวัน การนำเรื่องใกล้ตัวผู้ชมมาพูดถึงจะทำให้

ให้ผู้ชมรู้สึกมีส่วนร่วมหรือได้ระบายความรู้สึกด้านลบต่อระบบขนส่งมวลชนของไทยออกมาผ่านการประชดประชันของอุตม นอกจากนั้น การประชดประชันของอุตมในแง่นี้ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในเรื่องระบบขนส่งมวลชนของไทยที่ยังขาดการพัฒนาและให้บริการได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ รวมไปถึงบุคคลที่ให้บริการก็ยังขาดหัวใจแห่งการบริการที่ดี หากมีบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดการฉกฉิดและนำไปพัฒนา ก็จะทำให้ระบบขนส่งมวลชนของไทยได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุดในอนาคต

5.1.7.2 สัญญาโทรศัพท์หรือสัญญาอินเทอร์เน็ตของไทย

สัญญาโทรศัพท์หรือสัญญาอินเทอร์เน็ตของไทยก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่อุตมหยิบยกมาประชดประชันในแง่ของการไม่พัฒนา อ่อนศักยภาพ และล่าช้ากว่าประเทศเพื่อนบ้าน โดยอุตมได้กล่าวประชดประชันด้วยถ้อยคำนัยผกผันที่ชัดเจนได้ว่า “เอาง่ายๆ แค่สัญญาโทรศัพท์ ชาติอื่นเค้าขยับไปถึงไหนแล้วที (ฮา ปรบมือ) ลาวเลืงที่ขอบไปลื้อเค้า ซิมไปเลยมัยแล้ว เค้ามี 4G (ฮา) ของไทยที่หลงใช้กันอยู่นาน มัน 3G อุปทาน จริงๆ มันแค่ 2G (ฮา ปรบมือ) เค้าบอกว่าของจริงมาแน่เมษา เค้าบอกว่าของจริงมาแน่เมษา ผากถามด้วยว่า มันชาติหน้าหรือชาตินี้” ฯลฯ

จะเห็นได้ว่านอกจากอุตมจะกล่าวถึงสัญญาโทรศัพท์หรือสัญญาอินเทอร์เน็ตของไทยว่าด้อยประสิทธิภาพและช้ากว่าประเทศเพื่อนบ้านแล้ว ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันยังเป็นถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจกรกรรมการถามซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการตั้งคำถามเพื่อประชดประชันบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลเรื่องดังกล่าวอย่างเห็นได้ชัด

5.1.7.3 แวดวงกีฬา

อุตมประชดประชันเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแวดวงกีฬาของไทยและเป็นประเด็นที่สังคมกำลังวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างหนักในช่วงนั้น เช่น การประชดประชันบุคคลที่มีมักจะออกมาพูดว่าจะพานักบอลไทยไปแข่งฟุตบอลโลก ทั้งๆ ที่ความสามารถของนักฟุตบอลไทยในขณะนั้นยังไม่สามารถจะไปแข่งถึงบอลโลกได้ อีกทั้งนายกสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยฯ ในขณะนั้นคือ วรวิทย์ มະกุฎี หรือที่รู้จักกันในนาม “บังยี” ก็กำลังเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และส่งผลให้บอลไทยนั้นมีความสามารถล่าช้ามาก จนถึงขนาดตามไม่ทันบอลชาติอื่น อุตมจึงใช้ถ้อยคำนัยผกผันว่า “ถ้าบอลไทยแม่งได้ไปบอลโลกจริงๆ นะ แสดงว่าบอลทั้งโลกอะ แม่งไปบอลจักรวาลกันหมดแล้ว” นอกจากนั้นยังประชดประชันเรื่องกีฬาที่ประเทศไทยในขณะนั้นเป็นถึงเจ้าภาพฟุตบอลโลก

แต่กลับใช้เวลาในการสร้างสนามฟุตบอลที่หนองจอกนานมาก จนการแข่งขันจบลงไปแล้ว ก็ยังไม่มีวี่แววว่าสนามแข่งจะสร้างเสร็จ อุดมจึงได้ประชดประชันว่าเมื่อสร้างเสร็จก็คงต้องเก็บเอาไว้เป็นอนุสาวรีย์ เพราะไม่ทันใช้งานแล้ว ดังถ้อยคำนัยผกผันที่ขีดเส้นใต้ดังนี้ “ได้เป็นถึงเจ้าภาพฟุตบอลโลก อายถึงกะโหลกเพราะสนามไม่มี สร้างเสร็จไม่ทันเค้าใช้ มัวไปยืนเกาะอะไรอยู่ตั้ง 2 ปี แข่งเสร็จจนเค้ากลับบ้านนอก นี่สนามหนองจอกยังไม่เสร็จนะนี่ เสร็จแล้วเอาไปทำอะไร ก็ต้องเก็บเอาไว้เป็นอนุสาวรีย์ ก็เหมือน Hopewell อะ สร้างไว้ทำไม สร้างไว้รอวันทุบ เงินพวกกูทั้งนั้น นนนน” รวมไปถึงการประชดประชันวงการฟุตบอลไทยที่มักจะมีการทะเลาะเบาะแว้งกันในสนามแข่ง ไม่ว่าจะเป็นการตบตีกัน การเอาปืนชู้กรรมการ การกระต๊อบกรรมการ กองเชียร์ตบตีกันเอง ซึ่งเป็นเหตุให้ฟุตบอลไทยเป็นที่ถูกกล่าวถึงในด้านลบ และเป็นผลให้มีคนหลังไหลเข้ามาให้ความสนใจชมฟุตบอลไทยเป็นล้านๆ คน รวากับว่านี่คือลักษณะเด่นของฟุตบอลไทยที่สามารถดึงดูดผู้ชมได้มากมาย ในเรื่องนี้อุดมก็ได้กล่าวประชดประชันด้วยการสร้างแนะนำว่า “ถ้าจะให้ทั้งโลกมาเตะบอลกับเรา ต้องสร้างลักษณะฟุตบอลไทยขึ้นมาครับ จุดขายเรามีอยู่แล้วครับ ทำที่เราถนัดใจเราตีกันเกือบทุกนัดอยู่แล้ว ตรงเนี่ยคือใช่เลย ถ้าเป็นแมตช์ธรรมดาเนี่ยดูกันแบบเป็นพัน ในคลิปนะอะ แต่ถ้ามีตีกัน เอาปืนชู้กรรมการ กระต๊อบกรรมการ กองเชียร์กระต๊อบกัน คนดูเป็นล้าน เรามาถูกทางแล้วครับ สร้างลักษณะฟุตบอลไทยขึ้นมาเลยครับ ตรงเนี่ยจุดแข็ง ฟุตบอลไทย บ็อกซิ่ง ตีกลมไม้บอลไทย ตีกันทุกนัด แดกแจกทอง” ฯลฯ

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า อุดมสื่อทัศนคติในด้านลบที่มีต่อวงการฟุตบอลไทยออกมาผ่านการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นเครื่องมือ และการที่อุดมนำเรื่องนี้มาประชดประชันก็เพราะวงการฟุตบอลในขณะนั้นกำลังเป็นที่จับตามองของคนส่วนใหญ่และกำลังตกเป็นประเด็นที่สังคมวิพากษ์วิจารณ์กันอยู่มากมาย

5.1.7.4 การพัฒนาผิดๆ ในเรื่องต่างๆ

นอกจากเรื่องที่กำลังมาข้างต้นแล้ว ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนอุดมยังได้หยิบยกเรื่องการพัฒนาแบบผิดๆ ของคนไทยในเรื่องต่างๆ มากกล่าวประชดประชันไว้อีกมากมาย ตัวอย่างเช่น อุดมประชดประชันชาวจีนทบฐิที่ภาคภูมิใจกันทั้งจังหวัดว่าสามารถพัฒนาทุเรียนให้กลายเป็นทุเรียนไร้กลิ่นได้ ทั้งๆที่อุดมมองว่าเป็นการพัฒนาที่ผิดจุด เพราะมนุษย์เราทานสิ่งใดก็ย่อมต้องการที่จะได้กลิ่นของสิ่งนั้นด้วย อุดมจึงเสนอว่าควรจะต้องคิดค้นพัฒนาเอาหนามของทุเรียนออกจะเป็นประโยชน์มากกว่า ในเรื่องนี้อุดมก็ได้ประชดด้วยถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการชมดั่งที่ขีดเส้นใต้ว่า “เรามักจะเรียงลำดับความสำคัญผิดอย่างเงี้ยแหละครับ ดูดิเราพัฒนาอะไรอะ อะมองไปทางภาค

เกษตรกรรม เราเก่งนะ ไทยนี้เราเก่ง ไม่ต้องห่วง พัฒนาอะไรตอนนี้เนี่ย ชาวจันทบุรีภูมิใจครับ พัฒนาผลิตภัณฑ์ อะไม่ใช่ ผลไม้ ทุเรียนไร้กลิ่น ภูมิใจกันทั้งจังหวัด เก่งจริงๆ เลยนะ ทุเรียนไร้กลิ่น แล้ว...มึงจะเกิดมาเป็นทุเรียนทำไมวะ เพราะทุเรียน กินทุเรียน เรากินกลิ่นด้วยไง ไอพวกที่ไม่ชอบ มึงก็ไม่ต้องชอบดิ ทุ้มย้อะ เรากินสตรอเบอร์รี่ เราอยากได้กลิ่นมันด้วยมัย อยากรู้ เรา กินมะม่วงอกร่อง เราหอมอะ คือมนุษย์เราเนี่ย ประสาทสัมผัสหูดาลิ้นจุมุกกายใจมันไปพร้อมกัน คือ...ผมว่ากลิ่นอะ เอาแม่งไว้เหอะ ที่พัฒนาควรพัฒนาอันดับแรกคือมึงเอาหนามออกดีกว่า ปัญหาที่พวกภูมิคือมีกะหนาม! เหมือนญี่ปุ่นเค้าหน้อย ญี่ปุ่นเค้าพัฒนาแตงโมไซมะพี แตงโม อะ แต่ก่อนแตงโมกลมๆ แพ้คส่งลำบาก เดียวนี้จากกลมเปลี่ยนเป็นเหลี่ยม แพ้คง่าย นี่คือเรียงลำดับ ความสำคัญ ของเราแม่งไปเอาเรื่องกลิ่นออกแล้วก็ดีใจ เอาหนามออกเลย เอาให้หนามทุ” ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าอุดมรวบรวมความไม่ก้าวหน้าของประเทศไทยในเรื่องต่างๆ หรือเรื่องที่น่า อับอายของไทยมากแล้วถึงในเชิงประชดประชันได้อย่างกว้างขวาง และส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว ผู้ชม และผู้ชมมีส่วนเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันทั้งสิ้น

5.1.8 เรื่องราวต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่และชาวจังหวัดเชียงใหม่

ด้วยความที่อุดมชื่นชอบจังหวัดเชียงใหม่มากจนถึงขนาดเปิดกิจการร้านไอศกรีมที่นั่น จึงทำให้อุดมรู้จักจังหวัดเชียงใหม่ในหลายๆ เรื่อง และส่งผลให้อุดมจัดการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่มีชื่อว่า เดี่ยว 7.5 และเดี่ยว 9.5 ขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการจัดการแสดงครั้งย่อยเพื่อให้ชาวเชียงใหม่ได้ ชมโดยเฉพาะ เน้นการบอกเล่าเรื่องราวที่อุดมไปประสบพบเจอมาขณะพำนักอาศัยอยู่ที่จังหวัด เชียงใหม่ ซึ่งก็ยังไม่ต้องเล่าการประชดประชันชาวจังหวัดเชียงใหม่ในหลากหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สาวเชียงใหม่ และเครื่องมือทางภาษาที่อุดมใช้ในการประชดประชันก็คือถ้อยคำนัยผกผัน อีกเช่นเคย ตัวอย่างเรื่องราวที่อุดมนำมาประชดประชันชาวจังหวัดเชียงใหม่เช่น ร้านกาแฟที่จังหวัด นี้มีเยอะมาก อุดมก็ประชดประชันด้วยถ้อยคำนัยผกผันว่า “มึงหกล้มหัวโขกไปไหนมีกาแฟแดกอยู่ แล้วละ” สาวเชียงใหม่ก็เป็นกลุ่มบุคคลหนึ่งที่ถูกอุดมหยิบยกเรื่องราวต่างๆ มาประชดประชัน มากมาย เช่น การที่สาวเชียงใหม่มีมอเตอร์ไซค์กันแทบทุกคน ใช้มอเตอร์ไซค์กันเยอะมาก ทุกคนมี มอเตอร์ไซค์ขับ ไม่ว่าจะป็นนิสิต ข้าราชการ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่ขับมอเตอร์ไซค์กันทั้งสิ้น อุดมก็ได้ ประชดประชันว่า “มีเยอะเหมือนบัตรประชาชนอะ” นอกจากนั้นยังประชดทำทางการบังแดด ในขณะที่ขับมอเตอร์ไซค์ของสาวเชียงใหม่ที่มักจะยกมือซ้ายขึ้นมาบังแดดแค่เพียงบริเวณหน้าผาก เท่านั้น ด้วยการใช้อถ้อยคำนัยผกผันว่า “มึงบังได้ตรงไหนวะเนี่ย” “บังอะไร! บังอะไร! มีจังหวัดไหน

เค้าทำกันบ้างเนี่ย!” และ “มึงอยากได้เงินซื้อร่มมัย กูจะซื้อให้” อีกทั้งยังประชดน้องๆ นักศึกษา เชียงใหม่เรื่องการเที่ยวผับแต่ไม่ซื้อเบียร์ในผับ ส่วนใหญ่มักจะเดินไปซื้อที่เซเว่นซึ่งราคาถูกกว่ามาก อุดมก็ได้ประชดประชันด้วยการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันว่า “สรุปมึงมายืมที่เค้าเดินซั่มมัยเนี่ย” ฯลฯ

การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเป็นกลวิธีทางภาษาของอุดมที่ใช้ในการบอกเล่าเรื่องราว หรือแง่มุมต่างๆ ของชาวเชียงใหม่ในเชิงประชดประชัน เป็นเสมือนการหยอกเย้าชาวเชียงใหม่ และเมื่อชาวเชียงใหม่ได้ฟังเรื่องราวของตัวเองซึ่งเป็นเรื่องจริงทั้งสิ้น ก็เกิดอารมณ์ขันไปกับการประชดประชันของอุดมอย่างมาก

5.1.9 การประชดผู้ชมในระหว่างทำการแสดง

จากข้อมูลพบว่า อุดมไม่เพียงแต่ใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันบุคคลหรือเรื่องราวต่างๆ เท่านั้น แต่ในขณะที่อุดมสื่อสารโต้ตอบกับผู้ชม ก็พบว่า อุดมมีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในการประชดประชันผู้ชมด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่าง

(101) อุดมเปรียบเทียบวิธีการนำปลากะพงไปทำอาหารของคนญี่ปุ่นกับคนไทย

“ญี่ปุ่นกินอาหารเป็นศิลปะ ทุกอย่างที่เขาทำเป็นศิลปะ ดูวิธีที่เขาทำนะ มันทำให้ของแพงขึ้น ยกตัวอย่างร้านไทยกับร้านญี่ปุ่น ไปตลาดพร้อมกัน ไปซื้อปลากะพงขาวมาคนละ 1 ตัว 1 กิโลกรัม 100 บาท คนไทยเอามาทำอะไรครับ เอาไปทอด ปลากะพงทอดกลับหน้า กลับหลัง ใส่ในจาน อย่าลืมเอาผักรองจานด้วย (ฮา) น้ำซอสหวานๆ 3 รส ปิบ รับมา 100 ขาย 130 บาท ได้กำไรเท่าไร (อุดมกล่าวถามผู้ชม แต่มีผู้ชมบางคนตอบว่า ได้กำไร 5 บาท) 5 บาท มึงเรียนหนังสือกันมัยเนี่ย (ฮา)”

(เดี่ยว 7.5 / 2:09:04–2:09:58)

จากตัวอย่างที่ (101) อุดมถามผู้ชมว่า รับปลากะพงมา 100 บาท ขาย 130 บาท ได้กำไรเท่าไร มีผู้ชมบางคนตอบอุดมกลับมาว่า ได้กำไร 5 บาท อุดมจึงใช้ถ้อยคำนัยผกผันโต้ตอบผู้ชมกลับได้ทันทีว่า “มึงเรียนหนังสือกันมัยเนี่ย” ซึ่งจัดเป็นถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจจนกรรมการถาม แต่อุดมเพียงแค่แสร้งใช้การถามเพื่อประชดประชันแบบหยิกแกลมหยอกผู้ชมบางคนที่คำนวณตัวเลขง่าย ๆ ผิดราวกับว่าไม่ได้เรียนหนังสือมานั่นเอง

(102) อุดมแจกของให้กับผู้ชมก่อนการแสดง

“แต่ละรอบนะฮะ เรามีผ้าห่มแจกอุ่นๆ กันทุกรอบนะครับ รอบสุดท้ายปีนี้ โหะๆๆๆ ทำไมอยากได้กันนักหนากับอิชองเล็กๆ น้อยๆ แค่นี้ย ออยากได้มัยฮะ (ผู้ชมส่งเสียงตอบกลับพร้อมกันว่า “อยาก”) อืมหิมมม เจนสัมผัสถึงพลังงาน บางอย่างที่เกิดขึ้นขึ้นมาบนเวที (ฮา ปรบมือ) เป็นพลังงานแห่งความหิวกระหาย (ฮา) ปนความโลภนิดๆ (ฮา) คืออึ้งผมไปทำสัญญาประชาคมกับรอบอื่นๆ แล้วไงว่า รอบสุดท้ายปีนี้เราจะแจก แจก ถ้าแจกไปก็ผิดสัญญา ก็คือโง่งง เค้ากำลังรณรงค์ไปไม่โง่งงนะ (ฮา) เออจี้ๆ เป็นไปได้มะ เราแจกละเราแบบแอบๆ แจกกันได้ปะ (ผู้ชมส่งเสียงกรี๊ดและปรบมือ) เราอย่าไปบอกเค้าละกันนะ เออจี้เป็นการแจกแบบแอบๆ แบบว่า ถ้าเป็นราชการก็คือว่า เวลาเค้าให้ของกัน เค้าให้กันได้โตะนะครับ แต่ว่าเราไม่มีโตะ เราให้ของกันได้แก้อี้อีครับ อะล้วงครับ ล้วง ล้วง ครับ ล้วงครับ ล้วงครับ (ผู้ชมส่งเสียงกรี๊ดด้วยความดีใจ) อ้อหิม สีน้าแช่มชื่นเหลือเกิน ฮะฮะฮ่า ผีนแรกนะครับ ผีนสีเขียวให้ด้วยความเสียหายนะครับ ผีนสีชมพูให้เป็นคำปิดปากอย่าไปบอกใคร อะโบกๆๆ อ่าว เออจี้ลองเล่นwave เล่นwave มาจากทางนี้ก่อนมา โอ้ โห อะหยุดๆ พันนิง พันห้าไม่ต้องเลย พันนิง พันห้าเฉยๆ เลย สองผีนเกินราคา บัตรละ (ฮา) เธอห่มละนอนไปเลยดีกว่า (ฮา)”

(เดี่ยว 10/ 10:32-13:25)

จากตัวอย่างที่ (102) อุดมกล่าวได้ตอบผู้ชมด้วยการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ในที่นี้อุดมต้องการจะประชดประชันผู้ชมกลุ่มที่ซื้อบัตรในราคาเพียง 1,000 และ 1,500 บาทว่าไม่ต้องโบกผ้า เล่น wave หรือร่วมแสดงความดีใจไปกับผู้ชมคนอื่นๆ เพราะการได้ของแจกเป็นผ้าห่มสองผืนก็ถือว่าคุ้มค่าเกินราคาบัตรแล้ว การที่อุดมกล่าวว่า “เธอห่มละนอนไปเลยดีกว่า” จึงถือเป็นการแสร้งแนะนำเพื่อประชดประชันผู้ชมกลุ่มนี้ที่ซื้อบัตรในราคาถูก รวากับว่าได้ผ้าห่มสองผืนนี้แล้วนอนหลับไปโดยไม่ต้องชมการแสดงใดๆ ก็คุ้มค่ามากแล้วนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า ผู้ชมอาจจะไม่เข้าใจกลุ่มเป้าหมายที่อุดมตั้งใจว่าจะมาประชดประชันในการแสดงโดยตรง เพราะจะสังเกตได้ว่า การประชดประชันดังกล่าวเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้นและเป็นการโต้ตอบเฉพาะหน้า โดยที่อุดมเลือกใช้ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) เป็นเครื่องมือในการโต้ตอบผู้ชม ซึ่งเป็นเสมือนการกล่าววิพากษ์วิจารณ์ผู้ชมบางคนทางอ้อม แต่ไม่ดูรุนแรงจนเกินไป ให้ความรู้สึกเป็นการหยอกล้อกันเล่นระหว่างอุดมกับผู้ชม และยังทำให้ผู้ชมส่วนใหญ่เกิดอารมณ์ขันได้อีกด้วย การใช้ถ้อยคำนัยผกผันโต้ตอบผู้ชมได้ทันทีเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าอุดมเป็นบุคคลที่

มีความสามารถในการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในการประชดประชันเรื่องราวต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และใช้บ่อยจนเป็นลีลาการใช้ภาษาอย่างหนึ่งของอุดม

สรุปได้ว่า ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งคือการประชดประชันประเด็นและเหตุการณ์ต่างๆ ทางสังคมและการเมือง สังเกตได้จากเนื้อหาของถ้อยคำนั้นๆ ว่ามีถ้อยคำกล่าวถึงหรือพาดพิงถึงเป้าหมายของการประชดประชันต่างๆ ระดับความแรง-เบาของเรื่องราวหรือกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่อุดมมักจะนำมาประชดประชันในการแสดงนั้นก็มียหลายระดับ ตั้งแต่การประชดประชันเรื่องเล็กๆ ทัวไปในชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องประสบการณ์ส่วนตัวของอุดมเอง ลูกน้องเปิดร้านแล้วขาดทุน การประชดประชันพี่ชายของตนเรื่องสอนขับรถ ฯลฯ ไปจนถึงเรื่องใหญ่ๆ ในสังคมและการเมือง เช่น ปัญหาสังคม ลูกไม่เคารพพ่อแม่ บุคคลที่มีชื่อเสียงที่กำลังตกเป็นข่าวในสังคมอยู่ในขณะนั้น ความไม่ก้าวหน้าหรือเรื่องน่าอับอายของประเทศไทยในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบขนส่งมวลชน สัญญาณโทรศัพท์หรือสัญญาณอินเทอร์เน็ตของไทย การพัฒนาที่ผิดจุดต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันเรื่องความขัดแย้งของนักการเมืองไทยและการทุจริตคอร์รัปชัน และการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ความสามารถของผู้นำประเทศอย่าง น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นในเรื่องการอ่านโผฯ ฯลฯ จะเห็นได้ว่า เนื่องจากถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษาที่แสดงการประชดประชันได้ดีที่สุด การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนจึงจำเป็นต้องอาศัยกลวิธีทางภาษานี้เป็นกลวิธีเด่นในการแสดง เพราะโดยจุดเด่นของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนคือการวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์และประเด็นต่างๆ ในสังคม ดังนั้นการใช้ถ้อยคำนัยผกผันจึงช่วยให้การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดมสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ข้อนี้ได้เป็นอย่างดี ทำให้การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนแตกต่างไปจากการแสดงตลกทั่วไป เพราะไม่ใช่แค่เพียงให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันเท่านั้น แต่ยังแฝงการวิพากษ์วิจารณ์สังคมในมิติต่างๆ ที่ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ ทำให้ผู้ชมสนใจเป็นพิเศษนอกจากนั้น จากการจัดกลุ่มจัดประเภทของเรื่องราวและบุคคลที่อุดมมักจะนำมาประชดประชันในการแสดงนั้น ยังสื่อให้เห็นถึงมุมมองและทัศนคติในด้านลบที่ผู้ชมส่วนใหญ่มีต่อบุคคลหรือเรื่องราวเหล่านี้เป็นพิเศษอีกด้วย เช่น เจ้าหน้าที่รัฐ นักการเมือง ความไม่ก้าวหน้าของประเทศไทยในด้านต่างๆ ฯลฯ

5.2 สร้างอารมณ์ขัน

Panpothong (1996) ได้ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันจากมุมมองของผู้พูดภาษาไทยไว้ในงานวิจัยเรื่อง “A pragmatic study of verbal irony in Thai” พบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้พูดภาษาไทยมักจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อสร้างความเจ็บปวดหรือเพื่อสื่อทัศนคติด้านลบไปยังผู้อื่น แต่หน้าที่อีกอย่างหนึ่งของถ้อยคำนัยผกผันจากมุมมองของผู้พูดภาษาไทยก็คือ ใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขัน (Panpothong, 1996: 121) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนก็เช่นกัน นอกจากหน้าที่ด้านการประชดประชันแล้ว ถ้อยคำนัยผกผันเองก็เป็นกลวิธีทางภาษาที่สามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมไปพร้อมกันด้วย

จากการศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า หลังจากที่ถูกตมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันแล้ว ก็มักเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมได้ทุกครั้ง บางครั้งมีเสียงหัวเราะยาวนาน เสียงหัวเราะของผู้ชมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันช่วยสร้างอารมณ์ขันให้แก่ผู้ชม ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ให้เห็นชัดว่า ถ้อยคำนัยผกผันที่ถูกใช้เป็นกลวิธีเด่นในการแสดงนั้นสามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้อย่างไร โดยนำทฤษฎีอารมณ์ขันมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

5.2.1 หน้าที่ด้านสร้างอารมณ์ขันที่พิจารณาตามทฤษฎีความไม่เข้ากัน

ฟรานซิส ฮัทเชสัน (Hutcheson, 1750) ได้อธิบายแนวคิดสำคัญของทฤษฎีนี้ไว้ว่า อารมณ์ขันคือการรับรู้ความไม่เข้ากันระหว่างสิ่ง 2 สิ่ง ดังนั้น ปัจจัยและตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันหลักๆ ก็คือความไม่เข้ากัน ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่สื่อความไม่เข้ากันระหว่างรูปภาษากับเจตนาของผู้พูดหรือความเป็นจริงที่ปรากฏ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แสดงให้เห็นถึงความไม่เข้ากันระหว่างความหมายตามรูปกับความหมายที่ผู้พูดต้องการสื่อ ถ้อยคำนัยผกผันจึงเป็นกลวิธีทางภาษาที่สามารถสร้างอารมณ์ขันได้เช่นเดียวกัน

อารมณ์ขันที่เกิดขึ้นจากความไม่เข้ากันตามประเภทต่างๆ ที่พบในการแสดงของอุดม มีดังนี้

5.2.1.1 การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง ผู้ชมจะมองเห็นความไม่เข้ากันระหว่างความหมายของถ้อยคำนั้นกับถ้อยคำแวดล้อม และเมื่อผู้ชมค้นพบความไม่เข้ากันนี้ได้ และอาศัยบริบทในการช่วยตีความ

5.2.1.2 การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล ผู้ชมจะมองเห็นความไม่เข้ากันระหว่างถ้อยคำที่ไม่สมเหตุสมผลนั้นกับความเป็นจริงของโลก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ถ้อยคำนั้นๆ เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานหรือความเป็นจริงของโลก ความไม่เข้ากันนี้จะส่งผลให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

5.2.1.3 การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก ผู้ชมจะมองเห็นความไม่เข้ากันระหว่างถ้อยคำที่เกินจริงนั้นกับความเป็นจริงของโลก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ถ้อยคำนั้นๆ ผกผันในลักษณะนี้เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานความเป็นจริงของโลก คือมากเกินกว่าความเป็นจริงที่ควรจะเป็น เมื่อผู้ชมรับรู้ความไม่เข้ากันดังกล่าวได้ ผู้ชมก็จะเกิดอารมณ์ขัน

5.2.1.4 การกล่าวถ้อยคำผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับ ตามที่ Wilson and Sperber (1992) ได้อธิบายไว้ว่า ถ้อยคำผกผันลักษณะนี้ เป็นการนำถ้อยคำที่บุคคลอื่นเคยกล่าวไว้ก่อนหรือความคิดที่ผู้พูดคิดว่าบุคคลอื่นคิดเช่นนั้นมากล่าวซ้ำในลักษณะของการเลียนแบบหรือสะท้อนกลับความคิดของบุคคลอื่นในเชิงล้อเลียนหรือเย้ยหยัน ซึ่งตัวผู้พูดเองก็ไม่ได้คิดเช่นนั้นหรือเห็นด้วยกับถ้อยคำที่ตนกล่าว ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ผู้ชมจะรู้สึกขบขันได้จากความไม่เข้ากันระหว่างความหมายตามรูปกับความหมายในเชิงประชดประชันที่อุดมต้องการสื่อ

5.2.1.5 การกล่าวถ้อยคำผกผันในรูปวัจจนกรรมต่างๆ ที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ ถ้อยคำผกผันในลักษณะนี้สามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้เช่นกัน เนื่องจากผู้ชมจะมองเห็นความไม่เข้ากันระหว่างความหมายตามรูปกับความหมายนัยผกผันที่อุดมต้องการสื่อจริงๆ เช่น ถ้อยคำผกผันในรูปวัจจนกรรมการถาม รูปประโยคเป็นประโยคคำถาม แต่แท้จริงแล้วอุดมไม่ได้ต้องการคำตอบกลับมา ถ้อยคำผกผันในรูปวัจจนกรรมการขอร้อง รูปประโยคแสดงการขอร้อง แต่อุดมกลับไม่ได้ต้องการให้ผู้ฟังกระทำตามคำขอร้องนั้น หรือถ้อยคำผกผันในรูปวัจจนกรรมการบอกกล่าว แต่อุดมกลับไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนบอกเล่าไป ความไม่เข้ากันระหว่างความหมายตามรูปกับสิ่งที่อุดมต้องการจะสื่อนี้เองที่ทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันได้

ตัวอย่างถ้อยคำผกผันที่อุดมใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม เช่น

(102) อุดมกล่าวถึงความสกปรกของคลองแสนแสบ

♪ แต่ที่เด็ดอยากให้คุณๆ ลองมาเล่นอยู่ในคลองแสนแสบแห่งนี้ หางยาวๆ บนน้ำหมักเหม็นๆ ลองให้มันกระเด็นโดนหน้าดูดี ชาวอมชมพุดใจ ดูอ่อนกว่าวัย ไม่ต้องพึ่งยันฮี ♪ (ฮา)

(เดี่ยว 10/ 2:06:45-2:07:06)

(103) อุดมเล่าเรื่องราวชีวิตของตนในสมัยวัยเด็ก

พ่อตาย แม่เพ็งฟ้าง เพ็งฟ้างเลยฮะ และหว่าเว้มากๆ (ฮา) พ่อตายทิ้งลูกไว้ 3 คน อยู่ในท้องแม่หนึ่ง ผมคนกลาง ละก็พี่ชายคนโต แม่ก็สะเทือนใจมาก ต้องการพาลูกๆ เนี่ยหนีออกจากจุดเกิดเหตุ ออกไปยังดินแดนแสนไกลที่ตัวเองไม่รู้จัก ไม่มีญาติเลยซักคนนึ่ง คือจังหวัดสุรินทร์ ไม่มีเหตุผลฮะ คือแกบอกว่่าตอนนั้น แกงไปหมดเลย ก็เลยดุ่มๆ ไปทางนั้น ญาติก็ดึงตัวพี่ชายเอาไว้ เพราะว่าหน้าตาน่ารัก น่าซัง แม่ก็เอน้องในท้องไปด้วย ส่วนผมก็อย่างที่อยู่กันนะครึบ ก็...สองฝ่ายก็เกี่ยกัน ไม่เอา (ฮา) ฮะ...เห็นคุณค่าตัวเองตั้งแต่เด็กแล้วครึบ (ฮา)

(เดี่ยว 9/ 17:57-18:45)

(104) อุดมแต่งคำขวัญกรุงเทพฯ ตอนหนึ่ง

♪ มากศักดิ์ศรีคือช่างกล ดีทุกคนไม่เลือกหน้า มีตระเบิดปืนปากกา
ลูกหลงมาเราสุขสันต์ (ฮา) ♪

(เดี่ยว 9/ 2:59:59-3:00:09)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้ทำหน้าที่สร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้อย่างดี สังเกตได้จากเสียงหัวเราะของผู้ชมหลังจากที่อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน จากตัวอย่างที่ (102) อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจรรย์กรรมการแนะนำ ทั้งๆ ที่จริงๆ แล้ว อุดมไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมลองมาเล่นเรือในคลองแสนแสบจริงๆ เพราะผู้ชมต่างก็ทราบกันดีอยู่แล้วว่าน้ำในคลองแสนแสบนั้นสกปรกมาก ดังนั้นเมื่อผู้ชมเห็นความไม่เข้ากันระหว่างความหมายตามรูปกับความหมายนัยผกผันที่อุดมต้องการสื่อ ผู้ชมก็จะเกิดอารมณ์ขัน จากตัวอย่างที่ (103) ก็เช่นเดียวกัน อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจรรย์กรรมการบอกกล่าว แต่อุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูปเช่นนั้น ซึ่งเมื่อผู้ชมพิจารณาจากบริบทก็จะเห็นความไม่เข้ากันระหว่างความหมายตามรูปกับความหมายที่อุดมต้องการสื่อได้อย่างชัดเจน ผู้ชมก็จะเกิดอารมณ์ขัน เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ (104) ที่อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในรูปวิจรรย์กรรมการบอกกล่าว แต่อุดมไม่ได้ต้องการสื่อว่าเมื่อถูกลูกหลงจากการตีกันของเด็กช่างกลแล้วจะเกิดความสุขสันต์จริง ความไม่เข้ากันระหว่างความหมายตามรูปกับความหมายในเชิงประชดประชันที่อุดมต้องการสื่อนี้เองที่ทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

สรุปได้ว่า การรับรู้ความไม่เข้ากันระหว่างความหมายตามรูปกับความหมายที่ต้องการสื่อ นั้นทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันได้ตามทฤษฎีความไม่เข้ากัน นอกจากนั้น บางครั้งผู้ชมอาจจะเกิดอารมณ์ขันได้จากการรับรู้ความไม่เข้ากันระหว่างถ้อยคำนัยผกผันที่มีความหมายด้านบวกกับอวัจฉายาประกอบถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมมักจะแสดงออกมาในด้านลบ เช่น การกลอกสายตาในขณะที่

กล่าววัจจนกรรมการชม ความไม่เข้ากันนี้ทำให้ผู้ชมเกิดการตระหนักรู้ว่าอุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป และส่งผลให้เกิดอารมณ์ขันได้ตามทฤษฎี นอกจากนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้นั้น ไม่เพียงแต่สร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมเท่านั้น แต่อารมณ์ขันที่เกิดขึ้นเป็นอารมณ์ขันที่แฝงนัยของการประชดประชันและระบายความคับข้องใจในเรื่องนั้นๆ ไปด้วย

อย่างไรก็ตาม นักทฤษฎีบางท่าน เช่น เจอร์รี่ ซูลส์ (Suls 1972) ผู้เสนอทฤษฎีความไม่เข้ากัน-การแก้ไข (incongruity-resolution) ได้กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลจะบรรลุถึงอารมณ์ขันได้ต้องไม่เพียงแต่มองเห็นความไม่เข้ากันเท่านั้น แต่จะต้องแก้ไขความไม่เข้ากันดังกล่าวได้ด้วย ซึ่งผู้วิจัยเห็นสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากกรณีของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ผู้ชมจะเกิดอารมณ์ขันได้ก็ต่อเมื่อมองเห็นความไม่เข้ากันระหว่างความหมายตามรูปกับความหมายที่อุดมต้องการสื่อ รวมไปถึงสามารถตีความและเข้าใจการประชดประชันของอุดมได้ จึงจะเกิดอารมณ์ขัน แต่บางกรณี อาจมีผู้ชมบางคนที่ไม่ทราบบริบท ทำให้ไม่สามารถตีความความหมายนัยผกผันที่อุดมต้องการสื่อได้ และไม่เกิดอารมณ์ขัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า อุดมจึงมักจะมีการเกริ่นหรือเล่าเรื่องราวต่างๆ มาให้ผู้ชมฟังก่อนเสมอ เพื่อให้ผู้ชมทันบริบท และสามารถรับรู้ได้ว่าถ้อยคำที่จะกล่าวถัดไปนั้นตนไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป นอกจากนี้ยังพบว่าอุดมมักจะใช้อวัจนภาษาที่มีความขัดแย้งหรือไม่เข้ากันกับวัจจนกรรมที่ตนกล่าวเพื่อช่วยสื่อให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าขณะนั้นตนกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ อีกทั้งความไม่เข้ากันระหว่างอวัจนภาษากับวัจจนกรรมก็เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันได้อีกทางหนึ่งด้วย

5.2.2 หน้าที่ด้านสร้างอารมณ์ขันที่พิจารณาตามทฤษฎีความเหนือกว่า

ทฤษฎีความเหนือกว่า (Superior theory) มีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดของโทมัส ฮอบส์ (Hobbs 1651) นักปรัชญาชาวอังกฤษ แนวคิดสำคัญคือ มนุษย์จะรู้สึกขำเมื่อตนเป็นฝ่ายที่เหนือกว่า รู้สึกขำในความด้อยกว่าของผู้อื่น รู้สึกขำในความหายนะของผู้อื่น แต่หากบุคคลที่มีความคิดเช่นเดียวกับตนตกเป็นเป้าของอารมณ์ขันก็จะไม่รู้สึกขำ เพราะเท่ากับว่าตนถูกทำให้เป็นฝ่ายที่ด้อยกว่าไปด้วย ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนนั้น ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมเลือกมาใช้เป็นกลวิธีเด่นในการแสดงนั้นสามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้ ซึ่งบางส่วนสามารถนำทฤษฎีความเหนือกว่านี้มาใช้อธิบายได้ว่า ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันได้อย่างไร กล่าวคือ ในการแสดงบางส่วน อุดมจะหยิบยกเรื่องราวที่ผู้ฟังมองว่าเป็นเรื่องน่าตลกหรือพฤติกรรมที่น่าอับอายของบุคคลกลุ่มต่างๆ เช่น คนใกล้ตัวของอุดม บุคคลที่มีชื่อเสียง พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ต่างๆ รวมไปถึงนักการเมืองซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้มีอำนาจในสังคม มาล้อเลียนหรือวิพากษ์วิจารณ์โดยใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นเครื่องมือ ซึ่งอารมณ์ขัน

ของผู้ชมเกิดจากการที่ผู้ชมรู้สึกว่าเป็นฝ่ายที่เหนือกว่าในขณะนั้นหรือในเรื่องนั้นๆ อีกทั้งยังรู้สึกซ้ำในความด้อยกว่าของกลุ่มบุคคลที่อุดมเลือกมาล้อเลียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างการวิพากษ์วิจารณ์ ล้อเลียนบุคคลที่มีอำนาจอย่าง น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ในเรื่องการอ่าน

(105) อุดมกล่าวถึงเรื่องการอ่านของเด็กไทย

“ 🎵 ผู้ใหญ่ควรอ่านให้เด็กเห็นเป็นเยี่ยงอย่าง อ่านให้เด็กเห็นบ้างเป็นตัวอย่างที่ดี ตัวอย่างมีอยู่ลงไป ไม่ต้องดูอื่นไกลนายกรัฐมนตรี (ฮา ปรบมือ) ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย แคมีโพยยื่นให้ ก็อ่านได้ทันที (ฮา ปรบมือ) 🎵 ”

(เดี่ยว 10/ 2:14:01-2:14:31)

จากตัวอย่างที่ (105) หากผู้ชมทราบบริบท ณ ขณะนั้น หรือสังเกตจากถ้อยคำแวดล้อม (co-text) ที่ว่า “ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย แคมีโพยยื่นให้ ก็อ่านได้ทันที” ก็จะทราบได้ทันทีว่า อุดมต้องการประชดประชันน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ที่มีจะถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่บ่อยครั้งที่ออกมาแถลงข่าว ให้สัมภาษณ์นักข่าว หรือการกล่าวปาฐกถาที่ประเทศต่างๆ ก็มักจะต้องคอยอ่านสคริปต์อยู่เสมอ และมักจะถูกวิจารณ์ในเรื่องการอ่านคำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษแบบผิดๆ อยู่บ่อยครั้ง ถ้อยคำนี้ยกผันในตัวอย่างนี้นอกจากจะทำหน้าที่ในการประชดประชันและวิพากษ์วิจารณ์น.ส.ยิ่งลักษณ์ในเรื่องความสามารถในการอ่านที่ไม่สมกับเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว ยังสามารถทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันได้ตามทฤษฎีความเหนือกว่าด้วย สังเกตได้ว่า เมื่ออุดมกล่าวถ้อยคำนี้ยกผันนี้ ผู้ชมก็เปล่งเสียงหัวเราะขึ้นมาอย่างพร้อมเพรียงกันค่อนข้างยาวนาน อีกทั้งยังแสดงอาการถูกใจชอบใจด้วยการปรบมือร่วมไปด้วย สาเหตุที่ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันนั้นเกิดจากการที่ผู้ชมรู้สึกซ้ำในพฤติกรรมดังกล่าว การที่อุดมนำ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ซึ่งเป็นถึงนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นมาวิพากษ์วิจารณ์และล้อเลียนในครั้งนี้จึงทำให้ผู้ชมรู้สึกว่าคุณเป็นฝ่ายที่เหนือกว่าผู้มีอำนาจ สิ่งนี้จึงทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

จะเห็นได้ว่า นักการเมืองซึ่งถือเป็นผู้ที่มีอำนาจก็ยังถูกนำมาวิพากษ์วิจารณ์และเป็นเป้าล้อเลียนในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนด้วยเช่นกัน ซึ่งผลการศึกษาวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาว่าทกรรมเรื่องตลกภาษาไทยของกาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า ผู้เขียนเรื่องตลกภาษาไทยมักจะนำกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่มีอำนาจ เช่น นักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐ มาเป็นเป้า

ล้อเลียนอยู่เสมอ โดยนักการเมืองมักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์หรือล้อเลียนในเรื่องลักษณะของคำพูดที่ไม่ น่าไว้วางใจ การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวและการคอร์ปชั่น รวมไปถึงเรื่องส่วนตัวและบทบาทใน ครอบครัว ส่วนเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะข้าราชการตำรวจมักถูกนำเสนอให้กลายเป็นคนโง่ ไร้ความสามารถ คอร์ปชั่น ไม่น่าไว้วางใจให้ดูแลทุกข์สุขของประชาชนได้ (กาญจนา เจริญเกียรติ บวร, 2548: 150-152) อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของเรื่องตลกกับการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของ อุดมในแง่ที่นำกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจมาเป็นเป้าล้อเลียนคือ เรื่องตลกจะใช้วิธีการล้อเลียนโดยอาศัย กลวิธีทางภาษาต่างๆ เช่น การเล่นคำ การซ้อนมุข เป็นต้น ซึ่งอาจจะไม่ใช้การประชดประชัน เสมอไป ส่วนใหญ่จะเป็นการสร้างเรื่องราวให้ภาพลักษณ์ของบุคคลกลุ่มนี้กลายเป็นคนที่ไร้ ประสิทธิภาพและเป็นตัวตลก แต่ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนนั้น อุดมจะไม่ใช้การแต่งเรื่องราว ขึ้นมาเหมือนอย่างเรื่องตลก แต่อุดมจะนำเรื่องที่เกิดขึ้นจริง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมที่ทุก คนต่างพบเจอ และมีประสบการณ์โดยตรงกับบุคคลกลุ่มนี้มาแล้วและประชดประชันโดยใช้ถ้อยคำนัย ผกผันเป็นเครื่องมือ ซึ่งถือเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ทางอ้อม ในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างอารมณ์ ชื่นให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างมากตามทฤษฎีความเหนือกว่า ในแง่นี้จะเห็นได้ชัดว่าในระหว่างการแสดง นั้นผู้ชมเสมือนได้กลับมาเป็นผู้มีอำนาจเหนือบุคคลกลุ่มนี้ทันที เสียงหัวเราะสื่อให้เห็นถึงความสะใจ ถูกใจ โดนใจ ซึ่งสังเกตได้จากการปรบมือร่วมด้วย นอกจากนั้นการที่อุดมหยิบยกกลุ่มคนกลุ่มนี้ซึ่ง เป็นกลุ่มผู้มีอำนาจในสังคมมาเป็นเป้าล้อเลียนแสดงให้เห็นว่าถ้อยคำนัยผกผันเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ อุดมสามารถดึงบุคคลที่มีอำนาจสูงลงมาหยอกล้อ และทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เรื่องตลกต่างๆ ที่มักจะล้อเลียนบุคคลที่มีอำนาจเช่นกัน ดังที่เบอร์เกอร์ (1996) ได้กล่าวไว้ว่า นักการเมืองเป็นผู้ที่มีอำนาจมาก ซึ่งย่อมมีภาพลักษณ์ที่ดูมีระยะห่างหรือสูงกว่าคนทั่วไป แต่เรื่อง ตลกจะทำให้พวกเขาอยู่ใกล้แค่เอื้อม หรือดูเป็นคนธรรมดาๆ อย่างเราๆ นี้เอง ทหารและตำรวจก็ดู จะไม่ต่างอะไรจากนักการเมืองมากนักที่ถูกทำให้กลายเป็นตัวตลกได้ ซึ่งเป็นการลดทอนภาพลักษณ์ อันทรงอำนาจของพวกเขาลงนั่นเอง (Burger, 1996: 16 อ้างถึงใน กาญจนา เจริญเกียรติบวร, 2548: 153-154)

นอกจากนั้น การที่อุดมกล้านำประเด็นเรื่องการเมืองมาวิพากษ์วิจารณ์ ล้อเลียน และ เสียดสีอย่างเปิดเผย โดยไม่กลัวถูกฟ้องร้องเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก อุดมวิพากษ์วิจารณ์ ล้อเลียนอยู่ บนพื้นฐานของการสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม ดังที่ศิริพร ภักดีผาสุข (2549) ได้กล่าวไว้ว่า อารมณ์ ขันเป็นเสมือน “อาวุธ” และ “เกราะ” ในการวิจารณ์การเมือง ในแง่ของการเป็น “อาวุธ” อารมณ์ ขันเป็นเหมือนเครื่องมือในการวิจารณ์การเมือง การวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของอารมณ์ขันนั้น จะทำให้รู้สึกแบบ “ที่เล่นที่จริง” แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อกระทบกระเทือนโจมตีนักการเมืองที่เป็น เป้าหมาย (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2549: 134-135) ในแง่นี้ผู้ชมในฐานะที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกันักการเมือง

ก็จะเกิดอารมณ์ขัน แต่หากเป็นนักการเมืองผู้ได้รับการประชดประชัน ย่อมไม่รู้สึกรำ แต่จะรู้สึกเจ็บปวดใจ ส่วนในแง่ของการเป็น “เกราะ” ดังที่ศิริพร ภักดีผาสุข (2549) ได้กล่าวไว้ว่า อารมณ์ขันจะทำให้การเสนอประเด็นทางการเมืองและการวิจารณ์การเมืองเป็นไปอย่าง “ที่เล่นที่จริง” ทำให้ระดับผิวการวิจารณ์ดูเหมือนไม่รุนแรง (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2549: 135) ดังนั้นอารมณ์ขันจึงทำหน้าที่เป็นเสมือน “เกราะ” ป้องกันภัยให้แก่อุดมไปในตัวเช่นกัน

นอกจากนั้นการล้อเลียนหรือประชดประชันนี้ยังกระทำภายใต้กรอบการเล่น (playful frame) คือกระทำภายใต้การแสดง ไม่ใช่เรื่องจริงจัง ดังที่ Bateson (1972) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้อารมณ์ขันในการวิจารณ์การเมืองเป็นการบ่งบอกว่าการวิพากษ์วิจารณ์นั้นเกิดอยู่ในกรอบการเล่น ผู้ถูกวิจารณ์จึงไม่ควรถือเป็นเรื่องจริงจัง (Bateson, 1972 อ้างถึงใน ศิริพร ภักดีผาสุข, 2549: 136)

จากการศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันด้านสร้างอารมณ์ขัน สามารถสรุปได้ว่า ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนนั้นสามารถสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้ และสามารถอธิบายการเกิดอารมณ์ขันได้ตามทฤษฎีอารมณ์ขัน ได้แก่ ทฤษฎีความไม่เข้ากัน ซึ่งเกิดจากการที่ผู้ชมรับรู้ความไม่เข้ากันระหว่างความหมายตามรูปกับความหมายที่ต้องการสื่อ จึงเกิดอารมณ์ขันและทฤษฎีความเหนือกว่า ซึ่งเกิดจากการที่ผู้ชมรู้สึกเป็นฝ่ายที่เหนือกว่า ฉลาดกว่าบุคคลที่เป็นเป้าประชดหรือล้อเลียน จึงเกิดเป็นอารมณ์ขันในความต้อยกว่าหรือความไม่เข้าท่าของบุคคลนั้น อย่างไรก็ตาม รูปแบบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันของอุดมนั้นมีลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใคร กล่าวคือ ทุกครั้งที่อุดมเล่าเรื่องราวต่างๆ อุดมมักจะปิดท้ายเรื่องราวต่างๆ ด้วยการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเสมอ ในแง่นี้ถ้อยคำนัยผกผันจึงเป็นเสมือนกลวิธีทางภาษาในการปิดเรื่อง (ตบมุก) เพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันกับเรื่องดังกล่าว เพราะด้วยรูปภาษาที่มีความขัดแย้งกับความหมายที่ต้องการสื่อ ทำให้ผู้ชมทราบได้ชัดเจนว่าอุดมตั้งใจประชดประชัน และความแย้งกันนี้เองที่เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันได้อย่างง่ายดาย ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นชัดเจนว่า ถ้อยคำนัยผกผันมีหน้าที่อย่างหนึ่งคือการสร้างอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นจุดขายของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ถ้อยคำนัยผกผันจึงเป็นกลวิธีทางภาษาที่สำคัญที่ทำให้เดี่ยวไมโครโฟนประสบความสำเร็จ อีกทั้งอารมณ์ขันส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนนั้นมีมิติทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะภายใต้เสียงหัวเราะนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันบางอย่าง หรือทัศนคติในด้านลบต่อผู้มีอำนาจในสังคม อารมณ์ขันที่เกิดขึ้นไปพร้อมๆ กับการประชดประชันเป้าหมายให้เจ็บปวดใจจึงเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนที่ทำให้ความตลกที่อุดมสร้างนั้นแตกต่างไปจากความตลกของการแสดงตลกในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งถ้อยคำนัยผกผันคือเครื่องมือที่สำคัญที่สามารถทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันพร้อมๆ กับการประชดประชันเป้าหมายได้ ดังที่ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556) ได้กล่าวไว้ว่า ถ้อยคำนัยผกผันช่วยให้บรรลุดตุลประสงค์หลายอย่างพร้อมกันได้ ผู้พูดอาจใช้ถ้อยคำ

ชนิดนี้ประชดประชันหรือโจมตีฝ่ายตรงข้าม พร้อมๆ กับการสร้างเสียงหัวเราะในกลุ่มของตน การสร้างอารมณ์ขันไปพร้อมกันนี้เป็นสิ่งที่การบริภาษตรงๆ ไม่สามารถทำได้ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 120)

5.3 ลดความเครียดหรือระบายความคับข้องใจ

ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ผู้วิจัยพบหน้าที่อีกอย่างหนึ่งของถ้อยคำนัยผกผันที่อุดม นำมาใช้ในการแสดง นั่นคือ หน้าที่ในการลดความเครียดหรือระบายความคับข้องใจที่อุดมและผู้ชม มีต่อประเด็นต่างๆ ในสังคม การได้ใช้ถ้อยคำนัยผกผันมาประชดประชันประเด็นต่างๆ เป็นเสมือนช่องทางหนึ่งที่จะช่วยระบายความคับข้องใจที่มีอยู่และลดความเครียดให้น้อยลงได้

ประเด็นแรกที่ผู้วิจัยพิจารณาแล้วมองว่าถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้ สามารถทำหน้าที่ในการ ระบายความคับข้องใจได้ คือ ผู้วิจัยสังเกตจากรูปภาษาที่อุดมใช้ในการสื่อถ้อยคำนัยผกผัน นั่นคือ การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวาทกรรมการถาม ซึ่งเป็นลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้บ่อย ที่สุด และการถามในที่นี้ไม่ได้เป็นการถามที่แสดงถึงความสงสัยหรือเพื่อต้องการคำตอบ แต่เป็นการถามที่แสดงออกถึงความอัดอั้น ความคับข้องใจที่มีต่อประเด็นหรือปัญหาต่างๆ ในสังคมที่รับรู้ร่วมกัน โดยอุดมไม่ได้ตั้งใจที่จะมุ่งแก้ไขปัญหาสังคมหรือประเทศชาติ แต่เป็นเพียงการหยิบยกประเด็นปัญหา ที่ผู้ชมและคนในสังคมรู้สึกคับข้องใจขึ้นมา เพื่อนำมาวิพากษ์วิจารณ์ และทำให้ผู้ชมและตัวอุดมเอง ได้คลายความคับข้องใจลงบ้าง ซึ่งหากว่าเป็นการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้จริง ก็จะเป็นสิ่งที่ดี

ประเด็นที่ 2 ผู้วิจัยพิจารณาจากประเด็นหรือเรื่องที่อุดมเลือกมากล่าวถึง ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นประเด็นปัญหาหรือเรื่องที่ทำให้เกิดความอัดอั้น รำคาญใจ ตั้งแต่เรื่องเล็กๆ ทั่วไปในชีวิตประจำวันไปจนถึงเรื่องใหญ่ๆ ในสังคมและการเมือง การนำเรื่องราวเหล่านี้มากล่าวถึง โดยใช้ ถ้อยคำนัยผกผันเป็นเครื่องมือ แสดงให้เห็นว่าถ้อยคำนัยผกผันมีหน้าที่ช่วยระบายความคับข้องใจ ของอุดมและผู้ชมในประเด็นปัญหาหรือเรื่องราวต่างๆ เหล่านี้ได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

- (106) อุดมสมมติว่าถ้าตนเองเป็นพ่อ คงตอบคำถามลูกหลายๆ เรื่องไม่ได้ โดยในเรื่องนี้อุดมกล่าวถึงเรื่องความรำคาญใจที่แมลงวันชอบมาตอมปลายหลอดดูคนน้ำ
- “พ่อฮะ ทำไมแมลงวันชอบตอมปลายหลอดฮะพ่อ” (อุดมเลียนเสียง เด็กผู้ชาย) สังเกตมะ แก้วนะ ปักหลอดไป แมลงวันมา มีที่ว่างเยอะเยอะให้ แม่ ตอม รอบแก้วนี้ได้ 20 กว่าตัวเลยนะ เรียงได้เลย 20 ตัว ตามแนวแทงของหลอด

ขึ้นไปอีก 15 แมงไม่ตอม ตอมที่ไหน ปลายหลอด แล้วกูจะ...กูดุดได้มัยเนี่ย แล้วมันทำไมต้องตอมตรงนั้นวะ เฮ้ย...เรื่องนี้รัฐบาลช่วยหน่อยได้มัยเนี่ย ผลิตหลอดสองแมงออกมา เพื่อให้แมงตอมข้างนึง อีกข้างนึงกูจะได้ใช้ได้ (ฮา)

(เดี่ยว 10/ 42:18-43:02)

(107) อุดมระบายนความคับข้องใจเรื่องกฎของสนามบินที่ห้ามนำของเหลวขึ้นเครื่องบินจนตนเองต้องทิ้งแชมพูและครีมทุกอย่างไป

“หลุดเข้าไปใน duty free แม่เจ้า มึงจะเอาที่เหลวอะ (ฮา ปรบมือ) มึงซื้อได้เป็นขวดเล็กๆ แยกขึ้นไปใส่ถุงพลาสติกไปลงเลย อ้อ ตกลงกูจ่ายตั้งมึงตรงนี้ กูไปชำระเปิดได้ตามกฎหมายใช้มัย (ฮา ปรบมือ)”

(เดี่ยว 10/ 36:29-36:55)

(108) อุดมร้องเพลงแร็ปเกี่ยวกับ AEC กล่าวถึงเรื่องสัญญาณโทรศัพท์ของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับชาติอื่น

♪ เอาง่ายๆ แค่อสัญญาณโทรศัพท์ ชาติอื่นเค้าขยับไปถึงไหนแล้วพี่ (ฮา ปรบมือ) ลาวเลิกที่ชอบไปล้อเค้า ซิมไปเลยมัยเล่า เค้ามี 4G (ฮา) ของไทยที่หลงใหลกันอยู่นาน มัน 3G อุปทาน จริงๆ มันแค่ 2G (ฮา ปรบมือ) เค้าบอกว่าของจริงมาแน่ เมษา เค้าบอกว่าของจริงมาแน่ เมษา ฝากถามด้วยว่า มันชาติไหนหรือชาตินี้ ♪ (ฮา ปรบมือ)

(เดี่ยว 10/ 2:02:16-2:03:02)

(109) อุดมร้องเพลงแร็ปถึงแท็กซี่ไทย ที่มักจะปฏิเสธผู้โดยสารอยู่บ่อยครั้ง

♪ ไกล่หน้อยมึงก็ไม่ไป ไกล่หน้อยมึงก็ไม่ไป ฝนตกมึงก็ไม่ไป ฝนไม่ตกมึงก็ไม่ไป ที่ไหนที่ไหนมึงก็ไม่ไป มึงมาขับทำไม มึงช่วยบอกกูทีดี ♪ (ฮา ปรบมือ)

(เดี่ยว 10/ 2:06:27-2:06:44)

(110) อุดมร้องเพลงแร็ปเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองในขณะนั้น

♪ ผมไม่สนหรอกครับว่าใครจะเป็นนายก การเมืองไทยมันก็เหมือนกับฝนตก ฝนตก ชี้หมู่ไหล คนไหนโลกก็ไหลมารวมตัวกัน (ฮา ปรบมือ) ฝนตก ชี้หมู่ไหล คนไหนโลกก็ไหลมารวมตัวกัน พรรคไหน พรรคไหน มึงเกลียดหน้ากันแต่เสือกมารวมกันได้ยังไงเนี่ย...ห๊ะ (ฮา ปรบมือ) มัชฌิมา เพื่อแผ่นดิน ชาติไทย รวมใจชาติ

พัฒนา ประชาธาษฎร์ เห็นหน้าแต่ละคนแล้วขอให้แล้วคลาด ชาติของเราเค้ามา
เสียสละ หรือว่าเค้าเข้ามาเอา อันนี้ผมไม่รู้มันก็ต้องเดา แต่ขอเดาว่าไม่รอด 2ปี
จอดเลือกตั้งใหม่ (ฮา ปรบมือ) เลือกตั้งใหม่ แต่จะเลือกไปทำสันตึกอะไร เพราะว่า
เลือกตั้งใหม่มีงี้ก็ได้หน้าเดิม (ฮา) ตัวพอมึงถูกห้ามเล่น มึงก็เอาลูกมึงมาเพิ่ม บางทีได้
เมียมึงมาเสริม น้ำเขยของมึงมาเติม นามสกุลเดิมๆ มาเพิ่ม มาเติม มาเสริม มา
เติม มาเพิ่ม มาเติม มาเสริม มาเพิ่ม มากันทั้งโคตร มากันทำไม นี่มาช่วยชาติ
หรือมางานเซ่งเม้งวะ 🎵 (ฮา ปรบมือ)

(เดี่ยว 7/ 3:23:25-3:25:07)

จะเห็นได้ว่า ตัวอย่างข้างต้นล้วนเป็นเรื่องราวที่มักจะสร้างความอึดอัด รำคาญใจอยู่ทั่วไป
ในชีวิตประจำวัน ดังตัวอย่างที่ (106) อุดมก็ได้ใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อระบายความรำคาญใจที่มีต่อ
แมลงวันที่ชอบมาตอมปลายหลอดดูดน้ำ ด้วยการสร้างขอร้องให้รัฐบาลช่วยผลิตหลอดสองแ่ง
ออกมา ตัวอย่างที่ (107) อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อระบายความคับข้องใจต่อกฎของสนามบินใน
เรื่องการห้ามนำของเหลวขึ้นเครื่องบินด้วยเหตุผลที่ว่าของเหลวนั้นอาจจะนำไปบรรจุเป็นวัตถุระเบิด
ได้ แต่เมื่อผ่านเข้าไปในส่วน duty free กลับมีของเหลวให้เลือกซื้อขึ้นเครื่องไปได้โดยง่ายตาย
อุดมจึงได้ระบายความคับข้องใจนี้ผ่านการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวาทกรรมการถามว่า “อ้อ ตก
กล้วยตั้งมึงตรงนี้ กูไปทำระเบิดได้ตามกฎหมายไซ้มัย” ซึ่งผู้ชมต่างปรบมือเป็นเสียงเดียวกัน แสดง
ความถูกใจ และเป็นเสมือนการได้ระบายความคับข้องใจในเรื่องนี้ด้วย เพราะเป็นเรื่องราวที่ผู้ชม
ส่วนใหญ่ที่เคยขึ้นเครื่องบินต่างเคยประสบร่วมกันมา เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ (108) และ (109) ที่
อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวาทกรรมการถามเพื่อระบายความคับข้องใจในเรื่องสัญญาบัตรศัพท์
ของไทยที่พัฒนาไปช้ากว่าประเทศอื่นๆ มาก และเรื่องคนขับแท็กซี่ที่มักจะปฏิเสธผู้โดยสารอยู่
บ่อยครั้ง และตัวอย่างสุดท้ายในตัวอย่างที่ (110) เป็นการระบายความคับข้องใจของอุดมและผู้ชม
ส่วนใหญ่ในประเด็นทางการเมืองในขณะนั้นมีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง และเรื่องการ
เลือกตั้งที่มักจะมีแต่กลุ่มคนที่อยู่ในครอบครัว ญาติ หรือในตระกูลของนักการเมืองเดิมๆ มาลงสมัคร
อุดมจึงได้ใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวาทกรรมการถามเพื่อระบายความคับข้องใจว่า “มากันทำไม นี่มา
ช่วยชาติหรือมางานเซ่งเม้งวะ” ซึ่งก็สร้างเสียงปรบมือที่ดังสนั่น แสดงให้เห็นว่าถ้อยคำนัยผกผันที่
อุดมใช้ในการแสดงนั้น นอกจากจะทำให้เป้าหมายเจ็บปวดใจแล้ว ยังช่วยระบายความคับข้องใจ
ให้กับผู้ชมได้อีกด้วย

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น จะสังเกตเห็นว่า การระบายความคับข้องใจนี้คือการที่อุดม
สามารถวิจารณ์บุคคลหรือปัญหาที่ทำให้เกิดความคับข้องใจได้ และนอกจากอุดมจะใช้ถ้อยคำนัย
ผกผันกับประเด็นที่เป็นเรื่องราวน่าอึดอัด รำคาญใจ หรือปัญหาทั่วไปในสังคมแล้ว อุดมก็ยังมี

นำถ้อยคำน้อยผกผันมาใช้กับประเด็นที่เกี่ยวกับการเมือง ซึ่งช่วยให้ผู้ชมได้ระบายความคับข้องใจที่มีต่อรัฐบาล นโยบายของรัฐบาล หรือนักการเมือง แม้ว่าตัวผู้ชมจะไม่ได้เป็นผู้ที่ใช้ถ้อยคำน้อยผกผันเอง แต่อุดมก็เป็นเสมือนตัวแทนของผู้ชมในการที่จะระบายความคับข้องใจของผู้ชมในเรื่องต่างๆ ออกมาผ่านการใช้ถ้อยคำน้อยผกผันเป็นเครื่องมือ และผ่านกรอบการแสดง ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ผู้ชมต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า อุดมมักจะหยิบยกเรื่องราวต่างๆ มาพูดได้ “โดนใจ” ผู้ชม และจะสังเกตเห็นว่า ผู้ชมจะมีการปรบมือแสดงออกถึงความถูกใจ โดนใจ หลังจากที่อุดมกล่าวถ้อยคำน้อยผกผันอยู่เสมอๆ

ประเด็นที่ 3 อวัจนภาษาที่อุดมใช้ในระหว่างที่กล่าวถ้อยคำน้อยผกผัน ก็สามารถแสดงให้เห็นได้ว่า ถ้อยคำน้อยผกผันที่อุดมกำลังกล่าวอยู่ในขณะนั้น อุดมใช้เพื่อระบายความคับข้องใจ เช่น การใช้ระดับเสียงที่ดัง/ รุนแรงกว่าปกติ คล้ายการตะคอกออกมาด้วยความรู้สึกอัดอัด อวัจนภาษาเหล่านี้ช่วยสื่อให้ทราบถึงอารมณ์ความรู้สึกอัดอัดคับข้องใจของอุดมได้เป็นอย่างดี อวัจนภาษาที่ประกอบถ้อยคำน้อยผกผันจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า อุดมใช้ถ้อยคำน้อยผกผันเพื่อทำหน้าที่ระบายความคับข้องใจด้วยเช่นกัน

5.4 สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับหน้าที่ของถ้อยคำน้อยผกผันในบริจเฉทการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช

แม้ว่าถ้อยคำน้อยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดมนั้นจะมีหน้าที่เช่นเดียวกับถ้อยคำน้อยผกผันที่ปรากฏใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน แต่จากการวิเคราะห์ผู้วิจัยก็มองเห็นความแตกต่างอยู่พอสมควร ดังประเด็นต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ในชีวิตประจำวัน อาจมีกรณีที่ถ้อยคำน้อยผกผันในสถานการณ์หนึ่ง อาจทำหน้าที่เด่นเพียงอย่างเดียวดังที่ Myers (1976) ได้จำแนกถ้อยคำน้อยผกผันออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ถ้อยคำน้อยผกผันแบบประชดประชัน ถ้อยคำน้อยผกผันแบบกำกวม และถ้อยคำน้อยผกผันแบบหยอกล้อ ในชีวิตประจำวันผู้พูดกล่าวถ้อยคำน้อยผกผันโดยตั้งใจประชดประชันคู่สนทนาเพียงอย่างเดียว ไม่ได้ตั้งใจให้คู่สนทนาเกิดอารมณ์ขัน หรือผู้พูดอาจจะกล่าวถ้อยคำน้อยผกผันในเชิงหยอกล้อเพื่อสร้างความสนิทสนมในกลุ่มเพื่อนหรือคนสนิท โดยไม่ได้ตั้งใจประชดประชันใดๆ แต่ในกรณีการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดมนั้น ถ้อยคำน้อยผกผันจะทำหน้าที่หลายๆ อย่างไปพร้อมๆ กัน ดังตัวอย่าง

(111) อุดมกล่าวถึงเรื่องการอ่านของเด็กไทย

“ 🎵 ผู้ใหญ่ควรอ่านให้เด็กเห็นเป็นเยี่ยงอย่าง อ่านให้เด็กเห็นบ้างเป็นตัวอย่างที่ดี ตัวอย่างมีอยู่ถมไป ไม่ต้องดูอื่นไกลนายกรัฐมนตรี (ฮา ปรบมือ) ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย แคมีโพยยื่นให้ ก็อ่านได้ทันที (ฮา ปรบมือ) 🎵 ”

(เดี่ยว 10/ 2:14:01-2:14:31)

จากตัวอย่างที่ (111) อุดมกำลังวิพากษ์วิจารณ์ ล้อเลียนบุคคลที่มีอำนาจอย่าง น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ในเรื่องการอ่านคำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษแบบผิดๆ อยู่บ่อยครั้ง อีกทั้งบ่อยครั้งที่มีการออกมาแถลงข่าว ให้สัมภาษณ์นักข่าว หรือการกล่าวปาฐกถาที่ประเทศต่างๆ ก็มักจะต้องคอยอ่านสคริปต์อยู่เสมอ ถ้อยคำนัยแฝงในตัวอย่างนั้นนอกจากจะทำหน้าที่ในการประชดประชันและวิพากษ์วิจารณ์ น.ส.ยิ่งลักษณ์ในเรื่องความสามารถในการอ่านที่ไม่สมกับเป็นถึงนายกรัฐมนตรีแล้ว ยังทำหน้าที่สร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมด้วย ซึ่งสามารถสังเกตได้จากเมื่ออุดมกล่าวถ้อยคำนัยแฝงนี้ ผู้ชมก็เปล่งเสียงหัวเราะขึ้นมาอย่างพร้อมเพรียงกัน อีกทั้งยังแสดงอาการถูกใจชอบใจด้วยการปรบมือร่วมไปด้วย เสียงหัวเราะและเสียงปรบมืออย่างกึกก้องและพร้อมเพรียงกันนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ชมรู้สึกเกิดอารมณ์ขัน และผ่อนคลายเป็นอย่างมาก เป็นการได้ระบายความคับข้องใจในเรื่องนี้ออกมา เพราะหากเรื่องนี้ถูกหยิบยกไปพูดที่ต่างประเทศ คนไทยอาจจะรู้สึกอายมากกว่าจะรู้สึกเกิดอารมณ์ขัน แต่เมื่ออุดมนำเรื่องนี้มาพูดในกรอบการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน โดยใช้ถ้อยคำนัยแฝงเป็นเครื่องมือ กลับทำให้ผู้ชมขำและรู้สึกผ่อนคลายในขณะเดียวกันก็สามารถประชดประชันเป้าหมายคือน.ส.ยิ่งลักษณ์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นไปด้วยการทำหน้าที่ได้หลายๆ อย่างไปพร้อมกันนี้จึงทำให้ถ้อยคำนัยแฝงในการแสดงของอุดมนั้นแตกต่างจากถ้อยคำนัยแฝงที่พบใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน

ประเด็นที่ 2 ปกติแล้วการแสดง Talk Show ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ความตลก หัวใจของการแสดง Talk Show จึงมุ่งให้ความสำคัญกับการสร้างอารมณ์ขัน แต่ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดมนั้น แทบไม่มีมุขใดเลยที่ทำให้ผู้ชมขำอย่างเดียวโดยปราศจากการประชดประชัน (sarcastic) โดยจะสังเกตได้จาก ทุกๆ ถ้อยคำนัยแฝง (verbal irony) จะมีเป้าหมาย (target) ที่แสดงให้เห็นว่าอุดมกำลังประชดประชันหรือวิพากษ์วิจารณ์บุคคลนั้นๆ อยู่ จนอาจจะเรียกได้ว่า หัวใจของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดมนั้น จะเน้นไปที่การประชดประชัน (sarcastic) วิพากษ์วิจารณ์บุคคลและประเด็นต่างๆ ในสังคมเป็นหลัก สิ่งนี้จึงแสดงให้เห็นว่า หน้าที่ของถ้อยคำนัยแฝงในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดมนั้นแตกต่างไปจากการแสดง Talk Show อื่นๆ และต่างไปจากการใช้

ถ้อยคำนัยแฝงในชีวิตประจำวันที่ไม่ใช่ทุกถ้อยคำนัยแฝงจะมุ่งประสงค์ประชันเป็นหลัก แต่มีหน้าที่อื่นๆ ที่หลากหลายไปตามวัตถุประสงค์ของผู้พูด

นอกจากนี้ สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้อุดมสามารถวิพากษ์วิจารณ์หรือล้อเลียนบุคคลต่างๆ ทั้งบุคคลทั่วไป ไปจนถึงบุคคลที่มีอำนาจ ดังเช่นที่อุดมใช้ถ้อยคำนัยแฝงวิพากษ์วิจารณ์ความสามารถของผู้นำประเทศ ฯลฯ โดยที่ไม่ถูกฟ้องร้องนั้น เป็นเพราะอุดมวิพากษ์วิจารณ์ในกรอบการเล่น (playful frame) คือกระทำภายใต้กรอบการแสดง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่ใช่เรื่องจริงจัง ดังที่ Bateson (1972) ได้กล่าวไว้ว่า กรอบการเล่นจะช่วยปกป้องผู้วิจารณ์ และช่วยให้ผู้ถูกวิจารณ์มองว่า ไม่ควรถือเป็นจริงเป็นจัง (Bateson, 1972 อ้างถึงใน ศิริพร ภักดีผาสุข, 2549: 136) ในที่นี้นักการเมืองไม่ควรถือว่าการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ตนอย่างจริงจัง เพราะเป็นเพียงแค่การแสดง อีกทั้งลักษณะหยอกล้อของถ้อยคำนัยแฝงก็ช่วยทำให้คำวิพากษ์วิจารณ์นั้นๆ มีท่วงทำนองแบบที่เล่นที่จริง หรือมีลักษณะ “หยิกแกมหยอก” (Panpothong, 1996: 121) ทำให้ลดความรุนแรงของการวิพากษ์วิจารณ์ลงไป จนเสมือนเป็นการล้อกันเล่น ในแง่นี้กรอบการเล่น (playful frame) จึงมีส่วนช่วยให้อุดมสามารถประชันประชันหรือวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่างๆ ได้หลากหลาย

ประเด็นที่ 3 จากผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยไม่พบหน้าที่ของถ้อยคำนัยแฝงด้านสร้างความกำกวม ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของมายเออร์ (Myers 1976) ที่ได้ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยแฝงในปริศนาการสนทนาในชีวิตประจำวัน และพบว่าถ้อยคำนัยแฝงแบบกำกวม (ambiguous irony) คือถ้อยคำนัยแฝงที่ผู้พูดใช้ในบริบทที่ไม่ชัดเจน โดยพยายามทำให้สถานการณ์หรือคำพูดนั้นๆ ดูกำกวม หรือทำให้ผู้ฟังตีความไปได้มากกว่าหนึ่งอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองสามารถบอกปิดความรับผิดชอบในกรณีของผู้ฟังเกิดความไม่พอใจได้ โดยการอ้างว่าตนหมายความว่าตามรูปภาพ (Myers, 1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 93-94) แต่ในกรณีของถ้อยคำนัยแฝงในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดมนั้นจะมีบริบทที่ชัดเจนเสมอ เพื่อสื่อให้ผู้ชมรู้ว่าขณะนั้นอุดมกำลังสื่อความในเชิงประชันประชันอยู่ หรือมีเป้าประสงค์ (target) ที่ทำให้ผู้ชมทราบว่าอุดมกำลังประชันประชันบุคคลนั้นๆ อยู่

ประเด็นที่ 4 ถ้อยคำนัยแฝงที่พบใช้ในบทสนทนาในชีวิตประจำวันบางครั้งพบใช้เพื่อเน้นประเด็นต่างๆ ให้เด่นชัดขึ้น แต่ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม อุดมไม่ได้ใช้ถ้อยคำนัยแฝงเพื่อการเน้น เพราะจะเห็นว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยแฝงในความถี่สูง ในขณะที่การใช้เพื่อเน้นประเด็นนั้น จะใช้ถ้อยคำนัยแฝงเฉพาะจุดที่ต้องการเน้นเท่านั้น เพื่อให้ต่างจากข้อความแวดล้อม

ประเด็นที่ 5 ประเภทของประจําผลต่อหน้าที่ของถ้อยคํานัยผกผัน ในที่นี้ประเภทของประจําผลคือ การแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ซึ่งมีใช้การแสดงตลกเพื่อสร้างความขบขันให้กับผู้ชมเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการแสดงที่มีการหยิบยกประเด็นหรือเรื่องราวต่างๆ ในสังคมมากล่าวถึงในเชิงประชดประชันเสียดสี ทั้งการเมืองและสังคม นอกจากนั้นอุดมยังใช้ลีลาการพูดเสมือนมาร่วมคุยกับผู้ชมในประเด็นที่คนร่วมบริบทสังคมเดียวกันรับรู้และสนใจร่วมกัน จึงส่งผลให้บรรลุลักษณะประจําผลของการแสดงคือ สามารถประชดประชันประเด็นต่างๆ ในสังคม ไปพร้อมๆ กับการสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้ด้วย

จากการศึกษาหน้าที่ของถ้อยคํานัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ถ้อยคํานัยผกผันซึ่งถือเป็นกลวิธีเด่นในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช นั้น พบว่ามีหน้าที่ทั้งสิ้น 3 หน้าที่ ได้แก่ 1. หน้าที่ด้านประชดประชัน 2. หน้าที่ด้านสร้างอารมณ์ขัน และ 3. หน้าที่ด้านลดความเครียดหรือระบายความคับข้องใจ การที่ถ้อยคํานัยผกผันของอุดมสามารถทำหน้าที่ได้หลายอย่างพร้อมกันจึงเป็นสิ่งที่ทำให้อุดมประสบความสำเร็จในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน นั่นคืออุดมสามารถประชดประชันวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่างๆ ในสังคม รวมไปถึงการระบายความคับข้องใจในประเด็นต่างๆ ทางสังคมและการเมืองหรือเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตประจำวันที่อุดมและผู้ชมต่างเคยประสบร่วมกันมาได้ อีกทั้งยังสามารถโจมตีเป้าหมายให้รู้สึกเจ็บปวดกับถ้อยคําที่ตนกล่าว ในขณะที่เดียวกันก็สามารถสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมได้จากความไม่เข้ากันของความหมายตามรูปกับความหมายนัยผกผันที่อุดมต้องการสื่อ อีกทั้งเสียงหัวเราะจากมวลชนยังเป็นเสมือนอาวุธที่คอยทิ่มแทงให้เป้าหมายรู้สึกเจ็บปวดใจมากขึ้นไปอีก และทำให้อุดมและผู้ชมเองรู้สึกอยู่เหนือกว่ากลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในสังคมได้ในขณะหนึ่ง กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าการที่อุดมใช้ถ้อยคํานัยผกผันในการแสดงจำนวนมากเนื่องจากถ้อยคํานัยผกผันที่อุดมใช้นั้นสามารถทำหน้าที่ได้หลายๆ อย่างพร้อมๆ กันในหนึ่งถ้อยคํานี้จึงทำให้อุดมบรรลุลักษณะประจําผลของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิป്രายผล และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ซึ่งเป็นกลวิธีเด่นกลวิธีหนึ่งที่ปรากฏในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช โดยวิเคราะห์ว่าถ้อยคำนัยผกผันที่อุดม แต่พานิช ใช้นั้นมีลักษณะอย่างไรบ้าง และมีลักษณะเด่นอย่างไร นอกจากนั้นยังวิเคราะห์อวัจนภาษาที่อุดม แต่พานิช ใช้เพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันว่ามีอะไรบ้าง การใช้วัจนภาษาต่างๆ นั้นจะสามารถช่วยสื่อความหมายนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ได้อย่างไร รวมไปถึงวิเคราะห์หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันที่อุดม แต่พานิช ใช้ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนด้วย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากวีดิทัศน์ที่ทำการแสดงสดเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ครั้งล่าสุดจำนวน 6 ครั้ง คือ เดี่ยว 7 เดี่ยว 7.5 เดี่ยว 8 เดี่ยว 9 เดี่ยว 9.5 และเดี่ยว 10 ซึ่งมีระยะเวลาในการแสดงแต่ละครั้งประมาณ 3-4 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้คัดเลือกถ้อยคำนัยผกผันออกจากข้อมูล โดยคัดเลือกจากข้อความที่ตรงกับค่านิยมถ้อยคำนัยผกผันที่ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556) ได้ศึกษาไว้ นิยามดังกล่าวมีดังนี้

1. ถ้อยคำที่หมายความตรงข้ามกับความหมายตามรูป หรือตรงข้ามกับความหมายมูลบทและความหมายเป็นนัย
2. วัจนกรรมต่างๆ ที่ละเมิดเงื่อนไขความจริงใจ เช่น คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คำแนะนำที่ไม่ต้องการให้ผู้ฟังทำตาม คำขอร้องที่ผู้พูดก็มีได้ต้องการให้ผู้ฟังทำเช่นนั้น เป็นต้น
3. ถ้อยคำแบบเสียงสะท้อนกลับซึ่งแฝงทัศนคติด้านลบของผู้พูด

(ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 117)

งานวิจัยนี้สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

1. ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช
2. อวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช

และ 3. หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 3 ข้อ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

6.1.1 สรุปลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช

จากผลการวิจัยพบว่า อุดม แต่พานิช มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงจำนวนทั้งสิ้น 272 ถ้อยคำ โดยสามารถจัดแบ่งเป็นลักษณะต่างๆ ได้ 15 ลักษณะ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดการวิเคราะห์ ออกเป็น 2 มุมมอง คือ 1. ชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ที่พิจารณาตามลักษณะ และ 2. ชนิดของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 ตารางแสดงความถี่ของลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามลักษณะในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช

ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามลักษณะ	ความถี่
การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล	45
การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก	29
การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง	22
การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับ	3
รวม	99

ตารางที่ 10 ตารางแสดงความถี่ของลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรมในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช

ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามมุมมองวัจนกรรม	ความถี่
วัจนกรรมการถาม	91
วัจนกรรมการบอกกล่าว	30
วัจนกรรมการแนะนำ	23
วัจนกรรมการชม	9
วัจนกรรมการขอบคุณ	6

วจนกรรมการขอร้อง	5
วจนกรรมการอนุญาต	4
วจนกรรมการเสนอให้	2
วจนกรรมการทำทนาย	1
วจนกรรมการสัญญา	1
วจนกรรมการชู้	1
รวม	173

จากตารางที่ 10 และ ตารางที่ 11 ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ชนิดของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามลักษณะแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก และการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับ ซึ่งลักษณะที่พบมากที่สุดคือ การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผลที่แม้ว่าผู้ชมจะไม่ทราบบริบทก็สามารถรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้จากความไม่สมเหตุสมผลของถ้อยคำที่กล่าวกับความเป็นจริงของโลก อีกทั้งความไม่สมเหตุสมผลยังช่วยสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมซึ่งเป็นเป้าหมายหนึ่งของการแสดงอีกด้วย ส่วนชนิดของถ้อยคำนัยผกผันที่พิจารณาตามมุมมองวจนกรรม พบว่าอุดมจงใจละเมิดเงื่อนไขความจริงใจของวจนกรรมต่างๆ เพื่อแนะนำความหมายนัยผกผัน พบทั้งสิ้น 11 วจนกรรม ได้แก่ วจนกรรมการบอกกล่าว วจนกรรมการถาม วจนกรรมการแนะนำ วจนกรรมการขอร้อง วจนกรรมการอนุญาต วจนกรรมการทำทนาย วจนกรรมการสัญญา วจนกรรมการเสนอให้ วจนกรรมการชู้ วจนกรรมการชม และวจนกรรมการขอบคุณ ลักษณะของถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้มากที่สุดคือ ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวจนกรรมการถาม ซึ่งนอกจากจะช่วยสื่อความในเชิงประชดประชันแล้ว ยังเป็นการชี้้นำให้ผู้ชมและบุคคลเป้าหมายได้ตระหนักและอุกคิดถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอุดมไม่ได้ตั้งใจที่จะมุ่งแก้ไขปัญหาสังคมหรือประเทศชาติ แต่เป็นเพียงการหยิบยกประเด็นปัญหาที่คนร่วมบริบทสังคมเดียวกันขึ้นมาวิพากษ์วิจารณ์เพื่อคลายความคับข้องใจ และสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม ซึ่งหากว่าเป็นการแก้ปัญหานั้นได้จริง ก็จะเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า อุดม แต่พานิช มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันหลายลักษณะในการแสดง และลักษณะที่พบมากที่สุดคือ วจนกรรมการถามที่ไม่ต้องการคำตอบ จากผลการศึกษาลักษณะของถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช ในงานวิจัยนี้ ทำให้เห็นว่า อุดม แต่พานิช มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะที่หลากหลายและความถี่สูง ซึ่งสังเกตได้จากอุดมจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันในทุกๆ 5-10 นาทีของการแสดงโดยประมาณ ซึ่งการใช้ถ้อยคำ

นัยแฝงในลักษณะที่หลากหลายและความถี่สูงเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ถ้อยคำนัยแฝงเป็นกลวิธีเด่น กลวิธีหนึ่งในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช

นอกจากนั้นจากผลการวิจัย ผู้วิจัยยังสามารถสรุปลักษณะเด่นของถ้อยคำนัยแฝงที่อาจ กล่าวได้ว่าเป็นลีลาการใช้ภาษาอย่างหนึ่งของอุดม อันได้แก่ ลีลาการเล่าเรื่องมาก่อนแล้วปิดท้าย ด้วยการกล่าวถ้อยคำนัยแฝง การใช้ถ้อยคำนัยแฝงหลายลักษณะในข้อความสั้นๆ ตอนเดียว การใช้ถ้อยคำนัยแฝงได้ตอบกับผู้ชมได้ทันที การใช้ถ้อยคำแวดล้อม (co-text) เพื่อให้ผู้ชมรับรู้ ถ้อยคำนัยแฝงได้ การใช้ถ้อยคำนัยแฝงในการประชดประชันประเด็นต่างๆ ทางสังคมและการเมืองที่หลากหลาย และมีระดับความแรง-เบาของการประชดประชันหลายระดับ รวมไปถึงลีลา การเล่าเรื่องเสมือนว่ามาร่วมพูดคุยกับผู้ชม ร่วมจินตนาการเรื่องราวต่างๆ ในสังคม

6.1.2 สรุปอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยแฝงในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของ อุดม แต่พานิช

จากผลการวิจัยพบว่า อุดม แต่พานิช ใช้อวัจนภาษาเพื่อช่วยสื่อถ้อยคำนัยแฝงเป็น จำนวนมากถึง 311 ครั้ง โดยสามารถแบ่งประเภทของอวัจนภาษาที่พบได้เป็น 3 ประเภทตามชนิด ของอวัจนภาษา คือ อากักรภาษา นัยนภาษา และปริภาษา ดังนี้

6.1.2.1 อากักรภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยแฝง (การแสดงออกทางสีหน้า)

อุดมมีการใช้การแสดงออกทางสีหน้าประกอบการใช้ถ้อยคำนัยแฝง เพื่อช่วยสื่อความนัย แฝงให้ผู้ชมทราบ พบ 123 ครั้ง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 11 ตารางสรุปความถี่ของอากักรภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยแฝง

อากักรภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยแฝง (การแสดงออกทางสีหน้า)	ความถี่
การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติ	86
การแสดงสีหน้าเข้าหาเหยื่อ สีหน้ายิ้มหรืออมยิ้ม	37
รวม	123

จากผลการวิเคราะห์อาการภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน อุดมจะใช้อาการภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผันอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งอาจเป็นเพราะอาการภาษาเป็นอวัจนภาษาที่แสดงออกทางร่างกาย ซึ่งผู้ชมจะสามารถเห็นได้ง่ายและชัดเจน โดยเฉพาะการแสดงออกทางสีหน้า อุดมจะเลือกใช้การแสดงออกทางสีหน้าที่มีความขัดแย้งกับวัจนกรรมที่กล่าว เช่น การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมกว่าปกติในขณะที่กล่าววัจนกรรมการขอร้อง หรือบางครั้งก็ใช้อาการภาษาที่มีความขัดแย้งกับเนื้อหาหรือบริบทที่กล่าวถึงในขณะนั้น เช่น การแสดงสีหน้าเข้าหยาในขณะที่กำลังถึงเรื่องที่เคร่งเครียดจริงจัง เพื่อสื่อให้เห็นถึงความรู้สึกที่เล่นที่จริง มีนัยของการหยอกล้อร่วมอยู่ การอมยิ้มในขณะที่กำลังถึงเรื่องที่ไม่ได้รู้สึกน่ายินดีหรือชอบใจเพื่อสื่อความหมายในเชิงประชดประชัน การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมกว่าปกติในขณะที่กำลังถึงเรื่องที่ไม่ได้รุนแรงหรือจริงจังขนาดที่ต้องแสดงออกเช่นนี้ อีกทั้งยังขัดแย้งกับบริบทของ Talk Show ด้วย ฯลฯ ความไม่เข้ากันนี้จะช่วยนะให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทประกอบกัน ก็จะสามารถตีความความหมายนัยผกผันที่อุดมต้องการสื่อได้

6.1.2.2 นัยนภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน

อุดมมีการใช้การแสดงออกทางสายตาในระหว่างที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน เพื่อช่วยสื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบ จำนวนทั้งสิ้น 45 ครั้ง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 12 ตารางสรุปความถี่ของนัยนภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน

นัยนภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน	ความถี่
การไม่สบตาผู้ชม (การทอดสายตาลงต่ำ การใช้สายตาเหลือบมองด้านบน การมองเพ่งตรงไปยังจุดเดียว)	24
การลืมตาให้โพล่ง การทำตาโตหรือตาลน	17
การกลอกตา	4
รวม	45

จากผลการวิเคราะห์นัยนภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน พบว่าการแสดงออกทางสายตาที่อุดมใช้สามารถสื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบได้ดีเช่นเดียวกับอาการภาษา นัยนภาษาบางอย่างที่อุดมใช้ จะช่วยเน้นให้ถ้อยคำที่อุดมกล่าวมีความเด่นชัดมากกว่าถ้อยคำแวดล้อม เช่น การลืมตาโพล่งหรือทำ

ตาโตมากกว่าปกติ ซึ่งเป็นการดึงดูดความสนใจจากผู้ชมให้จดจ่อและสนใจถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าวอยู่นั้นกว่าถ้อยคำอื่นๆ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากปริบทก็จะทราบได้ทันทีว่าถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าวอยู่นั้นเป็นการสื่อความนัยผกผัน นอกจากนี้ นัยนภาษาบางอย่างยังช่วยสื่อให้เห็นถึงความไม่จริงใจในการกล่าวถ้อยคำ เช่น การไม่สบตาผู้ชมด้วยการทอดสายตาลงต่ำ ใช้สายตาเหลือบมองด้านบน มองเพ่งตรงไปยังจุดเดียว การกลอกตาไปมา นัยนภาษาดังที่กล่าวมานี้เป็นการใช้สายตาที่ไม่ปกติ ไม่กล้าสบตาผู้ชมอย่างเต็มที่ สื่อให้เห็นว่าผู้พูดมีบางสิ่งบางอย่างที่แอบแฝงซ่อนเร้นอยู่ไม่ตรงไปตรงมา อีกทั้งการใช้สายตาในลักษณะนี้ยังมีความขัดแย้งกับวัจนกรรมที่อุดมกล่าว เช่น การกลอกตาในขณะที่กล่าววัจนกรรมการชม การใช้สายตาเหลือบมองด้านบนในขณะที่กล่าววัจนกรรมการถาม ฯลฯ ความไม่เข้ากันนี้ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยแนะให้ผู้ชมทราบได้ว่าอุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป และเมื่อได้พิจารณาจากปริบทก็จะเห็นได้ว่าอุดมมีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่จริงๆ

6.1.2.3 ปริภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน

ปริภาษาที่อุดมใช้นั้นหมายรวมทั้งคุณลักษณะของเสียง เช่น การเน้นน้ำหนักเสียง ระดับความดัง/เบาของเสียง ระดับเสียงสูง/ต่ำ จังหวะการพูดช้า/เร็ว ฯลฯ การใช้เสียงที่ไม่ใช่ถ้อยคำแต่สามารถสื่อความหมายได้ เช่น การใช้เสียงอุทาน การใช้เสียงหัวเราะในลำคอ (หิ!) การใช้เสียงถอนหายใจ ฯลฯ รวมไปถึงการลากเสียงให้ยาวกว่าปกติด้วย ซึ่งปริภาษาทั้งหมดนี้อุดมจะใช้ประกอบไประหว่างที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน และส่วนมากมักจะแนบสนิทไปกับถ้อยคำ อุดมมีการใช้ปริภาษาประกอบถ้อยคำนัยผกผันจำนวนทั้งสิ้น 143 ครั้ง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 13 ตารางสรุปความถี่ของปริภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน

ปริภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน	ความถี่
คุณลักษณะของเสียงสื่อถ้อยคำนัยผกผัน	
การเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ	46
การใช้ระดับเสียงดังกว่าปกติ	17
การใช้ระดับเสียงสูงกว่าปกติ	16
การใช้จังหวะการพูดที่ช้ากว่าปกติ	13
การใช้จังหวะการพูดที่เร็วกว่าปกติ	11

การใช้ระดับเสียงเบากว่าปกติ	10
การใช้ระดับเสียงต่ำกว่าปกติ	6
การใช้น้ำเสียงหวานกว่าปกติ	1
การใช้เสียงซึ่งไม่ใช่ถ้อยคำแต่สามารถสื่อความหมายได้ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	
การใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	8
การใช้เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ!) ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	4
การใช้เสียงหัวเราะประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	3
การใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม..” ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	2
การใช้เสียงถอนหายใจประกอบการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน	1
การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติ	
การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติ	5
รวม	143

จากผลการวิเคราะห์ปริภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน พบว่าปริภาษาที่อุดมใช้สื่อถ้อยคำนัยผกผันนั้นส่วนมากมักจะเป็นความจงใจที่จะใช้ปริภาษาที่ต่างไปจากถ้อยคำแวดล้อม เพื่อเน้นให้ถ้อยคำนั้นเด่นชัดขึ้นมา และทำให้ผู้ชมสนใจและจดจ่อที่ถ้อยคำนั้นเป็นพิเศษ เช่น การเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ การใช้ระดับเสียงที่ตั้งหรือเบากว่าปกติ การใช้ระดับเสียงสูงหรือต่ำกว่าปกติ การใช้จังหวะการพูดที่ช้าหรือเร็วกว่าปกติ ฯลฯ เมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบทประกอบกัน ก็จะรับรู้ได้ว่าอุดมจงใจเน้นถ้อยคำนั้นๆ ให้ต่างไปจากถ้อยคำแวดล้อมเพื่อแนะถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบ นอกจากนั้น ผู้ชมยังสามารถรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้จากปริภาษาที่ขัดแย้งกับวัจนกรรมหรือบริบท เช่น การใช้ระดับเสียงที่ตั้งกว่าปกติในขณะที่กล่าววัจนกรรมการชมหรือวัจนกรรมการถาม ฯลฯ ความไม่เข้ากันนี้ช่วยสื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมรับรู้ได้อีกทางหนึ่ง จากผลการวิเคราะห์ยังพบอีกว่า อุดมใช้ ปริภาษาที่แม้จะไม่ใช่ถ้อยคำ แต่สามารถสื่อความหมายได้ เช่น การใช้เสียงหัวเราะ การใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม...” ฯลฯ ปริภาษาเหล่านี้ช่วยแนะถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบได้จากความไม่เข้ากันระหว่างเสียงนั้นๆ กับวัจนกรรมหรือบริบท และจากความน่าสนใจเป็นพิเศษที่อุดมจงใจดึงดูดผู้ชมให้สนใจและจดจ่อถ้อยคำนั้นเป็นพิเศษด้วยการลากเสียงให้ยาวกว่าปกติ ฯลฯ อันจะนำไปสู่การรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้ อย่างไรก็ตาม เสียงบางเสียงสื่อทัศนคติในด้านลบอยู่แล้ว เช่น เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ!) เสียงถอนหายใจ ฯลฯ การใช้เสียงเหล่านี้ประกอบถ้อยคำนัยผกผันช่วยสื่ออารมณ์ความรู้สึกในด้านลบที่อุดมมีต่อเรื่องนั้นๆ ได้อย่างดี และทำให้ผู้ชมรับรู้ได้ว่าขณะนั้นอุดมไม่ได้ต้องการสื่อความตามรูป แต่มีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่

6.1.2.4 สรุปความถี่ของอวัจนภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผันทั้งหมด

จากผลการวิจัยสามารถสรุปความถี่ของอวัจนภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผันทั้งหมดได้ดังตารางต่อไป

ตารางที่ 14 ตารางสรุปความถี่ของอวัจนภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผันทั้งหมด

อวัจนภาษาสื่อถ้อยคำนัยผกผัน	ความถี่
การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไป	86
การเน้นน้ำหนักเสียงมากเป็นพิเศษ	46
การแสดงสีหน้าเข้าหยาบ สีหน้ายิ้มหรืออมยิ้ม	37
การไม่สบตาผู้ชม (การทอดสายตาลงต่ำ การใช้สายตาเหลือบมองด้านบน การมองเพ่งตรงไปยังจุดเดียว)	24
การลืมตาให้โพลง การทำตาโตหรือตาลน	17
การใช้ระดับเสียงดังกว่าปกติ	17
การใช้ระดับเสียงสูงกว่าปกติ	16
การใช้จังหวะการพูดที่ช้ากว่าปกติ	13
การใช้จังหวะการพูดที่เร็วกว่าปกติ	11
การใช้ระดับเสียงเบากว่าปกติ	10
การใช้เสียงอุทานที่แสดงความประหลาดใจประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	8
การใช้ระดับเสียงต่ำกว่าปกติ	6
การลากเสียงให้ยาวกว่าปกติ	5
การกลอกตา	4
การใช้เสียงหัวเราะในลำคอ (หึ!) ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	4
การใช้เสียงหัวเราะประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	3
การใช้เสียงตอบรับในลำคอ “อืมมม..” ประกอบถ้อยคำนัยผกผัน	2
การใช้น้ำเสียงหวานกว่าปกติ	1
การใช้เสียงถอนหายใจประกอบการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน	1
รวม	311

จากผลการวิจัย พบว่าอุดมมีการใช้อวัจนภาษาประกอบถ้อยคำนัยผกผันมากมายหลายลักษณะ เพื่อช่วยสื่อความนัยผกผันให้ผู้ชมทราบ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า อุดม แต่พานิช มีการใช้อวัจนภาษาประกอบถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ได้แก่ การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมต่างไปจากปกติ การเน้นเสียง การใช้ทำนองเสียงสูงกว่าปกติ เพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวโมโครโฟน

จากตารางยังแสดงให้เห็นอีกว่า อวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ คือ การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติ การเน้นน้ำหนักระหว่างคำมากเป็นพิเศษ และการแสดงสีหน้าเข้าหยาบ สีหน้ายิ้มหรืออมยิ้ม ผู้วิจัยเห็นว่า การที่อุดมใช้อวัจนภาษาเหล่านี้มากที่สุดอาจเป็นเพราะอุดมเห็นว่าอวัจนภาษาเหล่านี้สามารถช่วยสื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมทราบได้ชัดเจนที่สุด ดังเช่น การแสดง สีหน้าที่เคร่งขรึมหรือนิ่งเฉยมากเกินไปกว่าปกติ ซึ่งพบใช้บ่อยที่สุด เนื่องจากเป็นอวัจนภาษาที่สื่อถ้อยคำนัยผกผันให้ผู้ชมเห็นได้อย่างชัดเจน การแสดงสีหน้าที่เคร่งขรึมนี้มีความขัดแย้งกับบริบท Talk Show และเรื่องที่อุดมนำมาเล่าที่ไม่ได้เป็นเรื่องสำคัญหรือจริงจังมากถึงขนาดต้องทำสีหน้าเช่นนี้ ดังนั้นเมื่ออุดมแสดงสีหน้าดังกล่าวในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ผู้ชมก็จะเกิดความสนใจเป็นพิเศษ และคิดว่าอุดมต้องการสื่อความตามรูปจริง ๆ หรือไม่ และเมื่อผู้ชมได้พิจารณาจากบริบท ก็จะทราบได้ว่าอุดมมีความหมายนัยผกผันที่แฝงอยู่ ส่วนการเน้นน้ำหนักระหว่างคำมากเป็นพิเศษ ซึ่งพบใช้บ่อยเป็นอันดับ 2 เนื่องจากเสียงเป็นสิ่งที่สามารถสื่ออารมณ์ได้ชัดเจนที่สุดอย่างหนึ่ง ดังนั้นการเน้นน้ำหนักระหว่างคำที่ถ้อยคำใดมากเป็นพิเศษ แสดงให้เห็นว่าถ้อยคำนั้นต้องมีความพิเศษ หรือผู้พูดตั้งใจจะเน้นหรือสื่อความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้ฟังรับรู้ ทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจ และรู้ว่าเป็นถ้อยคำสำคัญ ประกอบกับการพิจารณาจากบริบทก็จะทำให้ผู้ชมตระหนักรู้ได้ว่าอุดมกำลังสื่อความหมายนัยผกผันอยู่ ส่วนการแสดงสีหน้าเข้าหยาบ สีหน้ายิ้มหรืออมยิ้มก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่พบใช้เพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันบ่อยเช่นกัน โดยพบใช้บ่อยเป็นอันดับที่ 3 เนื่องจากการแสดงสีหน้าเข้าหยาบหรือยิ้มในขณะที่กล่าวถ้อยคำนัยผกผันจะช่วยแนะให้ผู้ชมเห็นว่า ถ้อยคำที่อุดมกำลังกล่าวอยู่นั้นไม่ใช่การพูดที่จริงจังมีนัยของการหยอกล้อร่วมอยู่ ทำให้ผู้ชมทราบได้ว่าอุดมไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป อีกทั้งการอมยิ้มหรือการยิ้มก็ไม่ใช่อวัจนภาษาในด้านลบ จึงช่วยช่วยลดความรุนแรงของการวิพากษ์วิจารณ์หรือการประชดประชันลงไปได้ และให้ความรู้สึกในเชิงหยิกแกมหยอกแทน อีกทั้งยังช่วยสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้อีกด้วย

จากผลการวิจัยยังพบอีกว่า ความถี่ในการใช้อวัจนภาษาเพื่อสื่อถ้อยคำนัยผกผันของอุดมนั้นสูงมาก ทุกๆ ครั้งที่อุดมกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน อุดมจะใช้อวัจนภาษาประกอบไปด้วยทุกครั้ง ซึ่งจากข้อมูล พบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสิ้น 272 ถ้อยคำ แต่พบอวัจนภาษาประกอบถ้อยคำนัยผกผันทั้งสิ้น

311 ครั้ง แสดงให้เห็นว่า อุดมใช้วัจจนภาษาประกอบถ้อยคำน้อยผกผันทุกครั้ง และบางกรณีในหนึ่ง ถ้อยคำน้อยผกผันก็พบว่าอุดมใช้วัจจนภาษาควบคู่ไปด้วยมากกว่าหนึ่งลักษณะ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการ เสริมให้เห็นชัดเจนว่าถ้อยคำที่กล่าวอยู่นั้นเป็นถ้อยคำน้อยผกผัน เพราะหัวใจของการแสดงเดี่ยว ไมโครโฟนคือผู้ชมจะต้องรับรู้และเข้าใจมุกต่างๆ ของอุดมจึงจะเกิดอารมณ์ขันได้ ในกรณีของถ้อยคำ น้อยผกผันก็เช่นกัน อุดมจะต้องทำให้ผู้ชมรับรู้และตีความถ้อยคำน้อยผกผันที่อุดมต้องการสื่อให้ได้จึงจะ ประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้ชมบางส่วนอาจรับรู้ได้จากบริบทหรือถ้อยคำแวดล้อมได้ทันที ในขณะที่ บางส่วนที่ไม่ทราบบริบท อัจจนภาษานี้เองที่จะเป็นตัวช่วยและให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำน้อยผกผันได้อีกทาง หนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อุดมใช้วัจจนภาษาเป็นกลวิธีสำคัญเพื่อสื่อถ้อยคำน้อยผกผัน ไม่ได้ใช้เพียงแค่ ประกอบถ้อยคำน้อยผกผันเท่านั้น

6.1.2.5 สรุปหน้าที่ของวัจจนภาษาที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำน้อยผกผันในการ แสดง เดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต่พานิช

จากผลการวิจัยสามารถสรุปบทบาทหน้าที่ของวัจจนภาษาที่อุดมใช้ประกอบถ้อยคำน้อยผกผัน ได้ดังนี้

6.1.2.5.1 อัจจนภาษาทำหน้าที่ “ให้เห็นความขัดแย้ง” กับวัจจนกรรม หรือปริบท

6.1.2.5.2 อัจจนภาษาทำหน้าที่ “เน้น” ถ้อยคำน้อยผกผันให้เด่นชัดขึ้น กว่าถ้อยคำแวดล้อม เพื่อ “ดึงดูดความสนใจ” จากผู้ชม และและผู้ชมเห็นว่าถ้อยคำดังกล่าว เป็นถ้อยคำสำคัญ

6.1.2.5.3 อัจจนภาษาทำหน้าที่ “สื่อ” อารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติใน ด้านลบ

สรุปได้ว่า การใช้อัจจนภาษาควบคู่ไปกับการกล่าวถ้อยคำน้อยผกผันเพื่อสื่อความหมาย น้อยผกผันนั้นเป็นลีลาส่วนตัวที่เป็นอัตลักษณ์ของอุดม ความหลากหลายของวัจจนภาษาที่อุดมเลือก มาใช้ทำให้การกล่าวถ้อยคำน้อยผกผันซึ่งเป็นกลวิธีเด่นและอุดมใช้บ่อยที่สุดกลวิธีหนึ่งในการแสดงเดี่ยว ไมโครโฟนนั้นไม่น่าเบื่อ ช่วยเพิ่มความน่าสนใจ และสื่อความหมายในเชิงประชดประชันให้ผู้ชมรับรู้ ได้เป็นอย่างดี แม้ว่าการแสดงของอุดมจะมุ่งเน้นไปที่การวิพากษ์วิจารณ์สังคม ไม่ใช่ตลกประเภท

ตลกคาเฟ่ แต่อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญของการแสดง Talk Show ก็คือการสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม อุดมจึงได้พยายามใช้ວັນภาษาต่างๆ เหล่านี้ ทั้งสีหน้าท่าทาง สายตา และ น้ำเสียง เพื่อช่วยให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันด้วย

6.1.3 สรุปหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของ อุดม แต่พานิช

จากผลการวิจัยพบว่า หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนมีทั้งสิ้น 3 หน้าที่ ได้แก่ 1. หน้าที่ด้านประชดประชัน 2. หน้าที่ด้านสร้างอารมณ์ขัน และ 3. หน้าที่ด้านลดความเครียดหรือระบายความคับข้องใจ ถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของ อุดม แต่พานิช นั้น ทำหน้าที่ทั้ง 3 อย่างนี้ไปพร้อมๆ กัน เพียงแต่ถ้อยคำนัยผกผันบางถ้อยคำจะมีหน้าที่บางอย่างเด่นชัดขึ้นมา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช นอกจากทำหน้าที่สร้างอารมณ์ขันแล้ว ส่วนใหญ่ยังทำหน้าที่ประชดประชันประเด้นและเหตุการณ์ทางการเมืองและสังคมในขณะนั้น นอกจากนี้การที่อุดมนำถ้อยคำนัยผกผันมาใช้เป็นกลวิธีเด่นในการแสดงนั้น เพราะการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนไม่เหมือนการแสดงตลกทั่วไป หัวใจหลักของการแสดงคือการหยิบยกประเด็นต่างๆ ในสังคมมาวิพากษ์วิจารณ์ และกลวิธีทางภาษาที่ทำให้อุดมบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวของการแสดง นั่นก็คือการใช้ถ้อยคำนัยผกผันนั่นเอง ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษาที่ทำให้อุดมสามารถประชดประชันและวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่างๆ ในสังคมได้โดยไม่ต้องใช้การบริภาษตรงๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการตอบโต้กลับที่รุนแรงหรือเกิดการฟ้องร้องเป็นคดีความได้ ความกำกวมในรูปภาษาจะช่วยปกป้องอุดมจากการถูกฟ้องร้อง อีกทั้งยังทำให้การวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่างๆ เป็นไปในลักษณะที่ไม่เคร่งเครียด หรือรุนแรงจนเกินไป จึงเหมาะสมกับรูปแบบของการแสดง ถ้อยคำนัยผกผันทำให้อุดมสามารถระบายความคับข้องใจในประเด็นต่างๆ ทางสังคมและการเมืองหรือเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตประจำวันที่อุดมและผู้ชมต่างเคยประสบร่วมกันมาได้ ในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมได้จากความไม่เข้ากันของความหมายตามรูปกับความหมายนัยผกผันที่อุดมต้องการสื่อ อีกทั้งยังทำให้อุดมและผู้ชมเองรู้สึกอยู่เหนือกว่ากลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในสังคมได้ในขณะหนึ่ง อารมณ์ขันที่เกิดขึ้นในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนจึงไม่ใช่อารมณ์ขันทั่วไป แต่มีนัยทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง และการที่อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงจำนวนมาก เนื่องจากถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้นั้นสามารถทำหน้าที่ได้หลายๆ อย่างพร้อมๆ กันในหนึ่งถ้อยคำ สิ่งนี้จึงทำให้อุดมบรรลุวัตถุประสงค์ของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน

จากผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยไม่พบหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันด้านสร้างความกำกวม ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของมายเออร์ (Myers 1976) ที่ได้ศึกษาหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันในปริศนาการสนทนาในชีวิตประจำวัน และพบว่าถ้อยคำนัยผกผันแบบกำกวม (ambiguous irony) คือถ้อยคำนัยผกผันที่ผู้พูดใช้ในบริบทที่ไม่ชัดเจน โดยพยายามทำให้สถานการณ์หรือคำพูดนั้นๆ ดูกำกวม หรือทำให้ผู้ฟังตีความไปได้มากกว่าหนึ่งอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองสามารถบอกรับผิดชอบในกรณีที่ผู้ฟังเกิดความไม่พอใจได้ โดยการอ้างว่าตนหมายความว่าตามรูปภาษา (Myers, 1976 อ้างถึงใน Panpothong, 1996: 93-94) แต่ในกรณีของถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุตม นั้นจะมีบริบทที่ชัดเจนเสมอ เพื่อสื่อให้ผู้ชมรู้ว่าขณะนั้นอุตมกำลังสื่อความในเชิงประชดประชันอยู่ จึงไม่พบหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันด้านนี้ในการแสดงของอุตม

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

6.2.1 แม้ว่าถ้อยคำนัยผกผันจะมีลักษณะหลายประการที่ช่วยสื่อความนัยผกผันให้ผู้ชมรับรู้ได้ เช่น การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก ฯลฯ และถ้อยคำแวดล้อมที่ช่วยแนะให้ผู้ชมเข้าใจความหมายและสังเกตรู้ถ้อยคำนัยผกผันได้ในระดับหนึ่ง แต่ความเข้าใจและการตีความถ้อยคำนัยผกผันได้ลึกซึ้งระดับใดนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ชมแต่ละคน

6.2.2 จากผลการวิจัย ไม่พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการใช้ระดับภาษาที่ไม่เหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า อาจเป็นเพราะถ้อยคำนัยผกผันลักษณะนี้ ผู้พูดมักจะมีเป้าหมายเพื่อประชดประชันคู่สนทนา ด้วยการใช้ระดับภาษาที่ขัดแย้งกับสถานภาพของคู่สนทนา จึงน่าจะพบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ในการสนทนากับคู่สนทนาในชีวิตประจำวันมากกว่าจะพบเจอในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องราวด้วยตัวผู้แสดงเพียงคนเดียว

6.2.3 จากผลการวิจัย พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อนกลับ (echoic irony) ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุตม แต่พานิช จำนวนน้อยมาก ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของพรรณธร ครุฑเนตร (2547) ที่พบว่านักการเมืองใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้อยู่บ่อยครั้งเพื่อโจมตีรัฐบาลทางอ้อมในปริศนาการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

6.2.4 จากผลการวิจัย พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการสัญญา วัจนกรรมการเสนอให้ และวัจนกรรมการขูในจำนวนน้อยมาก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า อาจเป็นเพราะบริบทของการแสดง Talk Show ไม่เอื้อให้เกิดถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมผูกมัด ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panpothong ที่ศึกษาถ้อยคำนัยผกผันของผู้พูดภาษาไทย โดย Panpothong ได้สรุปไว้ว่า ผู้พูดภาษาไทยมักจะใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะและกลุ่ม วัจนกรรมแสดงความรู้สึกอยู่บ่อยครั้ง ในขณะที่ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมผูกมัดจะไม่ค่อยพบการใช้ในผู้พูดภาษาไทย (Panpothong, 1996: 121) เช่นเดียวกับวัจนกรรมประกาศ จากการวิจัยไม่พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมการประกาศ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าอาจเป็นเพราะวัจนกรรมในกลุ่มนี้มักจะพบใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการและมีความจริงจัง เพราะเมื่อกว่าวัจนกรรมนี้ออกไปแล้ว จะมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทันที โดยส่วนใหญ่มักจะพบในพิธีกรรมทางศาสนา การประกาศเรื่องที่เป็นทางการ ฯลฯ จึงอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ไม่พบการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมการประกาศในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ซึ่งผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panpothong อีกเช่นกัน Panpothong ได้ให้เหตุผลที่ว่าสาเหตุที่ไม่พบผู้พูดภาษาไทยใช้ถ้อยคำนัยผกผันในรูปวัจนกรรมการประกาศก็เพราะวัจนกรรมการประกาศส่วนใหญ่ใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการหรือบริบทสถาบัน แต่ถ้อยคำนัยผกผันมักไม่ใช้กับกรณีที่เป็นทางการ (Panpothong, 1996: 69)

6.2.5 จากความเห็นต่างๆ ของผู้ชมเดี่ยวไมโครโฟนในเว็บไซต์ต่างๆ แทบทั้งหมดประทับใจกับการแสดงและความสามารถของอุดม และมองว่าอุดมเป็นนักพูด Stand-up comedy ที่ได้รับความสนใจมากที่สุดในปัจจุบัน เขากลายเป็นขวัญใจของมวลชนจนได้รับเลือกให้เป็นบุคคลแห่งปีจากคอลัมน์จุดประกายหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจในปี พ.ศ. 2540 และในปี พ.ศ. 2542 ได้รับเลือกให้เป็น 1 ใน 100 บุคคลแห่งศตวรรษในสาขาอาชีพการแสดงจากหนังสือพิมพ์ The Nation : Special issue และได้รับเลือกให้เป็น 1 ใน 50 ผู้มีอิทธิพลทางความคิดที่สุดในประเทศไทยจากนิตยสาร Hi Class (ประวัติโน้ต อุดม แต่พานิช, 2551: ออนไลน์) อุดมสามารถยืนพูดได้เป็นเวลานานราว 2-3 ชั่วโมงในการแสดงแต่ละครั้ง โดยที่ไม่ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย อุดมได้นำเรื่องราวทางการเมือง สังคม แวดวงบันเทิง ประสบการณ์ส่วนตัวในชีวิต มาเล่าได้อย่างสนุกสนาน ประกอบกับลีลา ท่าทาง สีหน้าต่างๆ ที่ช่วยเสริมให้การพูดของเขาน่าสนใจ สร้างอารมณ์ขัน และความเพลิดเพลินให้กับผู้ชม และเมื่อผู้วิจัยได้มาศึกษากลุ่มข้อมูลกลุ่มนี้ จึงทำให้ทราบว่า อุดมเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการใช้กลวิธีทางภาษาที่โดดเด่นในการแสดง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีเด่นในการประชดประชัน วิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวต่างๆ ในสังคมไปพร้อมๆ กับการสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม กลวิธีทางภาษาอย่างถ้อยคำนัยผกผันสามารถช่วยให้อุดม

ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน อีกทั้งยังทำให้ความตลกที่อุดมสร้างนั้นแตกต่างไปจากการแสดงตลกในรูปแบบอื่น

6.2.6 การศึกษาถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ในงานวิจัยนี้ ทำให้ผู้วิจัยพบผลการศึกษามีส่วนแตกต่างไปจากงานวิจัยที่มีมาก่อน ดังเช่นงานวิจัยของ Chaiyaporn Rukroum (2012) จะพบว่าอุดมมีการใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลายในการแสดง เช่น การเล่นคำ กลวิธีการล้อเลียน การใช้คำที่มีความหมายเป็นนัย การอ้างถึง การกล่าวเกินจริง ฯลฯ และพบว่า ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่อุดมใช้ในการแสดงเพื่อสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม งานวิจัยดังกล่าวเป็นการนำกรอบทฤษฎีความตลกทั้ง 3 ทฤษฎีมาศึกษา กลวิธีทางภาษาในการสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชม แต่ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบผลการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น กล่าวคือ พบว่าถ้อยคำนัยผกผันไม่เพียงแต่เป็นกลวิธีทางภาษากลวิธีหนึ่งในการแสดงเท่านั้น แต่เป็นกลวิธีทางภาษาที่โดดเด่นที่อุดมใช้บ่อยทุกๆ 5-10 นาทีของการแสดงโดยประมาณ อีกทั้งยังมีการใช้อวัจนภาษาที่ช่วยสื่อให้ผู้ชมรับรู้ถ้อยคำนัยผกผันในทุกๆ ครั้ง งานวิจัยนี้เป็นการนำมุมมองทางวัจนปฏิบัติศาสตร์มาศึกษาถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้ในการแสดง ทำให้พบว่าถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีเด่นที่ทำให้อุดมประสบความสำเร็จในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนที่สามารถสร้างทั้งเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมและวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวต่างๆ ในสังคมไปพร้อมๆ กันได้อย่างลงตัว หน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันที่หลากหลายและตอบโจทย์การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนนี้จึงทำให้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีทางภาษาที่อุดมหยิบยกมาใช้บ่อยที่สุดในแสดง และเป็นกลวิธีทางภาษาที่โดดเด่นและแตกต่างไปจากกลวิธีทางภาษาอื่นๆ ที่อาจเพียงแค่ช่วยสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้ชมได้เท่านั้น

นอกจากนั้น งานวิจัยของ Chaiyaporn Rukroum (2012) เป็นการศึกษากลุ่มข้อมูลเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 4 ผลการศึกษาเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 4 ของ Chaiyaporn Rukroum (2012) นั้นยังไม่พบว่าอุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันจำนวนมาก แต่ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ขยายขอบเขตข้อมูลให้มากขึ้น โดยศึกษาเดี่ยวไมโครโฟนจำนวน 6 ครั้ง คือ เดี่ยว 7 เดี่ยว 7.5 เดี่ยว 8 เดี่ยว 9 เดี่ยว 9.5 และเดี่ยว 10 ผู้วิจัยพบว่า ตั้งแต่เดี่ยว 7 เป็นต้นมาก็มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันประเด็นต่างๆ ในสังคมและการเมืองที่หลากหลายมากขึ้น แสดงให้เห็นว่า อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งอาจเป็นเพราะตั้งแต่เดี่ยว 7 เป็นต้นมา มีเหตุการณ์และประเด็นต่างๆ ในสังคมที่น่าสนใจให้วิพากษ์วิจารณ์มากขึ้นด้วย เช่น สถานการณ์ทางการเมืองที่มีความขัดแย้งสูง มีการประท้วงใหญ่บ่อยครั้ง นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น (น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) ที่ถูกวิจารณ์ในหลายด้าน AEC การแลกเปลี่ยนแรงงาน นโยบายของรัฐบาลที่มีผู้วิจารณ์ว่าสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศไทย การนิรโทษกรรม การปฏิวัติ ฟุตบอลไทย ระบบขนส่งมวลชนของไทย อาทิ

รถไฟไทย มอเตอร์ไซค์รับจ้าง แท็กซี่ รถเมล์ โทรศัพท์มือถือ iPhone Social network ต่างๆ ฯลฯ

6.2.7 จากงานวิจัยเรื่องการรับรู้และความเข้าใจในมุกตลกของเน็ต อุดม แต่พานิช กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมเดี่ยวไมโครโฟน ของอัจฉรา ยุตตานนท์ (2541) ที่มีการนำกลุ่มข้อมูลเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช มาใช้ในการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยนั้น พบว่า ปัจจัยทางเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ ไม่มีผลต่อการรับรู้และความเข้าใจในมุกตลกที่อุดมเล่า ผลการศึกษาในงานวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้วิจัยในแง่ที่อุดมมักจะมีลีลาการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการเล่าเรื่องมาก่อนแล้วปิดท้ายด้วยการกล่าวถ้อยคำนัยผกผัน ซึ่งการให้รายละเอียดหรือเล่าเรื่องมาก่อนนั้นมีส่วนช่วยให้การประชดประชันเด่นชัดขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้ผู้ชมเข้าใจถ้อยคำนัยผกผันได้ทันทีอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ ผู้ชมเดี่ยวไมโครโฟนจึงสามารถเข้าใจมุกต่างๆ ที่อุดมต้องการสื่อได้ไม่ยากนัก แม้ว่าผู้ชมจะมีเพศ อายุ หรือระดับการศึกษาที่ต่างกัน ก็ไม่มีผลต่อการรับรู้และความเข้าใจในมุกตลกในการแสดงของอุดม

6.2.8 อุดมเป็นบุคคลที่ใช้กลวิธีทางภาษาอย่างถ้อยคำนัยผกผันบ่อยมาก และด้วยความที่อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันบ่อย และใช้หลายรูปแบบนั้น ในด้านหนึ่งอาจทำให้การแสดงของเขามีทั้งอารมณ์ขันและการเสียดสี ซึ่งผู้ชมบางส่วนอาจจะชื่นชอบ เกิดอารมณ์ขันตาม ในขณะที่บางส่วนอาจจะมองว่า อุดมเป็นบุคคลที่ชอบบิพากษ์วิจารณ์คนอื่น เห็นสิ่งใดก็วิจารณ์ไปทั้งหมด รวมไปถึงอาจมีคนกล่าวว่าอุดมเป็นคนปากจัด ทั้งนี้ก็อาจเกิดจากลีลาการใช้ภาษาอย่างถ้อยคำนัยผกผันก็เป็นได้

6.2.9 ด้วยความที่อุดมใช้ถ้อยคำนัยผกผันจนเรียกได้ว่าเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของเขา จึงอาจจะทำให้มีผู้ชมบางส่วนคิดว่า การแสดงเดี่ยวไมโครโฟนทุกครั้งก็ไม่ต่างกัน อุดมก็มีลีลาการพูดเช่นนี้ พอให้คาดเดาได้ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีผู้ชมส่วนใหญ่ที่ยังคงติดตามการแสดงของเขาอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งนั่นอาจเป็นเพราะเนื้อหาที่อุดมหยิบยกมาพูดมีความน่าสนใจ และถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมใช้ก็มีความหลากหลาย ไม่ได้ใช้ซ้ำกันตลอดเวลา จึงทำให้การแสดงของเขาไม่น่าเบื่อ

6.2.10 อุดมใช้ความสามารถด้านอื่นๆ ของเขา เช่น การเล่นคำ การแสดงอวัจนภาษาต่างๆ มาเป็นส่วนช่วยเสริมให้การใช้ถ้อยคำนัยผกผันของเขาประสบความสำเร็จด้วย

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลถ้อยคำน้อยผกผันที่อุดม แต่พานิช ใช้ในการแสดงครั้งล่าสุดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 6 ครั้ง ซึ่งหากมีการเก็บข้อมูลถ้อยคำน้อยผกผันเพิ่มจากการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนตั้งแต่ครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน ก็อาจจะทำให้เห็นลักษณะและหน้าที่ของถ้อยคำน้อยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช ได้ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ยังอาจจะทำให้เห็นพัฒนาการในการใช้ถ้อยคำน้อยผกผันของอุดม แต่พานิช ในการแสดงอีกด้วย

6.3.2 การศึกษาถ้อยคำน้อยผกผันในปริจเฉทประเภทอื่น เช่น การปราศรัยหาเสียง บทละคร sit-com ฯลฯ อาจทำให้เห็นจุดร่วมของลักษณะถ้อยคำน้อยผกผันที่เหมือนกัน และเห็นข้อแตกต่างบางประการ รวมไปถึงถ้อยคำน้อยผกผันเมื่อไปปรากฏอยู่ในปริจเฉทประเภทอื่นจะมีหน้าที่ที่ต่างไปอย่างไรบ้าง ก็อาจจะทำให้เห็นลักษณะและหน้าที่ของถ้อยคำน้อยผกผันในภาษาไทยได้หลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น

6.3.3 การศึกษาว่าถ้อยคำน้อยผกผันจะมีบทบาทหน้าที่อย่างไรบ้างในการสนทนาระหว่างบุคคล รวมไปถึงผู้ร่วมสนทนาจะมีกลวิธีในการตอบกลับถ้อยคำน้อยผกผันอย่างไรบ้าง ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจศึกษา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนก สจิมทอง, บรรณาธิการ. 2538. เดี่ยวไม่โครโฟน one stand up comedy. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รูปจันทร์.
- กาญจนา เจริญเกียรติบวร. 2548. การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย. 2550. การสื่อสารเชิงอวัจนภาษา: รูปแบบและการใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา วิชญาปกรณ์. 2542. แนวทางการวิจัยวรรณคดี. พิษณุโลก: ภาควิชาภาษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กิติมา สุรสนธิ. 2542. ความรู้ทางการสื่อสาร (COMMUNICATION). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กุลลาบ มัลลิกะมาส. 2540. "ภูมิปัญญาไทยในวรรณศิลป์ไพจิตร". เอกสารการสัมมนาภูมิปัญญาไทย ในวัฒนธรรมทางภาษา. กรุงเทพมหานคร.
- ไกล่รุ่ง อามระดิษ. 2533. ร้อยแก้วแนวขบขันของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- จักรพันธ์ ขวัญมงคล, บรรณาธิการ. ม.ป.ป. 16 ปีแห่งความโดดเด่นเดี่ยว. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- จันทิมา หวังสมโชค. 2549. กลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นในละครตลกสถานการณ์ของไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาญวิทย์ เขียวฤทธา. 2555. แนวคิดเรื่อง “บุญคุณ” กับวัจนกรรม 3 ชนิดในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชาลีนี้ สำราญอินทร์, พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ และชญญา ลีศัตร์พ่าย. กลวิธีการใช้ภาษาเสียดสีใน
รายการ “เจาะข่าวตื่น”. [ออนไลน์]. ม.ป.ป. แหล่งที่มา:
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:6D3-K8C2eg4J:www.hu.ac.th/Symposium2014/proceedings/data/3401/3401-4.pdf+&cd=1&hl=th&ct=clnk&gl=th> [6 ธันวาคม 2557]
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. หน้าที่ของอุปลักษณ์จากมุมมองของผู้พูดภาษาไทย. วารสารภาษาและ
วรรณคดีไทย ปีที่ 16 (ธันวาคม 2542): 249-268.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2549. มองคัทลียาจะจำจากมุมมองนักภาษา: เนื้อหาและกลวิธี. กรุงเทพมหานคร:
 โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2555. เอกสารคำสอนรายวิชา 2201 783 การวิเคราะห์ภาษาไทยตาม
แนววจนปฏิบัติศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษร
 ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2556. วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
 โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองสุข เกตุโรจน์, ผู้แปล. 2538. อธิบายศัพท์วรรณคดี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ทัศนวัลย์ เนียมบุบผา. 2544. การใช้ประโยคเงื่อนไขแสดงเจตนาต่างๆ ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ กระจ่างอินทร์. 2521. อารมณ์ขันในวรรณกรรมร้อยแก้วของไทยระหว่าง พ.ศ. 2453-2516.
 ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นฤมล อินทรลักษณ์. 2545. วจนลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์
ขาวงาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัทธนี ประสานนาม. 2548. เรื่องสั้นแนวเสียดสีของไทยระหว่าง พ.ศ. 2535-2545: การศึกษา
แนวคิดและกลวิธี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประวัติไนต์ อุดม แต่พานิช. [ออนไลน์]. 2551. แหล่งที่มา: <http://udom-taephanich.blogspot.com/2008/10/blog-post.html?m=1> [23 เมษายน 2558]
- ฝ่ายหนังสือส่งเสริมเยาวชน. 2543. พจนานุกรมไทย ฉบับทันสมัย. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- พรรณธร ครุฑเนตร. 2547. กลวิธีทางภาษาที่ใช้โจมตีรัฐบาลทางอ้อมในปริศนาการอภิปรายทั่วไป
เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษร
 ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พัฒนาชัย พัทธเดช. 2560. วัฒนธรรมที่สร้างอารมณ์ขันในเดี่ยวไมโครโฟนของอุดม แต่พานิช.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาควิชา
ภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิมพ์นภัส โตสติ. 2553. การพูดประชดในวรรณกรรมเรื่อง PRIDE AND PREJUDICE ของเจน
ออสเตน: การศึกษาเปรียบเทียบในฉบับแปลภาษาไทยของจูเลียตและของปฐมา พรหมสรร.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต (ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา) คณะ
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มารศรี สอทิพย์. 2542. ลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยาภา ลีวเจริญชัย. 2548. การศึกษาเชิงปริจเฉทวิเคราะห์แบบทดสอบในนิตยสารไทย. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2539. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม : ภาพพจน์โวหารและกลการประพันธ์.
กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. กรุงเทพมหานคร:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรรณุช กรองทอง. 2547. กลวิธีและหน้าที่ทางการสื่อสารด้วยการพูดประชดในการอภิปรายทางการ
เมืองไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ. 2542. การวิเคราะห์ปริจเฉท “ทอล์คโชว์” ของชินวัฒน์ มฤคพิทักษ์.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. 2547. วัฒนธรรมการบริภาษในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ภักดีผาสุข. อารมณ์ขันในการ์ตูนการเมืองไทย. วารสารภาษาและวรรณคดีไทย ปีที่ 23
(ธันวาคม 2549): 86-143.
- ศิริพร ภักดีผาสุข. 2549. ความแหวกแนวและอารมณ์ขันของสมญาณามักการเมืองไทยใน
สื่อมวลชน. ใน มองสังคมผ่านวาทกรรม, หน้า 241-268. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไศรยา วิมลสถิตพงษ์. 2549. กลวิธีทางภาษาในการวิจารณ์การเมืองทางอ้อมในบทความแสดงความ
คิดเห็นทางการเมืองในหนังสือพิมพ์ไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชา
ภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สวณิต ยมาภัย. 2526. การสื่อสารของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: งานส่งเสริมการผลิตตำรา ภาควิชา
วาทวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์. 2549. วัจนกรรมการตักเตือนในภาษาไทย: กรณีศึกษาครูกับศิษย์.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุรัตน์ ตรีสุกุล. 2547. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวน
สุนันทา.
- อรรถวิทย์ รอดเจริญ. 2552. การศึกษาการใช้ภาษาบริภาษของนักการเมืองไทย. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อวยพร พานิช และคนอื่นๆ. 2526. อวัจนภาษาในนวนิยายรอบทศวรรษ 2516-2525. รายงาน
ผลการวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน พ.ศ.2526 คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อวยพร พานิช และคนอื่นๆ. 2553. ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา ยุตตานนท์. 2541. การรับรู้และความเข้าใจในมุขตลกของเน็ต อุดม แต่พานิช กับการใช้
ประโยชน์ และความพึงพอใจของผู้ชมเดี่ยวไมโครโฟน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สาขานิเทศศาสตร์พัฒนการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อิงอร พึ่งจะงาม. 2554. การใช้วัจนกรรมและกลวิธีทางภาษาบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ.
2554. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุบลรัตน์ ศิริยุสศักดิ์. 2536. อารมณ์ขันในสื่อมวลชน. กรุงเทพมหานคร: โครงการหนังสือชุดวิจัยและ
พัฒนานิเทศศาสตร์.

ภาษาต่างประเทศ

- Ad-Darraj, Hadher Hussein Abbood. Offering as a Comissive and Directive Speech Act:
Consequence for Cross-Cultural Communication. International Journal of
Scientific and Research Publications 2 (2012): 1-6.
- Amante, David J. 1975. Ironic speech acts: a stylistic analysis of a rhetorical ploy.
University of Michigan Ph.D. dissertation

- Attardo, Salvatore. 2001. Humorous Texts: Semantic and Pragmatic Analysis. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Austin, John L. 1962. How to do things with words. Oxford University Press
- Blanco Salgueiro, A. Promises, threats, and the foundations of speech act theory. International Pragmatics Association 20:2 (2010): 213-228.
- Brown, P and Levinson, S. 1978. Universals in Language Usage: Politeness phenomena. London: Cambridge University Press.
- Brown, P and Levinson, S. 1987. Politeness : Some Universals in Language Usage. London: Cambridge University Press.
- Chaiyaporn Rukroum. 2012. The construction of humor in Note's (Udom Taepanich) 4TH episode standup comedy. Master's Independent study, Department of English, Faculty of Arts, Chiang Mai University.
- Colson, Herbert L. Contrast and assimilation in verbal irony. Journal of Pragmatics 34 (2002): 111-142.
- Crowther, Jonathan. 1992. Oxford Advanced Learner's Encyclopedic Dictionary. Oxford: Oxford University Press.
- D.C.Muecke. 1982. Irony and the Ironic. New York: Methuen Publishing.
- Davis, Murray S. 1993. What's So Funny? The Comic Conception of Culture and Society. Chicago/London: University of Chicago Press.
- Frank, Jane. You call that a rhetorical question? Forms and functions of rhetorical questions in conversation. Journal of Pragmatics 14 (1990): 723-738.
- Freud, Sigmund. 1905. Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch.
- Gillard, Patrick. 2003. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Goatly, Andrew. 2012. Meaning and humour. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Grice, H.P. 1975. Logic and conversation. In P.Cole and J.Morgan (eds.), Syntax and Semantics 3, pp. 41-58. New York: Academic Press.
- Haverkate, Henk. A Speech Act Analysis of Irony. Journal of Pragmatics 14 (1990): 77-109.

- Hobbes, Thomas. 1651. Leviathan. London: Crooke. Facsimile edition: Oxford: Clarendon Press, 1909.
- Holmes, J. Paying compliments: a sex preferential politeness strategy. Journal of Pragmatics 12 (1988): 445-465.
- Holmes, J. 1995. Women, Men and Politeness. London: Longman.
- Hornby, A.S. 1974. Oxford advanced learner's dictionary of current English. Oxford: Oxford University Press.
- Hurford, James R. and Heasley, Brendan. 1983. Semantics a coursebook. New York: Cambridge University Press.
- Jucker, Andreas H. Speech act research between armchair, field and laboratory: The case of compliments. Journal of Pragmatics 41 (2009): 1611-1635.
- Kreuz, Roger J. et al. Tag questions and common ground effects in the perception of verbal irony. Journal of Pragmatics 31 (1999): 1685-1700.
- Leech, Geoffrey. 1983. Principles of pragmatics. London: Longman.
- Levinson, Stephen C. 1983. Pragmatics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Matthews, Peter. 1997. The Concise Oxford Dictionary of Linguistics. New York: Oxford University Press.
- Mish, Frederick C. 1991. Webster's Ninth New Collegiate Dictionary. U.S.A.: Merriam-Webster Inc.
- Morreal, John. 1987. The Philosophy of laughter and humor. New York: State University of New York Press.
- Oxford Learner's Pocket Dictionary (Fourth edition). 2008. Oxford: Oxford University Press.
- Panpothong, Natthaporn. 1996. A pragmatic study of verbal irony in Thai. Ph.D Dissertation, University of Hawai'i.
- Rundell, Michael. 2002. Macmillan English Dictionary For Advanced Learners International Student Edition. Malaysia: Macmillan Publishers Limited.
- Searle, John R. 1969. Speech acts. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, John R. 1976. A Classification of illocutionary Acts. Language in society 5: 1-23.
- Searle, John R. 1979. Expression and meaning. Cambridge: Cambridge University Press.

- Shaw, Harry. 1972. A dictionary of literary terms. New York: McGrawHill.
- Sperber, Dan, and Wilson, Deirdre. 1981. Irony and the use-mention distinction. In P. Cole (ed.), Radical pragmatics, pp. 295-318. New York: Academic Press.
- Suls, Jerry M. 1972. A Two-stage model for the appreciation of jokes and cartoons: An information processing analysis. In Jeffrey H. Goldstein and Paul E. McGhee (eds.), The Psychology of Humor: Theoretical Perspectives and Empirical Issues, pp. 81-100. New York: Academic Press.
- Summers, Della. 2000. Longman Advanced American Dictionary. Spain: Pearson Education Limited.
- Utsumi, Akira. Verbal irony as implicit display of ironic environment: Distinguishing ironic utterances from nonirony. Journal of pragmatics 32 (2000): 1777-1806.
- Wilson, Deirdre and Sperber, Dan. 1992. On Verbal Irony. Lingua 87: 53-76.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอรกัญญา อนันต์ทรัพย์สุข เกิดเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2534 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาวิชาภาษาไทย (วิชาเอกภาษาไทย วิชาโทภาษาอังกฤษ) คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปีการศึกษา 2555 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตร อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2556 ในช่วงที่ศึกษาในระดับปริญญา มหาบัณฑิต ปีการศึกษา 2557 ได้เป็นอาจารย์พิเศษในรายวิชาการใช้ภาษาไทย (ท.161) ที่ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และตั้งแต่ปี 2557-ปัจจุบัน เป็นติวเตอร์ที่สถาบันกวดวิชา Tutor House รวมถึงเป็นวิทยากรติว O-NET วิชาภาษาไทย ในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามโรงเรียนต่างๆ

